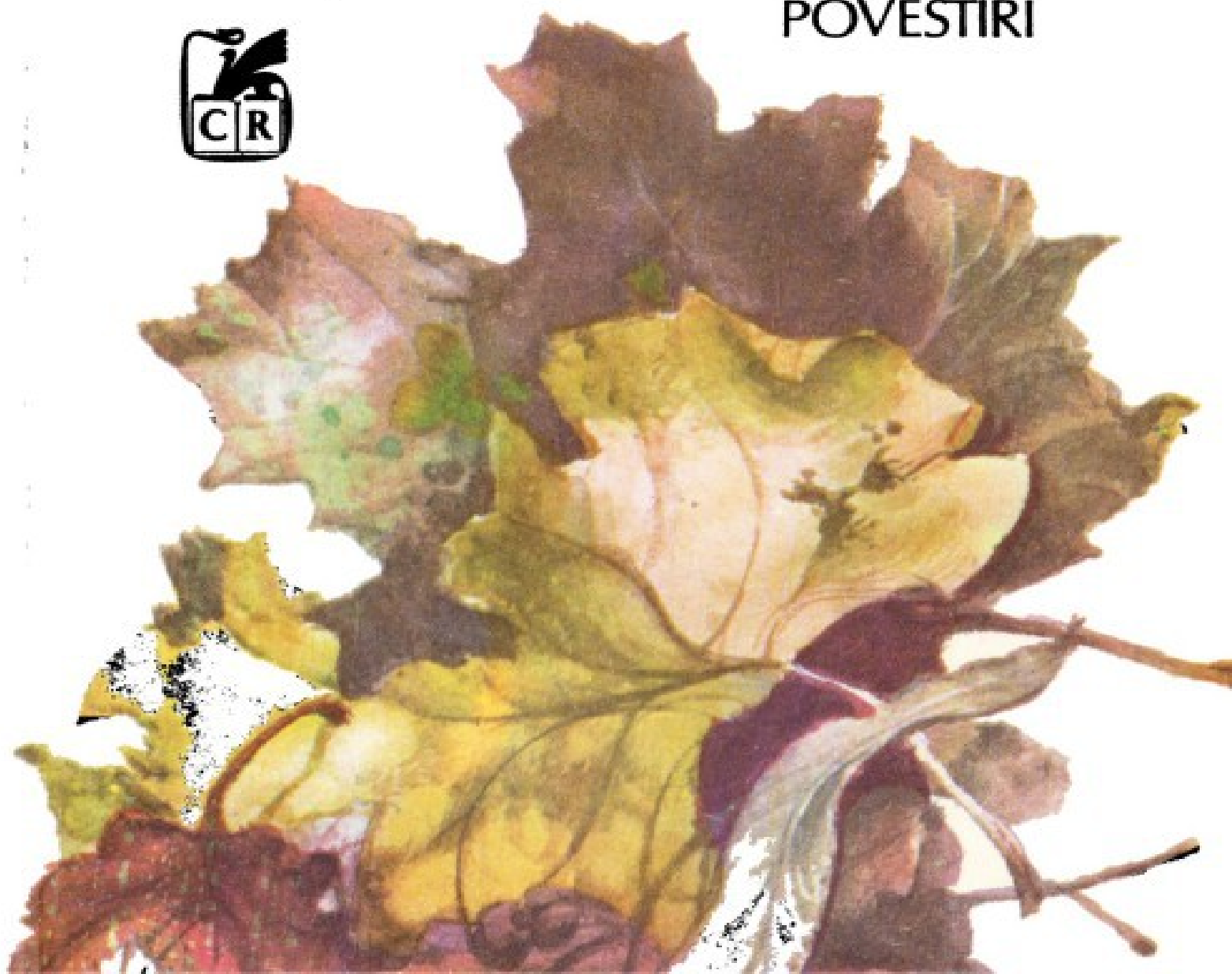

HORIA ARAMA

DINCOLO DE PARADIS

POVESTIRI

HORIA ARAMĂ
DINCOLO DE PARADIS
Povestiri
EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ
1983

CUPRINS

**ZECE MODURI DE A LUNECA PE O COAJA
DE BANANĂ**

REVOLTA BĂRBILOR ALBE

DUPĂ CONSILIU

NOROCUL ȚINE CU CEI TARI

VENDETA

O IDEE DE MILIOANE

FASCINAȚIE

SÂMBURI DE CIREȘE

PORTRET CU MINA PE INIMA

DIMINEAȚA LUI PAVELCU

OMUL DIN LUNA

TREI PROZE RETRO

VÂNĂTOAREA DE DROPII

DINCOLO DE ZARE

NICIODATĂ TOAMNA

**ALTE MODURI DE A LUNECA PE O COAJA
DE BANANA**

IDILA

ARIA CALOMNIEI

ÎN AMURG

AMITIE AMOUREUSE

FRIG

I SE SPUNEA JAPONEZUL

ŞOTRON

CINCI FANTEZII

ÎNALTA DRESURA

MORBUL

AUDIENȚA PUBLICA

PE O PLANETA ONORABILA

PROBABILITATE: UNU

**ZECE MODURI DE A LUNECA PE O
COAJA DE BANANĂ**

REVOLTA BĂRBILOR ALBE

1

La începutul iernii 198... în râul care străbate oraşul a fost pescuit un? Bătrân. Un altul a căzut sub roţile metroului. Un actor cunoscut odinioară, acum uitat, s-a prăbuşit de la etajul al optulea. În aceeaşi lună, două bătrânele au confundat recipientele de soluţii corozive cu cele conţinând produse alimentare.

Pierdute printre incidentele şi accidentele metropolei, aceste întâmplări nu au atras atenţia publicului. În lunile următoare însă, tragediile cu bătrâni au intrat în asemenea măsură în peisajul citadin încât un mare cotidian le-a rezervat o rubrică specială. Succesul articolului-prefaţă intitulat „Vânători de bătrâni?” şi semnat de un celebru sociolog şi profesor a determinat perpetuarea titlului, deşi nimic nu îl justifica încă. Autorul se întreba dacă aglomerarea tristelor evenimente cu protagonişti cărunţi este sau nu o întâmplare. Sociologul făcea un tur de orizont prin viaţa de toate zilele a vârstei a treia, scoţând în evidenţă cele mai răspândite motive de întristare

ale persoanelor care au depășit pragul celor șaiszeci de ani. Desigur, conchidea el spre finele articolului, destui bătrâni au dreptul să se plângă de avatarurile vârstei, de greutate materiale, de însingurare și existență lipsită de sens. Unii ajung să-și ia viața, însă nimic nu ne îndreptățește să credem într-o epidemie de sinucideri. Experiența ne învață că un asemenea lanț de întâmplări este, de regulă, inaugurat de un episod-cheie care, fără să constituie cauza fundamentală a suitei de gesturi fatale, fără să prezinte în sine o importanță deosebită, are o extraordinară forță de impact asupra sensibilității, a imaginației celor vizați. Or, nimic de acest fel nu s-a petrecut, nimic nu justifică declanșarea unei serii de sinucideri acum, în acest anotimp, în acest oraș. „Cu cele spuse — recunoștea sociologul — nu am rezolvat niciun singur caz. Este menirea poliției s-o facă. În ce ne privește, ne întrebăm numai dacă nu avem de-a face cu niște asasinate. O parte dintre cazuri ni se par ambigue și n-ar fi de mirare să aflăm că e vorba de morți provocate... Deocamdată adevărul se ascunde. Iată motivul pentru care, la titlul nuvelei lui Dino Buzzati preluat pentru această rubrică, am adăugat semnul „întrebării” — încheia profesorul.

Articolul a stârnit un interes uriaș, provocând un adevărat război de presă între partizanii sinuciderii și cei ai asasinatului. Ostilitățile au făcut să curgă râuri de cerneală. Tirajele ziarelor au crescut peste noapte. Între timp evenimentele se derulau mai departe, și nu era săptămână ca la rubrica sus-amintită să nu apară numele altei victime din aceeași categorie. În unele cazuri era vorba de accidente banale, dovedite ca atare. Altele însă alimentau neliniștea orașului, oferind o materie ideală pentru nesfârșite controverse și dând vieții acel farmec straniu pe care nu i-l poate conferi decât conștiința primejdiei.

Inspectorul Martin era destul de posomorâtă După eșecul înregistrat la banca din O., când nu izbutise să pună mina pe cei care o devalizaseră, șeful îl făcuse să-și roadă unghiile timp de o săptămână, după care îi pusese în brațe un morman de dosare fără viitor.

— Fii atent, mârâise în vreme ce-i arunca lui Martin una din frumoasele lui priviri încurajatoare. Îți dau mură în gură. Patru cazuri neelucidate. Numai bătrâni. Bătrâni singuri. Accidente și sinucideri. Niciun jaf. Toate din ultimele două săptămâni. Poate să fie ceva și poate să nu fie nimic. Exact pe măsura gustului tău pentru speculație...

Martin tăcuse fără să ridice mânușa.

— Nu cred într-un complot contra bătrânilor, dar valurile astea de hârtie tipărită ne obligă să acționăm, reluase șeful împingând cu dezgust la o parte mormanul de ziare de pe biroul său. Altfel riscăm să ne vină nouă rândul. O campanie despre ineficiența poliției ar fi cea mai potrivită muzică pentru dumneata înainte de a ne despărți pe vecie.

Încheierea se voia în același timp un avertisment și o glumă binevoitoare. Martin însă nu a gustat-o. Nu-i plăceau bătrânii. Nu-i plăceau sinucigașii. Nici accidentele. Nu-i plăcea meseria de polițist. Dar ceea ce nu putea să sufere mai ales era mutra suficientă a șefului, care nu rezolvase niciun caz înainte să aterizeze pe scaunul său capitonat.

„Așa își bate joc uneori destinul de un om: îl obligă să practice o meserie care nu-i spune nimic și pentru care nu are talent.” Cu această profundă cugetare *Martin* deschidea câteva zile mai apoi ușa unui mic local periferic. Instalat la o masă în fața unei cești imense de cafea, își revăzu în minte pentru a zecea oară cazurile primite.

Victor D., mecanic auto. 68 de ani. Văduv. Două fete măritate în provincie. Sociabil, jovial, până la un moment dat, când se însingurează brusc și arată neliniștit. Șase săptămâni mai târziu alunecă —

probabil — pe marginea unui trotuar, lovindu-se la baza craniului. Poleiul din acea zi a provocat numeroase accidente, niciunul însă mortal.

Dante F., profesor de biologie în ultimul an de catedră înaintea pensionării. Celibatar, se consacră trup și suflet vocației didactice. Foarte preocupat de iminenta ieșire din activitate. Fișa medicală înregistrează instalarea în ultimii trei ani a unei nevroze marcate *pe* acest motiv. Sinucidere prin înjunghiere cu un bisturiu de disecție. Descoperit din întâmplare. Ușa casei era descuiată, ca de obicei. Locuința — în perfectă ordine.

Silva S. 59 de ani. Fostă cântăreață de local. Mică glorie de cartier. O alintată a generației trecute. Nepăsătoare și veselă ca o vrabie, devine brusc religioasă, indisponând lumea prin predici deplasate. Lovită mortal de un automobil neidentificat.

George I., cunoscut inventator, membru al mai multor societăți străine. Aproape treizeci de brevete înregistrate în țară și peste hotare. Divorțat. Recăsătorit cu o studentă. Abandonat un an mai târziu, refuză să mai „tragă” o dată. Bătrân, singur, obișnuiește să rățăcească beat pe străzi, adus de fiecare dată acasă de cunoscuți, rude și vecini. Este găsit în lacul de la marginea orașului.

Martin învățase pe dinafară dosarele. Pe măsură ce se gândea la ele, o idee încăpățânată i se înșuruba în creier: cei patru sinucigași ori accidentați au fost aleși anume de șeful cel drăguț ca să-l înfunde! Simțea o tentație grozavă să trântescă dosarele pe biroul superiorului odată cu demisia lui formulată cam așa: „Ca să mă faceți să plec, nu era nevoie să dezgropați morții, nici să inventați false asasinate. Pace lor, pace și dumneavoastră. Martin C.”

Polițistul nu se îndoia că i s-a întins o capcană. Cazurile nu erau însă mai puțin suspecte. Dacă se lăsa înșelat de aparențe?

Martin era oaia neagră a poliției. Dacă prelua el un caz, puteai fi sigur că martorul va dispărea sau asasinul o să evadeze, dacă nu cumva mortul însuși va în vi a și va veni la judecată să dărâme dosarul. Ghinionul însă nu-l împiedica pe inspector s-o ia mereu de la capăt.

Pentru a încerca să se orienteze în cele patru cazuri alese de șeful său atât de binevoitor, Martin ceruse și dosarele celorlalți cinci bătrâni decedați în condiții suspecte în ultimele șase săptămâni. Pe măsură ce datele se acumulau, câteva concluzii preliminare se impuneau de la sine.

În primul rând, fiecare dintre cei nouă se afla într-o situație precară. Moartea lor echivala într-un fel cu o salvare.

În al doilea rând, bătea la ochi varietatea mijloacelor folosite de asasini. Se știe că un „succes” în materie îl marchează pe hoț ca și pe ucigaș, care va folosi mereu aceeași armă, același tip de împrejurare. Ba chiar, dacă se poate, același gest. Din cele nouă cazuri de bătrâni căzuți pradă morții violente în condiții puțin limpezi, cel puțin două ar fi putut coincide, fie și parțial, ca metodă. Ei bine, nu! Fiecare victimă avusese parte de un tratament exclusiv. O asemenea acuratețe friza premeditarea.

Pentru anchetator lucrurile se conturau astfel: avea de-a face cu un asasin stăpân pe mijloacele sale, dotat cu un sânge rece neobișnuit de vreme ce depășea instinctul stereotipiei. Dovezi? Nimic. Zero. Doar ipoteze fără valoare probatorie în justiție, pe deasupra neverosimile.

Martin se întorcea mereu la una din observațiile pe care le păstrase pentru sine: în cazul tuturor celor nouă, nimeni nu depusese vreo plângere! Unele dintre victime trăiseră în cea mai deplină singurătate, dar altele aveau familie, uneori și avere. Urmașii rezolvaseră firesc problemele succesoriale, dar nimeni nu a crezut de cuviință să se intereseze de mersul anchetei. Martin a vizitat

aceste familii și a constatat la fața locului senzația de ușurare pe care moartea rudelor bătrâne le-o procurase celor vii. Senzație nedisimulată prin vreun tertip, ci explicată cu argumente. De aici nu se putea însă deduce că toți cei pe care i-au excedat ciudățeniile bătrânilor sunt niște ucigași. Nici. Măcar niște suspecti. Afară doar dacă...

Și astfel ajungem la bizarul prospect găsit în buzunarul celei de-a zecea victime. Îl descoperise de două zile, dar nu se hotăra să-l arate șefului. Purta titlul: *Să plecăm cu demnitate* și era conceput în următorii termeni:

„La toate vârstele, dar mai cu seamă la bătrânețe vine o clipă de oboseală și dezgust, când ne dăm seama că nu mai așteptăm nimic de la viață. Atunci dorim să murim. Dar cel mai adesea nu suntem în stare să facem noi înșine gestul fatal. Dacă în momentul acela s-ar ivi din senin o mină clementă care ar ști să rupă firul subțire al vieții noastre fără s-o știm, ce recunoscători i-am fi!

Ei bine, conțați pe noi!

Dacă aveți motive să >vă luați viața, dar nu și curajul s-o faceți, cereți-ne ajutorul.

Succes garantat!

Garantat fără dureri!

Moarte instantanee, scutită de orice temeri, întrucât nu veți ști nici *când*, nici *în ce fel* vine!

Cazul dumneavoastră va fi rezolvat de cei mai calificați profesioniști, fără tapaj, fără publicitate. Familia însăși va rămâne convinsă că ați murit de moarte naturală.

Mai mult nu putem dezvălui din motive lesne de înțeles. Prețul este unic:... El a fost astfel calculat încât să asigure servicii de calitate optimă fără să fie prohibitiv.

Procedura e cât se poate de simplă: suma va fi expediată în contul... la Banca... din Zürich. Simpla efectuare a plății declanșează acțiunea.

Secretul operației se asigură de către statul elvețian.

Se poate întâmpla și altfel!

Experiența ne învață că uneori iminența morții revitalizează. În acest caz *puteți să vă răzgândiți*, fie și cu numai un ceas înaintea sfârșitului! Ajunge să expediați telegrafic aceleiași bănci în același cont suma de... Șaizeci de minute mai târziu vom fi la curent și vom da contraordinul care anulează operația.

Ne dorim viață lungă, dar, dacă nu se poate altfel, să plecăm cu demnitate!

Sosind la sediu, Martin deschise ușa șefului. Acesta era crispa, convins că va trebui să asculte cine știe ce teorie anemică. De astă dată însă, polițistul fără vocalic avea să-l uimească de-a dreptul. În plină ancheta nerezolvată, Martin cerea câteva zile de concediu, o cascadă de vorbe pitorești se înghesuiau la gura serului, dar omul nu se putea hotărî căreia să-i dea prioritate. Martin profită și se retrase cu mulțumiri. Câteva ore mai târziu era în avion. A doua zi se afla în frumosul Zürich, la sediul băncii știute.

încercare zadarnică. La întrebările lui Martin, împuterniciții firmei au ridicat din umeri. Secretul operațiilor nu putea fi încălcat cu niciun preț. Poliția nu dovedise că există vreo legătură între decesele mult comentate și bancă. Iar instituția nu răspundea decât în fața deponenților săi.

„S-a găsit vreun ieșit din minți care să trimită ceva în contul știut?” Nici formulată atât de impersonal, întrebarea polițistului nu a fost onorată cu vreun răspuns.

4

întors în metropolă, Martin a găsit-o schimbată. Ceva străin în privirea furișată a oamenilor, în pasul grăbit al trecătorilor l-a intrigat de cum a coborât din avion. Convins că i se pare, a cumpărat un maldăr de ziare și a parcurs titlurile. Astfel s-a edificat. În lipsa lui, orașul fusese invadat de

prospectele cunoscute. Scandalul izbucnise de la primul pliant descoperit. Gazetele scriau cu litere de o șchioapă: „Sindicatul crimei își fac reclamă. Ce păzește poliția?”. Răspunzând unei prompte interpelări în parlament, guvernul promisese măsuri drastice.

Un tăvălug de spaimă trecuse peste Capitală. Suspiciunea nu aștepta decât un pretext ca să se reverse fără alegere. Cum nu se știa însă nimic în plus față de cele cuprinse în prospect, materia era săracă. Niciun indiciu suplimentar nu venea să arunce o rază de lumină. Ca un făcut, în ultima săptămână nu se înregistrase niciun deces, nelămurit care să poată fi pus în cârca „vânătorilor de bătrâni”.

În lipsă de subiect, foiletoniștii au început să bată pasul pe loc. „Nu vă temeți — scria o publicație umoristică —, tipii aceia nu omoară pe degeaba!” Să nu se teamă? Ușor de zis...

Curând însă verva gazetarilor și proasta dispoziție a șefului poliției au fost alimentate de noi întâmplări tragice ale căror victime purtau stigmatul părului cărunț.

Un ecou imens au avut, două sau trei cazuri comunicate opiniei publice printr-un al doilea prospect cuprinzând numele și adresa unor „abonați” care se răzgândiseră și erau în perfectă sănătate la domiciliu. În timpul necesar studierii cazului, elaborării căilor specifice de servire a clientului și trecerii la executare, cei în cauză făcuseră o baie de spaimă care măturase dorul de moarte, determinându-i să-și poarte în continuare crucea. Onestă, societatea ținea să demonstreze că drumul e fără întoarcere numai pentru cei cu adevărat decizi.

Ziarele au ajuns primele la adresele indicate, umplând pagini întregi cu detalii nesemnificative, dar plastice. Persoanele în cauză au fost fotografiate din toate unghiurile, intervievate, tracasate în fel și chip, spre încântarea lor.

Publicitatea făcută a transmis și altor amatori de plecare decentă, o nouă poftă de viață, drept care alte contingente și-au retras opțiunea.

Sosind pe locul alii doilea, poliția nu a găsit niciun indiciu. Bătrânii nu avuseseră niciun contact suspect. Achitaseră prin poștă cele două taxe în contul știut și atât. Legăturile lor din ultima vreme au fost cercetate atent, dar fără niciun rezultat. Martin nu putea să-și alunge sentimentul că bătrânii îi ascund ceva, dar nu găsea niciun fir de care să se lege. Modesta lui carieră de polițist era mai primejduită ca oricând.

5

Într-o dimineață ploioasă de primăvară o mână strivi butonul soneriei lui Emil N. Acesta deschise ușa cu gândul de a da o lecție nepoftitului despre maniera în care se anunță sosirea într-o vizită. Văzând însă figura noului venit, Emil se răzgândi. Era Martin C., inspectorul de poliție care îl mai înfundase o dată.

— N-am făcut nimic, spuse gazda în loc de salut.

— A zis cineva ceva? îi întoarse vorba Martin, introducându-se neinvitat în apartament.

Acesta oferea o imagine vie a inconvenientelor dezordinii. Pe Martin însă talmeș-balmeșul nu păru să-l Impresioneze. El făcu câțiva pași prin bazar scoțând pentru o clipă din anonimat un obiect sau altul.

— Frumos ceas de acum două sute de ani, admiră el o ceapă metalică acoperită de praf.

— Nu merge, se strădui Emil să diminueze valoarea obiectului. De aia l-am și căpătat la jumătate de preț.

— Și zaharnița e o piesă rară. Blazonul de pe ea e un perfect certificat de autenticitate.

— Capacul s-a pierdut, argintul e numai pete, își urmă Emil opera denigratoare.

— Un *coupe-papier* cu ametiste! Leit cel reclamat cândva de o celebritate a filmului! Se

minună fățarnic Martin.

— Acum vreo jumătate de secol, poate, preciza Emil, bine informat.

— Dar nu despre aceste mărunțișuri aş vrea să vorbim, se întoarse Martin către stăpânul casei. Ci de acel Renoir pe care l-ai pus în vânzare la galeria din strada Y.

— Ce-i cu tabloul? se nelinişti Emil. Să nu-mi spunei că au spart galeria!

— Fii pe pace, omule, surise Martin cu finețe. Se știe că e al tău. Cine ar îndrăzni să-l fure? Problema care mă macină pe mine alta este. Din motive asupra cărora nu insist, de îndată ce am citit că acest Renoir e de vânzare, am dat o circulară la toate muzeele și colecțiile cunoscute. Niciuna din aceste instituții nu reclamă dispariția tabloului. Întrebare: de unde l-ai furat, Emil N.?

Cel numit se scărpină în creștet.

— Dacă vă spun, o să mă credeți?

— Să vedem, zise polițistul trecându-și greutatea corpului de pe un picior pe altul și măsurându-și neîncrezător preopinentul.

— Pe cuvântul meu: l-am primit.

— Așa?!

— Cadou.

— Ia te uită. De la cine?

— Nu știu...

— Grozav!

— Bănuiam eu că n-o să mă credeți.

— Pe cine ai amenințat cu moartea ca să pui mâna pe. Tablou?

— Vai de mine, cum să ameninț! Doar mă cunoașteți, eu numai cu mânuși...

— Cunosc, cunosc, dar nu mi-ai spus cum a venit Renoir în vizită la tine.

— L-am primit prin poștă.

— Superb! Expeditorul?

— Niciun cuvânt.

— Și vrei să te cred?

— Știam că așa o să fie. De aia, domnule Martin, am și păstrat ambalajul.

— L-ai păstrat?

— Da, e în pod. Urcăm să-l vedem?

— În pod? Acolo e morga ta?

— Doamne ferește, cum vorbiți? Dacă vreți, urc singur.

— Vreau, dar îți recomand să n-o ștergi pe acoperișuri.

— Nici nu-i cazul. E chiar la gura podului. Un moment. Așa. Numai puțin. L-am găsit. Priviți. Pachetul mai păstrează forma tabloului. Iată și adresa mea, scrisă de o mână necunoscută. Niciun expeditor.

— Oficiul poștal?

— Aici. Dar nu a fost predat cu acte în regulă, ci aruncat în cutia de colete simple, fără francare. Știți, gura aceea de sac de la subsolul fiecărui oficiu poștal. Orice obiect aruncat acolo în cursul nopții ajunge la destinatar în timpul cel mai scurt. Dacă nu e francat, primitorul plătește transportul... Și eu am plătit pentru tablou. Chitanța e lipită pe ambalaj.

— Foarte ingenios. Și cum ți-a venit ideea de a-ți expedia singur tabloul?

— Cum așa, nu mă credeți?!

— E de crezut?

— Nu e. Aveți dreptate. Cineva ține cu tot dinadinsul să mă înfunde! Dar vă jur!... Și n-aș fi pus tabloul în vânzare dacă n-aș trece printr-o criză financiară.

— Nu te aprinde. Ți-am spus că nu te cred. Asta nu înseamnă că versiunea contrarie mă convinge. Tu ești prea fricos ca să vinzi un tablou furat.

— Nu-i așa? Credeți-mă, sunt nevinovat!...

— Habar n-am ce să cred, altfel aveai de mult cătușe la mâini.

Emil, confidențial.

— Dacă mă credeți, vă arăt și restul.

— Mai e ceva?

— O scrisoare. Câteva cuvinte. Am păstrat-o. Poftim, citiți.

— „Pentru servicii trecute și viitoare.” Nicio semnătură. Ce servicii?

— Habar n-am.

— „Trecute”, fii atent. Ia scormonește-ți memoria.

— Mi-am spart capul zile în șir. Doar știți că eu lucrez de unul singur. Asta m-a și făcut celebru...

— Serios? Și eu care credeam că moralei tale ireproșabile îi datorezi notorietatea pe piața efracției... Dar nu vrei să-mi faci un serviciu? Adu-ți aminte, cam ce bătrâni ai călcat în ultimul an?

— Bătrâni? Aă... Adică de la ce vârstă încolo...

— Dragul meu, lasă bancurile. Tabloul aparținea unui bogătaș care avea o ciroză avansată. Disperat, omul a scris „vânătorilor de bătrâni”. Ca să nu retragă din afaceri banii moștenitorilor, a trimis băncii din Zürich, în loc de parale, tabloul, după care a notat faptul în registrul său de cheltuieli ținut la zi. Peste o săptămână a intrat cu mașina într-un pilon de înaltă tensiune. Praf s-au făcut și el, și automobilul. Imposibil de stabilit în ce fel a fost sabotat „Rolls”-ul. Tu nu-ți amintești?

— Dumnezeuule, nu sunt eu! N-am ucis niciodată! Spuneți că-s cel mai fricos dintre hoți. Cum aș putea...

— Ca să rezezi, de pildă, jumătate din grosimea barei de direcție nu-ți trebuie cine știe ce curaj...

— Sunt niște fiare! Mi-au trimis tabloul ca să mă piardă! Iar pe dumneavoastră să vă pună pe urme false! Au reușit! Sunt pierdut!

— Dacă aveam probe temeinice, discutam la mine, nu la tine. Dar nu am. Și nici nu cred că ai avea tupeul să expui spre vânzare tabloul unui om pe care l-ai asasinat. E posibil ca spusele tale să fie adevărate, deși nu e sigur! Dacă însă „ei” ți-au expediat Renoir-ul, aș vrea să le las impresia că am căzut în cursă. Și așa ziarele de mâine vor publica

totul. Venind la tine, am fost urmărit de mai mulți reporteri.

— Și atunci?

— Îți faci iute o valiză cu lucruri de primă necesitate și pleci cu mine acum. Se cheamă că te arestez.

— Vai de mine! Dar sunt nevinovat!

— Să fie de sufletul furturilor tale rămase nepedepsite.

— Dar e ilegal!

— Firește. O faci numai din prietenie pentru mine. Te lași văzut și pozat la ieșirea din casă și pleci ou mine. Peste un ceas ai un avion pentru Argentina. Stai acolo vreo trei luni, după care îmi dai un telefon și te poți întoarce.

— Să-mi las baltă afacerile, casa...?

— ... Familia etc. Nu te laudai tu că lucrezi de unul singur? Iată încă un avantaj: poți să dispari fără să raportezi nimănui.

— Asta înseamnă că mă socotiți nevinovat? Atunci nimic nu mă împiedică să vând un tablou care mi-a fost dăruit.

— Fii atent, Emile! Să nu te joci cu focul. Sunt cu ochii pe tine! Și nu conta pe inteligența, ta nativă. Dacă faci cum spun eu și dacă nu ești amestecat în afacere, scapi basma curată.

— Dacă-s nevinovat?! Jur! De ce nu faceți o percheziție? Vă rog! ;Nu trebuie mandat!

— Mandatul e în buzunarul meu, băiete. Dar știe Martin când e cazul și când nu. Dacă lucrezi într-un stil atât de mare, nu ești tu prost să ții în casă lucruri care te-ar compromite grav. Echiparea, băiete, și ochii cât cepele!

6

Martin era îngrijorat. Discuția cu Emil nu îl dezamăgise. Nu crezuse nicio clipă în autodemascarea cunoscutului spărgător. Se încruntase deoarece ghicea în incidentul Renoir un mesaj adresat lui. Cineva îi oferea o pistă falsă și aștepta ca Martin s-o ia de bună ca săi lucreze mai

departe în liniște. Polițistului nostru nu-i plăcea să se afle în obiectiv. Dar nu avea de ales.

Ca să-și mute gândul în altă parte, redeschise ultimele dosare suspecte: un anticar foarte bătrân găsit mort sub un munte de cărți prăbușite peste el din rafturile „sfintei sfintelor”, unde nu avea nimeni acces; o infirmă anchilozată la pat face un stop cardiac, probabil de spaimă. Dimineața în dormitorul ei a fost găsit un sălbatic pisoi siamez, pe care nimeni nu îl revendica. Bolnava dormise cu fereastra deschisă.

Niciun incident nu venea și impieteze asupra seriozității „vânătorilor de bătrâni”. Singura „reclamație” fusese a unui brutar care suferea de glaucom și, pradă unor dureri atroce, implora zadarnic moartea să se grăbească. Bietul om acuzase „societatea” că îl neglijează deși achitase de mult onorariul. Se pare că nu era nimic de făcut: omul nu ieșea din casă și avea o familie grijulie. În urma publicității făcute cazului, anonimii restituiseră banii încasați. Operația financiară decursese banal: banca expediase banii la ordinul clientului său. Iar funcționarii nu erau în măsură să ofere niciun indiciu asupra identității lui.

Peste alte câteva zile, Martin primi un telefon puțin obișnuit.

— Iubite coleg, am ceva pentru tine.

— O sticlă de Malaga, slăbiciunea ta! Nu beau.

— Ceva și mai și. Dar mai întâi vreau să mori de curiozitate.

— Dacă reușești, intri la omucidere cu premeditare și atunci adio circumstanțe atenuante. Pe cine ați prins?

— Bravo! La prima întrebare ai răspuns: am prins pe cineva. Unul care te interesează. Dacă ghicești, ordon livrarea.

— Toată viața am jinduit să primesc de ziua mea un buchet de bandiți...

— Nu ocoli că pierzi vremea și vânatul se fezandeață.

— S-o luăm ușor. De la o bucată de timp mă ocup de bătrânii care au fost „ajutați” să treacă dincolo, dar nu am formulat nicio concluzie, n-am niciun acuzat, nici măcar un suspect serios.

— Scurtă memorie!

— Ce vrei să spui?

— A fost odată, n-au trecut nici trei ani de atunci, un caz care a zguduit presa. Colecționarul de timbre...

— Da, știu. Bătrânul colecționar. O.K. Asasinul e la zdup.

— Nu e.

— Cum? I-au dat drumul?

— Nu tocmai: a evadat.

— Ca să vezi! Când?

— Acum trei săptămâni. Între timp l-am și prins.

— Formidabil! Atunci poate că el... Nu mi-l trimiteți?

— Ba da, însă n-am vrea ca la întoarcere mașina să facă o cursă neeconomică.

— Și aștepți să ți-o încarc eu?! Afurisitule, câte sticle de Malaga vrei? Bine, s-a făcut, expediază-mi coletul.

Cinci ore mai târziu, Martin era în *tête-à-tête* cu Sfântul Paul (porecla lui Paul V., asasinul feroce, venea nu de la cucernicia, ci de la statura lui de gigant pe care geniul interlop o asemuia catedralei cu aceeași nume).

— Ia zi, băiețăș, începu Martin, care îi venea colosului până la umăr. Cum îți merg afacerile?

— De groază, șefule, mirii Paul, nu vedeți?

— Păi cine te-a pus, gingaș cum ești, să rupi gratiile când făcuseși peste jumătate din condamnare? De-acuma — sapa și lopata!

— Doamne ferește, dom' Martin, oi fi eu asasin, dar nu-s prost! Cum era să evadez!

— Serios? Puteam să jur că ai făcut-o.

— Într-un fel. Dar nu e vina mea!

— Grozav! Te-o fi trimis acasă directorul închisorii pentru purtările tale frumoase.

— Puteți să întrebați dacă nu eram un exemplu.

— Bun. Atunci cum de te-ai trezit afară?

— Nu știu!

— Superb? Mă, tu o să mă faci să mă apuc de scris: copilul care a călcat alături cu legea numai datorită inocenței sale și a fost furat de o zână bună.

— Dom' Martin, eu n-am pus la cale nicio evadare. Într-o zi am primit un bilet care mă trimitea la ora șase în colțul de răsărit al curții, unde se depozitează gunoiul. Mi-am aranjat așa treburile — mă bucuram de încredere în penitenciar, să știți! — că la șase m-am prezentat. Nimeni! Deodată, o lovitură în moalele capului dată cu sete. Când îmi revin, să mor asfixiat. Eram într-o cutie de gunoi, ou genunchii la gură și gâtul țeapăn, hurducănit de o rablă de mașină. Am început să țip, să mă zbat. Zadarnic. Până la urmă am amortit așa, strâmb. Cred că am leșinat. Poate am adormit. Nu știu. M-am trezit noaptea într-o pădurice lângă un sat, singur cuc. Alături de mine se afla un pachet cu haine, încălțăminte, haleală și ceva bani.

— Ce spui, domnule, ai fost răpit? Și cine și-a pus pielea în joc pentru asta?

— Habar n-am, vă rog să mă credeți.

— E și foarte verosimil. Și ceva, un bilet, un semn?

Martin se apropie la câteva degete de nasul Sfântului Paul.

— Prețul. Motivul. Cine avea treabă cu tine și numai cu tine, urgent și neapărat? Și ce anume cerea de la tine? Iată câteva întrebări pentru timpul tău liber.

— Dacă vă spun că nu știu! Tăiați-mă, spânzurați-mă, nu știu nimic! Și nimeni nu mi-a cerut niciun serviciu.

— Că, serviabil cum ești, ai mai fi scuturat vreun moșneguț până ar fi ieșit sufletul din el.

— Dom' Martin, mă jur că nu pusesem gând rău colecționarului!

— ... Ci colecției. Cum bătrânelul stătea în drum...

— L-am scuturat, cum ziceți, de revere, să-l bag în sperieți. Știam că ajunge.

— Numai că tipul nu a suportat.

— Oi fi scuturat și eu mai tare. Mi se întâmplă, știți dumneavoastră, cu pumnii mei — hă-hă! De ce credeți că am fost atât de cuminte la zdup? Era destul să le arăt baroasele mele, că toți se făceau mielușei. Nu era nevoie să-i ating.

— Îmi dau seama. De aia te-or fi și pus monitor.

— Tot ce se poate...

— Bun. Acum ajunge cu poveștile și spune-mi limpede și cursiv cum ai evadat.

— Nu mă credeți?!... Sigur, nu e de crezut. Dar nu v-am spus decât adevărul.

— Bine, copilule, dar cineva, cine o fi fost, a investit bani, muncă și risc în afacere. De ce a făcut-o, de ochii tăi frumoși? Te pomenești că iubitele tale au fondat o asociație pentru valorificarea în comun a calităților tale virile. Cu mijloace imite te-au scos de la pension și acum urmează să intri în exploatare.

— Încă nu s-a văzut femeie care să-ți facă un bine și să nu-ți scoată ochii...

— Serios? Credeam că doar iubitele polițiștilor fac așa.

— Da' de unde, ale noastre sunt la fel.

7

De mai multe ori pe parcursul acestui dialog, Martin ar fi trebuit să pufnească în râs, și așa s-ar fi petrecut lucrurile dacă i-ar fi dat mina să se amuze. Dar cele spuse de uriașul răufăcător concordau cu datele poliției. Și, cu toată publicitatea ce se făcuse la vremea respectivă „asasinului de bătrâni”, procesul se încheiase pe

ideea că moartea colecționarului fusese ghinionul vieții lui Paul, și nu vina lui.

Martin se întreba totuși: nu cumva sentința, incredibil de blândă, fusese opera unei baterii de avocați străluciți care au știut să speculeze fișa medicală a colecționarului? Și nu cumva Paul era totuși un „vânător de bătrâni”?

Cum să admită, pe de altă parte, că evadarea lui, pusă la cale simplu și eficient, se datora unor suflete caritabile și dezinteresate? Imposibil de crezut. Pe urmă, între ziua evadării și arestarea lui Paul trecuseră trei săptămâni foarte interesante pentru destinul eutanasiei. Un octogenar fusese găsit într-o dimineată spânzurând la cinci metri sub un mare pod metalic. Un menaj de bătrâni se asfixia se cu gaz fără niciun motiv aparent. Ușa casei nu era încuiată pe dinăuntru, cum se obișnuiește în astfel de cazuri. Cel puțin prima dintre noile victime nu ar fi putut fi executată decât de un Goliat ca Paul.

Sceptic și fără dovezi, Martin înscrise totuși evadarea lui Paul în rubrica la care notase și Cazul Emil Renoir. De astă dată i se oferea un suspect de mina întâi, cu antecedente specifice. Interogatoriul amănunțit, urmat de cercetări pe urmele rătăcirilor evadatului, nu a făcut decât să sporească haosul. Informate ca totdeauna, ziarele au romanțat episodul, exploatând la limită misterioasa evadare. Misterioasă până la descoperirea de către Martin în rândul personalului din penitenciar a unui șofer amestecat în tot felul de afaceri necurate. În ziua cu pricina făcuse mai multe curse cu furgoneta sa. Luat din scurt de șeful închisorii, mărturisise că el era făptașul. Pista se întrerupea însă aici. Omul fusese teleghidat prin poștă și plătit pe aceeași cale. Firește, distrusese orice urmă materială, dar jura că expeditorul nu semnase.

Martin avea toate motivele să creadă în adevărul celor declarate de șofer. Tipii erau tari.

în a cincea lună de la declanșarea scandalului, un ziar de mare tiraj a publicat declarațiile unei septuagenare despre noua ei poftă de viață obținută după ce apelase la „vânătorii de bătrâni” și despre hotărârea ei de a renunța la serviciile lor. În numărul de a doua zi era inserat un anunț sobru prin care anonimii dezmințeau afirmațiile venerabilei persoane, întrucât aceasta nu apelase nicicând la ei. Gestul respira un aer de probitate cum numai marile firme își pot permite să arboreze. Un găinar ar fi trecut cu vederea inexactitatea de vreme ce spusele bătrânei doamne amatoare de publicitate îi erau favorabile.

Martin căzu pe gânduri. Gestul mitomanei era simptomatic: spiritul critic cedase, anonimii fuseseră acceptați; mai mult, erau la modă. Câteva zile mai târziu, un publicist de marcă divaga pe marginea întrebării: „Cine se teme să plece cu decență?” I-au răspuns alții într-un concert grăitor, deși nu mai puțin sinistru.

„Nu se poate muri decent? — scria marele publicist. Pentru ce trebuie oare ca morții, salvată de trivialitate prin aportul unit al riturilor și literaturii, să i se asocieze decrepitudinea fizică? De cum tensiunea începe să-și facă de cap, ne gândim la oroarea paralizici. De ce înainte de a muri să-i aducem pe cei din jur în marginea răbdării și a puterilor?”

„De ce nu plecăm civilizat? — se întreba un altul. Există forme sociale pentru a te naște, a te căsători, te consacra în responsabil, chiar și pentru a te retrage din activitate. Niciunul dintre aceste gesturi nu are violența sinuciderii. Lumea îi socotește pe sinucigași nebuni. Într-adevăr, sinucigașul are o forță de caracter neomenească. Ce ne facem însă cu sinucigașii ratați? Nu cumva ceea ce propun anonimii de la Zürich e pentru mulți bătrâni mântuirea?”

„Frica e absurdă întotdeauna — scria un al treilea. Dar cea mai absurdă e frica de moarte. Aș

plăti aur greu celui ce m-ar ucide astfel încât să nu-mi fie frică... Ne temem de hoți și totuși plecăm de acasă. Ne temem de mașini, dar circulăm cât ne țin picioarele. Ne temem libertatea și ne-o amanetăm repetat. Ne temem la tot pasul și nu facem nimic pentru a elimina cauza fricii. Nu cumva de moarte ne temem prea puțin?

Absurdul ne provoacă neconținut. Un bătrân se sclerozează rapid și trăiește doar pentru că robusta lui soție îl îngrijește. Ea moare subit, senilul rămâne în viață.

Un hidrocefal gungurește până la cincizeci de ani, târât în cărucior de mama sa octogenară. Va supraviețui monstrul.

Priveam cu invidie mersul calm și decis al lui Edward G. Robinson, în filmul *Soylent Green*, spre Casa Adormirii și îmi aminteam ironia deplasată a bunului (citește: naivului) André Maurois din *Thanatos Palace Hotel*. Cum ai murit, prietene André Maurois? În sânul familiei, odihnind pe două perne bine bătute de o bravă Célestine și înconjurat de trei generații de urmași? Sau într-un sanatoriu de lux de pe malul Mediteranei? Știi bine, prietene, că nu toți pot să-și permită un astfel de *adieu*. Cerșetorii, paraliticii, senilii, cei uitați, cei părăsiți, cei condamnați ar saluta îngerul izbăvitor care s-ar îndura de ei.”

În acest climat s-a constituit cea dintâi asociație de sprijinire a mișcării pentru o moarte decentă. Poliția l-a scuturat zdravăn pe fiecare membru, dar nu a putut dovedi amestecul nici unuia în vreo afacere necurată. Iar asociația însăși nu era neconstituțională. Propaganda pentru eutanasiе voluntară era legală, și nimic nu o putea face să se confunde cu eutanasiа impusă, abuzivă ori autoritară.

Apoi asociațiile s-au înmulțit. Multe practicau colecta filantropică. Sumele strânse aveau să fie depuse în contul știut pentru scutirea de taxe a nevoiașilor care ar apelat la serviciile anonimilor.

Revenind la birou după un supliment de anchetă asupra ultimului căzut în războiul bătrânilor, Martin, găsi în sala de așteptare un fel de bunicuță cocârjată de ani. Fusesse îndrumată la el. Ce avea de reclamat *T Femeia* îi întinse o recipisă. Actul atesta că doamna Cecilia K. Expediasse băncii din Zürich suma obișnuită pentru tristul serviciu pe care îl cerea.

— Și ce-i cu asta? întrebă Martin, simțind pe umeri, oboseala bătrânilor din toate timpurile.

— Am găsit-o în casă. Acolo unde se țin hârtiile de valoare. Un mic viciu al meu e să cotrobăiesc prin sertare. Mărturisesc...

Bunicuța surise cu buze fără culoare.

— Și?

— Am găsit recipisă, am cercetat-o. Am înțeles:: doar și eu citesc ziarele, urmăresc televizorul...

— Și? Și? Și?

— Aici scrie numele meu. Dar nu eu am expediat banii.

— Nu?

— Nu. Nici prin gând nu-mi trece să mor. Ei însă, ci...

Suspină, își ascunse fața, plânse puțin.

— M-au condamnat la moarte!

— Cine?!

— Copiii mei. Locuiesc împreună cu doi băieți. Lor le-am dat ultimul bănuț pe care l-am avut, până și verigheta bietului meu soț, de mult repauzat. Iar ei asmut asupra mea „vânătorii de bătrâni”!

Cât era de frânt și de blazat, Martin se cutremură. Mizerabilii!

Totuși nu trebuia să se grăbească. O liniști pe bătrână și o rugă să relateze, pe scurt, într-o declarație cele spuse. Femeia își usca ochii, primi hârtia, stiloul și se apucă de scris.

Martin intra la șef. Îi povesti întâmplarea. Șeful căzu pe gânduri. Cazul merita să fie adus la

lumină, fie și numai pentru a mai retușa portretul șifonat în ochii opiniei publice al poliției metropolitane. O tânără aspirantă la postul de Sherlock Holmes a fost expediată să țină de urât bunicuței și ș-o rețină. Între timp Martin avea să dea o fugă la domiciliul persoanei.

Era trecut de amiază când ajunse. Cei doi frați și soțiile lor se agitau în legătură cu dispariția bătrânei, care ieșise fără să spună o vorbă. Alarmate, cele două femei își chemaseră soții, care își părăsiseră treburile și reveniseră urgent acasă.

Martin îi liniști: bunicuța fusese reperată de un polițist și se afla în siguranță. Cei patru oftară ușurați. Martin însă nu părea grăbit. Se instalase în fotoliul cel mai comod și examina interiorul elegant. După un minut de stânjeneală, una din gazde îi oferă un coniac. Martin primi, împotriva obiceiului, pentru a-și prelungi șederea.

— Superbă locuința dumneavoastră, spuse în vreme ce ai casei își ascundeau cu greu nerăbdarea de a-l vedea dus. Aș putea să văd și restul?

Urmă un elocvent schimb de priviri.

— Firește, poftiți, îl invită unul dintre bărbați.

Apartamentul era vast, mobilat bine, chibzuit.

— V-ar supăra dacă v-aș cere să-mi arătați și camera bătrânei? Simplă curiozitate...

Chilia bunicuței bătea la ochi prin austeritate. Numai alb și negru. Nicio culoare. Nicio mobilă de prisos. Nicio carte. Nici măcar *Biblia*.

— E o persoană retrasă, nu-i așa? trânti Martin la întâmplare.

— Așa s-ar zice, răspunse una dintre nurori. În afară de faptul că vămuiește frigiderul pe ascuns...

— Fură mâncare?

— Și băutură.

— Nu capătă destul?

— Aș. La masă nu vine, face. Mofturi, declară că: nu îi trebuie nimic. Pe urmă observăm pe unde a trecut.

— La noi primește tot ce-i trebuie, interveni unul dintre fii. Pe urmă, își are propriul ei venit, de care dispune cum pofteste.

— Dar, cum bătrânii sunt veșnic nemulțumiți, v-o fi îndrugat vrute și nevrute, completă soția lui.

— Nu m-ar mira să aud cine știe ce grozăvie, interveni cealaltă femeie. După câte a vorbit pe seama noastră în cartier, după câte scorneli a servit cunoștințelor noastre comune, rudelor... Puteți verifica!

— De mult are apucăturile astea?

— Nu, răspunseră bărbații.

— De când s-au însurat, precizară femeile. Trecuseră amândoi de prima tinerețe, dar nicio femeie nu era pe placul ei...

— La naiba, ne îndreptam spre patruzeci de ani, cât. Mai puteam aștepta? Izbucni fiul cel mare.

— Fiecare candidată la mina dumnealor avea un. Cusur. Una era prea tânără, alta nu avea o situație, a treia promitea să fie o cheltuitoare și o frivolă. Asta părea prea independentă, cealaltă o sfida cu cele două licențe ale sale. Le-a dat papucii fără menajamente, iar dumnealor, ca niște fii-model, au tăcut mâlc.

— Ce puteam face? se lamentă cel mai tânăr dintre bărbați.

— Cu noi nu i-a mers, continuă rechizitoriul feminin.. Ceea ce căutam noi era nu aventura, ci dragostea, căminul, copiii. Am avut răbdare, am încercat s-o cucerim. Nu se lăsa. Era mai inaccesibilă ca Everestul. Când am epuizat repertoriul obișnuit, a devenit peste noapte bolnăvicioasă, fragilă. Juca extrem de convingător. Bărbații ăștia cât muntele erau de-a dreptul timorați. A trebuit să punem piciorul în prag. Am chemat câțiva medici. Era gata să-i păcălească și pe domniile lor!

— S-o fi văzut, s-o fi auzit... completă de pe margine unul dintre soții slabi de înger.

— Ei, niciuna, nici două, tresăreau: nu cumva i-e rău? Nu cumva cheamă în ajutor? Nu s-a zvârlit pe fereastră? Nu s-a otrăvit? Până ne-am săturat. Într-o zi ne-am făcut bagajele și le-am zis: băieți, adio! Șantajul moral are și el o limită. Spre cinstea lor, nu ne-au lăsat să plecăm. Am pus condiții. Le-au acceptat și le respectă. Din când în când bătrâna o mai face pe muribunda, însă publicul e mult mai rece. Locuim împreună, are tot ce-i trebuie ca să se simtă bine. Îi place să pozeze în victimă? Nimic n-o împiedică. Nu-i ușor să-ți accepți înfrângerea. Dacă nu i-o dictează dragostea de mamă, nu-i nimic de făcut. Nimeni n-o contrazice, nici nu o aprobă. Noi ne vedem de-ale noastre, iar când face o poză încercăm s-o mușamalizăm. Dacă nu-i soluția ideală, e totuși o ieșire, nu credeți?

— Într-adevăr, admise Martin și, dând pe gât ultima picătură de coniac, salută și plecă.

„Un viespar — își spuse grăbind către sediu. Bunicuța își va fi pierdut răbdarea.” Martin o găsi roșie în obraji și bine dispusă, pălăvrăgind cu tânăra sa colegă în fața unui pahărel de vișinată apărut nu se știe de unde.

Martin se scuză, citi declarația, o rugă pe reclamantă să semneze și o trimise acasă în compania celei cu care se întreținuse. Conveniră cu toții asupra versiunii care trebuia servită familiei: bunicuța se rătăcise, poliția o lăsase un timp să se liniștească și acum o înapoia celor dragi. Femeile plecară discutând ou vervă ultimele noutăți vestimentare.

Martin vântură în aer declarația, examină semnătura, să constate dacă cerneala s-a uscat și poate introduce hârtia în dosarul pe care îl pregătise întreprinzătoarea sa colegă. În același dosar se afla și recipisa. Cedând unui gest reflex, Martin apropie cele două semnături și le compară. Păreau identice! Alergă la etaj, unde se găsea laboratorul de grafologie. Specialistul confirma pe

loc: cele două iscălituri fuseseră scrise de aceeași mină.

Polițistul rămase perplex: așadar bătrânica dorea să-și bage feciorii la zdup! Ce alt mobil putea s-o mine în criminala ei întreprindere decât răzbunarea? Cruntă răzbunare! Răzbunarea unui senil.

10

Martin fusese încântat de colaborarea micuței aspirante care se descurcase de minune cu bătrânica și familia ei. S-a dezumflat însă de îndată ce i-a găsit portretul în mai multe ziare. Puștoaica nu-și ținuse gura, ba chiar exagerase ușor prețiosul ei aport la soluționarea cazului „drept care devenise peste noapte vedeta fotogenică a rubricii criminale.

împrejurările o favorizaseră. Pentru a opri acțiunea declanșată de bunicuță prin suma trimisă la Zürich. Martin somase familia să achite de urgență taxa de retragere a „comenzii”. Șeful decisese însă că mai operativ lucrează presa, și mai sigur. Cine poate garanta că suma promisă va fi expediată prompt? O minimă defecțiune ar putea întârzia decomandarea și atunci ghilotina va cădea într-un caz în care se amestecase poliția. Un asemenea scandal mai lipsea! În schimb, apelând preventiv la presă, i se va oferi acesteia un os de ros. În fața opiniei publice, poliția va fi prezentată ca o apărătoare a celor nevinovați. Succes garantat!

Martin era de altă părere, iar presa i-a dat involuntar dreptate. Concluzia firească a cazului bunicuței era una singură: oricine poate cere „vânătorilor de bătrâni” să suprim pe oricine, singura condiție — vagă — fiind vârsta victimei. Nimic nu venea să garanteze autenticitatea semnăturii „clientului”, faptul că persoana care trimite suma băncii din Zürich este chiar „beneficiarul” comenzii. Activitatea subterană a bandei excludea orice contact, deci orice putință de

verificare. Era ca și cum ai telefona călăului municipal rugându-l să se ocupe de inamicii tăi.

„Suntem oare la cheremul unui mandat poștal?” — se întreba un ziar. „Preț unic pentru înlăturarea oricui” — își intitula un altul rechizitoriul acid asupra poliției neputincioase. „Sunteți de prisos? Feriți-vă!” — suna manșeta unui celebru săptămânal. „Mafia? La reciclare!” — scria un specialist în criminologie, afirmând că, în comparație cu „vânătorii de bătrâni”, vechiul sindicat al crimei funcționa ca un mecanism greoi și demodat. Suplețea și simplitatea noii soluții îi asigură un viitor de aur. Iar anonimii nu vor întârzia să depășească granițele autoimpuse ale sferei lor de acțiune.

Efectul a fost un val de panică. Presa era plină de strigăte de alarmă. Se povesteau cazuri incredibile, inventate pe de-a-ntregul, menite să-l bage în sperieți pe cititor și să urce tirajele. Frica s-a grăbit să culeagă primele victime. S-au înregistrat mai multe sinucideri. Persoane socotite până mai ieri foarte serioase au declarat că viața lor e în primejdie. Unii și-au părăsit domiciliul, ascunzându-se în colțuri obscure de țară. Alții au cerut protecția poliției. În mai multe cazuri, cei ce se socoteau amenințați au ridicat primii sabia, lovind preventiv în dușmanii lor. Oamenii grăbeau pasul pe stradă, se retrăgeau devreme în casele lor, deschideau cu prudență ușa. Spectacolele de seară au făcut săli goale. Mulți și-au procurat arme, și nu o dată gestul unui fumător de a cere foc trecătorului s-a soldat din partea celui luat prin surprindere cu o apăsare pe trăgaci.

Responsabilii poliției au încercat — inutil — să potolească valul de groază prin declarații publice. La fel a trecut neobservată declarația trimisă ziarelor de chiar „vânătorii de bătrâni”. Ei susțineau că dispun de mijloacele necesare pentru a se convinge dacă semnatarul unui mandat poștal este sau nu „persoana în chestie” și acționează ca

atare. Cum însă nu puteau dezvălui mecanismul, nimeni nu a dat atenție celor spuse. Primul asasinat produs a și fost pus în sarcina lor, iar descoperirea peste câteva săptămâni a făptașului nu a împiedicat sinistra întâmplare să joace rol de probă în disputa de presă.

Proporțiile neobișnuite ale scandalului au avut urmări neobișnuite. Au fost reclamate numeroase cazuri în care bătrânii au fugit de acasă, petrecând noaptea la prieteni, în sălile de așteptare ale garilor sau în parcuri. Nu puțini se îmbolnăviră în urma escapadelor nocturne, dar nu le regretau. Alți bătrâni au fost găsiți vagabondând la mari distanțe de casă, călătorind fără bagaje, nu o dată fără bilet. Interogați, toți acuzau teama că apropiații lor au plătit pentru ei taxa morții. Căminele de bătrâni au fost luate cu asalt. Hotelurile nu mai aveau locuri. Golemul spaimei zdruncina echilibrul cetății.

11

Într-o noapte, Martin a fost chemat de urgență la poliție. În fața clădirii mai multe zeci de bătrâni, poate o sută, vociferau, cerând să fie lăsați să intre. Zadarnic încerca șeful, sosit de urgență la sediu, să-i potolească. Manifestanții acuzau poliția de ineficiență și complicitate cu asasinii. Strigătele de furie alternau cu cele de disperare. Într-un moment de vârf, șeful a fost dat la o parte și bătrânii au pătruns în birouri. S-au instalat pretutindeni — pe scaune, pe banchetele din sala de așteptare, pe covoarele îmbâcsite, chiar și pe mesele de scris. Șeful răcnea la telefon cerând întăriri, dar nimeni nu dădea importanță incidentului. Ce rău puteau face niște bătrâni slabi de înger și cu mâinile goale? Să fie lăsați în pace. Dimineața își vor fi epuizat elanul și vor pleca de bunăvoie. Șeful pretindea ca nepoftiții să părăsească cel puțin biroul său, dar în fotoliul din spatele acestuia se plasase un moșneguț deosebit de ațos. Cu el nu era chip să te înțelegi. Neputincios, șeful trânti ușile și plecă acasă.

Martin rămase. Agitația capetelor cărunte îl fascina. Trecu dintr-un birou în altul, apoi reveni în sala de așteptare.

— Domnilor, li se adresă Martin, ascultați-mă o clipă.

Cum adunarea continua să-l ignoreze, strigă:

— Atenție, vă rog!

Rumoarea scăzu.

— Dați-mi voie să vă spun două-trei lucruri și să vă întreb alte câteva. Dar mai întâi liniștiți-vă. Nimeni nu vă gonește, puteți sta cât doriți.

Se auziră mai multe glasuri pornite, ireverențioase.

— Cine-o mai fi și ăsta?

— Un curcan, se vede cât de colo!

— Domnilor, începu Martin, ceea ce aș vrea eu e foarte puțin: faceți-mă să înțeleg.

— Ce e de neînțeles? Țipă un roșcovan cu baston. Poliția trebuie să ne protejeze, de aia suntem aici!

— De cine să vă protejeze, de ce anume?

— La naiba, ăsta își bate joc de noi!

— Ce-i, băiete, ce nu pricepi? Te miră că ne apărăm viața? Atâta mai avem și noi: un crâmpei de viață.

— Dar cine vă vrea răul, oameni buni? „Vânătorii de bătrâni” și-au călcat cuvântul?

— Aiurea! Cine vorbește de ei?

Martin continuă s-o facă pe naivul:

— Doar nu credeți că ai voștri vă doresc răul!

— Nu credem nimic, dar ne ferim.

— S-a mai văzut!

— Domnule, interveni un bătrân bine îmbrăcat, viața mea nu interesează pe nimeni. Nu au nevoie de ea. În schimb camera mea le trebuie, pâinea și apa mea îi costă. Existența mea îi privează de lumina zilei și de aer.

— N-ar avea nimic împotrivă să trăim, dar pe Lună...

— He-he, cred și eu!

— Și nu pe banii lor!

— Cum pe banii lor?! sări un ins cu părul vâlvoi și ochii numai fulgere. Casa eu am ridicat-o, din economiile mele și-au luat mașina. Pensia mea vine la fel de regulat ca salariile lor!

— Și totuși...

— Totuși?

— Sunt de prisos. O simt. O știu. Și mă tem.

Cei din birourile vecine ieșiră să ia parte la discuție. Pentru Martin era cât se poate de limpede: bătrânii se temeau nu de asasinii declarați, ci de rudele și apropiații lor. De când cazul „bunicuței” dezvăluise faptul că oricine putea completa un anume mandat poștal pe numele oricui, își simțeau zilnic amenințată existența. Tendința de a exagera proprie vârstei nu făcea decât să înrăutățească situația.

Alte întrebări îi permisese să facă o adevărată anchetă. Mulți plătiseră onorariul eutanasic. După o zi, două de așteptare crispată și angoasă renunțaseră, făcând mari eforturi ca să-și procure suma necesară anulării comenzii. Doar vreo șase nu contramandaseră moartea și continuau s-o dorească. De ce fugiseră de acasă aceștia? Nu era totuna dacă moartea venea pe o cale sau alta? Ei bine — nu. „Vânătorii de bătrâni” garantau o moarte fără dureri și fără porția de teamă, nelipsită altminteri. Ei nu făceau decât să execute un ordin dat de tine însuși. Cum să accepți însă pasiv ca un altul să-ți conteste dreptul de a ocupa un loc sub soare?!

— Nimeni nu are acest drept, perora un orator improvizat. Nici când vine de la Dumnezeu nu primim sentința capitală fără cârtire. Numai noi putem hotărî dacă ne predăm sau continuăm bătălia!

Martin rămase pe gânduri. Aproape toți cei de față achitaseră taxa morții, apoi se grăbiseră să-și dezmință opțiunea, plătind și suma cerută pentru oprirea operației. Fiecare se împăcase, așadar, cu

beteșugurile și necazurile sale, cu boala sa, uneori fatală, mulțumind pentru fiecare zi smulsă neînțelegerii și petrecută sub razele democratice ale Soarelui.

Deodată, în capul polițistului se făcu lumină. Nu, era imposibil să se înșele: „vânătorii de bătrâni” erau o ficțiune! Ei nu existau și nu existaseră niciodată. O minte ascuțită scornise această modalitate de a-i estorca pe bătrâni, și nu doar pe aceștia, mizând pe nesecatele izvoare de optimism ale omului la toate vârstele. Spirit pătrunzător, pungașul era dinainte convins că majoritatea va plăti ambele taxe, rotunjind contul său la bancă și, totodată, împăcându-se cu existența. Dar mai cu seamă scutindu-l să-și pună în practică sinistrele promisiuni, pentru care se cerea o altă structură decât a escrocului.

Polițistul își întorcea ipoteza pe toate fețele. În fond, niciuna dintre crimele puse pe seama „vânătorilor de bătrâni” nu era indubitabil un asasinat. Cazurile luate în discuție prezentau fie aparența unui accident, fie pe cea a sinuciderii. Ei bine, asta și erau!

Anchetatorul reținuse din dosare mai multe detalii asupra cărora nu avusese vreme să reflecteze ca lumea. Erau fapte dispartate. Astfel, în noaptea în care un pensionar a pierit sub o grămadă de cărămizi prăbușite de la etajul unei clădiri în construcție fusese înregistrat un cutremur nu prea violent. Cercetările arătasera că bătrânul pescuit în lacul orașului era îmbibat de alcool. O femeie care pierise în flăcări era surdă și nu auzise nimic din agitația provocată de incendiul ce cuprinsese clădirea.

Martin își aminti un alt amănunt: în toate cazurile furtul nu intra în discuție. Un cartel al crimei utilizând felurite ucigași nu ar fi putut asigura o asemenea disciplină. Era exclus ca niciunul dintre ei să nu fi fost măcar o singură dată ispitit să pună mâna pe inelul victimei, pe ochelarii cu rame de aur sau pe banii aflați asupra ei.

Niciunul dintre bătrânii în chestiune, deși alertat prin însuși faptul că a emis comanda, nu l-a surprins pe asasinul său cu o clipă înainte, zădărniciindu-i misiunea. Orice act de violență — fugărire, bătaia, imobilizarea victimei — ar fi lăsat inevitabil urme. Cel puțin o dată ar fi trebuit ca victima să se sperie, să strige, să alerteze cartierul și astfel să-l împiedice pe asasin să acționeze. Iar un om care a trecut prin așa ceva nu poate să tacă. El sfârșește inevitabil prin a fi cunoscut, în cel mai rău caz prin intermediul martorilor, al vecinilor. Nimic de felul acesta nu se petrecuse.

Polițistul începu să caute febril prin dosare. Cercetă ultimele date statistice cu privire la decesele suspecte și le compară cu cele din anul trecut. În ultimele șase luni, totalitatea deceselor produse între șaiszeci și optzeci de ani scăzuse cu aproape cincisprezece la sută. Dintre decedați, numărul celor doborâți de boli care nu iartă era staționar, aproape identic (mai mic totuși cu trei cazuri). Numărul accidentelor stradale și menajere scăzuse cu doisprezece la sută, iar cel al sinuciderilor cu patruzeci la sută!

Martin voia să fie sigur pe mica sa descoperire. Așadar extrase datele corespunzătoare pe ultimii cinci ani. Ele oscilau în jurul celor din anul trecut, având o continuă tendință de creștere. Curba sinuciderilor și accidentelor cobora brusc în cele șase luni dominate de „vânătorii de bătrâni”, ceea ce confirma până la proba contrarie ipoteza lui.

Ce ar fi trebuit să urmeze? Să le împărtășească bătrânilor descoperirea sa? Ce mutre ar face dacă ar auzi ce i-a dat prin minte polițistului? Martin se amuză dinainte. Privi în jurul său. Dincolo de zidul dosarelor de pe birou nu era nimeni. Când au șters-o intrușii? Pe fereastră se vedea lumina cenușie a unei noi zile. Martin se ridică de la birou și ieși în pragul instituției pustii. Pe treapta cea mai înaltă se întinse leneș, cu poftă, în văzul tuturor ferestrelor

întunecate. Dacă o lua spre casă, mai prindea două ore de somn. Dar nu avea timp. Trebuia să se prepare ca lumea pentru a depăși fără pierderi noul său eșec.

DUPĂ CONSILIU

— Dragă Brătescule, ai fost la înălțime. Ca de obicei.

— Vă mulțumesc, tovarășe ministru.

În sala de consiliu, câțiva întârziați își adunau hârtiile în vreme ce se deschideau ferestrele pentru aerisire.

— Eu îți mulțumesc. Intervenția dumitale a fost hotărâtoare. Numai când mă gândesc: s-o fi luat de la capăt, mai întâi în comisie...

— Îmi permit să vă atrag atenția: fără micile ajustări efectuate în ultimele două zile...

— La insistențele dumitale, așa e, ai dreptate. Dar tot meritul nostru rămâne că te-am solicitat, ca în fiecare an — vezi ce bine am întors-o? Ha-ha!

În jurul celor doi se formase, la o distanță respectuoasă, un grup firav. Ministrul privi circular și spuse fără adresă:

— Trebuie să-l solicităm ceva mai des pe Brătescu. E omul nostru, doar în minister s-a format, nu-i așa?

Era, firește, adevărat, deși pe vremea când Brătescu învăța să jongleze cu cifrele ministrul nici nu văzuse lumina zilei.

— Încă o dată mulțumiri și, dacă pleci acasă, te rog să iei mașina mea.

— Nu e nevoie, tovarășe ministru...

— Ba da, ba da. Tovarășe Vlaicu, vrei să ai dumneata grijă?

Cel numit fu bucuros de acest fel de a fi luat în seamă după ce combătuse proiectul de bilanț și fusese pus la punct. Ministrul sugera că, dincolo de neînțelegerea de moment, Brătescu pleacă, iar el rămâne.

Șoferul cunoștea drumul din alte ocazii asemănătoare. Ar fi putut să i le înșire pe toate, le

ținea minte perfect. Dar elegantul Brătescu, scorțos celebru, parcă înțepenise de-a binelea de când ieșise la pensie. Cum sta pe canapeaua din spate, cu spinarea rezemată și mâinile mult întinse înaintea ținând bastonul, părea că face pase magnetice. Încruntat, absent, Brătescu prezenta un chip de granit, care nu inspira niciun fel de simpatie.

„Se umflă în pene că tronează în mașina ministrului — își spunea șoferul. Dacă ar ști el câți se perindă pe canapeaua din spate! Bătrânii ăștia... Unii din ei parcă devin de-a dreptul statui... Omule, nu vezi că ești antipatic?

— Tot acolo? Întrebă inutil, ca să zică ceva.

Brătescu aprobă dând din cap. După un timp șoferul reluă:

— Doamna ce mai face? Parcă și dânsa lucra la noi.

Tăcere. Șoferul își frământă mintea: nu cumva femeia murise? Parcă auzise ceva, odată. Înciudat de gafa involuntară, puse o frână scurtă. Brătescu se înclină ușor înaintea, fără să-și modifice atitudinea. „Poate moare în mașina mea! — se sperie conducătorul automobilului. Doamne păzește!” Și respiră ușurat când sosi la destinație.

Brătescu deschise portiera mașinii, mulțumit scurt și se îndreptă către intrarea casei fără să privească înapoi. „Se ține bine al dracului!” — comentă mental șoferul și viră la stânga.

Bătrânul introduse cheia în broască, o răsuci și pătrunse în vestibul. Închizând ușa, se rezemă de ea cu un suspin dureros. Rămase astfel o clipă, apoi lăsă bastonul să cadă în colțul său și-și puse pălăria pe taburetul de curățat încălțăminte. Ocoli cu grijă periile și cutia de cremă rămase în mijlocul vestibulului și pătrunse în hol. Storurile trase filtrau lumina, menținând în locuință un amurg perpetuu. Înaintând, își dezbracă pardesiul, trântindu-l din mers pe o canapea. Evită să calce pe un șarpe negru: șnurul fierului de călcat. O

pătură cazonă, dublată o fâșie de americană îngălbenită, ocupa jumătate din masa de sufragerie. Batista albă care strălucise, țeapănă, toată dimineața se fanase ca o floare. O trase afară din buzunar și o lepădă pe masă. Își scoase haina și o plantă, cu mâini nesigure, pe spătarul unui scaun prea îngust. Pantofii și-i lepădase pe rând. Trecu în dormitor. Își descinse cureaua și-și lăsă pantalonii să curgă pe covor. Se eliberă de ei fără incident. Mai făcu doi pași. Era în fața oglinzii. Din negura ei privea un bătrân cocârjat, cu umeri striviți de poveri nevăzute și ochi pustii. Mâinile îi atârnavă fără rost. Cu creierul vid, se lăsă, moale, să cadă în patul desfăcut și de mult neaerisit. La căpătâi, vechiul deșteptător încremenise într-un timp revolut.

NOROCUL ȚINE CU CEI TARI

Și regii îmbătrânesc. Și generalii se cocoșează sub talpa vârstei. Tâlharii de rând nu sunt nici ei scutiți.

Ce nedreptate! Ochi ager, talie subțire, mină rapidă, pas de catifea, hoțul este un temerar dublat de un gimnast sau nu e deloc. Dacă ai spondiloză, nu sari gardurile; cu dureri de șale nu te streкори pe fereastră uitată deschisă; cu degetele deformate de artroză nu subtilizezi bancnote; cu varice la picioare nu faci de „șase” și nici nu contezi să scapi cu fuga. Nu te introduci în locuințe străine dacă te-ai căptușit cu vreun astm bronșic și riști în orice moment un puseu de tuse, nici nu ameninți trecătorii cu șişul strâns într-un pumn țeapăn de reumatism. Ar fi ca și cum un bâlbâit ar striga „Banii sau viața!”, ca și cum un mut ar ordona „Sus mâinile!”.

Dar nu toți hoții își fac suma la termen. Unii au ghinion și trebuie să continue lucrul ori să-l reia după o neplăcere care s-a lăsat cu pârnaie. Nu e vina lor! S-au străduit din răputeri să se facă oameni la vreme. Totuși, fie că au fost prinși înainte de a strânge un capital serios, fie că au fost

vânduți, unii răufăcători ajung la bătrânețe cu mâinile goale. Ce oroare! Lipsa de competitivitate îi elimină de pe piața marilor lovituri. Iar îngreunarea corpului îi face să ducă prudența până la înfometare. Dacă le dă Dumnezeu și o familie — iar la vârsta părului cărunt și bandiții se adună de pe drumuri —, atunci e curată nenorocire. Nu trece zi fără scandal și reproșuri, care devin încă mai amare datorită comparației ou noii veniți, găinarii cu caș la gură, care fac la douăzeci și cinci de ani ce făceau ei la cincisprezece, dacă nu la cinci!

Drama răufăcătorului bătrân e lesne de intuit, și nu insistăm asupra ei mai mult decât e necesar pentru a ne aminti cărțile care o evocă. Trișorul miop, falsificatorul care s-a căptușit cu boala lui Parkinson, proxenetul de care nu se mai teme nimeni — câte subiecte pentru saga celor ce calcă legea!

Uneori însă lucrurile se desfășoară altfel. Hoțul a îmbătrânit fără să-și dea seama. Anii au trecut pe nesimțite, și iată, într-o zi, îl găsim într-un apartament în care a pătruns cu ajutorul cheilor false. Proprietarii nu sunt acasă, căci omul nostru și-a luat măsurile de rigoare. Un singur lucru nu a prevăzut: că, în timp ce va cotrobăi prin dulapuri și sertare, va simți brusc o gheară sfâșiindu-i pieptul, brațul și umărul stâng și va ști, ca orice fiu al veacului nostru, că îl paște un infarct.

Omul a încremenit în poziția în care se afla, pe jumătate aplecat și cu mâinile vârate până la cot în rafturile de albituri. El se îndreaptă încet, ascultând cu teamă toba care îi bate în piept. Apoi, tatonând în jur ca un orb, caută fotoliul cel mai apropiat. Face un pas în direcția lui, se lasă ușor în brațele moi. Zace astfel o vreme, cu o mină în, dreptul inimii și fruntea umezită de o sudoare înghețată. Tremură imperceptibil. Pe patul vast, pe scaune, pe jos, în dezordine — lenjeria de corp și de pat a cuplului locatar extrasă neglijent din scrin și dulap

în căutarea valorilor puse bine. O brătară, câteva bancnote atestă, pe o măsuță, mobilul inopinatei vizite. Din clipă în clipă stăpânii casei se pot întoarce, îl pot surprinde. Pe urmă — poliția! La gândul acesta, fiecare mușchi vibrează. Intrusul e gata să sară în picioare, s-o ia la fugă. Dar nu o face: un infarct e un infarct! Răufăcătorul trebuie să aleagă: libertatea sau viața! A și ales. Aleasă e viața, iubita necredincioasă, gata oricând să-l trădeze, să-l părăsească, lăsându-l pustiu ca o păstaie goală.

Înțeleaptă alegere! Odată făcută, omul se liniștește, mușchii se destind, panica piere. Se lasă astfel în voia timpului care trece.

Și atunci, așteptată în taină, invocată fără cuvinte, se produce minunea: gheara din piept se topește, inima își revine. Atacul se amină pe altă dată.

Hoțul ridică un braț, mișcă un picior. Își încearcă puterile. Merge! Prudent, se ridică din fotoliu cu gesturi line. N-a uitat primejdia. O acceptă.

Sprijinindu-se de dulap, face un pas către ușă, acolo unde în orice moment pot să apară *ei*. Drace! E rătăcit ca un începător. Nimic de mirare. Fiecare din specialitățile raptului își are trăsăturile sale. Spărgătorului celui mai îndemânat îi lipsește arta confruntării directe, pe care orice amărât manglior de ceasuri o are la degetul mic. Deschizătorul de seifuri e un adevărat intelectual în lumea interlopă, dar tremură ca un debutant când se gândește că nu peste mult clanța ușii se va înclina, ușa se va deschide, iar în cadrul ei se va ivi mutra tâmpă a păgubașului.

Ce va face acesta? Va începe să țipe? Va leșina? Va cădea în genunchi rugându-se să i se lase viața?

Iar el, hoțul prins asupra faptului, el ce va spune? Ce va răspunde când va fi întrebat ce caută într-o casă străină, cu ce intenție s-a introdus aici, cu ce drept?

Omul e un mister nesfârșit. În loc să ducă la ultimele consecințe aceste gânduri foarte rezonabile și să ia măsurile ce se impun, mintea hoțului a cotit-o în altă direcție. Vom fi mai puțin mirați dacă vom lua notă că tipul era cunoscut în lumea sa pentru modul în care își urmărea victimele fixate din timp: atent și cu încăpățănare. Multe se întâmplaseră de când se introdusesse în apartamentul de la etajul șase, dar dincolo de toate, mai presus chiar decât grija de a părăsi terenul cât mai curând, îl apăsa o nemulțumire: nu găsise prada! Locatarii fie că nu aveau niciun fel de valori, fie dispuneau de o ascunzătoare veritabilă. Și el care contase pe o acțiune rapidă!

Să se fi înșelat? Excluz! Ochise bijuteriile de luni de zile. Îi urmărise pe posesori până aici. Se informase temeinic asupra detaliilor, iar ca să păcălească broasca specială se introdusesse în casă sub un pretext oarecare și copiasse cheile. Cu această ocazie îi studiasse în voie.

Ce s-o fi întâmplat? Să fi dat faliment? Să fi purtat bijuterii de împrumut? Aiurea, cine împrumută azi pietre și aur?! Să fi trecut pe aici vreun confrate înaintea lui? Blocul fusese clădit în ultimii douăzeci de ani, astfel că era exclusă ipoteza unei case de fier înzidite. Doar dacă nu s-au dus la ștrand, ea cu briliante în urechi și trei lanțuri de aur la gât, el ou butoni de platină și ac de cravată cu perlă cât unghia...

Îi spusese lui ceva inima. Nu-i dădea ghes. De aceea și amânase atât. La ora părului cărunt cu greu mai află un om de încredere. Tentația e să lucrezi de unul singur. Bineînțeles, riscul crește, nu mai stă nimeni de pază, dar se și reduce: nu are cine să te ușureze de pradă la capătul operației, nici cine să ciripească...

Drumul spre ușă trecea pe lângă scrin, pe care, într-un cristal imens, trona un maldăr de gablonzuri. Să mai încerce o dată! Cine știe, poate sunt aici. Femeile astea!...

Într-adevăr, acolo erau, amestecate cu tinichele fără valoare. Ce idee: să amesteci cu imitații aurul și pietrele veritabile!

Abia rostise — în gând! — un comentariu adecvat că încremeni: ce auzea oare? Ce se auzea?! Nu cumva cheia în broască? Celebra cheie în broasca celebră? Ei bine, da! Cineva descuia ușa! De ce nu lăsase naibii afurisitele de bijuterii! De ce nu fugise! De ce barem nu lăsase cheia în broască!...

Desigur, ar fi fost inutil de vreme ce apartamentul avea o singură intrare. Ar fi câștigat însă timp!

Fugi la fereastră: era la etajul șase! Ieși în balcon. Arhitectul plasase balcoanele asimetric, astfel că dedesubt era hăul. „Ce-i de făcut?” — răcni în sinea lui, pe urmele unui lung șir de clasici. „Nu-i decât o singură ieșire” — își spuse. Violența corporală nu era pe profilul său, iar în halul de agitație în care se afla tot nu putea face mare lucru. O singură scăpare, și ea foarte nesigură. Totuși...

Deschizând, peste câteva clipe, ușa dormitorului, doamna Stănescu rămase fără glas la vederea incredibilei dezordini din încăperea pe care, cu un ceas mai devreme, o lăsase în bună rânduială. Ceea ce văzu apoi nu era de natură s-o liniștească: pe tapițeria nouă a canapelei stătea lungit într-o poziție forțată un bărbat străin. Cu un deget la gură și ochii scoși din orbite, necunoscutul îi cerea, fără cuvinte, dar imperativ, să tacă. Din urmă se apropia soțul blestemând pneul care se dezumflase lăsându-i în drum, obligându-i să părăsească automobilul și să revină acasă. Apoi amuți și acesta, pe măsură ce înțelegea catastrofa. Rămaseră în prag, doi bătrânei care văd o fantomă.

Încurajat de primul succes — cei doi tăceau, cum le ceruse! —, hoțul începu să explice prezența sa în casă. Nu încerca să-și ascundă intenția necinstită. Dar fusese amar pedepsit; o criză

cardiacă îl imobilizase, împiedicându-l să-și ducă intențiile până la capăt. Dacă nu vor să-și încarce conștiința cu vina morții sale, să stea liniștiți câteva minute. Nu vor avea nimic de suferit. În schimb li se va înscrie pe răboj o adevărată faptă creștinească!

Cei doi încremeniseră în ușă, ca hipnotizați. Hoțul se neliniști: când s-or trezi din primul șoc, vor începe să strige, și atunci va fi pierdut! Singura lui șansă era să păstreze inițiativa.

Gemu abia reținut. Nu-i scăpă tresărirea celor doi, antrenați fără voie în joc. Se plânse astfel cât putu de sfâșietor, încercând să nu depășească măsura. Când se convinse că erau impresionați, îi puse la treabă. Ceru o pernă, una mică.

— Nu atât de mare! strigă el când, mai curajos, bărbatul înainta și îi întinse una. Omul se supuse, schimbă perna și apoi o introduse sub ceafa bolnavului.

— Apă, comandă apoi.

Femeia se repezi la bucătărie, fericită să lipsească din încăpere măcar o secundă.

— Mai repede! strigă iar, cu gândul că ar fi trebuit să taie firul telefonic. Zăngănitul paharului pe farfurioară anunță însă revenirea femeii în dormitor.

— Fiți cuminți, îi avertiză spărgătorul, altfel mor aici. Dacă mor — mor, eu n-am nimic de pierdut, dar pe voi o să vă ia la întrebări: de unde a picat mortul? Cine e? Ce-ați avut cu el?

— Dar nu avem nicio vină, spuse cu glas pierit bărbatul, dându-i în sinea lui dreptate: un mort străin în casă înseamnă o grămadă de plictiseli!

— Mai încet! aproape că răcni hoțul, spre a continua în șoaptă: Și cum o să dovediți că sunteți nevinovați? Dacă nu vă întorceați atât de repede, nici nu făceam atacul.

— Cum ai pătruns în casă? întrebă proprietarul. Broasca e austriacă.

— Cheile mele nu se sperie de nicio marcă, bravă spărgătorul, spunându-și nu fără îngrijorare că dacă îndrăznesc să pună întrebări înseamnă că nu e stăpân pe situație. „În jumătate de oră, ăștia găsesc un tertip să pună mâna pe mine! Trebuia să le-o ia înainte.

Alternând ordinele și amenințările, izbuti să comande un taxi, dându-i dinainte adresa spitalului de urgență. Pretinse apoi să i se strângă micul calabalâc și, ridicându-se cu mii de precauții, ajutat de cele două victime, pe care le teroriza cu gemete și cu șantajul decesului, părăsi apartamentul. În aceeași formație urcară în lift și ieșiră în stradă. Taxiul sosise. Cu ajutorul șoferului, bolnavul a fost instalat pe canapeaua din spate, după care mașina s-a lansat în viteză. Cursa o plătiseră cei jefuiți. Ajuns la spital, hoțul se lăsă condus de taximetrist către camera de gardă, însă ținu să intre singur. Drept care și porni, clătinându-se și sprijinindu-se de pereți, pe coridorul slab luminat. După câțiva pași se întoarse. Șoferul nu se mai vedea. Își continuă drumul în căutarea celei de-a doua ieșiri.

În drum spre casă intră într-un local să-și tragă sufletul. Se instalează într-un colț mai retras și comandă o sticlă de vin. Dar nu se atinse de băutură. Scoase cu grijă din buzunar batista în care ascunsese bijuteriile și le privi pe furiș. Experiența, își spuse, poate uneori să compenseze avantajele tinereții. Viața primează, dar nici libertatea nu e de lepădat! Iar tot răul e spre bine, își aminti o zicală a bunicului. Dacă nu era criza, nu i-ar fi dat prin minte să joace teatru și n-ar fi scăpat ca prin urechile acului! Trăiască inima lui cea slabă!

Dădu să ridice paharul, dar nu izbuti, era greu ca plumbul. Mina, și ea de plumb, lunecă de pe masă. Capul îi căzu pe un umăr, umărul dureros, cumplit de dureros, ca niciodată. Ar fi vrut să se mire, dar nu avea loc — întreg spațiul său interior era o

mare de durere. Apoi durerea pieri, pe când în el se făcea întuneric și pace.

VENDETA

De câte ori trec prin fața primăriei de sector și nu sunt prea grăbit, întârzii câteva clipe ca să privesc. Printr-un capriciu al arhitectului, scara exterioară, împinsă mult în stradă și veșnic scăldată de soare în prima ei jumătate, se îngustează și se întunecă pe măsură ce urcă, printre cele două aripi ale clădirii, la etaj, unde funcționează oficiul de stare civilă. Efectul e neașteptat. Câtă vreme suie treptele și se apropie de inima instituției, individul pare a se zgârci și mohorî. Dimpotrivă, părăsind clădirea, omul își regăsește trăsăturile, personalitatea. Aici în mai toate zilele se oficiază căsătorii, și nu o dată am urmărit cu deliciu metamorfoza mirilor necunoscuți urcând scara martiriului ca să se topească într-o masă cenușie sau coborând-o, la consumarea ceremoniei, și redobândind culoare, volum, realitate.

La fel s-a întâmplat și atunci. Era sâmbătă, ora unu, ziua și ora ideale pentru încheierea unei căsătorii. Știind că spre a le obține sunt necesare minuni de abilitate diplomatică și persuasiune, m-am întrebat: cine să fie învingătorii? Scările, pline de un public elegant, purtând flori scumpe, fângăduiau un spectacol de zile mari. Am stat să privesc. De sub arcada intrării și-a făcut apariția fericita pereche. Pe măsură ce avansau către lumină, am distins culoarea închisă, castan ori smochină, stropită cu negru a costumului pe care îl arbora mirele; mireasa purta o rochie simplă de lină bleu. De departe păreau scunzi și cam rotofei. Asistența se precipita să-i felicite și să-i îmbrățișeze. Între aceste manifestări de simpatie, cei doi continuau să coboare lent, fixând cu o atenție concentrată treptele. „Trebuie să fie miopi” — mi-am spus, întrebându-mă de ce în acest caz nu poartă ochelari.

Abia când au străbătut cea mai mare parte a scării și au părăsit umbra edificiului, le-am văzut chipurile și am înțeles: mirii nu erau la prima experiență și aveau o vârstă respectabilă. M-am amuzat un moment pe seama lipsei mele de perspicacitate, dar nu am plecat. Curând perechea s-a oprit pe treapta cea mai de jos. Și atunci am avut o revelație: mireasa îmi era cunoscută.

— Doamna Filofteia!

Astfel am exclamat fără voie. Animația piațetei nu avea cum să permită sărbătoritei să audă un glas de peste drum. Dar în cazul Filofteii Brănescu nu toate legile naturii funcționează normal. Contrar așteptărilor, mireasa și-a desprins privirea de pe florile care i se ofereau în continuare și a întors capul spre mine. Mi-am scos pălăria și am făcut o plecăciune vizibilă de departe. Mi-a răspuns printr-un surâs, invitându-mă fără cuvinte să mă alătur grupului.

Am șovăit o clipă. În jur nu se mai zărea nicio florăreasă. Era târziu, își terminaseră negoțul. Am traversat cu mâinile goale, să depun un sărut pe mănua de dantelă și să exprim felicitări proaspeților căsătoriți. Doamna Filofteia mi-a mulțumit și mi l-a recomandat pe noul ei soț, un avocat cândva celebru. Bărbatul afișa un entuziasm de circumstanță. Mi-am spus că repetiția rămâne benefică dincolo de vârste și am surâs interior.

Doamna Filofteia se prezenta remarcabil. Cum nu fusese niciodată o frumusețe, nu suferise nici ravagiile anilor. Trăsăturile regulate de odinioară se păstrasera, atâta doar că se destinsesera, cedaseră parcă forței gravitaționale, fiecare linie a figurii având acum o ușoară tendință de coborâre, de curbare în jos. Proporțiile menținându-se, armonia primă trecuse într-o armonie secundă, legitimă și ea. Ochii aveau o licărire de triumf.

— Nu bei un pahărel cu noi acasă? m-a întrebat.

Dar întârziase destul. M-am scuzat, i-am felicitat încă o dată pe miri și am plecat în drumul meu, nu înainte de a trebui să promit a-i vizita cât de curând.

Am plecat, dar nu singur, ci împreună cu *signor* Tase fostul meu coleg mai în vârstă la o instituție în care pierdusem împreună o mare parte din viață. Asistase la ceremonie, dar nu ținea să întârzie în piața primăriei și nici să participe la festin din motive pe care mi le-a împărtășit pe loc.

— Știi, mi-a zis, că în locul avocatului era cât pe ce să fiu eu?

— Serios? am întrebat cât mai neutru.

Ideea că Tase, colegul meu specialist în italiană, pensionar de mai multă vreme, s-ar putea căsători m-a luat pe nepregătite și a trebuit să mă reculeg o clipă ca să-mi dau seama că avocatul nu era nici el mai tânăr, iar Filofteia dacă avea patru-cinci ani mai puțin decât ei.

— Am fost rivalul persoanei. Am candidat serios la mâna doamnei Filofteia.

— Amor ghebos? am exclamat cu falsă bonomie, căci neobișnuitul situației îmi paralizase umorul.

— Drace, râse fin Tase, la vârsta noastră acționează un cocteil special: atracție și calcul, simpatie și alegere lucidă. Singurătatea e un cal care pierde întotdeauna. De aceea nu o dată bătrânii strâng rândurile. Deși rareori se căsătoresc.

— Unii o fac totuși, am precizat inutil.

— Cred și eu! Te pui cu baba fatală?

Porecla o mai auzisem, dar în gura pretendentului de până ieri suna insolit.

— Nu cunoști supranumele Filofteii? a continuat *signor* Tase. Imposibil! I l-a dat cineva după a treia căsătorie. Nu avea decât cincizeci și cinci de ani, dar lichidase doi soți. Precum vezi, cel care a blagoslovit-o cu porecla nu s-a înșelat: Filofteia l-a îngropat și pe-al treilea.

— Și atunci, dumneata? am zis, dând glas unei întemeiate nedumeriri.

— Ce m-a făcut să umblu după ea când îi cunoșteam faima? Habar n-am. Probabil misterul, picanteria situației. Femeia trebuie să aibă mister la orice vârstă și cu orice chip. Filofteii, cum vezi, i-a reușit.

— Cum?!

— Asta n-o mai știu, dar aş fi aflat-o dacă în locul avocatului eram eu.

— Și ai fi riscat?

— Dumnezeule, doar nu vezi în Filofteia o asasină! Pierderea celor trei soți nu a trecut fără vorbe rele, dar nimeni nu a putut formula vreodată o acuzație oricât de fragilă. Autopsia ultimului nu a relevat nimic.

— Dar i-a moștenit pe toți!

— Evident. Niciodată nu a primit să-și lege numele «de un bărbat cu familie — copii, frați, surori.

— Ținea să nu împartă cu nimeni...

— Mai știi?

— Avem, așadar, mobilul. Avem și cadavrul. Ce mai trebuie ca să-l identificăm pe criminal?

— Dovezile. Până nu va fi prinsă în mină cu satirul plin de sânge nimeni nu va cuteza s-o acuze. Iar precedenții au murit și ei de moarte bună...

— Cele ce-mi spui mă fac atât de curios încât o să dau curs invitației: le voi face o vizită.

— Mai la iarnă, desigur. Deocamdată pleacă la Sinaia, în voiaj de nuntă.

— Ca doi porumbei!

— Firește. Pastila trebuie îndulcită. Iar Filofteia e «o persoană vitală. Conviețuirea cu ea trebuie să fie foarte plăcută.

— Până la un punct...

— Punctul terminus. Dar orice pe lume are un asemenea punct.

În octombrie originala pereche a revenit în Capitală și a lansat invitațiile de rigoare. Am avut surpriza de a nu fi uitat, astfel că pe la finele lui noiembrie sunam la ușa soților Anastasiu. Mi-a deschis o Filofteie radioasă și calmă.

— Ce bine, a spus în chip de bun venit, o să avem și tineret!

Am răs confuz: nici eu nu mai aveam treizeci de ani..

În curând am fost zece persoane în apartamentul superb. Am vizitat încăperile, care aveau toate ușile deschise.

— Minunat, am spus celor doi.

— Casa o am de la răposatul Matei, a precizat cu naturalețe gazda.

Am aruncat o rapidă privire avocatului, care se număra și el printre invitați. Era perfect senin. De-a lungul serii aveam să-i mai arunc și alte priviri asemănătoare, de câte ori Filofteia, care nu avea simțul gafei — ori brava! — i-a numit pe foștii ei soți: în legătură cu argintăria de masă, cu haina de blană ori pietrele cerceilor. Pomenirea curentă a morților nu șoca pe nimeni, era o practică banală. Mi-am spus: „De ce nu ar aminti Filofteia numele soților săi pierduți dacă are conștiința curată?

După câteva degete de coniac am adus vorba despre răposați.

— Am avut noroc de soți foarte buni, mi-a răspuns aproape liric. Aș fi o ingrată dacă aș. Uita ce au făcut pentru mine. Kiki este de aceeași părere.

Și chiar așa era: Kiki, adică numărul patru, împărțăsea întru totul punctul de vedere al doamnei sale.

I-am revăzut abia prin februarie. Traversam Cișmigiul când i-am zărit. Se plimbau. Înfofolit într-o haină prea groasă pentru vremea blândă, Kiki mi-a părut schimbat. Ronțăia un covrig. Cu gura plină, mi-a răspuns anevoie la salut.

— I-am spus eu să nu ia covrigi. Își strică foamea. Mai sunt și reci, n-au niciun haz.

— Când îi văd, nu rezist, explică el. Și apoi uscăturile îmi fac bine. Colita...

— Acasă nu mănâncă mai nimic, se plânse Filofteia. Și doar îi servesc numai regim... De aceea slăbește mereu...

Prin martie Kiki mi-a făcut o vizită. Când l-am văzut în ușă, duminică la unsprezece ziua, m-am speriat.

— Întotdeauna m-am întrebat cum arată locuința unui scriitor, și-a justificat Kiki vizita neanunțată.

Mi-am examinat cu îndoială interiorul anonim, invitându-mi totuși musafirul să intre. Fragil, ușor aplecat pe o parte, se strecură pe ușă. Se instalează pe un scaun incomod și oftă ușurat.

— Am avut o cursă prin preajmă și mi-am zis ce-ar fi să intru o clipă?

Cuvinte rostite fără convingere, pentru a umple tăcerea.

— Ce să vă ofer? O cafea? Nu: un ceai.

— Ba, te rog să nu te agiți. Nu-mi trebuie nimic.

În cele din urmă, ceaiul a fost făcut și băut. După primele sorbituri, spuse:

— Te superi dacă îți cer o felioară de pâine? Subțire și oricât de uscată. Ulcerul...

— N-ați mai scăpat de el? am întrebat și am continuat cu exces de bună dispoziție: Sunteți prea focos! Asta e!

— Focos, dragul meu, cum să nu, mormăi bătrânul cu o sfâșietoare umbră de surâs.

— Doamna Filofteia e bine?

— Bine, acceptă bătrânul placid. Cu gospodăria.

Kiki mesteca încet, metodic. Întâi felia de pâine

—

untul oferit rămăsese neatins —, apoi o bucată de plăcintă rece, rămasă din ajun. Terminând, a suspinat ușor, la limita audibilului. Nuanța cadaverică a obrajilor parcă mai cedase. Peste câteva minute, bătrânul s-a ridicat și a plecat.

Două luni mai târziu am citit un ferpar: Kiki se prăpădise. Am expediat o telegramă de condoleanțe doamnei Filofteia și am revenit la treburile mele. Nu fără a medita o clipă la reputația ei, confirmată în mod repetat. Întâmplare? Coincidență? Gândul refuza să meargă mai departe.

Misterul a fost elucidat la prima mea întâlnire cu *signor* Tase.

— Ai văzut? a exclamat el cu ochi strălucitori în locul oricărui salut.

— Să zicem, am îngăimat, neînțelegând la ce se referă.

— Nu ți-am spus că moare? îl cunoșteam, era omul meu.

Cum ne aflam la doi pași de locuința mea, l-am invitat la un aperitiv.

— L-ai mai văzut în ultimele luni? m-a întrebat cu nedisimulat interes.

I-am povestit cele amintite mai sus.

— Exact cum îmi imaginasem! a exclamat.

Jovialitatea lui mi se părea cel puțin deplasată. L-am luat ceva mai direct:

— Spune, domnule, ce ai de spus, nu mă fierbe.

— Dacă ții, mă privi Tase. Cu încântare, îți spun. Eu l-am omorât.

Am înghițit anapoda picătura de mastică.

— Poftim?!

— Nu ți-am zis că eram ca și logodit cu Filofteia? Tipul m-a dat la o parte. Atunci l-am ucis. Era dreptul meu, nu-i așa?

Ce ați fi făcut în locul subsemnatului? Unde ați fi telefonat: la miliție sau la balamuc? Am spus adio după-amiezii pierdute și am acceptat să-i ascult confesiunea.

N-a fost prea lungă. *Signor* Tase și Kiki fuseseră amici. În mai multe rânduri, viața i-a despărțit și i-a readus față în față. Au ajuns astfel la un grad nesigur al relației, în care puteau la fel de bine să creadă că se cunosc sau nu. Mai perspicace, Tase îl

„cumpărase” pe Kiki la slăbiciuni, dar îi neglijase abilitatea și arta de a plăcea femeilor. Kiki știuse să-l înlăture pe rival, dar nu și să-l împace. Acesta declarase vendeta.

Ideea lui Tase? Una simplă și nevinovată. Îl cunoștea pe Kiki încă din tinerețe. Avocatul era incredibil de ipohondru. Un strănut, o răceală îl făceau să intre în panică, să ia măsuri drastice de stopare a răului, să se închidă în casă, pierzând întâlniri importante și chiar termene de judecată de teama unei boli adesea imaginare. Tase nu avea decât să profite de împrejurare.

După ce participase cu jovialitate la căsătoria lui Kiki cu Filofteia, după sărutul de împăcare — *sans rancune!* —, își începuse, cu multă răbdare, opera distructivă. Întâlnirile lor nu erau prea frecvente, dar Tase profita de ele ca să vâre morbul în creierul învingătorului.

— Nu ți se pare suspect că soții adorabilei Filofteia s-au dus unul după altul, depunând, cumiți, în mâinile ei alintătoare agonisita lor de o viață?

— Ce vrei să spui? se stropșise prima oară noul titular al disputatei cucoane, dar glasul îi și suna fals alterat de îngrijorare.

— Nimic precis, absolut nimic. În locul tău însă aș lua masa în oraș.

— Vrei să insinuezi că... i-a otrăvit?! se sufocase bietul Kiki.

— Doamne ferește! Nu vreau nici s-o cred, nici s-o spun. Eu m-am retras din competiție. Dar un dram de prudență nu poate să strice.

— Te-ai retras!? exclamase Kiki. Și m-ai lăsat să cred că am fost preferat!

— Iartă-mă, prietene, a spus Tase cu glasul său cel mai convingător, plecând capul sub povara remușcărilor.

Dar Kiki nu mai asculta. Rememora meniul ultimelor mese și căuta indicii suspecte în comportarea soției sale.

Așa pornise degradingolada. Sub cele mai varii pretexte, adesea puerile, Kiki încetase să mai mănânce acasă. Ocupațiile publice ale pensionarului fiind restrânse prin forța lucrurilor, Kiki era prea puțină vreme singur, astfel că mai mult ajuna. La vârsta lui, era un lux. În scurtă vreme și-a subminat organismul, iar prima gripă l-a dat gata. Niciodată nu se va ști dacă a murit de foame sau de teamă.

Dumnezeule, mi-am spus, ce să cred și ce nu din această destăinuire? Ce-i răutate sau dor de răzbunare *post-festum* și ce-i adevăr? Mi-am reamintit cele câteva împrejurări în care îl văzusem pe Kiki și am rămas pe gânduri.

Tase mă privea cu surâsul plin de sine al celui care a făcut una de pomină și așteaptă un premiu. L-am examinat și eu mai cu luare-aminte. La cei peste șaptezeci de ani ai lui, câteva. Luni contează enorm. Cât era de schimbat! Se aplecase de mijloc, adesea gura îi rămânea întredeschisă, iar în ochii lui se oglindea o satisfacție puțin liniștitoare. „Să fie posibil? — m-am întrebat. Senilitatea ucide?”

— Și acum? am spus ca să umplu tăcerea. Te însori cu Filofteia?

Signor Tase a sărit în picioare.

— Ferească sfântul! s-a scuturat ca de diavol. Vrei să mă otrăvească și pe mine?!

O IDEE DE MILIOANE

Petrecerea înclina spre asfințit. Prima parte, cu toasturi și felicitări, decursese ca la carte. Nu în fiecare zi își serbează cineva patruzeci de ani de teatru. Macri fusese destul de surprins de inițiativa direcției. Își cunoștea prea bine locul în ierarhia scenei: era o utilitate, dacă vreți, indispensabilă, dar nu mai mult. Conducătorul instituției își făcuse însă un mic renume din a onora participarea fiecăruia la ceea ce numea — indiferent cât de sincer — opera colectivă a spectacolului. Elegant pentru o vedetă, nu? Mai ales că aceste sindrofii ocazionale rămâneau în cadrul familiei, nu

răzbăteau în presă, nu se transformau în eveniment.

Mai cântărise poate la luarea deciziei și simpatia de care se bucura Macri în teatru, simpatie datorată tocmai lipsei sale de pretenții, modestiei sale. Pe nesimțite, încă din primii ani ai carierei, se cantonase într-un tip de personaj — cel care primește palmele, cel asupra căruia se manifestă generozitatea prințului, cel pe umărul căruia plânge victima nobilă, confesorul Julietei sau Gloucester din „Lear”. Fusese la un pas de victorie când, într-un „Hamlet” radiofonic pus la cale cu multe compromisuri, propusese un prinț al Danemarcei camusian, sceptic și eroic prin acceptarea fără iluzii a datoriei, ca Rieux din „Ciuma”. Din păcate, până la imprimare luciditatea pălise și nu mai rămăsese decât resemnarea.

Printr-un proces inexplicabil, personajul pe care îl întruchipa de patru decenii îi cotropise personalitatea, dacă nu cumva personalitatea îi determinase opțiunea estetică. Cert este că în culise juca tot rolurile de pe scenă, fiind singurul om din teatru căruia i se putea încredința un secret, singurul în fața căruia puteai să trănțești o răutate fără teama că va fi de îndată raportată celor interesați. El consola femeile înșelate, el făcea dintr-un eșec indiscutabil o reușită minată de invidie. Și tot el se lăsa tapat de tinerii fără căpătâi care invadaseră de la o vreme scena. Simpatia lor gălăgioasă atârname, de altfel, greu în hotărârea direcției, dornică de succes.

Masa festivă s-a depopulat rapid. La mai puțin de un ceas de la destuparea primei sticle, în jurul bunului Macri rămăseseră numai trei „speranțe”, inși fără obligații, pe care nici nu-i așteptau acasă nevestele și copiii, nici nu-i asaltau — încă — admiratoarele. Încântați să bea pe seama direcției la început, apoi a lui Macri însuși, băieți profitau. Cum țineau să achite în felul lor nota, întrețineau

conversația, care oscila între ironie amicală și totală ireverență gen: „E-adevărat, nene Macri, că matale nu te-ai enervat niciodată de când ești în teatru?” Și: „Însurat sau nu, cum se face, nene, că nu te vede nimeni cu o pipiță?” Macri răspundea în doi peri, fără să se supere, intercalând la răstimpuri o frază fără legătură: „La șase trebuie să fiu acasă”.

Atât de sobru în mod curent, Macri băuse și el câteva pahare. Aceasta nu-l împiedica să răspundă coerent, ba chiar spiritual, evitând capcanele insolentei juvenile. Poate că omul ar fi trebuit să se întrebe de ce tinerii se prăpădesc de râs orice cuvânt ar fi rostit. Nu avea de unde să știe că băieții își propuseseră să-l îmbete criță. Iar până să-și piardă controlul Macri își pierduseră ei mințile.

Spre uimirea lor, Maori se lăsa dus. Protestele lui erau tot mai rare și uitase să-și mai consulte ceasul, în curând neserioșii își atinseseră scopul. Lui Macri i se împleticea limba în gură.

Atunci Bantea, capul răutăților, lansă ideea: având în vedere circumstanțele, nu era cazul să-l ducă acasă pe bietul om? Nu era oare o elementară îndatorire a lor să-l predea în mâinile grijulii ale soției sale, făcând cu această ocazie cunoștință ou ea și cu bârlogul artistului, de care Macri îi ținea la distanță pe toți colegii?

Bineînțeles! Era o idee de milioane.

Macri ațipise. O mână dibace trase din buzunarul hainei lui actele și copie adresa. Cheile au fost și ele găsite, în alt buzunar. Un taxi a fost comandat de urgență. Bacșișul anticipat — obținut din același portofel — l-a convins pe șofer să execute problematicul transport.

Un sfert de oră mai târziu stopau la intrarea într-un bloc perfect anonim dintr-o extremitate a Bucureștiului.

— Stați aici. Mă duc în recunoaștere, spuse Bantea. Nu are rost să bâjbâim după apartament cu

mortul în brațe.

Hohotele de râs au zguduit mașina.

Inițiatorul șotiei reveni îndată.

— E O.K. După mine.

Cei trei își purtară cu greutate victima pe poleiul trotuarului. Se înghesuiră cum putură în lift, dar la coborâre îl scăpară pe jos. Macri gemu. Încremeniră.

— Dacă apare cineva...

Rusu vru să sune, dar Bantea îi opri mina, arătându-i cheile. Apoi descuie. În interior era întuneric.

Intrară buluc în vestibul și închiseră ușa.

— Uff! respirară în cor.

Macri lunecă pe parchet. Bantea izbuti să găsească întrerupătorul și făcu lumină.

În prima încăpere mirosea grețos a stătut. Pereții erau cenușii, iar praful forma un strat vizibil pe mobile.

Căutară patul.

— Trebuie să fie în camera cealaltă, opină Bantea, care își pierduse tot cheful.

Trecură alături. Patul era într-adevăr acolo, dar nu gol. În el zăcea o femeie.

— De ce... așa... târziu... îngăimă ea cu glas întretăiat și fără să deschidă ochii adânc înfundați în orbite.

Cei trei încremeniră. În brațele lor, Macri cântări brusc de două ori mai greu.

— Injecția... mai spuse articulând cu dificultate femeia. Despletit, cărunt și nu prea curat, părul forma o pată pe albul suspect al pernei.

Auzind glasul, Macri tresări, făcând câteva mișcări dezordonate.

— Mi-e rău, gemu femeia. Mai repede...

— Atâtea ore...

— Ce spune asta? întrebă speriat Prodan.

— E suferindă, preciză inutil Bantea.

Cercetară rapid noptiera încărcată de medicamente. Clinchetul flacoanelor o liniști pe

bolnavă.

— În sfârșit, spuse. Credeam că mă lași să mor...

— Ei, șopti repezit Rusu. Ce doctorii ia baba?

— Dracu' știe, mârâi Bantea furios. Aici sunt vrea douăzeci de chestii.

Macri păru că învie deodată. Făcu ochii mari.

— E șase? E șase? Bolborosi cu spaimă. Injectia, repede!

Se ridică, pași către pat și se prăbuși.

— Elvira, scânci plângăreț, Elvira, vin îndată... injectia... Ți-am luat două cutii... sunt în palton... încă puțin... sunt foarte... obosit...

Și adormi. Cei trei îl ridicară și-l târâră până la un fotoliu hârbuit. În pat femeia horcăia.

— Ce facem? întrebă Prodan.

— Salvarea! Un telefon!

Rusu aproape că striga, în culmea excitației, căutând aparatul. Bantea şuieră:

— Salvarea? Și dacă e prea târziu? Și dacă ne întreabă ce s-a întâmplat, ce căutăm aici? Dacă anunță miliția?

— O încasăm...

— Atunci? O ștergem!

— Ce facem totuși cu ei?

Tot Bantea găsi ieșirea.

— Prodane, dă fuga la teatru și caută-i paltonul. Vezi ce injectii sunt și vii cu ele.

— Păi, atâta drum, dus și întors...

— Taxiul e încă la intrare.

— M-am dus.

Conciliabulele cu portarul au durat un singur minut. Câteva clipe mai târziu, Prodan se afla în posesia paltonului. Cu degete febrile scoase la lumină conținutul buzunarelor: două cutii de insulină.

— Dumnezeule! strigă în singurătatea cabinei pustii și o luă la goană pe scări.

Taximetristul intrase la idei.

— Știți ce, mie să-mi plătiți cursele de până acum. Am văzut eu că sunteți cu chef. Și fără supărare.

Prodan avea numai două hârtii de douăzeci și cinci.

— Ia-le deocamdată pe astea și dă-i bătaie! Moare cineva!

Șoferul privi chiorâș bancnotele rufoase, dar porni. Traversarea orașului dură o bună jumătate de oră. Evitară ca prin minune o ciocnire cu un autobuz.

— Nenorocire, strigă Prodan alb la față. Numai când mă gândesc...

Taximetristul opri cu scrâșnet de frâne la poarta imobilului.

— Slavă Domnului! exclamă Prodan și, fără să mai aștepte liftul, urcă în fugă scara.

Năvăli în apartament sufocat, cu medicamentele în mină. Bantea îi făcu semn să tacă.

— Abia am liniștit-o. I-am făcut o glucoză...

În fotoliul dezarticulat, Macri dormea ou gura deschisă.

FASCINAȚIE

Suzana deschise încet ușa dinspre curte a locuinței proprietarului. Din casă nu venea niciun zgomot. Își scoase pantofii și, cu ei într-o mână, traversă tiptil vestibulului. Ascultă la ușa dormitorului. Nimic. Apăsă clanța» încăperea era goală. Înaintă. Din mers își azvârli pantofii în două colțuri ale camerei și trase de pe ea rochia subțire, de vară. După care sări sprinten pe cuvertura brodată a patului larg și începu să țipe.

Ce țipăt! Ca să-l descriu, mi-ar trebui nu pana unui poet, ci terminologia inginerului de sunet. Dacă în dormitorul mobilat opulent s-ar fi aflat o lustră de cristal „țurțurii ei ar fi pornit să cânte. Cum însă un asemenea obiect nu se afla în apartament, Suzana trebui să se mulțumească drept efect cu zgomotul calp al unor cioburi. Stăpânul casei își prepara un ceai când izbucnise acuta.

Măinile îi tremuraseră și scăpase pe jos ceașca și farfurioara.

Suzana tocmai se întreba dacă nu cumva casa e pustie. Zgomotul porțelanului explodând în zeci de fărâme o liniști. Putea să continue.

Scoase un alt țipăt, cu o notă mai sus. Urcă astfel un arpeggiu care ar fi onorat multe soprane. În partea finală a micului recital interveni și textul:

— Săriți! Mă violează!

Pentru mai multă siguranță, Suzana luă de pe noptieră deșteptătorul și îl proiectă în geamul cel mai apropiat, spărgându-l.

Odată cu această nouă ispravă, în dormitor intra omul pe care îl incrimina Suzana. În halat și papuci cu nelipsita lui tichie în creștetul capului și foarte speriat, Bădăraș deschise gura să întrebe ce se întâmplă când auzi glasuri. În fața ferestrei violate — ea î —, vecinii vociferau. O clipă mai târziu, doi umeri de Samson aruncară cât colo ușa intrării — deschisă, vă amintiți? — și două namile năvăliră în apartament.

— Unde-i ticălosul? Unde-i?

Bădăraș încremeni. Drept singură armă avea o linguriță uitată în mână. Dar cei doi nu îi acordară nicio atenție înainte de a deschide larg cele două ferestre ale dormitorului, răcnind cât îi țineau plămâni, să ridice cartierul în picioare.

La cei șaiszeci și patru de ani ai săi, Bădăraș ar fi trebuit să facă un infarct. Însă principala lui slăbiciune nu era inima, ci curiozitatea. La el dorința de a ști ce se petrece, de a fi la curent prelua în orice împrejurare. Așa și cum: în loc să se gândească la rosturile înscenării și la consecințele previzibile ale acesteia — fata nu împlinise șaisprezece ani —, Bădăraș făcea ochii cât cepele nu de uimire, ci ca să nu-i scape vreun detaliu al ineditei — pentru el — întâmplări.

Cei doi voinici — frații fetei — îl ignorară pe Bădăraș și în a doua instanță. Ei se repeziră la sora lor, întrebându-o:

— Suzano, ce ți-a făcut?

— A vrut să mă violeze! și-a reformulat victima prezumtivă acuzația.

Lui Bădăraș corectura i s-a părut salutară. Redactarea sugera ideea că satirului nu i-a mers, ceea ce însă, printr-o reacție ciudată, a sporit mânia oamenilor de bună-credință situați de o parte a ferestrelor sau de alta. Iar tăcerea lui Bădăraș nu făcea decât să-l acuze. Al doilea geam a fost și el spart, în semn de protest.

Acum abia cei doi coloși se întoarseră spre proprietarul casei:

— Ce-ai făcut, dom' Bădăraș, cu sora noastră? clamară ei.

Deși speriat, Bădăraș simți în nări gâdiliciul râsului. Prea era teatrală replica! Dacă îl îngrijora ceva, era formula reverențioasă. Având prea puține violuri pe conștiință, nu se întrebase din prima clipă ce urmăreau agresorii. Era timpul s-o facă. Gorilele îl scuturau, fără duioșie, de reverele halatului. Pensionarul scăpă din mină lingurița.

— O iei de nevastă sau te belim?

Bădăraș trase cu ochiul spre fata puberă, apoi spre ferestre. Câștiga timp.

— Ei? reveniră cei doi, scoțând la iveală vârful grăitor a două șisuri.

Ferindu-se mereu să privească în ochii celor două brute, Bădăraș spuse cu o voce de arlechin:

— O iau...

Reacție bruscă. De afară se auziră urale. Cei doi dădură afectuos mina cu agresorul, iar fata părăsi patul începând să se îmbrace ou aerul cel mai natural. Apoi năvăli pe ușă mama:

— Fata mea! Măritată cu domnul Bădăraș! Toanto, nici în visele tale n-ai visat așa fericire!

Iar spre cel vizat:

— Și dumneata, domnule Bădăraș, ai să fi mulțumit. Așa fată mai rar!

La ferestre se auziră chiote sărbătorești. De undeva țâșniră sunetele voioase ale unui acordeon,

mai multe perechi de degete pocniră a joc. Asistența își oferea un preludiu la nunta promisă. În bucătărie, uitat pe foc, ibricul de ceai, din care apa dispăruse de mult, încins peste măsură, improșca țandări de smalt.

Când l-am întâlnit pe Bădărău, trecuseră două luni de la evenimente. Pensionarul bine situat, cu cheag, purta de astă date niște haine uzate, cârpite de mina lui, cum aveam să aflăm mai târziu. La întrebările mele nedumerite a răspuns istorisindu-mi ce pățise.

Am sărit în sus, ultragiat, cum ar fi trebuit s-o facă el însuși atunci. În clipa următoare înșiram cu o voce care se auzea de pe trotuarul celălalt numele unor avocați celebri. Ei îl vor scoate pe bietul Bădărău din încurcătura blestemată în care a intrat!

Bădărău m-a liniștit. Am intrat într-un local, am comandat ceva de băut, ca să putem discuta în voie.

„Ascultă și vei înțelege” — mi-a spus.

Bădărău o cunoștea pe Suzana de când împlinise «cinci ani. Într-o zi, mezina familiei nou mutate în cele două camere din fundul curții găsisese ușa deschisă. Intrase fără să salute și începuse să inspecteze apartamentul. În casa proprietarului se aflau sumedenie de obiecte bune de atins, de mângâiat sau numai de privit: statuete, bibelouri colorate, cuverturi de masă plușate, cu ciucuri, blănuri zvârlite pe fotolii ori pe dușumelele ceruite. Fetița trecu în revistă această lume inedită fără să se intimideze și fără să atingă ceva. Cucerit, Bădărău căută o bomboană pentru vizitatoarea sa inoportună. La un moment dat apărură mama fetei, care o duse în palme până acasă, în ciuda protestelor gazdei. Acadeaua funcționase însă, așa încât fetița își repetă incursiunea. Suzana găsea mereu câte ceva de admirat — o culoare, un

parfum, un tușeu — în casa ținută ca o farmacie de văduvul care nu mai voise să audă de însurătoare.

Fusese o fetiță cârnă și cam urâtică. Apoi se lungi, făcându-se slabă ca o miță. Abia în ultimii ani se mai împlinise. Pierduse hazul copilului fără să devină o domnișoară. Cel puțin așa i se părea lui Bădărău, care îmbătrânise accelerat în deceniul ce se topise pe nesimțite. Cine ar fi putut să prevadă că, peste noapte, Suzana, cea mai liliată ființă din lume, o să devină instrumentul crucificării sale?

În primul moment acționase surpriza. Efectul ei a trecut repede. Ceea ce însă l-a paralizat definitiv a fost trivialitatea mijloacelor. Nicio vampă rafinată n-ar fi putut obține umbra unei asemenea reacții la Bădărău, și cu atât mai puțin mașinațiile naive, duse în limitele decenței de o femeie oarecare dornică să-l ia de bărbat. Agresorii îl smulseseră brusc de pe terenul său și-l aruncaseră într-o lume incredibilă, în care bătrânul se trezea dezarmat. Calculase într-o clipă ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi început să protesteze, oricât de vehement și argumentat. Parcă și auzea hohotele de râs ale spectatorilor asociate groteștilor amenințări ale celor direct implicați în afacere. Nu putea să țină piept unei asemenea ofensive.

„Dar bine — am zis —, efectul primei clipe a trecut, s-a dus și efectul scenei întregi. Ai avut vreme să judeci, să reacționezi, să apelezi la prieteni, la justiție!”

Inexact. Evenimentele s-au succedat într-un asemenea ritm încît Bădărău era veșnic în urmă cu o mișcare. Mai întâi a trebuit să participe la petrecere. Muzicantului apărut ca din întâmplare i s-au mai alăturat doi, prin rîndurile asistenței au pornit să circule mai multe sticle de tărie. În curînd s-a încins și jocul, iar Bădărău, în halat și papuci, a fost obligat să joace fata. Să refuze însemna să contrarieze câteva zeci de persoane. Se și auzea, cu glasul său ca un fir de ață, înșirînd

asertiuni palide, neconvingătoare, măturate prompt de protestele asistenței.

Fusese destul să schițeze câțiva pași de dans, mai mult luat pe sus de mișcarea necunoscuților, că le și devenise prieten. În fiecare moment altcineva îl bătea bărbătește pe umăr, felicitându-l, nu fără invidie, pentru lovitura pe care o dădea. Să pună mina la vârsta lui pe o asemenea comoară de fată... „Șmecherule — îi spuneau cu ochi lucitori de admirație —, bine ai mai ticluit-o! Fata n-a mai avut ce spune, nici scorpia de mă-sa! Au trebuit să înghită hapul!” Și se prăpădeau de râs.

Remarcile de felul acesta, în care sensul evenimentelor era cu seninătate răstălmăcit, l-au descurajat definitiv pe Bădărău. În cele din urmă, petrecerea s-a spart, curtea s-a golit și cele două părți s-au găsit față în față. În loc de seara bună, cele două gorile i-au precizat lui Bădărău ora la care, a doua zi, actele urmau să fie depuse la primărie.

Noaptea e un sfetnic bun, și-a zis prietenul meu, care a început să facă planuri de evadare. Gorilele au patrulet însă necurmat prin curte până la sorocul stabilit, așa că proiectele lui Bădărău au trebuit abandonate.

La primărie lucrurile au mers ca unse. O clipă Bădărău s-a gândit să se plângă funcționarei de stare civilă. Aceasta însă, o ființă neputincioasă și plictisită, nu l-ar fi putut sprijini cu nimic în cazul în care l-ar fi crezut, alternativă puțin probabilă. Iar în spatele fericitei perechi gorilele formau o redutabilă gardă de onoare.

Ascultându-l, am avut o revelație: „Toate astea s-au întâmplat pentru că te încăpățânezi de ani de zile să nu-ți pui telefon! Prin telefon ai fi putut alerta un prieten, miliția.” Bădărău m-a liniștit, amintindu-mi că telefonul putea fi mai lesne redus la tăcere decât un om.

În vreme ce povestea, m-a izbit un fapt curios. Indignat cum eram, nu-l remarcasem din primul

moment. În ochii lui Bădărau juca o sclipire năstrușnică. Nu, nu era nebunie, ci altceva. „Nu cumva — mi-am zis — omul ăsta își bate joc de mine? A L-am luat din scurt, somându-l să dovedească cele spuse. Bădărau surâse și etală câteva fotografii de la nuntă.

Și deodată l-am crezut. Fizionomiile celor surprinși de obiectivul fotografic mi-au părut cunoscute. Nu erau altele decât fălcile late și ochii bovini ai celor care bântuie piețele oferind cu jumătate de voce mărfuri de contrabandă sau de furat. Imposibil să tratezi cu asemenea persoane altfel decât pe limba injuriei și a forței.

Bietul Bădărau! Ce năpastă căzuse asupra lui! Îl plângeam din suflet. Dar atunci sclipirile amuzate din ochii lui...?

Ca să stimulez confesiunea lui Bădărau, am întors foaia. „Domnule — i-am zis —, cel puțin fata e frumușică foc și pare plină de draci. Șaisprezece ani! Tot e ceva! Nu cumva ceea ce pare să te amuze în așa măsură este faptul că trofeul merită osteneala?”

„Cum, a izbucnit Bădărau în râs, crezi că m-am atins de ea?

„Nu de fata oare te-a șantajat vorbesc, ci de soția dumitale. Dacă, odată atins țelul, totul a intrat în normal..

„Ei bine, află că nu m-am apropiat de Suzana mai mult decât dumneata și nici nu se pune problema. După celebrarea nunții — pe cheltuiala mea —, familia mi-a pus ritos în vedere să nu-mi închipui că, dacă am în buzunar un certificat de căsătorie, pot să abuzez de fată. E prea tânără, prea gingașă, mi-au zis și, rânjind, cei doi frați etalau niște canini mai amenințători decât cuțitele din ziua de pomină. Pentru mai multă siguranță am fost închis peste noapte în bucătărie, unde am o canapea. Suzana s-a instalat în dormitor.

A urmat o adevărată lună de miere, în sensul că fiecare zi a fost un șir de surprize. Ca prin minune,

cheile casei au dispărut. În schimb a fost încuiată poarta curții. În fiecare moment, la mine intra cineva, și nimeni nu ieșea cu mina goală. Mama-soacră a înhățat din prima zi câteva tablouri. Frații minau confiscat ceasul, tacâmurile de argint și butonii de aur. Suzana a scos la lumină garderoba fostei mele soții și a început să aleagă, să arunce, să transforme, să dăruiască. Încercările mele de a protesta treceau pe lângă ea lunecând ca pe un sloi de gheață. De altfel o vedeam tot mai rar. În apartamentul meu se mutase tot clanul, eliberându-mi-se una din fostele lor camere mizerabil întreținute și în care ploșnițele nu mă lăsau niciodată singur.

Își însușiseră tot ce aveam de valoare în casă. Mai dificil ar fi trebuit să fie cu carnetele de depuneri. Dar după ce izbutiseră să mă căsătorească împotriva voinței mele nu le-a fost greu să mă oblige să le lichidez. Cu mijloace la fel de directe m-au făcut să semnez actul de donație al casei în beneficiul soției mele.”

„Și acum?”

„Acum sunt lefter. Umblu liber prin oraș, dar nu mă pot plânge fără riscul de a părea senil, atât de puțin verosimil ar suna relatarea. Și cum nu dispun de probe, și cum ei au martori ou zecile pentru versiunea lor, nu pot decât să cerșesc. Ceea ce și fac, deși am impresia că nu ai băgat de seamă.”

Am roșit pentru el. Nu mi-am putut reține o replică răutăcioasă: „Văd, într-adevăr, dar mai văd că situația pare să te amuze, iar starea ta de spirit e tonică. Ce să înțeleg de aici?”

„E foarte simplu de înțeles. Modul în care am fost jefuit de agonisita unei vieți întregi are asupra mea o reacție paradoxală. Eram un ins retras, fără poftă de viață, dezabuzat. Împrejurările prin care am trecut m-au transformat. Mai întâi m-a uluit violența neașteptată căreia îi căzusem victimă. Apoi am fost curios: cum or să evolueze lucrurile? Curios, înțelegi? Când pe mine de mult nu mă mai

interesa nimic. Această curiozitate a crescut mereu, într-o escaladă proporțională cu enormitatea lucrăturii. În parte, ea explică neputința mea de a reacționa. Primul șoc, năucitor, a trecut. Acum însă, paralel cu o infinită curiozitate de a vedea ce se mai întâmplă, acționează un soi de vrajă de nedepășit, o dezertare a voinței.

Este fascinația urâtului. Dacă violența dezarmează câteodată chiar și cele mai puternice caractere, baia de urât e mai eficientă decât privirea hipnotică a șarpelui. Ea face mâinile să cadă neputincioase, moaie picioarele, întunecă mintea. Mai mult: anulează instinctul de conservare și astfel te predă legat inamicilor tăi. Efectul paralizant al ororii... Câte mișcări obscure pe cele mai mari eșichiere ale planetei se luminează de sensuri dacă le privim sub acest aspect! Frica generează eroi, în vreme ce urâtul, sila fac zilnic regimente întregi să se predea fără luptă.”

„Și acum?”

„Acum trebuie să aduc zilnic două-trei sute de lei obținuți prin cerșit. Exact oa într-un roman de Dickens! Fantastic, nu-i așa?”

„Nu înțeleg. Despuiat de tot ce posedai, nimic nu te mai leagă de ei. De ce nu dispari? De ce, la nevoie, nu cerșești pe cont propriu?”

Bădărău a râs cu șiretenie: „Tocmai acum? Să plec tocmai acum, când e mai palpitant? Nopti întregi mă frământ încercând să ghicesc mișcarea următoare. Am încheiat zeci de pariuri cu mine însumi privind evoluția în continuare a lucrurilor. Vremea trece. Fata va trebui căsătorită cu adevărat. Va divorța? În acest caz, lucrurile vor merge de la sine. Va fi suficient să dovedească printr-un certificat medical că în realitate căsătoria nu s-a consumat. Își vor asuma însă riscul de a aduce în casă un străin? Sau vor încerca să repete figura?”

„Dar bine — am strigat —, nu ți-e teamă? În clipa în care vei deveni o piedică în calea unor planuri ale lor...”

„În acest caz, desigur, mă vor îndepărta. Definitiv. Cum o vor face însă? În ce fel? Trebuie să aflu! Mor de curiozitate să aflu!”

S-a ridicat, mi-a strâns mâna și a ieșit din local. Privindu-l din spate, puteai să juri că e Bădărău cel dintotdeauna.

SÂMBURI DE CIREȘE

La intrare străjuia, pictat de mină, un afiș cât peretele. Când își citi numele scris cu» litere de două palme, inima îi zvâcni își o ceață ușoară îi cerni privirea. Observându-l că șovăie, cei doi îl sprijiniră cu discreție. Izbuti astfel să urce, fără incident, cele câteva trepte ale porticului, pătrunzând în hol. Mereu elegant, Ateneul îmbătrânea frumos. Trecu agale printre coloanele de marmură, dornic să le atingă, să le simtă iar sub degete netezimea. Din păcate, nu era cu putință, susținut cum era de ambele părți și trebuind să fie atent la fiecare pas. Nu ținea să bată la ochi. Se bucură constatând că este condus dincolo de scările răsucite în melc, de care se temuse atât. Dar unde îl duceau? Ghici: se îndreptau către scara din fund, a orchestrei, cea mai impunătoare, pe care dorise de atâtea ori să urce pentru a vedea decorația părții superioare, inaccesibilă altfel. Șovăi o clipă, încheindu-și haina neagră, inutil, numai ca să tragă aer în piept înainte de ascensiune. Atunci băgă de seamă că tinerii săi companioni îi vorbeau. Nu înțelegea nimic, dar tonul era plin de respect. Mulțumi în termeni vagi, universal valabili, după o tehnică învățată în anii în care deținuse funcții administrative și asculta cu gândul aiurea munți de ineptii.

Urcă primele trepte. Erau mai repezi decât se așteptase. Curând se opri să respire. Inima, emfizemul... Transpirase ușor. Se întreba cum o să arate gulerul, ales cu atâta grijă, dar nescrobit — asprimea unui apret grosolan i-ar fi făcut escare. Diabetul...

Reluă urcuşul. Inima nu se potolise, nici răpăitul tobelor din urechi. Nu înregistra niciun sunet din afară.

Auzea numai zgomotele dinăuntrul său, continue şi obositoare. Parcă era locuit de una din acele fastidioase maşinării care nu servesc la nimic, dar pufăie, scrâşnesc, păcăne, ţiuie, tropotesc în comediile de altădată. Din păr îi curgea peste ochi o picătură care îl gâdila. Ca s-o înlăture, ar fi trebuit să-şi elibereze mina dreaptă, dar aceasta însemna un mic război mut ou însoţitorul din partea respectivă, căci nu se simţea în stare să explice împrejurarea. Preferă să se oprească încă o dată. Cei doi se priviră exasperaţi. Pentru prima oară le surprindea ochii. Trase, cu degete nesigure, din buzunarul de sus al hainei, unde o potrivise ou migală, batista imaculată şi, cu gesturi greoaie, îşi tamponă obraji şi ceafa.

Se uită peste balustradă, în jos. Foaierul era plin de bărbaţi şi femei în ținută sobră, de seară. Trecuse pe lângă ei fără să-i vadă, fără să-i salute. Îl aşteptaseră la intrare, făcuseră loc, respectuos, bătrânului care sosea, parcă îl şi aplaudaseră. Nu-i remarcase, dar memoria lui încă activă îi înregistrase mecanic. În chip de scuză, adresă un mic semn de simpatie către întârziatii din hol care se grăbeau să-şi ocupe locurile. Cei doi schimbă o nouă privire. Descheindu-şi haina, urcă dintr-un foc ultimele trepte.

Pe platforma superioară era o banchetă. Se lăsă pe ea. De îndată îl înconjură notabilităţile. Îl salutau, fireşte, judecînd după atitudinea reverenţioasă. Mai şi prindea câte un cuvânt, dar avea cu totul altă dominantă, înainte de orice trebuia să caute o toaletă. Se îngrozi la gândul că, poate, în această clădire veche aşa ceva nu există la etaj. Nu cumva trebuie să coboare iar?! Necesitatea era imperioasă, iar ceremonia risca să dureze...

Din fericire, toaleta exista. Cum ținuta lui avea nevoie să fie pusă la punct, l-au condus într-acolo. S-a ușurat îndelung, apoi și-a răcorit fruntea, obrajii, încercând să se liniștească. A înghițit cele trei hapuri ținute la îndemână și a revenit spre gazde, care îl așteptau consultându-și ceasurile. Părea iar jovialul stâlp de cafenea care fusese cu nu prea multă vreme în urmă.

Prezidentul societății îi explică ordinea intrării în scenă, indicându-i locul — de cinste — pe care urma să-l ocupe. Mulțimi cu vioiciunea lui obișnuită. Era la dispoziția lor.

Porniră iar. Deschiseră o ușă, apoi alta și se trezi în bătaia reflectoarelor. Se opri, orb. Un val de aplauze se prăvăli asupra Lui, amețitor. Uitase ce avea de făcut. Un braț prevenitor îl dirijă fără grabă, însă decis, către scaunele prezidiului din centrul avanscenei. Se lăsă pe cel indicat. Apoi își dădu seama că sala este în picioare. Prezidentul nu se așezase nici el și aplauda, ca toți ceilalți, întors pe jumătate spre cel omagiat. Se ridică, încercă să-și aducă aminte dacă trebuie să aplaude și el ori numai să mulțumească. Revăzu într-o fracțiune de secundă o preistorică reuniune vag asemănătoare. Atunci îl izbise faptul că sărbătoritul aplauda cot la cot ou asistența. Ciudat fel de a mulțumi, își rememoră comentariul mental de atunci. Dar dacă așa se obișnuiește? Nu mai era sigur. Bătu și el din palme, fără convingere, de câteva ori, apoi rugă prin gesturi publicul și prezidiul să ia loc.

Rotonda rămăsese luminată. Reflectoarele îl speriaseră doar din lipsă de obișnuință. În realitate pe scenă lumina era puternică, dar nu supărătoare. Atinse cu vârful degetelor brațul drept al prezidentului, apăsând ușor, a înțelegere, și se instalează definitiv. Sala se liniște la rândul ei, dacă liniște putea fi numită rumoarea presărată de tuse care se dezlănțuise oa la comandă.

Prezidentul rămăsese în picioare, solicitând astfel respectul și atenția celor de față. Apoi începu

să vorbească, definind în cuvinte alese momentul festiv. Spusele lui erau măgulitoare, deși adjectivele nimereau invariabil cu câteva degete mai sus. Așa e uzanța, își spuse omagiatul și, ridicându-și privirea spre frescă, se rătăci în trecut.

Tresări aproape vizibil. Pe spinare avea o platoșă înghețată. Nici scena Ateneului, singura închisă, nu era lipsită de curent. Cum transpirase din abundență, cămașa i se lipise de corp ca o compresă rece. Frigul cobora pe brațe, îl cuprindea întreg. Scoase o batistă, ștergându-și nasul fără zgomot. În realitate și-l încălzea preventiv. Răceala nu mai. Putea fi evitată, dar să înceapă aici o lungă serie de strănuturi... Îl instalaseră nu pe un scaun ușor, de felul celor pe care ședea prezidiul, ci într-un fotoliu capitonat, ridicat o idee pentru ca ocupantul să fie la înălțimea celorlalți. Se ghemui în tapițeria moale, adâncă și astfel, într-un timp deloc neglijabil, izbuti să se încălzească.

Prezidentul tăcuse. Aplauzele se stinseseră. Aplaudase și el câteva clipe, întorcându-și spre conducătorul adunării ochii umeziți de reziduurile transpirației. Manevra își făcu efectul: oricine ar fi putut să jure că era emoționat până la lacrimi.

Preluând ștafeta, vorbitorul principal înșira cu detalii meritele sărbătoritului, lucrările sale. O făcea cu o agresivitate din care cel puțin o parte se adresa chiar subiectului cuvântării. Bătrânul se răsucise parțial în direcția lui, fără a-și desprinde totuși spinarea de catifeaua salvatoare a fotoliului.

Urmărea fascinat eforturile specialistului de ia demonstra că îi cunoaște opera mai bine decât autorul ei. Despre aceste lucrări se scrisese în fel și chip, astfel încât nu rămânea decât să-l descopere — altul — în postume. Cum asemenea scrieri nu erau cunoscute — în realitate nici nu existau; publicase mai tot ce produsese — răstălmăcea volumele minore, neglijate pe drept cuvânt ori condamnate la uitare, căutând cu furie originalitatea secretă care să dea cuvântării sale

dramul de sare obligatoriu. Edificat, scriitorul își întoarce atenția de la el. Ultimul lucru care putea să-l intereseze ar fi fost opinia infatuatului aceluia despre cărțile sale. Rând pe rând le iubise și le detestase, le regăsise cu speranță și se înduioșase de soarta lor, le azvârlise într-un colț. Acum le ignora. Pentru el își pierduseră orice sens. Tinerețea, sănătatea, puterea de muncă, puterea pur și simplu îl părăsiseră treptat, coborâse implacabil panta decrepitudinii fizice, dar nu ajunsese atât de rău încât să se amăgească singur. Era o epavă, dar nu-și pierduse simțul valorii și nici pe cel al ridicolului. Iar pe trișori îi disprețuia.

Discursul curgea ca un râu vijelios și plin de cotituri. Țintuit cum era în avanscenă, ce mai putea face? Să cerceteze sala. Aliniată, recunoscute zeci, sute de chipuri înregistrate Dumnezeu știe când și unde. Încercă, în chip de divertisment, să identifice câteva. În asistență se afla și un confrate care făcuse totul ca să-l compromită. Odată îl antrenase într-o discuție polemică de reacredință, denaturând câteva din afirmațiile sale. Miza — corect! — pe lipsa lui de spontaneitate, pe incapacitatea lui de a expune o idee altfel decât coerent, logic, așadar plicticos. Acela obținuse un succes de moment — un moment care durase vreo doisprezece ani... Apoi, fără veste și parcă de la sine, lucrurile se așezaseră singure în ordine. Ce se întâmplase? Venise rândul său? Mica lume în care se mișcau se plictisise și dorea o schimbare? Acționase vreun binevoitor influent — și anonim! — care obținuse punerea la punct necesară? Posibil, deși greu de imaginat fără zbateri, audiențe, publicări de documente și confruntări publice, pentru care nu era pregătit. Un binevoitor dezinteresat — fie; dar unul discret — asta întrece orice imaginație! Fostul rival era numai cu puțini ani mai tânăr. Locul său ar fi fost în prezidiul adunării. Absența de la locul convenit a combatantului de ieri nu era de natură să-l bucure. Străin de asemenea

satisfacții, roși în fotoliul său, pe care dintr-odată îl urî.

Își mută privirea mai departe. Acum avea în obiectiv doi tineri intempestivi care îl vizitaseră mai mult jefuindu-l de câteva cărți și manuscrise rare. Își amintea foamea lor de a poseda cele ce văzuseră în biblioteca și în colecțiile lui. Atunci se îndoise că piesele râvnite îi interesează cu adevărat. Poate numai din punctul de vedere al rarității și al prețului.

Revedea scena. Cu ce curiozitate vie urmărise fazele vânătorii — adulmecarea vânatului, ocolișurile, aluziile, în fine, atacul direct, mai brutal decât ar fi fost necesar, pentru a fi siguri că victima va capitula fără condiții. Se conformase, mai mult dintr-un sentiment al armoniei, așa se cădea, trofeul aparține celui mai tare. Le revenise de drept, îl câștigaseră. Acum aveau cele două exemplare bibliofile, aveau manuscrisele, dar aceasta nu le schimbase cu nimic expresia feței, în ochii lor nu se vedea împăcarea pe care obținerea lucrului jinduit ar fi trebuit să le-o dea pentru o bună bucată de vreme, ci aceeași neostoită sete de a poseda. Îi părăsi cu o ridicare din umeri și poposi în ochii evocatori ai unei prietene de odinioară, care îi pândea privirea. Era sincer fericită de clipa lui de triumf. I-o transmitea fără gesturi, fără cuvinte, printr-un simplu surâs, unul atât de omenesc încât celui căruia i se adresa i se făcu rușine de indiferența lui. Îi răspunse așa cum se cuvenea.

Indiferența față de soarta lucrărilor după publicare nu era o cucerire a ultimilor ani. Fusesse totdeauna mai degrabă sceptic și nicicând nu căzuse în extaz în fața operelor proprii. Până după cincizeci de ani avea chiar o spaimă absurdă de a reciti o pagină tipărită sub semnătura lui. Se temea că va găsi o enormitate care a scăpat atenției sale obișnuite și detesta preventiv, superstițios, întâlnirea cu gândurile lui de cine știe când,

amendate de timp ori chiar sancționate de el, dar în alți termeni.

În ultimii ani, memoria începuse să-l părăsească. Într-o zi dăduse peste o carte a sa ștearsă din amintire. De atunci nu o singură dată trebuise să facă eforturi pentru a regăsi în minte ideea unei lucrări proprii ori! chiar titlul ei. Era, firește, opera vârstei. Scleroza își spunea cuvântul. Nu era nimic de făcut.

De ce atunci nu asculta cu mai mult interes răfuiala vorbitorului cu posteritatea invocată prematur? Era oare cu desăvârșire lipsit de orgoliu? Nu. Avusese, dimpotrivă, destule ocazii să constate contrariul. Nepăsarea însă cotopea totul, fără cruțare.

În acest moment, de pildă, simțea nevoia să doarmă. Obosise. Pregătirile pentru o ceremonie ale unui bătrân sunt lungi, complicate, istovitoare. Bătăile inimii, ritmul respirației se liniștiseră. Fotoliul își făcuse datoria, ajutându-l să se încălzească. Hapurile calmante acționaseră și ele. Lumina — de ce îl orbise acum o jumătate de oră? — era dulce. Glasul vorbitorului își pierduse și el parcă asperitățile și psalmodia undeva, la periferia conștiinței. Se surprinse cu ochii închiși, trezit dintr-unul din acele somnuri de o clipă an care mai nou i se întâmpla să cadă în cele mai nepotrivite momente. Trebuia să facă un efort. Te dai în spectacol numai atunci când vrei să impresionezi.

Încheindu-și raționamentul, sărbătoritul își lăsă bărbia în piept, într-o poză oare s-ar fi vrut meditativă. O secundă mai târziu dormea dus. De la tribună, vorbitorul improșca elogiile ca pe sâmburii cireșelor din livada copilăriei în care bătrânul se regăsise tânăr și fericit.

PORTRET CU MINA PE INIMA

De când se știa, mama îl învățase bunele purtări: ce să facă, ce nu, ce să spună, despre ce să nu sufle o vorbă. La trei ani știa să răspundă anapoda. La

cinci — să folosească perifrază. La șapte schimba vorba cu dezinvoltura unui obișnuit al saloanelor.

Universul era cel firesc: fadele bunătăți ale mătușii Citi, dureroasele ciupituri ale vecinului Tache, mozeala umedă a sărutărilor bunicii. Să le refuzi? Să te arăți rebarbativ? Nici vorbă. „Îți plac figarourile mele, puișor?” „Sigur, tanti, mai vreau.” „Cum îți merg treburile, voinicule?” „Bi-i-ne” în ritmul ciupiturii nemiloase a vecinului și cu lacrimi în ochi. „Vin la buna, să te pup!” „Iartă-mă, buno, am transpirat la joacă. Mă spăl și vin...” Ce băiat bine crescut!

Începutul nu e niciodată monstruos. Un copil delicat, un mic om de lume. Mai ține, maică, un figaro, o acoladă de încurajare, un pupic.

În afara matematicii nu există progresie uniformă. Orice mișcare naturală presupune creșteri și descreșteri, ezitări, oscilații. Trecând pragul grădiniței, apoi al școlii, Pavei renunța în genere la purtările de gentleman și se păruia după pofta inimii cu cine avea chef. Arma secretă era folosită numai în caz de nevoie. Când trebuia să nege o vină indiscutabilă, asocia nedumeririi celei mai dar zugrăvite pe chip câteva cuvinte fără sens. Bâlbâiala era luată drept expresie spontană a neînțelegerii, a indignării, mai convingătoare decât orice discurs. Aceeași scenă jucată în fața mamei colegului cu ochiul învinețit sfârșea prin a înduioșat-o până și pe furia răzbunătoare, în pofida mărturiei acuzatoare a victimei și asistenței.

Curând a învățat să răspundă cu folos la întrebări gen: pe cine iubești mai mult, puiule, pe mama sau pe tata? Profitabil s-a dovedit răspunsul-diversiune: „Mai mult și mai mult îmi place cozonacul cu stafide...” Uimire, ilaritate: „Ce inteligență! Ce tact! La vârsta lui!”

„Va fi diplomat? — se întreba mama, de pe acum preocupată de cariera odraslei. Ba nu, va fi actor!” Și a început să-l târască la tragediile în cinci acte. Pavel picotea când nu adormea de-a

binelea, dar nu se plângea spre a nu fi lăsat acasă. Apoi a descoperit că un copil se poate lesne strecura „mai în față”, părăsindu-și locul ca „să vadă mai bine”. Drept care nu o dată a profitat pentru a dispărea din raza vigilenței materne și a colinda culoarele teatrului scäldate într-un semiîntuneric promițător de mistere. Știa să reapară la momentul oportun. Întrebând se dusesse domnișoara în roz pe tava galbenă mai pe la începutul actului, o convingea pe buna sa mamă că nu pierduse nici măcar un gest din baroca desfășurare a spectacolului.

În curând a trebuit să învețe să recite lungi tirade menite să ateste un talent incipient. Bucățile alese îi plăceau totdeauna și niciodată nu-i turna pe aceia care, ascultându-l, nu își puteau stăpâni căscatul.

Scena îl atrăgea prea puțin, dar s-a ferit s-o mărturisească mamei, pe care o simțea nedecisă, și astfel s-o contrarieze sau chiar s-o împingă spre o alegere definitivă. „Tăcerea e de aur” tocmai învățase micul filosof, lăsând entuziasmul matern să se stingă de la sine. Ceea ce s-a și întâmplat.

Pavel era un elev bun, dar evita să ridice mina spre a fi ascultat. Prefera să ofere profesorului surpriza de a-l descoperi pregătit, adăugind la meritul silinței pe acela al modestiei.

Am insistat cu detalii asupra începuturilor lui Pavel numai pentru a demonstra cât de firească poate fi geneza unui vițel cu două capete.

În primii zece ani de viață, copilul s-a mulțumit să facă game, dar următorii zece aveau să-i hotărască linia vieții. Cine l-o fi învățat pe micul Pavel că nici prietenului nu e cazul să-i destăinui chiar totul, iar unui dușman trebuie să-i surâzi mai des decât unui frate? Familia, grijulie, i-a îndrumat primii pași, iar geniul tânărului a făcut restul.

Dacă la începutul deceniului al doilea de viață elevul mai transpunea primitiv în practică această linie, la finele aceleiași perioade avea o concepție

proprie despre orice. Unui prieten mai tranșant, care i-a reproșat fățărnicia și rezerva, i-a servit pe loc o teorie de susținere a poziției sale în termenii următori:

„Dragul meu, știam că vom ajunge aici. Și mă bucur că discutăm despre asta. Tu ai de o mie de ori dreptate când observi grija mea față de neamici și relativa | reticență față de prietenii încercați. Pentru prima dintre atitudini pledează slăbiciunea mea. În fața vieții vin cu mâinile goale. Singurul meu car de asalt e retragerea.

Cât despre prieteni... Vezi tu, nu mai suntem copii. Când eram de-o șchioapă, ar fi fost normal, poate, să mă supăr când tu ai fi câștigat la țințar. Stupid, știu, dar copilărește normal. Acum însă... i Uităm prea des că prietenul nostru este și el un om ca toți oamenii. Avem tendința de a-l idealiza, de a-i atribui munți de merite. Și nu ne dăm seama că astfel depunem pe umerii lui o imensă povară, că îl obligăm să corespundă unui portret infidel, chiar ireal. Rămânând cu picioarele pe pământ, vom avea surpriza de a constata că și prietenul nostru se simte la largul său, e destins și binevoitor.

O relație bună cu un prieten se întreține ca și o floare: fără neglijențe, dar și fără excese. Dacă admitem că un om obișnuit poate fi un prieten excepțional — și o admitem dragă inimă —, nu rămâne decât să aplicăm prietenului măsura omenească. Asta înseamnă, între altele, să nu îl rănești inutil, să-i menajezi susceptibilitățile, cu speranța tacită că va proceda la fel. Putem oare socoti că relația cu un ins de care nu ne apropiem niciun sentiment ar trebui să fie mai delicată decât cea care ne leagă de un prieten sub cuvânt că prietenul suportă orice? Crezi că sinceritatea ne obligă să-i vărsăm prietenului în față, de fiecare dată, micile rezerve care se amestecă în mod curent în substanța prieteniei? Dimpotrivă, ce avem mai bun, maximum de spirit prevenitor, tact și delicatețe sufletească vom investi în relația cea

mai scumpă nouă și ne vom feri să confundăm prietenia cu o camaraderie cazonă, marcată prin confidențe scabroase și bușeli puștești.

Sufletul nostru e o bună mașină de calculat. El discerne după ce cântărește atent binele și răul, adună algebric meritele și slăbiciunile, iar când le trece cu vederea pe acestea din urmă o face numai pentru că socotește favorabil totalul general”.

Prietenul mai studiază și acum acest paragraf.

Mai complicat a fost cu fetele. Pentru nimic în lume n-ar fi vrut să le adreseze un cuvânt care să-l angajeze. „Să-i spun c-o iubesc, o să mă vrea de bărbat. Să-i spun că îmi place, o să se creadă Lolobrigida. Să-i spun că nu arată rău, o să izbucnească în plâns. O să-i spun că e fenomenală și o să râd primul! Zis și făcut cu mare succes. Nu în toate cazurile, firește...

Nu e de mirare că Pavel a devenit un om de seamă. În fond, ce îți trebuie pentru a fi cineva? Puțin „capital” și îndemânarea de a-l folosi. Ei bine, Pavel avea darul de a face capital din orice. Și, fiindcă ne ocupăm de problemele adevărului, el a furnizat o mare parte din capitalul investit de Pavel. Încă de la primii săi pași ele sine stătători e aproape sigur să Pavel nu a dăruit nicio informație. Tot ce auzea, ce vedea, ce știa, ce se întâmpla cu sine, cu ai săi se înscria în categoria secretului de stat. Diferența este că, în loc să aplice pe aceste date ștampila *top secret*, se rezuma să substituie știrii așteptate o minciună sau o diversiune, o inexactitate, la nevoie o variantă.

Ce poți face cu o informație, care, ca și un ou proaspăt, sfârșește prin a se cloci? Ei bine — ți-ar fi spus el — dacă un singur ou din zece păstrate dă pui, înseamnă că a meritat să stai cloșcă. Oricât ar părea de improbabil în acest veac al comerțului de informații, când mii de știri se întretaie în aer în fiecare fracțiune de secundă, unele se împotmolesc totuși pe drum și nu ajung la cel interesat. „Pasul bătut pe loc de acesta e în favoarea noastră!” —

exclama Pavel ori de câte ori izbutea „să ducă” pe cineva. „O zi întârziere și voi fi înaintea lui, voi ști înaintea lui pe cine să salut până la pământ, cui să cer un autograf, pe cine să evit înainte oa toate ziarele să facă publică mazelirea!”

Pavel ajunsese să-și ascundă nu numai informațiile, nu doar ideile, ci și starea de spirit. „De ce să creadă subalternii că azi sunt bine dispus și deci tolerant? Ei cată să tremure. Așadar să trântim, să bruftuim, deși ne cântă inima de bucurie că a venit primăvara. Să ne oreadă sensibili și deci vulnerabili? Mai bine să ne socotească încuiați și capete pătrate. Va fi lesne, la nevoie, să demonstrăm adevărul. Severitate înseamnă ordine. Pe capul unui șef bine dispus plouă cu cereri de învoire. La un ciufut anticamera e goală. Vivat ciufuții!

Desigur, sunt și clipe grele. Atunci telefonul răgușește tăcând. Nu sună nimeni. Nu îndrăznesc să formeze numărul nostru. Perfect! De ce să afle cel care nu știe, de ce să capete o confirmare cel oare știe ceva, dar se îndoiește, de ce să jubileze cel care știe precis? Vom surăde, ne vom veseli, vom ieși în lume cu familia și câțelul, ne vom tăvăli în iarbă și vom da impresia că răul a trecut. Așa poate că va și trece! Nu-i exclus chiar să-l intimidăm pe capul răutăților. „Nu se poate — se va zice —, o fi el prefăcut, dar prea e destins, o fi știind el ceva. Ia s-o lăsăm noi mai moale...”

Cel puțin într-una din eclipsele carierei sale așa s-au desfășurat lucrurile, și evenimentele i-au dat câștig de cauză.

S-a căsătorit din dragoste; dar, cum nu credea în acest fel de uniuni, a hotărât să trateze lucrurile oa și cum ar fi încheiat o căsătorie din calcul. Fata îl iubea și nu i-a fost greu să constate că și el o iubește. „Da, îmi placi — i-a răspuns el când fata s-a simțit datoră să-i deschidă ochii. Sunt și eu de părere că vei fi o mamă excelentă pentru copiii mei și că vom face o pereche frumoasă I când vom

ieși în lume.” Niciodată nu a știut femeia, pe i care nimic nu putea s-o înșele, de ce dragul ei soț nu depășește odată eterna lui sfială de a-și recunoaște sentimentele!

Au venit copiii. Colegii au aflat-o de fiecare dată din târg, atât de principial veghea Pavel să nu se amestece factorul privat în viața socială. Firitisit, luat la întrebări, mulțumea și răspundea cu minimum de amănunte. O glumă, o metaforă erau și ele bune ca să evite un răspuns ferm la întrebarea dacă lui Dorel i-au ieșit dinții sau Roxana desenează frumos. Copiii înșiși au fost instruiți cu severitate să nu răspundă la întrebări gen: ce ai mâncat aseară? Ce săpun folosește tatăl tău? La ce film ai fost duminică? Datele mai de seamă privind viața familiei — planurile de viitor, bugetul — rămâneau e taină pentru copii, adesea și pentru mama lor. Dornic să-i scutească de orice grijă, Pavel monopolizase măsurile care priveau mersul navei familiale, ducând lucrurile până acolo că la plecarea în concediu nu divulga celorlalți direcția de mers, ei trebuind s-o deducă din derularea drumului, ca într-un istovitor joc de-a ținerea limbii.

Notele primite la școală nu erau nici ele menite să fie divulgate oricui. Pavel nu le comenta niciodată global, ci le discuta în doi cu împrișinatul, demonstrând respectivului, totodată, că nu are cu ce se lăuda în plen și cu atât mai puțin în lume. În caz de nevoie, copiii puteau folosi tehnica driblingului, care, se știe, constă în a face ca mingea (în cazul nostru conversația) s-o apuce nu în direcția dorită de adversar, ci conform intereselor noastre. Și mai concret: subiectul periculos trebuie „jucat” până ce adversarul, în derută, o apucă pe calea cea mai puțin profitabilă pentru el.

Precum vedeți, Pavel nu s-a încurcat într-un sistem stufos de minciuni concrete. Acestea erau prezente zi și noapte, dar partea leului o avea

minciuna prin omisiune. Faptul nu făcea sarcina lui mai ușoară. Să ții minte politica față de fiecare! A trebuit să opereze tipizări. Minciuni de» rangul I pentru categoriile A, B și C. Minciuni de rangurile II și III pentru alte cincisprezece litere din alfabet. Ș.a.m.d.

Tehnica specială a relațiilor lui Pavel cu lumea l-a făcut să creadă orbește în sănătatea lui. La controalele de rutină, declara invariabil că se simte bine și își însoțea spusele cu surâsul cel mai optimist. Primul convins era el însuși. Ideile liniștitoare îi potoleau zbuciumul inimii și astfel investigațiile indicau în linii generale o stare acceptabilă a cordului. Atunci când medicul, totuși, l-a pus în gardă contra pericolului unui accident, vascular, prima lui grijă a fost să nu se afle. Pentru ca nici medicul să nu rămână cu impresia că e bolnav, a inventat pe loc o întâmplare care putea să explice datele pe care se baza concluzia specialistului. Acasă.

! la lucru nu a suflat un cuvânt. „Să afle dușmanii, să-mi scoată vorbe că-s prăpădit, ramolit, nu o mai duc mult, n-am nicio perspectivă, e cazul să fiu înlocuit? Nu!” Desigur, cuvintele acestea nu le-a rostit niciodată Pavel, nici nu le-a gândit în termenii citați. Ele reprezintă o traducere plată a proceselor din gândirea sa bine antrenată.

În pragul bătrâneții, lucrurile se desfășurau de la sine. Dimpotrivă, fiecare frază corectă, corespunzătoare adevărului pe care trebuia s-o rostească îl costa un consum triplu de energie și era nevoit s-o elaboreze atent, altminteri subconștientul ar fi deturnat-o în cine știe ce minciună enormă. Pavel mințea irezistibil, la fel «cum un cleptoman fură. Nu era vorba de mitomani, boală în care subiectul crede în propriile sale minciuni. Minciuna programatică nu e o boală clinică, ci una socială.

Avertismentul medicului nu trecuse pe lângă Pavel. Și-l amintea, cutremurat, în fiecare zi. Noaptea îl obseda, împiedicându-l să doarmă. Dacă soția lui se neliniștea, îi risipea îngrijorarea prin câteva cuvinte calme, după care se întorcea la insomnia sa, vegheată de anxietăți.

Bătrânețea lui Pavel a venit pe nesimțite. Pentru ceilalți! Cum dintotdeauna își ascundea vârsta — nu din cochetărie, ci din principiu —, nimeni n-a prins de veste că deceniile trec fără întoarcere și pentru el. Lipsa punctelor de reper care sunt aniversările și micile festivități ce le marchează pe orice meridian s-a dovedit salutară. E drept, nu i s-a urat niciodată viață lungă. Lipsea ocazia. Poți oare din senin adresa cuiva o asemenea urare în societatea noastră atât de codificată? Același principiu al secretului l-a determinat să-și „corijeze” culoarea părului înainte încă de primele fire albe, dar gândindu-se la ele: ce poate fi mai bătător la ochi decât părul cănit? Un șampon de culoare adoptat din vreme poate fi însă continuat indefinit, făcând invizibilă apariția ghioceilor la tâmple. Cine își va mai aminti culoarea reală a părului nostru? Încă o informație scoasă din domeniul public!

În plină criză, Pavel era cât se poate de rezervat strigătele de durere și le reținea din frondă masculină „iar între puținele exclamații care îi scăpau răspundea sucit la întrebări. În pragul delirului, scuturat de frisoane, Pavel nu putea trece peste sine până la a spune: mă doare aici și aici, mă tem de cutare sau cutare boală. Chestionat de medici, nu-și descleșta dinții decât ca să mai arunce o perdea de fum, să mai pornească pe cineva într-o direcție falsă, părind a uita că în joc este chiar viața lui. De câte ori para o întrebare, trântea un răspuns anapoda sau reușea să se strecoare cu o întorsătură de frază, simțea că a mai Smuls morții o clipă, de parcă recunoașterea răului, numirea lui singură l-ar fi putut învinge.

Rând pe rând, medicii au capitulat, renunțând să trateze un pacient atât de puțin înțeleghător. Zadarnic la căpătâiul bolnavului se perindau soția și copiii în lacrimi, implorându-l să vorbească până nu va fi prea târziu. Pavel își rostogolea capul pe albul pernei într-un refuz fără margini. Un mare neurolog adus de urgență nu a putut decât să ridice din umeri. Nimic nu poate sili să vorbească un om hotărât să tacă, mai ales dacă are un antrenament de jumătate de secol. „Nu avem cum să citim gândurile — a spus neurologul —, dar nici dacă am putea-o face n-am fi în stare să depășim blocajul interior, cenzura totală.”

Se poate conchide că Pavel a murit cu zile. S-a stins cu dinții încleștați, pe față cu o nejustificată expresie de învingător. Impresionată după tragicul sfârșit pe cât era de revoltată înainte, familia nu a permis autopsierea. „Dacă a ținut atât la secretul său, secret să rămână” — a decis văduva. Nu vom ști, așadar, niciodată ce rău l-a doborât pe Pavel. Pe mormântul său ar trebui să scrie: „A iubit atât de mult adevărul încât nu l-a rostit niciodată”.

DIMINEAȚA LUI PAVELCU

1

Pavelcu intră în baie închizând cu grijă ușa. Se apropie de oglinda cețoasă și-și examinează chipul. Obrajii prelungi par cenușii, fruntea bombată apasă ochii obosiți. Mușchii feței, lăsați, pleoapele umflate, cearcănele nu sunt în măsură să placă. Umerii coboară abrupt, pielea de pe gât, striată, atârână, de prisos.

Bilanțul e dezolant, dar Pavelcu nu se formalizează. Știe cum s-au instalat, rând pe rând, aceste attribute ale vârstei. Sunt în deplină legitimitate. Privindu-le, nu încearcă niciun regret. În universul intim al băii, de-a lungul celor douăzeci de minute de solitudine matinală netulburată, Pavelcu are mai curând un sentiment de duioșie față de corpul său.

Nu-i deloc sigur că astăzi își vede toate ridurile. Uneori, în dimineți mai întunecate, se trezește mahmur fără motiv. Atunci își descoperă fața mâncată ca lutul măcinat de ploi, o față pe care nu și-o cunoaște. Chipul de fiecare zi, o știe, nu e chipul său din ziua aceea, nici chipul de odinioară, ci un contur abstract, imaginea sa mentală despre sine, gata cenzurată, retușată de calculatorul cerebral. A fost cu adevărat uimit când a citit, mulți ani după această descoperire, că ordinatele revizuiesc fotografiile planetelor luate automat, eliminând aberațiile optice, diferența de expunere, disproporția dintre imaginile parțiale care trebuie unite, precizând anume detalii și lichidând erorile spre a oferi în final o fotografie care, deși nu s-a imprimat niciodată pe film, reprezintă imaginea fidelă a locului dorit.

În diminețile fără iluzii, întâlnirea cu nasul mare, dar inexpressiv, cu sprâncenele groase, rărite însă inegal și la fel de inegal încărunțite, dar mai ales cu plasa de riduri care-i strânge obrajii într-un pumn fără viață îl pun în fața unui străin, a unui ciudat intrus care a dat buzna în oglinda lui. Atunci clipa de intimitate matinală se spulberă.

Azi însă lucrurile decurg normal. Spațiul avar al băii are luciri de faianță și crom obosit. Ușa închisă retează orice comunicare cu lumea. Cabina oblongă îi transmite ceva din zveltețea ei. În claustrul său, omul se simte curat.

Își trece mâna peste obraji. Ceea ce scapă ochiului cu greu scapă degetelor. Dotate cu o inteligență autonomă, buricele lor sensibile coboară pe liniile nevăzute ale mușchilor feței, lunecă pe maxilare, de-a lungul jugularei, în căutarea ființei care nu există.

În primii ani, baia era un loc de tortură. Spațiul strimt ceda parcă sub apăsarea zidurilor, iar albul cenușiu al peretelui placat pe jumătate nu făcea decât să accentueze impresia că se află într-o

prelungire a celulei. În transa matinală, când aburii nopții întârziu să se risipească, monotonia gesturilor zilnice îl cobora într-un alt somn. Era destul să facă un singur pas ca să se trezească iarăși acolo și calvarul să reînceapă.

Nici vorbă să tragă zăvorul de jucărie. Asta crea probleme — Valeriu era foarte impulsiv —, dar Pavelcu nu întindea mâna să împingă limba minusculă de metal.

Situația nu-l împiedica să se bărbierească zilnic, deși nu ar fi fost absolut necesar. Operația îi făcea plăcere. Trecând rece peste obraji, briciul elimina o nevăzută coajă de noroi.

— Se poate?

Mai aude întrebarea morocănos-repezită a lui Valeriu, un Valeriu acum la fel de înalt ca Pavelcu. Tatăl executa o jumătate de rotație și ușa se deschidea. Chip cât pumnul sub o căciulă de păr, fiul nu îi acorda nici măcar o privire. De altfel era orb la ceasul barbar al deșteptării. Mască vie, încruntată a mâniei de a fi, trăsăturile lui concentrau liniile lui Pavelcu pe o suprafață cu mult inferioară. O brăzda, un hașur capricios, menit să voaleze asemănarea izbitoare la extrem.

Baia era neîncăpătoare pentru două persoane, dar Pavelcu întârzia să iasă. Valeriu trebuia să-și radă și el cele câteva tuleie. Pavelcu flutura fără rost cămașa curată și băjbâia în preajma butonilor, trăgând cu ochiul. Băiatul se măsura îndelung în oglindă, ca după un chef monstru. Nu-i plăcea din cale-afară tipul care se zgâia la el. Privea cu genele pe jumătate închise, temându-se parcă de șocul cotidian, imaginii sale.

— Ai dormit bine? întreba tatăl fără să pară că observă mahmureala fiului.

Acesta ridică din umeri: ce întrebare stupidă!

— Aș avea o rugămintă la tine, încerca Pavelcu să lege un crâmpei de conversație. Duminică n-ai putea să stai cu mama? Eu plec vineri la Prunduri și nu mă întorc decât sâmbăta cealaltă.

— Duminică avem serată la liceul de fete, mârâia Valeriu.

— Asta înseamnă șapte seara?

— Asta înseamnă patru după-masă. Iar dimineața e meci pe „Gloria”.

Replici seci, fără drept de apel. Pavelcu renunța. Ieșea din baie:

— Eu am isprăvit.

împinsă cu bruschete ca un zăvor de catedrală, închizătoarea suna calp, a tinichea.

Atunci când, într-o zi, Pavelcu a văzut în vitrina magazinului de consignație plăcile de faianță cu desen strident, policrom, a intuit că i se oferea o soluție. Clădirea de pe strada Merindei nu ar fi meritat o asemenea investiție. Faianța veche își pierduse strălucirea, dar era intactă. Pavelcu nu a șovăit însă nicio clipă. A intrat, a cerut întreaga cantitate necesară și a plătit o sumă destul de mare. Acasă nu a putut evita explicațiile. În schimb, cu câtă plăcere a demontat placajul de faianță albă, cu câtă grijă și răbdare a preparat mortarul și a vegheat ca plăcile cele noi să adere!

Efectul final i-a lăsat placizi pe ai casei. „Prea ți pător” — i-au spus. Pavelcu era de aceeași părere. Dar în sfârșit se terminase cu aerul de penitenciar.

Mai rămânea zăvorul. Când l-a smuls din carnea ușii, înlocuindu-l cu o piesă nouă, strălucitoare, de nichel, un grațios buton rotativ menit să facă același oficiu, cea din urmă obsesie și-a luat rămas-bun.

Țârrr!

Tăcere în orga scării. Urechea e atentă, ochiul scrutează ager prin lentila vizetei. Ușa se deschide pe jumătate. Catană...

— Tu erai?

Cine altcineva...

— Mă duc după unt. Vii și tu?

Privire la ceas. Ora nouă.

— Îndată. Să pun ceva pe mine.

— Am plecat.

Pavelcu bombănește revenind în baie. Nu-i place să fie tulburat atât de devreme, ține să nu i se zdruncine ritmurile incerte ale treziei pe jumătate. Își întinde cu două degete pielea sub lama briciului tradițional, moștenire de la tata. Oțelul trece lin peste perii cărunți, invizibili în spuma de săpun, lăsând în urmă o brazdă proaspătă, netedă. Continuă peste accidente maxilarelor — aici este mai atent.

Încă o idee de tătuc sub bărbie. Aici rămâne veșnic o umbră de barbă prost rasă. Briciul ager pe beregată în sus, o aplecare ușoară înainte ca lama să muște — jocul secret al bărbaților. Apoi apa, o cascadă de apă, un dulce înec voluntar în prospețimea ei, și s-a născut un chip nou, liber de umbre, spălat de coșmaruri.

2

A fost o noapte oarecare, amestec de rătăcire în vag și manevre fiziologice. Nimic special: tușea de la trei, unghiul favorabil al pernei tari, masa jur în dreptul copilului. Ziua va fi și ea oarecare, presărată cu tribulații gratuite, fără substanță, abia răscumpărate de avantajele respiratorii ale stațiunii verticale.

Primul ceas al dimineții lui Pavelcu este cel mai plăcut. Aerul de vagă responsabilitate nu s-a risipit încă, i obligațiile diurne, câte sunt, întârzie să se facă simțite, iar plăcerea de a trage aer în piept poate fi gustată în u voie. Apa caldă, ca o mângâiere, trezește la viață epiderma obosită.

Sunt puținele clipe în care se simte curat. Se primenește cu același sentiment de luxură pe care l-a cunoscut când l-a întors de la Năradca și s-a putut bucura iarăși de binefacerile civilizației. De atunci persistă senzația că încalcă o interdicție, că va urma o sancțiune. Curgerea vremii a înghesuit strângerea de inimă într-un colț uitat, dar nu a făcut-o să piară.

Alegerea cămășii este însă o jubilație cu vechime. Cămașa era unicul său răsfăț. Una pe zi, la ocazii — două. O servitute? O risipă? Singurele.

Are multe cămăși, peste douăzeci. Stivuite separat: cele albe — un bloc de zăpadă. În altă stivă — cele colorate.

Alege îndelung. Unui ochi superficial, cămășile albe i-ar părea identice. Dar Pavelcu observă lesne deosebiri. Mai întâi materialul: grosime, tușeu, țesătură. Apoi croiala. În fine, starea. Gulerul celei de un ivoriu palid are o pată invizibilă. Un vârful de ac ruginiu. Manșetele celei albe cu guler italian încep să se tocească. Pavelcu o știe, dar nu se poate despărți de ea. O lenjereasă cu ifose va consimți, după insistențe, să repare manșetele.

Un singur privilegiu: să simtă pe corp întâia mângâiere a unei cămăși proaspete, să se învâluie în aroma ei inconfundabilă. Cerea prea mult? Dorea ca Lavinia să se ocupe în persoană de cămășile sale, iar ea o făcuse, cu anume religiozitate. După lunga lui absență însă, lucrurile s-au schimbat. Acum femeia le clătea în silă și le călca neglijent. Privea cu ochi umbrit când el scotea una s-o îmbrace, așteptând un cuvânt de nemulțumire, o încruntare ca să reverse un potop de vorbe rele. În cele din urmă protestă de-a dreptul: a pune în fiecare zi o cămașă curată e inutil. Ifos de ciocoi. Pavelcu tăcuse, mortificat. Femeia rupsese ultimul fir.

După divorț le dăduse la spălătorie, dar, nemulțumit de starea în care se întorceau de acolo — cu apretul grosolan, călcate mizerabil și nu o dată sfâșiate —, decisese să se îngrijească singur de cămăși. Le spăla migălos, numai câte una o dată, cu solemnitate. Le usca potrivit. Călcându-le, simțea cum renasc sub fierul ținut cu delicatețe, cum își reiau forma, redevin ele însele. Insista îndelung să elimine orice cută, chiar și acolo unde n-ar fi văzut-o nimeni. În zile mai puțin inspirate, netezind piepții, șifona spatele sau imprima

mâneșilor dungi rebele. O lua de la capăt până reușea. Iar dacă urmele persistau ciclul se repeta: clătea ușor cămașa, o zvânta și relua călcatul până socotea că poate fi mulțumit.

Valeriu nu purta niciodată cămăși, numai bluze tricotate. De preferință cu mâneci lungi, pe care le sufleca pe jumătate. Uneori își trăgea un pulover pe pieptul gol, și atunci împletitura cu aspect aspru, de un cenușiu metalic, părea că profanează pielea subțire, catifelată.

Efectul era sigur. Pavelcu avea să se convingă într-o seară când, revenind spre casă, ajunsese din urmă un cuplu tinăr. Ea își trecuse brațul pe sub cenușii bluzei, îmbrățișând talia lui. Mai întâi a fost frapat de asemănarea puloverului, apoi a constatat că îl poartă chiar Valeriu. A fost șocat: când crescuse băiatul? S-a oprit locului pe trotuar, simțind cum îl pătrunde frigul. Avea o senzație de intruziune în universul său intim. Al său? Valeriu îi aparținea prea puțin. De altfel, acesta perora fără să acorde vreo atenție adulatoarei sale.

Pantofii lustruiți pe îndelete, ciorapii întinși bine pe gamba osoasă, costumul periat din vreme. Controlul atent al buzunarelor. Nicio scamă. O batistă albă, imaculată. O ultimă perie pe creștet. Inevitabilul examen final în fața oglinzii. Cu ochiul critic, neiertător. Neclintit în principiile sale. Nicio concesie mărunță. Ajung cele mari.

Țrr!

Catană. Era de așteptat.

— Ți-am luat și ție.

Gâfâie triumfător.

— Și lămâi. Și apă minerală.

Fruntea i-e roșie, umedă, dungi orizontale o brăzdează plat.

— Ți-am înnoit și abonamentul.

Depune, satisfăcut, pe masa din bucătărie cumpărăturile și chitanța de la poștă.

— Nu ești mulțumit?

— Ba da, e foarte bine.

Se întoarce spre oglindă. Ținuta e impecabilă. Păcat. Nu mai are de ce să coboare.

Dar, bine, cravata? Cum a putut s-o uite?

Alegerea nu e dificilă. Una singură se asortează la costum.

Alcătuiește cu grijă nodul. Mătasea îi lunecă ușor printre degete. Când strânge, delicat, lațul, se simte totodată victimă și călău.

OMUL DIN LUNA

Cariera lui Alexe Bratu a luat sfârșit la fel de intempestiv cum începuse, cu trei decenii în urmă. Într-o zi i-a fost prezentată persoana care avea să răspundă pe viitor de mersul întreprinderii. După ce i s-a mulțumit pentru activitatea de până ieri, i s-a indicat să predea în timpul cel mai scurt.

Alexe Bratu fusese un executant dintre cei mai prompti. În același spirit s-a purtat și acum. Formele de predare a întreprinderii au fost încheiate într-un termen record.

Și a venit ziua în care nu mai avea nimic de predat. „Așa e viața — și-a spus Alexe —, de mult era vremea să ies la pensie.” Și, fără să-și piardă cumpătul, a urcat la secția muncă și salarii să-și facă formele. De pretutindeni îl urmăreau priviri jenate, chiar triste, de rămas bun. Alexe însă nu le-a remarcat. Niciodată nu-și privise în ochi subalternii. Ar fi fost ridicol să înceapă acum.

Funcționarul extrem de tânăr care deținea prestigioasa lui carte de muncă s-a înroșit din creștet până-n tălpi când a realizat semnificația evenimentului și a început să se agite neajutorat și fără spor. Alexe l-a înțeles și, cu tactul său binecunoscut, l-a făcut să se liniștească și să ducă la bun sfârșit operațiile indicate de lege.

Operații numeroase, ca la orice desfacere a contractului de muncă. Trebuiau culese nenumărate semnături de la foștii săi subalterni oare să ateste că tovarășul Alexe nu rămâne cu nimic dator întreprinderii. Tânărul de la muncă și

salarii s-a oferit să culeagă el adevărurile și semnăturile necesare, dar Alexe l-a convins că îi va face plăcere să-și îndeplinească singur aceste obligații.

Ceea ce a și făcut, cu sânge rece și eficacitate, cum își făcuse totdeauna datoria. Cu maximă răbdare, i-ar fi determinat pe toți cei pe care i-a întâlnit în acea zi să nu se simtă nici vinovați, nici stânjeniți. Plecarea lui din post era un moment normal într-o evoluție normală și trebuia să se desfășoare normal.

Vreme de câteva ore cât a urcat și a coborât scările întreprinderii, a dat ochii cu mai toți foștii săi subalterni și de fiecare dată a găsit cuvântul necesar și tonul potrivit. La capătul operației arăta la fel de proaspăt și scrobit ca la sosire. Nici măcar un fir din părul său grizonat nu se clintise din aliniere.

Apoi a trebuit să intre la noul conducător al întreprinderii, pentru viza finală. Era un moment greu. Palidă și cu buze tremurătoare, secretara l-a introdus în biroul care îi aparținuse. Înlocuitorul său a rostit exact i cuvintele așteptate, iar Alexe i-a răspuns la fel, spre ușurarea amândurora. Odată încheiate formele de predare, cei doi și-au strâns englezește mâinile. Fiecare se și gândea la ziua de mâine.

Aici s-ar fi sfârșit banala noastră istorioară dacă n-ar fi fost urmarea.

Alexe străbătuse cu bine clădirea în lung și în lat. Vorbise cu fiecare fără să se bâlbâie. Salutase o ultimă dată portarul — gestul său de supremă eleganță — și ieșise în stradă. Coborâse cele patru trepte și se oprise, încurcat pentru prima oară în acea zi, care numai ușoară nu fusese. Gata, trecuse, acum totul era în regulă...

Totul? Nu. Îl sâcăia o absență. Care?

Un moment mai apoi își dădu seama ce se întâmplă: din fața intrării lipsea Dănilă. Șoferul era cine știe unde, la datorie, iar acum, când predarea

se încheiase, această datorie nu mai consta în a-l transporta pe Alexe acolo unde îl chemau treburile.

Normal! Deplasat ar fi fost să se întâmple altfel. Iar dacă voia să nu pară el însuși deplasat era necesar să nu mai zăbovească în fața întreprinderii. Se conformă, luând-o în direcția în care pornea și Dănilă atunci când îl ducea spre casă.

Alexe își cunoștea orașul pe dinafară, intersecție cu intersecție. Ar fi putut să descrie fără ezitare piețele urbei, sălile de spectacol ori de adunări, stadionul, câteva mari magazine. Cunoștea toate aceste repere ale cetății, însă n-ar fi știut să ajungă la ele. Nici drumul spre casă nu-l știa — se miră Alexe —, deși îl străbătuse de două ori pe zi vreme de trei decenii.

Își continuă câteva minute drumul căutând o soluție. Să telefoneze soției? Ca să-i spună ce? Și apoi numărul i-l forma de obicei secretara. De unde să-l ia?... De la informații? Era secret...

În cele din urmă găsi. Se retras? Lângă zidul unei clădiri și, scoțându-și buletinul de populație, află adresa cât ai clipi. „În regulă — își spuse. Acum să căutăm un taxi.” Dar taxiul se dovedi o himeră.

Ce mai era de făcut? Ceva foarte simplu: să ia un autobuz. Ca să afle care anume, întrebă un trecător. Altul îi indică stația, în care așteptau câteva zeci de persoane. După un timp care lui, preocupat cum era de potopul noutăților, nu i se păru prea lung, autobuzul opri în stație. Oamenii se îmbulziră către uși, începând niște manevre de neînțeles, menite parcă să împiedice, nu să faciliteze urcarea. Vehiculul plecă arhiplin fără ca Bratu să facă un gest. Avea să aștepte altul.

Alexe lăsa astfel să treacă vreo trei mașini. La capătul unei ore avea o părere foarte înaltă despre agilitatea concetățenilor săi, bine antrenați în sportul acesta fără nume.

Cum obosise așteptând, hotărî să se dezmoștească. „Până la stația următoare” — își

spuse și porni. Merse ce merse până se văzu într-una din acele intersecții semaforizate prin care șoferul Dănilă îl ducea zilnic. Priveliștea familiară îl reconfortă.

Cum stătea pe marginea trotuarului, lângă stâlpul purtător de lumini verzi-galbene-roșii, chiar în fața lui opri un autobuz. Smulse din țâțâni, ușile lui atârnavă mizerabil. „Ce contează? — își spuse Alexe. Bine că nu se înghesuie nimeni să urce.” Și se precipită spre vehicul. Abia pusese însă un picior pe treapta metalică, lustruită de milioane de tălpi, că vehiculul se smuci din loc, pornind în trombă. Dezechilibrat, Alexe căzu sub roțile neiertătoare ale colosului. În clipa lungă cât o viață — a căderii, mai avu vreme să regrete că primul său drum cu autobuzul sfârșește atât de prost.

TREI PROZE RETRO **VÂNĂTOAREA DE DROPII**

1

Primăvara 1928 a fost extrem de capricioasă. Măturat de furtuni și de ploi violente, centrul Europei aștepta ou nerăbdare instalarea definitivă a noului anotimp. Vremea instabilă îl obligase pe Mihai B. Să arboreze *trench-coat-ul* achiziționat la Londra pentru el de frumoasa Zâna în cursul voiajului din anul precedent. Încheiat la toți nasturii, cu gulerul ridicat, chipeșul tânăr inspira cu voluptate umezeala rece a zilei și mirosul sportiv, modern al cauciucului care impregna țesătura fină.

Ținta lui Mihai B. În această dimineață o formau birourile unei celebre firme din Stuttgart, producătoare de avioane. Descendent al unei foste familii domnitoare, fusese primit cu deferență de conducerea firmei, care îi prezentase cu belșug de informație tehnică produsele uzinei, adaptate celor mai diverse necesități și pretenții. Un pilot aflat în serviciul firmei era gata, pe terenul de zbor, să demonstreze în aer calitățile oricărui dintre modele. Mihai B. Acceptă invitația directorului

comercial și urcă în automobilul acestuia, pornind către periferia orașului, unde se aflau și uzina, și aerodromul.

Cochetul june colinda Europa spre a da moștenirii părintești o întrebuințare foarte departe de intențiile înaintașilor. Cucerit de performanțele și bărbăția pilotajului aerian, convins că viitorul aparține aviației, tânărul în *trench* negru punea în acele zile bazele aviației sportive în țara sa. De altfel venea de la Paris, unde se instruisese atent în privința modului de organizare a cluburilor aero, iar aparatul pe care îl căuta la Stuttgart avea să alcătuiască zestrea primei asociații cu acest profil. Încruntați în portrete, strămoșii nu puteau să știe că activitatea extravagantă a descendentului va da numelui lor o strălucire nouă.

Prințul era un amator avizat. Avea limpede în minte criteriile după care urma să selecționeze avionul. Acesta trebuia să fie robust, însă ușor manevrabil, sprinten, dar mai cu seamă simplu, apt să asculte de comanda unor începători cum era el însuși.

Urmărise cu interes evoluția precisă a unui mic aparat cu dublă comandă, pe care pilotul neamț îl stăpânea ca pe un cal bine dresat. Odată încheiată demonstrația, nu își arătase încântarea, rezumându-se să dea binevoitor din cap. Fabricanții, ca și pilotul mulțumiră plecat. Cu aceeași degajare, Mihai își manifestă dorința de a încerca el însuși virtuțile aparatului. Nimic mai simplu, spuseră producătorii, în cazul în care tânărul are asupra sa certificatul de zbor. Cum nu aceasta era situația, Mihai declară că renunță, dar incidentul va întârzia cu mai multe zile încheierea tranzacției, timp necesar pentru a-l chema din țară pe specialistul său autorizat. Directorii se înclină fără să arate vreo umbră de scepticism.

Strângerea de mină pe care le-o acordă ilustrul client nu trăda nicio fărâmbă din dezamăgirea lui. Rigiditatea producătorilor era firească și nu făcea

decât să sporească încrederea în probitatea lor. Cât despre ceea ce numise atât de sonor specialistul său, acesta exista și avea toate competențele necesare. Sursa iritării era o împrejurare minoră, peste care Mihai avea să treacă în aceeași zi, expediind pilotului o telegramă prin care îl invita să se prezinte cât mai degrabă la Stuttgart.

Pilot strălucit, dar de origine modestă, Ovidiu Manta susținea cu multă convingere proiectul tinărului de familie, pe care și începuse să-l instruiască în arta stăpânirii manșei. Cei doi se înțelegeau de minune, talentul organizatoric și viziunea largă ale unuia găsindu-și în mod fericit complementul în competența și măsura celuilalt. Paradoxal însă, tocmai ceea ce prețuia la Ovidiu îl irita pe Mihai. Prințul nu-și putea reprimă neplăcerea față de superioritatea lui Manta, deși aceasta se rezuma la competența tehnică. Ceea ce ar fi trebuit să-i lege definitiv — nepăsarea sportivă în fața pericolului, sfidarea prudenței, orgoliul trapezistului — mina în realitate relația. Mihai manifestase din plin aceste calități în alte sporturi și chiar în împrejurări în care ideea de joc era cu desăvârșire absentă (de pildă, câteva dueluri). Ovidiu se situa cu un cap înainte numai în domeniul aviației, și aceasta pentru că, lipsit de atuuri ereditare, făcuse din ea o profesie. Handicapul nu era mai puțin resimțit ca atare. Sobrietatea pilotului, lipsa totală de poză și faptul că succesul părea să-l caute fără să fi fost provocat îl făceau și mai enervant. Corolarul era dependența — relativă, desigur — a lui Mihai B. De Ovidiu Manta, singurul profesionist care îl sprijinea cu adevărat.

Credincios lucrării la care se angajase, Mihai revenea la firma germană, patru zile după ce o vizitase, însoțit de un tânăr de o vârstă egală aproape cu a sa. Specialistul nu avea distincția patronului, dar era la fel de prezentabil și eficient. După o scurtă trecere în revistă a mașinilor de zbor

și a datelor tehnice ale acestora, Ovidiu se fixase fără dubiu asupra micului aparat remarcat de Mihai. Acesta exulta. Spre deosebire de alți vizitatori ai firmei, pilotul își scosese sacoul impecabil, își suflecuse mânecile cămășii albe ca zăpada și își vârâse mâinile până la coate în viscerele aeroplanului, vrând să vadă și să pipăie totul. Apoi își trase din buzunar casca de pilot și, suind la comenzi, porni „să facă un tur” însoțit de reprezentantul companiei. După manevrele clasice ale încercării unui aparat de zbor, Ovidiu începu să forțeze, lansându-se în câteva figuri de virtuozitate. Mihai îl urmărea cu încântare. Directorii puteau fi liniștiți, mașina era pe mâini bune. La fel de mulțumit se dovedi și Ovidiu atunci când ateriză, însoțit de camaradul neamț, alb la față ca varul.

Un ceas mai târziu contractele fiind iscălite, actele de proprietate puse la punct, iar cheile remise noului proprietar, acesta le trecea, cu eleganță, celui în drept să conducă avionul. Cât de curând cei doi aveau să pornească spre țară.

2

Drumul a fost un adevărat examen atât pentru aparat cât și pentru pilot. Peste șase sute de kilometri de zbor — aproape o treime din ruta ocolitoare ia care îi obliga puterea modestă a motorului — s-au luptat cu furtuna și cu ploaia. Testul a fost însă luat cu brio, iar după efectuarea calculelor definitive Mihai și Ovidiu aveau să se felicite pentru viteza medie de nouăzeci și trei de kilometri pe oră obținută în condiții de zbor atât de vitrege.

Era târziu după-amiază când, ia treia zi de la pornire și după escale multiple, avionul ateriza la Pipera. Un spectator de mai târziu ar fi privit cu duioșie insolită îmbinare de structuri metalice, mahon și pânză impermeabilă a biplanului, ca și frumoasa lui linie retro. Motorul făcea un zgomot asurzitor, iar elicea de lemn, bine șlefuită,

strălucea în aer, formând un iluzoriu disc argintiu. Bondarul fragil rula săltat pe iarba pistei, trecând cu o grație de jucărie peste hopurile niciodată eliminate. Avionul mai înainta pe roțile cu spițe de oțel când spre el porniră în pas gimnastic mai mulți tineri în cămăși cu guler înalt, purtând bretele late și pălării de pai. În urma lor veneau doi mecanici în salopetă și un adolescent cu pantalonii prea largi și mâinile murdare de ulei.

Din avion coborâră mai întâi pilotul, apoi proprietarul. Cei doi își traseră cu o nepăsare jucată bonetele de piele moale, salutându-i de la distanță pe cei care se grăbeau în întâmpinarea lor.

Ceremonia revederii a fost expediată în termeni sportivi. Odată încheiată, Ovidiu reveni spre avion cu oamenii săi. Aceștia coborâră bagajele celor doi și începură să tragă aparatul spre locul ce i se rezervase într-un hangar. În drum, pilotul își trecu degetele prin părul vâlvoi al băiețandrului. Titi — acesta era numele lui — se îmbujoră de plăcere. Pentru el zburătorul era fără discuție un supraom, iar aparatul de zbor un miracol, unul cu atât mai tulburător cu cât putea fi atins cu mina.

Titi era departe de a constitui o figură originală la Pipera. În jurul terenului de zbor gravitau zeci de copii din zonele înconjurătoare, la fel de vrăjiți ca și el de tainele zborului. Uneori trebuiau alungați efectiv de sub roțile aparatelor gata să decoleze. Misiunea de a face ordine pe aerodrom și-o asumase Titi cu de la sine putere și o dusesse la capăt cu prețul a nenumărate conflicte soldate cu ochi vineți, zgârieturi adânci și un deget întors — definitiv — pe dos.

Băiatul era departe de a fi cel mai bun de pe teren. Cea care a învins a fost încăpățânarea. Devenise atât de sâcâitor încât îi făcuse pe micii amatori de căscat gura să se sature ca de mere pădurețe și să accepte bariera până la care puteau înainta. Cu astfel de mijloace cucerise băiatul drept de cetate la Pipera. Ceea ce însemna că nu poate

lipsi de la memorabilul moment al primirii patronului.

Titi se înhămasese la o aripă a bondarului pe care mai stăruia colbul Europei. Dar un magnet invizibil îi atrăgea privirile către singurul petic de umbră de pe teren. Acolo, supravegheată cu sârg de o englezoaică antipatică, strălucea o apariție de basm. Era, se înțelege, o fată, o tânără cu profilul prelung și pomeții proeminenți. Tenul deschis, bine ferit de soare, pune în valoare ochii violacei, care priveau pe sub postavul fin al pălăriei trase până la sprâncenele voluntare, poate prea marcate pentru o făptură atât de suavă. Silueta gracilă abia dacă se ghicea sub rochia dreaptă, coborând sub genunchi, dar nu mai puțin șocantă prin avangardism.

Era o prezență insolită pe un teritoriu până atunci rezervat exclusiv bărbaților, și nu fără obiecții acceptase Miss năstrușnica idee a pupilei sale de a da buzna într-un spațiu în care soarele pârjolea nestingherit. Realitatea confirma previziunile cele mai sumbre: vântul ridică trâmbe de praf, iar indivizii aceia nu se sfiau să umble fără sacou.

Așa cum stăteau în așteptare, păreau două universuri: pe de o parte, juna infatuată, care privea pe deasupra capetelor — insolentă? Sfială? În urma ei, guvernanta oarbă și surdă la orice nu privea odorul păzit. În spatele lor, șoferul neamț, cu veston și caschetă verde, gardian credincios al familiei și al onoarei acesteia.

La vederea fetei, Titi își pierduse respirația, iar atunci când simțise că se sufocă trebuise să-și dirijeze conștient și penibil funcția plămânilor, care își uitaseră datoria. Cum stătea la limita razei vizuale a grupului nobiliar, poate ar fi rămas neobservat dacă figura lui rotofeie, încă impersonală, nu ar fi căpătat culoarea sfeclei. Dar tinerii prinseră de veste, obrajii lui ardeau ca un far, iar ochii pierduți și gura ușor întredeschisă nu

lăsau nicio îndoială asupra cauzelor care acționau asupra lui. Junii sportivi își dădură coate, glumiră pe seama frusteții băiatului fără ca Titi să bage de seamă. Toate simțurile lui aspirau către un țel unic: să-și graveze pentru vecie în memorie linia grațioasă, ținuta mândră, culorile stinse, asortate savant, și parfumul, care, împreună, alcătuiau această capodoperă, fruct al conlucrării naturii cu civilizația. Iar ele, simțurile, lucraseră excelent. Ani îndelungați această imagine avea să persiste în fața lui cu pregnanța realității.

Titi nu a mai înregistrat mare lucru din cele văzute în continuare. Soarele ce se lăsa către apus. O boare de vânt care flutura dantelele de la umbreluța englezoaicei.

Prințul se apropiase afabil de logodnica sa și îi scuturase bărbătește mâna. De ce atunci impresia de nemulțumire care — Titi putea s-o jure — i se citea pe față? Ce vorbe scurte și tăioase îi repezise, pe furiș, întâi fetei, apoi guvernantei? Și de ce Zâna l-a sfidat surâzând provocator celorlalți, în vreme ce ochii englezoaicei păreau că aruncă fulgere?

Zâna ieși din imobilitate ca să facă un pas către Manta, care, pierzându-și firescul, aproape că-și pocni călcâiele militărește înainte de a-i săruta mâna. Jocul privirilor între cei trei forma o pantomimă bine ascunsă printre atitudinile banale și de circumstanță. După zeci de ani, lui Titi i se părea că vede persoane din public dându-și coate — ou maximă discreție și aproape imaterial. Dar putea să jure că e vorba de falsă memorie, de o imagine retroactivă născută din cunoașterea ulterioară a relațiilor dintre protagoniști. O clipă mai târziu, domnița urca în automobilul care o adusesse la Pipera și pornea spre Capitală.

În lunile care au urmat, cei doi tineri care au conlucrat în cele mai bune condiții. Instruit de Manta, prințul se pregătea să obțină un brevet la școala de pilotaj sportiv, care demarase cu brio.

Cei doi bravau ori uitaseră incidentul. Dacă nu cumva el se petrecuse doar în mintea înfierbântată a lui Titi... Prietenia ușor distantă dintre cei doi părea mai solidă ca oricând. Cât despre frumoasa cu ochi violacei, ea nu s-a mai arătat pe câmpul de zbor și nu a fost niciodată evocată în vreun dialog la care ar fi putut asista ucenicul de la Pipera.

3

Venise toamna. Pe teren, antrenamentele erau în toi. Culorile câmpiilor din jur se schimbaseră de mai multe ori. Cei șase viitori piloți se bronzaseră și aveau un aer cât se poate de viril.

Într-o zi, administratorul școlii și mâna dreaptă a prințului în afaceri extra sportive îl chemă pe Titi și-l întrebă dacă ar vrea să dea o mână de ajutor, peste câteva zile, la o vânătoare organizată lângă Urziceni. Titi acceptă automat. Orice activitate a prințului respira un aer generos și proaspăt. Mai târziu avea să se întrebe dacă nu sperase în taină, încă din prima clipă, că acolo o va vedea pe Zâna.

Zilele au trecut ca în febră. Amintirea lor avea să piară fără urmă... Atot devoratoare, așteptarea bruia orice impresie, dând orelor o strălucire de Crăciun.

De câteva zile persista un cer acoperit. Vremea era răcoroasă, excelentă pentru vânătoare. Adăposturile de pândă bine camuflate fuseseră săpate din vreme și căptușite cu brazde groase de iarbă. Titi știa, ca toți localnicii, că dropiile sunt agere, bănuitoare și că, odată speriate, părăsesc locul alergând cu o viteză care le face infailibile.

Excentricul descendent al familiei princiare ținuse să vină cu avionul. Cum încă nu avea brevetul de pilot, la manșă era Ovidiu Manta. Aterizaseră într-o latură a moșiei, nu departe de corturile sedentariilor, ale invitaților care țineau în mâini mai degrabă paharul decât arma și care aveau să urmărească vânătoarea de pe deal, cu binoclurile.

Printre invitați se număra, firește, și Zâna, mai frumoasă ca oricând. Lui Titi parcă i se muieră picioarele când o văzu. Avea o privire nouă, ai fi zis, ușor voalată, se uita ca printr-o dantelă. Zâna nu a părăsit acest aer absent nici ca să asculte cuvintele rostite numai pentru ea de Mihai. Încordarea îi înroșise acestuia fruntea, dar fata nu se tulburase, îndepărtându-se fără să-i mai acorde atenție cât fu ziua de lungă.

S-a cinat devreme, vânătorii urmând să-și ocupe ascunzișurile în cursul nopții. Atmosfera era destinsă, clinchetul paharelor ținea loc de muzică, la fel ca râsul cristalin al invitatelor, care în acel an descoperiseră ostentația. Pândind un moment de acalmie, Zâna îl întrebase pe Manta dacă e mulțumit de adăpostul ce i s-a pregătit. Pilotul răspunsese telegrafic, dar Zâna continuă. Referindu-se aparent la școala de zbor, ea ironiză la nesfârșit stângăcia vânătorilor care se preparau ca pentru asaltul unei redute când nu aveau drept inamic decât niște biete dropii. Manta răspunsese didactic în limitele politeții. Zâna insistă, invitându-se în adăpostul pilotului. Acesta sări în picioare — numai pe jumătate, ce-i drept —, după care își reveni, explicând că vânătoarea de dropii e strict solitară. Cum se goliseră destule pahare, gugumanii de față se întrebară fără să coboare glasul în ce ar putea consta plăcerea solitară a unui vânător de dropii. Se râse isteric, pe când Manta pălea. Refugiat la celălalt capăt al mesei, Mihai fierbea de gelozie.

Zâna însă nu-l uitase. Întorcându-se în direcția lui, își manifestă din senin dorința de a se plimba. În curând avea să răsară luna. În auzul tuturor, îl invită pe prinț s-o însoțească în grădină. Care logodnic ar Ti putut să refuze? Cei doi se plimbară îndelung, vorbind vrute și nevrute.

Se făcuse târziu. Vânătorii se retrăseseră de mult, iar personalul strânsese. Numai Titi nu avea somn și urmărea de la fereastra podului de fin al

conacului, unde ținuse să doarmă, cele două siluete abia ghicite străbătând negura subțire a nopții.

Spre dimineață, pe Titi îl trezi un schimb de cuvinte, în curte, stăpânul moșiei și organizatorul vânătorii se contrazicea cu prințul. În esență îi reproșa că nu-și ocupase locul din vreme. Acum, când se lumina de ziuă și doar puține ceasuri îi mai despărțeau de începerea vânătorii, nu se mai putea pătrunde pe teren. Mihai, plin de ciudă, insista. Se înroșise ca un copil tras pe sfoară și acuza de complot persoane pe care nu le numea. Conlocutorul protestă fără să-și piardă calmul, ceea ce îl scoase pe tânăr definitiv din minți. El pufni amenințător și se retrase trântind un incomensurabil număr de uși.

4

Vânătoarea era mai curând plicticoasă. Ascunși în gropile bine mascate, amenajate în zonele frecventate de dropii, vânătorii așteptau cu arma în bătaie să se apropie păsările. Ca un făcut, acestea își găseau de lucru aiurea, ocolind pe departe vizuinile de unde le urmăreau țevile carabinelor. De altfel, vânătorul nu s-ar fi putut desconfira nici după atingerea unei dropii, căci ar fi deranjat cârdul, iar ceilalți vânători ar fi rămas cu gloanțele netrase.

Dar cel mai plicticos era pentru invitații și invitatele fără orgoliu cinegetic. Rătăcind prin acareturi ca să-și alunge plictiseala, Zâna îl surprinse pe Mihai întocmind, împreună cu Titi și un căruțaș al gazdei, un soi de cazemată mobilă pe platforma unei căruțe. Tânăra laudă în doi peri atitudinea hotărâtă a prințului, care ținea să-i pună totuși la picioare un trofeu. Bărbatul se prefăcu ocupat și nu răspunse provocării. Când totul era gata, țăranul urcă lângă Mihai, care se întinsese pe burtă. Titi presără peste amândoi crengi de tei bine înfrunzite și dădu căruțașului frâiele. Ciudatul atelaj porni astfel spre câmpul de bătaie.

Ceasul următor a fost cel mai de necrezut din viața lui Titi. După ce îi provocase prințului atâta sânge rău, Zâna ținea să-i urmărească isprăvile pe teren. În acest scop se instalează fără fasoane în gura podului de fân, alături de Titi.

Vizibilitatea era mizerabilă, dar cei doi putură să-și dea seama că intruziunea căruței printre vânătorii ascunși în adăposturi nu făcea decât să încurce ordinea vânătorii. Urmau să afle mai multe atunci când, la capătul unui ceas de chin, Mihai avea să se întoarcă furios și cu buzele umflate. Mai întâi, minarea cailor din poziția culcat pusese la grea încercare posibilitățile căruțașului. Prezența lui în spațiul îngust al vehiculului îl stânjenise, în schimb, grozav pe vânător. Câteva ocazii au fost ratate din această cauză. Pocnetul armei neliniștise caii care de fiecare dată când prințul apăsa pe trăgaci se fereau într-o parte, făcând ca proiectilul să pornească în altă direcție decât dorea vânătorul. În cele din urmă, o roată a căruței nimeri într-o groapă, din care ieșiră numai după multe încercări și epuizarea unui mare număr de imprecații. Din fericire, locul incidentului se afla în afara terenului de vânătoare propriu-zis.

Ascultând relatarea țăranului, Zâna se amuza copios, fără să-și ascundă plăcerea. Escaladă astfel ironia, conform prostului său obicei, până la limita insuportabilului. Nu putea să admită că ea singură va rămâne fără trofeu și se căina de a nu-l fi descoperit mai din vreme pe Mania. Mihai ascultase destul. Înciudat, se întoarse brusc și plecă, lăsând-o pe Zâna să-și prezinte numărul doar în fața lui Titi și a căruțașului.

Reușită sau nu, vânătoarea se apropia de sfârșit. Pe miriște, mai multe păsări zăceau, în așteptarea norocoșilor care le doborâseră. Aceștia nu se puteau ivi decât la finele partidei. Nimeni din cei de pe deal nu mai urmărea mersul ostilităților. Se încălzise, iar invitații căutau răcoarea.

Deodată păcănitul îndepărtat al unui motor prefăcu în țândări liniștea câmpului. În groapa lui, Manta ciuli urechile. Era chiar avioneta prințului. Cine avea neobrăzarea să pornească motorul? Pilotul se văzu rupt între nevoia de a da fuga spre aparat și cavalerismul care îl oprea să tulbure vânătoarea. Zgomotul produs de motor, până atunci uniform, își schimbă intensitatea și frecvența. Ovidiu era paralizat: cineva făcea avionul să decoleze! Urechea lui antrenată distingea după sunet fiecare manevră a celui de la manșă.

Aparatul se apropia. În ascunzătorile lor, vânătorii proferau blesteme. Nechibzuitul zburător avea să alunge definitiv dropiile! Acestea priveau neliniștite cerul, agitându-se în jurul cârdului.

Brusc, avionul apăru peste miriște. Zbura jos, la numai câteva zeci de metri. Ovidiu zvârli cât colo paravanul ce astupa groapa și sări afară. La manșă era prințul. Pilotul strigă din răspuseri, inutil, descreieratul tinăr nu avea cum să-l audă. Acesta o pornise pe urmele cârdului principal de dropii, care fugea cu viteza struțului. Pe marginea carlingii apăru țeava unei arme de vânătoare. Ce făcea prințul? Pilota și vâna concomitent? Cât era câmpul de întins, vânătorii își părăsiseră ascunzișul ca să urmărească neobișnuita cursă. În câteva momente, avionul ajunse din urmă cârdul. Răsună un foc de armă, dar imprecizia tirului se traduse printr-un rateu. O clipă mai târziu, aparatul depășea cârdul, care o cotea către stânga. Avionul execută un viraj, revenind asupra dropiilor. Un foc, altul. Zadarnic. Încă unul. O dropie se poticni. Dar aparatul se dezechilibrase și el. O manevră de ultimă clipă îl ajută să se redreseze. Dropia lovită se ridică și o porni pe urma suratelor ei. Avionul viră iarăși. Acum venea drept spre vânătorii care priveau din apropierea gropilor de pândă. După o clipă de stupoare, în derută, se aruncară cu toții în gropi, înjurând birjărește prin larma chinuitoare a

motorului. Dropia lovită nu izbutea să ajungă cârdul. Aparatul porni pe urma ei. Arma ținti îndelung înainte de a tresări sub impulsul exploziei. Atins! Dropia se rostogoli, învinsă. Dar avionul, scăpat de sub control, se prăbuși câțiva metri mai încolo, arând cu elicea câteva brazde și pulverizând în jerbe tocătura de paie.

Liniștea bruscă izbi ca o lovitură de tun toate timpanele. Privind cu prudență în jur, vânătorii ieșiră din gropi. Apoi apărură ceilalți invitați, mușcați de curiozitate. În curând fugeau spre aparat, care rămăsese cu botul înfipt în pământ.

Primul ajuns la el Ovidiu. Pilotul îl zgâlțâi de umeri pe tinărul care atârna peste bord. „Pentru ce?! — urlă el. Pentru ce?! Mihai deschise ochii pe jumătate, dar nu răspunse. Ovidiu înregistrează uluit pe fața rănitului o urmă de surâs, care se topi de îndată într-un leșin binevenit.

5

Accidentul avea să treacă fără urmări. Cele câteva leziuni făceau mai curând bine pe blazonul temerității juvenile a lui Mihai. Iar aparatul putea fi înlocuit, ceea ce s-a și întâmplat, deși nu fără plictiseli. De neșters avea să rămână amintirea evenimentului pentru Titi. Privise cu ochii lacomi zbgugielile prințului și se temuse la fiecare tiraj. Spectacolul dropiei fugind peste miriște urmărită de pasărea cu elice îi provocase un adevărat delir.; îl detesta pe prinț fără a înceta să-l admire și murea să fie în locul lui. Când Mihai pierdu controlul mașinii, Titi o simți pe loc. Începu să tremure ca în toiul iernii, iar privirea lui se luminează de o neobișnuită forță interioară. Era întreaga lui ființă în acea privire materială, densă, încercând să susțină aparatul iremediabil atras către sol. În acele momente de trăire supraințensă îi venise ideea. Instinctiv și rudimentar. Se ruga fără vorbe: catastrofa trebuia evitată! Nu putea cere aparatului să încremenească în aer, să formeze împreună cu aerul un bloc inert de gheață. Îi putea cere însă

altceva: să cotească, să facă o mișcare — una singură — lateral, să vireze brusc, dar oare ar mai fi fost acesta un viraj? Să treacă pur și simplu, fără tranziție, de la căderea în unghi ascuțit la zborul orizontal. Evident, miracolul ar fi fost împotriva firii și nu s-a produs. Dar în acea fracțiune de secundă Titi *a văzut* aparatul făcând mișcarea dorită atât de arzător. Nu avea s-o uite niciodată.

Văzuse mișcarea, o visase. Nu însă și mijlocul de a o realiza. În imaginația lui, avionul își schimbase pur și simplu direcția de zbor, fără ca vreo manevră s-o ceară în mod necesar.

Transportat de urgență la București, eroul accidentului a fost internat la Colțea. Când a ajuns și Titi în Capitală, spre seară, tânărul vlăstar al familiei B. Se afla în afara oricărui pericol. Fără un cuvânt, băiatul s-a postat la ușa rezervei, gata să respingă orice încercare de a-l clinti de acolo. Avea o expresie atât de hotărâtă că nimănui nu i-a dat prin minte să-l alunge, fiecare socotind că face parte dintre oamenii tânărului aristocrat. În cele patru zile care au urmat, prin fața lui Titi au defilat multe celebrități. Când nu erau conduse cu deferență, întrebau de rezerva prințului. Titi le deschidea ușa, prilej de a zvârli o privire spre patul de suferință al eroului. Printre ei, părinții în lacrimi, surorile, admiratoarele cu sfieli jucate în rochiile uimitor de scurte în acest an de tranziție. Aduceau buchete mici, aranjate savant, cu flori necunoscute lui Titi, acoperindu-le mirosul, dacă îl avuseseră, cu propria lor trenă de parfumuri alese.

Într-o zi, bolnavul a strigat, a sunat clopoțelul, dar infirmiera care îi fusese afectată nu răspundea. În alarmă, Titi s-a repezit înăuntru. Mihai l-a privit cu mirare: „Ești aici?” „De la început.” Prințul nu a insistat. Nu dorea decât gazetele. Se plictisea. Titi a dat fuga să i le procure. A doua zi, părăsind spitalul, Mihai l-a întrebat dacă vrea să-l însoțească la moșie, unde avea să-și petreacă o scurtă convalescență. Titi nu a stat pe gânduri.

A fost o perioadă prea puțin profitabilă. Aici, la țară, l-a vizitat, într-o zi de arșiță întârziată, Zâna. Superbă într-altfel decât până atunci, avea o ținută mândră, era distantă, nu recunoștea pe nimeni. Titi a fost uimit să audă, pe fereastra larg deschisă către grădina trecând în ruginiu, schimbul de reproșuri dintre prinț și logodnica sa. Curând alte ferestre s-au dat de perete, câteva slugi au apărut în diferite colțuri ale grădinii. Protagoniștilor nu le păsa de opinia personalului, nici de a familiei. De ce s-ar fi neliniștit atunci Titi? Fusesse totuși pe punctul de a da buzna peste cei doi pentru a închide fereastra. Și nu se știe până când ar fi rezistat dacă nu i-ar fi deturnat gândul pronunțarea unui nume: Ovidiu. Pilotul amestecat în capricioasa idilă Mihai — Zâna? De necrezut pentru nevinovatul Titi, care tocmai făcuse primele ședințe de zbor cu instructorul școlii. Nedreptatea îi aduse lacrimi în ochi. Dar evenimentele aveau să-l contrazică. Logodna princiară a fost ruptă — de Zâna, firește. Iar Ovidiu a părăsit școala, lăsând locul altui pilot, recomandat de el însuși.

6

La vârsta lui Titi, doi ani înseamnă o epocă. În 1930 tânărul care își căuta locul rezervat la tribună cu ocazia mitingului aviatic de la Băneasa nu mai aducea cu adolescentul de odinioară. Constantin Filipescu purta un costum corect, cumpărat de gata la un mare magazin, în buzunarul interior avea certificatul de pilot. De la spectacol nu lipseau nici prințul, ușor maturizat, nici Zina, mai frumoasă ca niciodată, strălucind într-un buchet de ilustre personalități. Aglomerația uriașă, atmosfera hibridă — festivitate și circ totodată — aveau să-i distragă atenția.

Spectacolul a entuziasmat publicul. Aruncări din aer la punct fix, lansări cu parașuta, zboruri în formație au smuls ropote de aplauze. Cele mai așteptate însă erau numerele de acrobație aeriană. Ele au stârnit ovații, strigăte de admirație și lacrimi

de grijă și emoție. Titi le urmărea cu interes, dar era nerăbdător să-l vadă pe Ovidiu. În ultimii ani acesta devenise celebru prin temeritate și fantezie. O evoluție a lui la Paris nu fusese onorată cu premiul meritat din cauza lipsei de măsură, a sfidării oricărei prudențe.

Nici de astă dată Ovidiu nu avea să-și dezamăgească publicul. După câteva exerciții care au ridicat lumea în picioare, acrobatul înconjură terenul, înscriindu-l parcă într-un cerc magic. Lumea privea, în așteptare. Apoi păru că aparatul ia foc. Tresăriră. Din coada lui se torcea un fuior subțire de fum roz. Ovidiu țâșni spre înaltul cerului și se lansă într-un șir de viraje și lupinguri aparent haotice, descreierat de imprudente. În urma lui, mulțimea sufocată citea pe cerul fără pată, literă după literă, numele Zânei. Se lansase în ultima vultură când la bord s-a întâmplat ceva și Ovidiu n-a mai putut redresa. Tribuna s-a ridicat în picioare, țipetele au acoperit cerul. Pasărea moartă a coborât undeva, dincolo de zidul uman și nu s-a mai văzut.

A fost o clipă atroce, pe care fiecare a înregistrat-o într-altfel. Pe dinaintea ochilor lui Titi defilară haotic avioane rudimentare și gâtlejuri sugrumate de gulere tari, umbreluțe cu volane și mănuși de dantelă, totul încheindu-se cu picajul lui Ovidiu. Și atunci, oa și cu doi ani în urmă, văzu aparatul redresându-se. Mai mult: văzu manevra de redresare. Direcția i-o schimba nu mișcarea palonierelor, ci a aripilor în întregimea lor. Le văzu rotindu-se cu zece-cincisprezece grade în jurul unei axe care străbătea avionul din aripă în aripă. Aparatul își modifica mișcarea înainte ca fuzelajul să revină la orizontală. Corpul avionului avea să se întoarcă la unghiul normal față de aripă în minutele următoare, lin, fără a mai modifica unghiul aripii față de sol și evitând prăbușirea.

Toate acestea se petreceau în mintea lui Titi, în vreme ce mulțimea urla de oroare. Apoi spectatorii părăsiră în goană tribuna ca să alerge la locul

impactului. Cu ochii întunecați de revoltă și durere, sub un cer dintr-odată de plumb, Titi rătăcea printre pălăriile uitate ale amatorilor de senzațional.

În 1937 Parisul descoperea paianta. În jurul Turnului Eiffel, pe un teren condamnat de peste un veac să nu poarte decât construcții efemere, se înălțau câteva zeci de palate pentru un sezon.

În acest al patrulea deceniu al veacului, Orașul-lumină simțea că își pierde supremația legendară. Alte metropole atrăgeau atenția lumii: Berlinul tot mai zgomotos, New Yorkul mereu mai vertical. Dacă voia să recâștige timpul pierdut, capitala tradiției și avangardei spirituale avea nevoie de o lovitură de teatru.

Marea ocazie de a scutura de pe umeri spectaculos și rapid colbul secolelor fără a afecta poezia lor a fost Expoziția universală. Arhitecții au sacrificat vechiul Trocadero, înălțând Palatul Chaillot și slobozind tunurile de apă ale fântânilor de modă nouă. Pe întregul Champ de Marș se înșirau pavilioane ușoare, dând Parisului aerul unui târg în zi de iarmaroc. Mulțimea forfotea între aceste barăci de lux, care puneau la încercare materialele de o vară și transplantau pe malul Senei arhitectura de mausoleu a lui Albert Speer, fără să priceapă că asistă la debutul invaziei germane.

Dincolo de paradisul de paiantă, Parisul rămânea Paris. Epuizând fascinația eclecticului, miile de vizitatori porneau să redescopere farmecele lui dintotdeauna.

Printre aceștia, de nerecunoscut într-un costum foarte corect și cu pălărie, bătea străzile un tânăr bucureștean. Constantin Filipescu își cheltuia pe marile bulevarde pariziene onorariul primit pentru invenția sa opus nr. 1, brevetată și achiziționată.

Nu era vorba de aparatul cu aripă pivotantă. Ideea era prea bună pentru veacul grăbit, iar Titi prea fraged ca s-o poată materializa într-un proiect

ingineresc apt să fie prezentat unui juriu. Costumul la două rânduri, biletul de tren și cele două săptămâni de hotel și le câștigase propunând un mecanism de văcsuit încălțăminte.

Titi nu era primul analfabet la Paris. Bulevardele gemeau de persoane de cele mai felurite vârste care nu rupeau boabă franțuzească. Turismul popular, această recentă descoperire, avea drept singură condiție restrictivă un minimum de numerar.

Se înserase. Reflectoarele inundau spațiul, prelungind siluetele pavilioanelor. Acum lumea nu avea ochi decât pentru pianul artezian. Jucându-și degetele pe o claviatură, vizitatorii făceau să se înalțe din oglinda unui bazin lujere fine de apă, șiruri de crini transparente ori cascade generoase. Un savant joc de lumini colorate prefăcea divertismentul în magie. Pe măsură ce se întuneca, rândurile amatorilor de arpegii acvatice sporeau. La un moment dat capetele se întoarseră iritate spre o persoană care monopolizase jocul. În vacarmul general, Titi desluși vorbă românească.

— E cu Dassault! Cred și eu că-și permite?

Tânărul tresări. Numele constructorului de avioane francez era celebru și pe malurile Dâmboviței. Dar nu apariția lui în public îl șocase pe Titi, ci figura celei pe care o însoțea. Era Zâna. Orbitoare într-o toaletă albă, tânăra femeie, conștientă că face senzație, privea cu seninătate în jur. Mut de admirație, Titi rămăsese în aceeași grăitoare postură ca și cu zece ani în urmă.

Drept care inevitabilul se produse: Zâna îl remarcă și îl recunosc.

— Titi! exclamă teatral și întinse către tânărul înmărmurit un braț de o albeață fără cusur. Ce bine îmi pare! Vino la noi!

Titi nu avu încotro. Își scoase pălăria și începu să-și facă loc prin mulțime. Asistența profită de incident ca să ocupe ingenioasa jucărie.

La brațul unui bărbat între două vârste, Zâna părea extrem de tânără. Atunci când Titi ajunsese destul de aproape, îi trecu pe după gât o mână plină de bijuterii, se cocoță pe vârfuri și îl sărută ușor pe ambii obraji. Tânărul roși îngrozitor, dar Zâna păru că nu remarcă. Acum îi vorbea lui Dassault despre Titi, scornindu-i o biografie de roman. Într-un singur punct nu greși. De unde cunoștea Zâna pasiunea lui Titi pentru aeronautică? De la Mihai? De la Ovidiu? Neologismele de specialitate făcură băiatul să ciulească urechile și să ghicească substanța discursului:

— Lăsați, domnișoară, nu trebuie, protestă el moaie.

Dar Zâna nu îl asculta. Străbătura astfel o mare de oameni, reușind să ajungă pe o terasă care avansa până în stradă. Tânăra ciripea în două limbi. Îi prezenta lui Titi personalitatea marelui Dassault, iar industriașului palmaresul — în bună măsură imaginar — al noii lui cunoștințe. Francezul îl cântărise rapid pe tânărul atât de stângaci și urmărea cu deliciu eforturile Zânei de a face din el un personaj. A fost nevoie de o întrebare precisă a lui Dassault pentru ca Titi să poată aminti de modestul său brevet, etalând o fotocopie. Zâna trepida, traducând cu exaltare și exagerând spusele tânărului. Fabricantul avea însă o vastă experiență de viață. El izbuti să reducă lucrurile la proporțiile lor adevărate. După care îl întrebă direct pe Titi dacă ar accepta să lucreze într-una din uzinele lui.

Titi rămase mut. Prea multe impresii se succedaseră în atât de puțină vreme. Nu era obișnuit să ia fulgerător decizii cu efecte incalculabile.

Întotdeauna însă apare o ieșire. Dacă nu o găsește cel care o caută, i-o servește destinul.

Era cât se poate de normal. Cine nu se afla în acele zile în capitala Franței? Și atunci, de ce ar fi

lipsit Mihai B.? Titi nu fu mai puțin uluit să-l zărească fără veste apropiindu-se de masa lor.

Cu aerul cel mai firesc, Zâna îl anexă pe loc:

— Mihai! Ce bine îmi pare! În cazanul ăsta de smoală nu te mai vezi cu nimeni! Dassault, nu spui nimic?

Cel numit se ridică afabil, invitându-l pe Mihai să ia loc la masa lor. Prințul acceptă și cei doi bărbați își strânsesă mâna ca două cunoștințe vechi.

Întâlnirea cu Zâna îi interesa prea puțin pe Mihai. Era o boală de care se vindecase.

În schimb îl intriga prezența lui Titi. Filipescu era fericit de împrejurare, dar în același timp încurcat. Avea sentimentul că înșelase pe cineva și fusese demascată. Ceilalți erau oameni de lume, nu-și etalau sentimentele, dar Titi ar fi putut să jure că aerul de pe terasă este încărcat cu electricitate.

— Ce spui de Titi? exclamă Zâna. Nu arată senzațional?

Mihai nu putu decât să fie de acord.

— E cuceritor, insistă Zâna. Va trebui să mă ocup de el, altfel frumoasele Parisului or să ni-l răpească.

— Nici vorbă, spuse prințul. Gândurile dumnealui zboară în altă direcție.

— Cine știe unde zboară gândurile unui tânăr aflat pentru prima oară la Paris, interveni Dassault, care contempla cu amuzament eforturile Zânei de a înscrie puncte împotriva prințului.

— Cred că eu sunt cel mai în măsură să știu, declară Mihai. Domnul Filipescu preferă zborul cu motor.

— Nu ai aflat, reluă Zâna, ce propunere senzațională i-a făcut lui Titi domnul Dassault. Îl angajează la uzinele sale!

Să fi fost numai o impresie ori Zâna prezenta întâmplarea ca pe un succes personal? Mihai simți un imbold secret: să spulbere mulțumirea de sine a

femeii trădătoare, care avea aerul că obținuse o victorie asupra lui.

— Foarte generos, prințul se înclină imperceptibil spre Dassault, dar mă tem că domnul Filipescu nu este liber.

O pauză de o clipă, apoi:

— Ca reprezentant al tinerei aeronautici românești, el își are locul alături de promotorii ei. Sunt convins că domnul Filipescu, deși mișcat ca și mine de propunerea ce i s-a făcut, nu va primi târgul și-și va dezvolta în continuare marile posibilități sub culorile noastre.

Titi abia reușea să urmărească jocul celor trei. Prin structură, ca și prin formație, tânărul era străin de orice sofisticare. Nu bănuia că e manevrat într-un turnir de orgoliu.

Dassault știa însă destul despre foștii îndrăgostiți ca să perceapă corect sensul războiului subteran la care, fără voie, lua parte. El se amuză să supraliciteze, oferindu-i lui Titi condiții de care se bucurau numai specialiștii de renume. Știa că nu riscă nimic și era dornic să vadă până unde va merge adversarul. Să fi fost un spirit versatil, Titi ar fi putut profita de ocazie pentru a se opri la una din ispititoare variante pe care le risipea, generos, Dassault, omul de afaceri și omul de spirit. Zâna l-ar fi obligat pe industriaș să-și onoreze cuvântul.

Cinstea nativă nu putea, din păcate, să-i ofere lui Titi resursele necesare pentru a prinde ocazia din zbor.

O singură atitudine îi era la îndemână: aceea de a-l susține pe seniorul său legitim. Când vorbea, Titi confirmă drept real angajamentul imaginar de care pomenise Mihai. O făcu din instinct, fără să calculeze avantaje și riscuri. Nici prin gând nu i-ar fi trecut că își creează astfel un ascendent asupra celui pe careul sprijinea, putându-l obliga să răspundă în mod adecvat. Prințul însuși primi

gestul tânărului ca pe un act de loialitate ce I se cuvenea.

A doua zi, Titi se urca în trenul de București. Pentru el scurta vacanță pariziană se încheiase. Ducea cu el un roi de amintiri fulgurante ca niște jocuri de artificii și un plic adresat directorului fabricii de avioane. Plicul conținea o recomandare din partea prințului, concisă ca un ordin. Împuternicitul parcurse fără plăcere cuvintele scrise cu o neglijență voită și îi comunică aducătorului că este angajat.

S-a curmat astfel poate o promițătoare carieră internațională. Avionul cu aripă pivotantă avea să aștepte o jumătate de veac, pentru ca în cele din urmă să se nască pe planșeta unui alt vizionar.

DINCOLO DE ZARE

1

Copilăria lui Pavelcu a fost legănată de povestirile din război ale tatălui său. Participant la luptele care au pregătit Oituzul, Pavelcu-senior a fost îngropat de un obuz, rămânând câțva timp fără cunoștință și aproape sufocat. Descoperit prin prăbușirea unui mal subminat de alte proiectile, Costache Pavelcu a petrecut restul războiului prin spitale. Victoria l-a găsit pe picioare, total refăcut; păstrase însă ticul de a-și povesti la nesfârșit pățania și un rău periodic: la intervale mereu mai mari, era cuprins de o teamă surdă. Atunci nu suporta uși închise, camere întunecoase și prefera să-și treacă vremea pe afară. Întrebat ce se întâmplă, nu răspundea, conștient că purtarea lui este rizibilă, dar incapabil să se opună pornirii. După care își revenea. Instabilitatea umorală, războiul perpetuu adus ou sine de pe front de Costache Pavelcu i-au ruinat căsnicia. După mai multe fugi de acasă ale femeii îngrozite de crizele nocturne — deși rare — în care fostul militar o trezea în strigăte de ajutor, după câteva tentative de a obține divorțul — nereușite —, mama lui Dinu Pavelcu a dispărut pur și simplu de la domiciliu.

Convins că va reapărea, Costache nu a căutat-o deosebit de asiduu. Era și pentru el clar că așa lucrurile nu mai puteau merge. Fără îndoială, femeia se refugiase la părinți, într-un sat depărtat. Adâncimea prăpastiei apărea fără dubiu din faptul că plecase fără copil. Într-un târziu femeia încercase, prin terțe persoane, să-l recupereze, însă nu reușise. Pavelcu era hotărât să-și păstreze fiul. Iar faptul că mama părăsise domiciliul avea s-o împiedice să-l recapete vreodată pe căi juridice.

Ascensiunea fascistă în Italia, dar mai ales a hitlerismului în Germania, norii care se adunau pe cerul Europei au tulburat pacea scuturată de convulsii a lui Pavelcu. Dezlănțuirea conflagrației a înrăutățit și mai mult situația. Oroarea lui de război îl apropiase, firesc, de cercurile pacifiste românești. Devenise, la scara cea mai modestă, o prezență în aceste cercuri, în care pleda împotriva revanșei nemțești și a simpatizanților ei. Copil unic, Pavelcu-junior se forma în spiritul fricii de viitor.

Într-o zi, tatăl său l-a întrebat, după ocolurile de rigoare, dacă ar accepta să-l urmeze undeva, departe, lăsând în urmă întreg universul cunoscut. În cazul în care lucrurile aveau să continue astfel, până într-un an-doi se va dezlănțui războiul. Tocmai atunci tânărul va împlini vârsta recrutării. Decât să-și vadă fiul plecând pe front, mai bine să-l știe înstrăinat, dar în siguranță. Adolescentul a răspuns bâlbindu-se, incapabil să elaboreze o judecată atât de angajantă și convins că are de-a face cu o nouă toană a tatălui său. Traiul în doi nu îl făcuse mai pătrunzător, iar termenii în care fusese pusă problema erau atât de vagi!

Urmără câteva luni de calm relativ. Costache Pavelcu părea că își revenise. Era mai activ, în același timp mai echilibrat. Faptul că vânduse câteva mobile și alte lucruri de oarecare valoare nu avea de ce să mire pe nimeni. Renunțase ori își impusese o discreție absolută? Câteodată îl

nedumerea totuși pe fiul său, asigurându-l din senin că lucrurile vor merge cât se poate de bine. Atunci când, spre vară, tatăl i-a făcut cunoscut că în curând vor porni în vilegiatură, nimic nu i-a sunat anormal tânărului, nici măcar locul ales, undeva în nord-estul țării.

Au ajuns la E. Pe înnoptate. În coasta unei gări mici, uitate, îi aștepta o șaretă. Au mers cu omul care o conducea mai mulți kilometri. Au poposit la marginea unui sat, într-o casă pe jumătate ruinată. Se întunecase, dar nimeni nu se gândea să aprindă o lampă. Au luat astfel, fără lumină, o gustare în trei, după care s-au lungit, îmbrăcați, pe lavițele casei părăsite. Când l-au trezit pe băiat, era noapte profundă. Vorbeau în șoaptă. Totul mergea de minune, numai să nu scoată o vorbă, orice s-ar întâmpla.

Aveau de străbătut o bucată de pădure. Au trecut-o tresărind la trosnetul fiecărei crengi frânte sub picior, la țipătul oțărât al fiecărei păsări. După un timp, ambianța sonoră s-a modificat. Rezonanțele pădurii au tăcut. I-au luat locul altele, nedefinite. Cupola s-a lărgit, zgomotele mici s-au pierdut. Călăuza i-a predat altui om, și mai tăcut, dacă era cu puțință. Acesta i-a dus la o apă întinsă, i-a instalat pe fundul unei bărci mari, cu vârfurile țuguiate și a lăsat vâslele în apă fără să scoată un singur plescăit. A vâslit apoi îndelung, în tăcere, cu gesturi încete, care păreau că nu se vor sfârși niciodată, sub cerul negru, fără luna de mult apusă. Monotonia și ora înaintată l-au doborât pe Dinu, care nu-și mai amintește nimic până la sosire.

A tresărit, atins de mâna înghețată a tatei. Tremura. Suportase greu întunericul. Iar el, fiul, îl părăsise ca să doarmă! A fost gândul său de mai târziu. Atunci atenția lui întreagă era îndreptată spre figurile noi care-i înconjurau. Prima geană de lumină se ridica, cenușie, undeva, la marginea cerului, în altă latură decât era obișnuit să vadă începând ziua. Glasurile sunau diferit, cuvintele

înseși parcă se rostogoleau altfel în gura oamenilor. Au fost conduși într-o casă. La lumina unei lămpi cu petrol, Dinu a tresărit văzând că interlocutorii tatălui său purtau o uniformă necunoscută. Ochii lui Costache Pavelcu treceau fără liniște de la unul la altul. Arata niște hârtii, rostea niște formule neînțelese, la care ceilalți răspundeau căzând pe gânduri.

În cele din urmă au plecat mai departe. Au ajuns la un sat care părea pustiu. Numai soldați pretutindeni, și câteva femei. Niciun copil. Niciun câine. Aici Pavelcu-tatăl și-a înșirat hârtiile pe masa unui militar abia trezit din somn. Omul nu se deosebea de ceilalți decât prin ton. Militarul: puneă întrebări, tatăl răspundea; primul răstit, agasat, al doilea prevenitor. Din timp în timp, soldatul făcea o pauză și se. Scărpina în creștet. Apoi a dat un ordin. Cei doi au fost conduși la o casă. Aici au primit de mâncare și s-au putut spălat pe mâini și pe obraji. Pavelcu a profitat de răgaz ca să-și liniștească fiul. Neîncrederea este și ea un dar omenesc. Dinu era departe de a înțelege, dar nu obișnuia să pună întrebări și a tăcut. După-amiază a vrut să iasă din curte, în recunoaștere. Pavelcu l-a oprit s-o facă. Mai bine să se odihnească, să prindă puteri. „Nu rămânem aici?” — întrebase Dinu. „Cred că nu” — a sunat răspunsul.

Bănuiala lui Costache Pavelcu a fost confirmată. Spre seară veni un emisar. Îi anunță să fie gata de plecare. Un ceas-două mai târziu se urcau într-o căruță trasă de doi cai bine hrăniți. Un soldat mai vârstnic mina echipajul, un altul, mai tânăr, împărțea cu noii veniți incomoditatea voiajului. Însoțitorul vorbea o limbă ciudată și avea pomeții obrazilor proeminenți, ceea ce-i îngusta o idee ochii, mai ales când surâdea. Și surâdea neconținut. Ședea în căruță senin, fără să arate că zdruncinătura continuă l-ar supăra cu ceva. La piept strângea o pușcă mare, sprijinită cu tocul de podeaua căruței. Tatăl și fiul se lungiseră pe paiele

care formau provizia cailor. Soldatul îi îndemnase s-o facă, dând vesel din cap, mulțumit că poate oferi oaspeților acest confort.

Se lăsa noaptea. Răsări luna. Peisajul se reduse la o linie ondulată pe orizont, care despărțea două nuanțe de negru. Căruța se cutremura la fiecare pas al cailor, de parcă drumul nu ar fi fost decât o plasă cu ochiuri prea mari. Multă vreme Dinu s-a ținut cu mâna de o loitră a căruței, convins că mai devreme sau mai târziu aceasta se va dezmembra. Dar nu s-a întâmplat nimic din ce ar fi putut umbri surâsul însoțitorului.

Drumul s-a dovedit mai lung decât bănuise. A vegheat multă vreme, atent la fiecare meandru a drumului, la fiecare salt al roților. Apoi l-a biruit somnul, ca și pe tatăl său. Când s-au trezit, era noapte adâncă. Soldații au tras de sub călători câteva brațe de paie și le-au pus în fața cailor. Au mâncat și ei. Dinu a refuzat brânza cu miros diferit. Atunci tatăl s-a pierdut în lungi explicații privind motivele refuzului. Nu-l asculta nimeni, iar surâsul celui cu arma oricum nu putea fi mai larg.

Au pornit iar, de astă dată la pas. Culcușul scăzuse simțitor. Coastele îndurerate cereau schimbarea regimului de mers. Costache Pavelcu i-a fricționat băiatului spinarea și umerii, culcându-l apoi în brațele sale. Ascuns de noapte, Dinu a plâns puțin, fără ca nimeni să bage de seamă, adormind iar.

Era zi când au ajuns într-un mic oraș, cu multe case fără etaj. Zdruncinăturilor de pe drum le-au luat locul altele, pe piatra de râu care pava străzile. Se ridicaseră cu toții în picioare și, sprijinindu-se de spătarul „canapelei” din față, își îndreptau șira spinării.

Localitatea era plină de viață. Aici au văzut primele automobile. Trecătorii îi priveau cu curiozitate neascunsă, oprindu-se în drum ca să-i urmărească din ochi. Au traversat orașul până în centru. Aici au poposit în fața unei clădiri mai

răsărite, cu trepte largi la intrare și două coloane rotunde, purtând un mic fronton alb. Nici această clădire nu avea etaj. Primul a coborât soldatul. Acesta i-a încredințat căruțașului arma, după care a intrat în clădire. După o vreme a ieșit și a transmis celuilalt un ordin. Au pornit iarăși. Acum traversau orașul dinspre centru către periferie, dar în direcție contrară. Au oprit în fața unei porți înalte de lemn, peste care trona o firmă enigmatică. La cererea militarului, poarta s-a deschis și au putut pătrunde în incintă. Au fost uimiți să constate că în cuprinsul acesteia forfotea o mulțime de oameni. Într-un colț era cocoțată o gheretă în care moțăia un paznic.

După noaptea petrecută în căruță, picioarele lui Dinu tremurau, iar pământul îi părea instabil. Și-a revenit însă curând, sub acțiunea unui ceai fierbinte și a unei hălci de pâine neagră. Soarele încălzea generos. Cei doi s-au aciuit într-un colț și au început să observe lumea din jur. Era foarte pestriță. Numai bărbați, unii falnici, spătoși, călcând maiestuos printre grupurile instalate pretutindeni, foarte siguri de sine dacă nu erau luate în considerare agitația care-i mâna de colo-colo și privirea tulbure; alții, pricăjiți, copleșiți de gânduri ca de o povară fizică ce le-ar fi strivit umerii, ședeau pe pământul gol, încercând să ocupe cât mai puțin loc. Vorbeau șoptit celor din apropiere, cu ochii lunecând sperioși, la pândă. Cu toții purtau îmbrăcăminte mai groasă decât ar fi cerut anotimpul. Printre pilcurile instalate din gard în gard circulau inși obscuri care scoteau cu fereală din buzunare obiecte neidentificate înfățișându-le cumpărătorilor prezumtivi. O persoană în vârstă citea, imperturbabil, o carte format de buzunar, în scoarțe negre. Un alt bătrân se lamenta de unul singur, fără să se zbuciume prea mult, deși se bătea cu pumnul în piept. Un fel de rugăciune, i-a explicat Pavelcu fiului său. Acesta însă adormise. Iar. Tatăl i-a urmat pilda. Cei doi au dormit

îndelung, să se vindece de somnul celălalt, care le îndurerase corpul.

S-au trezit spre prânz, chemați la un șef. Dinu a rămas pe coridor, iar tatăl a fost introdus într-un fel de birou, unde a răspuns la întrebări cu ajutorul unui tâlmaci. Băiatul a urmărit cu atenția pe jumătate trează mișcarea de pe coridor, așa cum avea să mai facă de multe ori. Era ca sub anestezie. Revărsarea necunoscutului declanșase această reacție de apărare, o adevărată perdea de fum senzorială, care i-a folosit adesea în viață. O prostrație irezistibilă, dar acceptată — iată definiția pe care i-a dat-o el însuși mai târziu. De acum înainte avea să doarmă mult, la orele cele mai neașteptate, iar trezia urma să reprezinte o formulă de compromis, într-adevăr, situația s-a repetat adesea, pe măsură ce înaintau în acest continent fără capăt: tatăl trebuia mereu să explice, să răspundă la întrebări, în vreme ce fiul aștepta privind ca prin ceață oameni și locuri la care nu putea să adere. Curând băiatul a încetat să mai pună întrebări cu privire la cele discutate de părintele său cu autoritățile, iar Pavelcu-tatăl renunță cu bucurie să mai relateze versiuni care și așa erau incomplete și nu o dată ermetice.

Sfârșitul a venit pe neașteptate. Într-o bună zi, cei doi au fost conduși spre gara orașului și îmbarcați într-un vagon spațios, de modă veche, cum nu mai văzuse Dinu. Primiseră traiste mari cu alimente. Au călătorit câteva zile și nopți, când lunecând pe șine fără grabă, când poposind, uitați, zile întregi prin fundăturile unor gări. Peisajul trecea printr-o metamorfoză lentă, dar constantă. În cele din urmă, verdele câmpiilor cedă unui galben pământiu. Apoi au venit munții acoperiți de păduri și iar câmpia netedă. Soarele părea că frige mai puternic, iar vegetația nu supraviețuia decât în perimetrele îngrijite de om. Casele, scunde și până acum, s-au teșit încă și mai mult, iar locul cărămizii l-a luat, cel puțin în parte, lemnul.

Aveau să-și petreacă oare tot restul zilelor în tren? Dinu se obișnuise într-atât cu mica sa cușetă încât a fost luat prin surprindere când i s-a vestit că voiajul s-a terminat. De astă dată, orașul era întins. Mii și mii de case ocupau spațiul cât vedeai cu ochii pe valea ușor marcată. Între ele, câteva străzi neîngrijite, dar largi, din care curgeau meandrele ulicioarelor. Prin curți, ca și în afara lor, arbori familiari. Costumația era de operetă, cu anterii lungi, colorate bățator la ochi, femeile parcă ferindu-și chipul cu mâna, iar bărbații purtând, fără excepție, tichii brodate rudimentar, chiar și la costum nemțesc.

Tatăl și fiul s-au lăsat călăuziți din instituție în instituție o zi întreagă. Spre seară au poposit definitiv în casa mărginașă a unui localnic. Acesta i-a primit cu temenele făcute pe jumătate și priviri neîncrezătoare, în palmă ținea ca pe un cărbune aprins ordinul scris înmânat de însoțitorul militar care surâdea de vreo zece zile. În noaptea aceea, după ce s-au instalat în colțul care avea să fie al lor, Dinu a întrebat pentru prima oară: „Unde suntem?” „La capătul lumii — i-a răspuns tatăl. Aici n-o să ajungă niciodată războiul.” Avea dreptate.

2

Trei ani a petrecut familia Pavelcu în acest oraș. Ani strani. Sub arșița soarelui, gheața s-a topit. În cele din urmă, tatăl și fiul s-au obișnuit cu cerul alburui, cu amiaza fierbinte, cu verdele exploziv al vegetației, cu praful străzilor și strălucirea zăpezii pe munții din zare. S-au împăcat cu fețele rotunde și părul de abanos ale oamenilor, cu vorbirea ciudată și scrisul înflorit. Undeva, departe, Hitler pârjolea lumea. Războiul trimitea până aici trenuri lungi de orfani și înfometați, de răniți. Veneau apoi alte trenuri, cu fabrici întregi strămutate. În clădiri vechi, sub șoproane ori chiar în aer liber, câțiva muncitori turnau fundații, montând pe ele, înainte

ca betonul să se zvânte, mașinile dezmembrate de bombardamente și transport.

Celor doi ambianța li s-a părut în continuare străină până în ziua în care au distins în mulțimea de pe străzi vorbire românească. Au rămas locului, crezând că li se pare. S-au privit și s-au înțeles. Trăgându-se din albia fluviului uman, au ascultat o lungă serie de banalități, cea mai lungă din câte au fost ascultate vreodată cu sufletul la gură. Pe urmă s-au apropiat, s-au prezentat și au pus întrebările care-i ardeau. Erau destui români în zonă, cei mai mulți de prin apropierea țării. Pavelcu a făcut ochii mari. Cum au nimerit ei în mijlocul Asiei? Războiul? Ceilalți au dat din cap: războiul ca războiul, dar pacea te face să ajungi unde n-ai crede. Dumnealor însă cum au ajuns pe meleagurile astea? Pavelcu a roșit, dar le-a spus adevărul. Ascultătorii nu s-au mirat. „Mai avem câțiva refugiați, o să-i cunoașteți. Deocamdată beți un ceai cu noi.” Și i-au poftit în casă. Căldura primirii și lipsa oricărei constrângeri i-au făcut să se simtă mai bine. Bătrânii au scos și ceva tărie, iar fetele i-au surâs lui Dinu.

Lucrurile păreau să se așeze. Locuiau în continuare în casa în care poposiseră clintii. Orașul era foarte aglomerat, dar gazdele s-au dovedit binevoitoare, chiar atente. Atunci când modestul câștig le-a permis celor doi români să înceapă a-și plăti culcușul, stăpânii casei au fost mai degrabă stânjeniți. Au primit, desigur, aveau tot dreptul, după ce se strâmtoraseră ca să-i poată găzdui. Iar modestia plății aproape că o reducea la un simbol.

Lui Costache Pavelcu i se făcuse rost de o slujbă la una dintre școli, iar Dinu a trebuit să lucreze într-o fabrică. S-a învățat greu. Elevul disputat de părinți, înconjurat de tatăl său cu o grijă bolnăvicioasă, nu cunoscuse nici efortul fizic susținut, nici atmosfera puțin academică a marilor concentrări umane. Din fericire, aici se păstra ceva din idila manufacturieră, iar puținii lucrători

trimiși să asigure producția conduceau grupe mari de localnici temători. Aceștia văzuseră prea rar strunguri sau raboteze. Naturalețea cu care lucrătorii versați se strecurau printre curelele de transmisie în plin mers, îndemânarea unora dintre ei, care manevrau cuțitele de oțel înainte ca mașina să stopeze cu adevărat, până și gestul pueril de a-și vârî brațele până la coate în munții de șpan, când îl puteau elimina cu o coadă de mătură, le tăiau răsuflarea noilor veniți la marele ospăț al industriei. Cei mai naivi, mai orgolioși au primit provocarea, lăsându-se marcați încă din primele zile de însemnele lipsite de glorie ale neascultării și lipsei de prevedere. Căci bătrânii meșteri nu oboseau să-i învețe de bine pe neofiți, fără a ignora elementele rudimentare de protecție a muncii. De unde să aibă habar meșterii dispersați de cine știe unde că aici o cicatrice valora mai mult decât o tăietură de spadă în universitățile germane și, de când armele albe fuseseră interzise, căile de afirmare a bărbăției și temerității se îngustaseră simțitor.

Dinu era prea puțin atras de mașini. Grija de a nu atinge piesa în lucru până la oprirea definitivă a strungului și alte precauții care, la început, i-au adus laude din partea dascălilor industriali se datorau fricii de a-și apropia mâinile de mandrina în rotire. Prudența, timiditatea îl făceau să piardă foarte multă vreme. Curând evidențierilor le-au luat locul observațiile pentru rămânere în urmă. Obiceiul nu interzicea camarazilor să-l ia în derâdere pe cel căzut. Aflat pentru prima dată în situația umilirii publice, Dinu a suportat greu ironiile amicale ale celor de-o vârstă cu el. Incapabil să se bată — și încă cu toți cei șapte-opt care ar fi meritat-o —, a izbucnit într-o criză de furie, potopindu-i cu cele mai grele insulte. Firește, monologul a fost rostit în limba română. Se vede însă că vehemența are darul de a transmite un text dincolo de granița limbii de vreme ce asistenței nu

i-a fost greu să deducă sensul diatribei. Tinerii au rămas uluiți de forța replicii. S-au mulțumit să ridice din umeri și să întoarcă spatele celui care îi pusese la punct. Rămas în elementul său, Dinu a gustat amarul unei victorii nerecunoscute.

Incidentul a transpirat. Văzându-l deprimat, tânăra fiică a proprietarului i-a surâs lui Dinu trist și consolator, mergând cu temeritatea până la a-i mângâia mâna. Băiatul a roșit până la rădăcina părului. Violenta emoției i-a umezit ochii și l-a lăsat fără grai. Frumoasa — probabil, după normele locale — nu s-a mulțumit cu atât și a intervenit în favoarea lui, astfel că a doua zi Dinu a cules o bogată recoltă de priviri amenințătoare. Cum în asemenea împrejurări dracul nu ezită să-și vâre coada, câteva ore mai târziu, strângând fără convingere mandrina, piesa grea de fontă a scăpat, fiind proiectată departe, în celălalt capăt al atelierului și la numai câteva palme de țeasta supirantului titular la grațiile amintitei frumuseți. Acesta n-a putut să interpreteze întâmplarea decât ca pe un atentat, pe care nu a ezitat să-l pedepsească, împreună cu prietenii săi. A doua zi, Dinu a înregistrat o primă — absență nemotivată, obligat fiind să rămână în pat, sub îngrijirea fetei și a tatălui său, îngroziți să citească adâncimea conflictului în culoarea vânătăilor și în gravitatea contuziilor. Mâna ușoară a fetei a grăbit efectul curativ al compreselor. A doua zi, bătrânul Pavelcu, liniștit de tânăra cu ochi înguști, era expedit la școală, iar Dinu primea o nemerită recompensă pentru martiriul său. Peste încă o zi revenea la lucru cu fruntea sus, lăsându-i pe toți martorii înfrângerii sale într-o confuzie nemăsurată. Tinerilor localnici nu le-a fost greu să dezlege misterul, ceea ce Dinu ar fi putut observa lesne dacă obiectul nevinovat al disputei nu s-ar fi ferit o vreme din calea lui. Băiatul a dat pe seama pudoarei feciorelnice o purtare care nu făcea decât să ascundă de toți ai casei urmele pedepsei

îndurate. Cum să nu se bage de seamă dispariția uneia dintre cele două cozi lungi până la brâu — mândria oricărei fete din lume? Scandalul nu a putut fi înăbușit. Cei doi români au trebuit să-și caute altă locuință. Pavelcu-tatăl s-a făcut luntre și punte să-i găsească fiului său alt loc de muncă, dar când a venit cu vestea cea bună — avea o ofertă cel puțin la fel de tentantă — s-a izbit de un refuz: Dinu prefera să continue.

3

Când l-au cunoscut pe Vancea, băănățeanul era un bărbat încă tânăr, bine clădit, cu glas puternic, trandafiriu în obraji, animat de convingeri simple, ignorând orice dubiu. Vancea îi atrăgea pe oameni prin siguranță de sine și autoritate nativă, trăsături care marchează un lider. Cei doi Pavelcu au început și ei să-l frecventeze. Seara la el se desfășurau, cu ușile deschise, adevărate șezători, la care uneori asistau, fără să înțeleagă pasăreasca românilor, curioși de prin partea locului. Se vorbea cu glas tare, se glumea — lucru rar în anii aceia dureroși —, se cânta și se plângea. Fără să-și propună una ca asta, Vancea epura gândurile negre și extirpa lacrimile stăpânite, descărcând nervii exact atâta cât era necesar pentru ca mâine s-o poată lua cu toții de la capăt. La sărbători — care, de când nemții se lăbărtaseră prin Europa, nu însemnau și zile de repaus —, uneori se și dansa în hârâitul unui patefon. Și nu o dată ritmurilor demodate le succedau jocurile de acasă, acompaniate cu strigături. Localnicii căscau ochii la mișcările străine, sfârșind însă adesea prin a învăța pasul și a porni, stângaci, după răsete sfielnice, să bată sârba.

Pe urmă au început să curgă veștile despre partizani. Războiul dus în spatele frontului avea ceva fascinant, iar lipsa de informații le prefăcea în mit pe cele ce răzbăteau până la ei. În casa lui Vancea, râsul și jocul au tăcut. Bărbații cumpăneau, se sfătuiau. Nemții își făceau de cap și

pe teritoriul românesc. Iar ei se țineau de șezători... Desigur, tancurile care burdușeau trenurile ce părăseau orașul înmagazinau și ura lor, dar într-o formă atât de filtrată, de alambicată! Era topită într-un aliaj în care devenea de nerecunoscut.

Vancea sfârși prin a lansa un grup de inițiativă. O listă de voluntari a fost deschisă. Paralel, câțiva bărbați au început să bată scările instituțiilor. După un număr de încercări, primul succes a fost înregistrat. Autoritățile înțelegeau sentimentele românilor. Ei trebuiau să aștepte punerea la punct a unei soluții globale a problemei, care să-i includă pe toți românii dispersați de război în această parte de lume.

Să aștepte! Fără termen! În vreme ce nemții dictau în orașele țării! Vancea s-a jurat să nu aibă liniște până nu va obține dezlegările necesare. S-a zbatut ce s-a zbatut și a primit autorizația de a-și pleda cauza mai departe, la centru. A pornit condus de întreaga obște românească.

Desigur, numai un mic număr dintre simpatizanții lui Vancea formau viitorul detașament de luptă. Pentru a face parte din el era nevoie nu numai de curaj, ci și de tinerețe, sănătate, forță. Aveau să răzbată prin zăpezi, să bată munții pe ploaie, pe vânt și nu o dată să lupte pe nemâncate. Discuțiile și frământările au făcut ca lista inițiată de Vancea să crească și să scadă, să crească iar, să-și schimbe compoziția în fel și chip. Odată consumat elanul prim, din cei paisprezece candidați numai nouă au rămas pe poziții, iar dintre aceștia șase corespundeau exigențelor unei asemenea încercări a puterii.

Cum s-a trezit pe listă Dan Pavelcu? Opțiunea lui a fost mai curând etică decât militară. Tânăr, sănătos, ba chiar destul de vânjos de când munca fizică, adesea în în aer liber, devenise pâinea lui zilnică, Dinu era totuși departe de a fi un atlet. Cu atât mai puțin putea să se laude cu agerimea

corpului. Există însă momente în viață în care prioritate capătă nu ce gândești tu însuși, ci mai curând ceea ce se gândește în legătură cu tine. Frecventarea cercului Vancea l-a scutit pe Dinu de obligația de a se înscrie pe lista temerarilor. El s-a descoperit într-o bună zi printre potențialii eroi și nu s-a putut recuza. Tatăl, alarmat, a fost îmbărbătat cu vorbe. De altfel, totul părea o poveste în contextul de irealitate al întregii lor existențe.

Conciliabulele nocturne, desfășurate în șoaptă sub plăpumile de vată cu fețe din petice alternate artistic, se prelungeau din ce în ce. Opoziției paterne — Costache Pavelcu alterna rugămințile cu protestul — Dinu îi răspundea liniștitor. Nimic nu grăbea o decizie. Av» a să urmeze calea destinului, ca toți ceilalți. Destinul și-l face omul, protesta Pavelcu-senior. Cum altfel am fi ajuns aici? Ei bine, rostea Dinu, mai mult de dragul replicii, a bănuirii că vom ajunge în acest oraș, în această casă? Și că aici vom discuta despre întoarcere înainte de încheierea războiului? Desigur, nu. Asta înseamnă că, alegând, alegem același implacabil destin. „Și dacă n-am fi părăsit țara?” — insista Pavelcu-tatăl, iar șoapta lui avea tonuri paroxistice. „Atunci am fi înțeles că destinul nostru este să rămânem.” Dialogul nu se încheia în niciun fel. Dimineața, bărbatul între două vârste care era gazda și care nu înțelegea boabă românească îl amenința, în glumă, cu degetul pe tată, în vreme ce pe fiu îl bătea voinicește pe umăr. Băiatul său era, firește, pe front. Soția lui îl privea pe Dinu cu ochi mai strălucitori ca niciodată, făcând balanța, echilibrată cu efort în speculațiile nocturne, să se încline amenințător.

Dinu n-ar fi crezut niciodată că se va obișnui atât de repede cu trăsăturile acestor oameni. După primele luni abia dacă mai observa o diferență între ochii înguști, migdalați ai localnicilor și cei ai celorlalți, între tenul rumen, ocru, al fiicelor

soarelui și albul fetelor de acasă. Dinu a început să iasă cu tineri și tinere de vârsta lui, români și localnici. Plimbările în grupuri pe malul râului apropiat erau continuate de taifasuri vespérale în jurul unui mic foc improvizat ori de cucerirea în bloc a câtorva locuri în picioare la puținele reprezentații cinematografice, unde se prăpădeau de răs văzând comedii vechi, uneori chiar filme mute. Intimitatea oferită de aceste ocazii nu trecea decât rareori de nivelul jocului — mici fugăreli pe taluzul râului, urmate de regăsiri cu răsuflarea tăiată, scurte îmbrățișări, glume și tachinării. Uneori totuși îndrăzneala tactilă a fetelor din partea locului îl stupefia pe Dinu, care nu o dată a făcut figură de imbecil numai din cauza surprizei. Ascunzându-și secole în șir elanurile sub feregea, fetele nu aveau rafinamentul europencelor, care știu să facă din candoare o formă a cochetăriei și viceversa. Aruncate în marea veșnic agitată a libertății de moravuri, supuse concomitent invitației spre libertinaj pe care o constituie societatea continuă a bărbaților, ca și moralei tradiționale predicată fără succes de părinți, fetele nu aveau măsura lucrurilor, lăsându-i cel puțin lui Dinu o impresie de instabilitate, de neîncetată pendulare între pruderie teatrală și trivialitate. În aceste condiții, sfrielile deveneau descurajante, iar avansurile ar fi făcut să roșească orice bărbat. Rezerva naturală a lui Dinu, pe care aventura consumată recent nu o atenuase, făcea și mai tentantă cucerirea lui ori simpla lui punere în dificultate. Tânărul a trebuit să suporte și să răspundă cât mai puțin rizibil unor agresiuni repetate și nu a izbutit să lepede rolul de papă-lapte decât în momentul în care a început să mimeze, deși fără entuziasm, răspunsul mai din topor al băieților din jur la provocarea sexuală. Treptat prudența excesivă a cedat, bărbatul în formare s-a decrispat, dar cinismul mărunț al don-

juanilor de ocazie a continuat să-i zgârie urechea și sufletul.

Vedea instalându-se între el și tatăl său o răceală nedorită, dar ireversibilă. Bătrânul nu se plângea, nu-l certa nici măcar cu o privire. Sensibilitatea lui Dinu înregistra totuși semnale neliniștitoare, fără a ști să le răspundă. Tatăl își făcea reproșuri, conștient că provocase o situație fără ieșire și regretând că nu trecuse peste angoasele proprii, că nu-și acceptase soarta. Din când în când, noaptea, tresărea din somn, smulgându-se coșmarurilor în care iarăși un val de pământ îl îngropa, îi apăsa pieptul, îi tăia respirația, ca odinioară.

O săptămână după ce plecase, Vancea s-a întors fără să fi obținut ceva. Era însă edificat asupra drumului pe care trebuia să-l urmeze. Demersurile individuale nu se bucurau de audiență. Aveau să acționeze împreună.

Oamenii au rămas pe gânduri. Încotro porneau? Ce-i aștepta dincolo de această radicală cotitură a vieții lor? Greu de prevăzut. Vancea însă antrenase în grupul său oamenii cei mai de nădejde. Niciunul nu și-a călcat cuvântul.

Pentru Dinu orice schimbare ar fi fost binevenită. Băiatul nu putea să adere la realitățile străine. Iar prăpastia dintre tatăl său și el se adâncea neconținut. Oricât de penibile aveau să fie tribulațiile lor, era o ieșire din această situație de două ori falsă.

Dinu punea mult suflet în ceea ce întreprindea. Erau mereu alte forme de împlinit, alte memorii de redactat, de tradus, de transcris la mașina cu semne ciudate. Învăță să se descurce în labirintul instituțiilor, să deschidă o ușă, să obțină bunăvoința secretarelor — fără îndoială bune în anii aceia, în care tineretul era chemat spre alte activități. Delegații nu osteneau să explice autorităților hotărârea grupului român de a merge pe front. A fost nevoie de multă stăruință și răbdare pentru a le face să înțeleagă faptul că dorința lor

este legitimă câtă vreme țara se află sub apăsare nemțească. Un funcționar cu părul tuns perie se încăpățâna să le recomande încredere în armatele aliate. Frazele lui copiate din comunicatele de presă i-au ținut în loc multă vreme. Nu au putut depăși această treaptă decât în momentul în care un succes dureros al nemților a infirmat logica univocă a insului.

O. Altă mică mărime la care au ajuns a opus "cererii românilor o cascadă de cuvinte. Stilul era diferit, se vorbea de la suflet la suflet, părăsindu-se chiar cenușiul biroului pentru încăperea din fund a unui local în care băutura ținea loc de agrement. A fost un regal de discursuri, de întorsături de frază, de pumni izbiți în masă cu satisfacția cuvântului bine găsit. S-ar fi zis că luptătorii trebuie să treacă un test de dialectică înainte de a primi o armă. În baia de vorbe, personajul cazon părea că-și pierde conturul, se dizolvă, scapă din chingile pielăriei care îl strângea ca pe un balot. Ostilitățile s-au menținut pe frontul retoricii până ce, într-o zi, unul dintre tineri a făcut o criză de nervi, izbucnind în lacrimi de furie și neputință. La vederea spectacolului, mica mărime, care până atunci fraternizase fără scrupule, a părut că slăbește instantaneu, pierzându-și rotunjimile, aplombul, jovialitatea și regăsindu-și dimensiunii regulamentare. Diagonala și pistolul s-au trezit brusc la locul indicat, înapoind personajului prestața temporară pierdută. Era un semn: siguranța de sine se topise. Încercarea eroică de a stăvili dorința de luptă a străinilor înregistrase un eșec. Intrușii trebuiau pasați pe o linie moartă.

Trimiși la o garnizoană pierdută undeva, la poalele munților pe care îi priviseră de departe, dădură peste un moșneag aplecat sub povara decorațiilor oxidate, de care nu se despărțea nici în somn. Avea să fie o grea încercare: bătrânelul era tare de urechi. Garnizoana se număra, fără îndoială, printre cele mai zgomotoase locuri care

se pot închipui. Nimeni nu pătrundea în cabinetul răpănos al comandantului fără a trânti ușa, iar în locul formulelor de salut consacrate subordonații răcneau cuvinte jignitoare pentru orice auz. Colonelul părea că nu are habar de hărmălaia din jur, de hohotele de râs ale trupei aliniată în front sau de chefurile nocturne cu muzică și chiuitori. Ce a putut face pentru români rezervistul atât de cumsecade a fost să-i încadreze într-o subunitate administrativă. De altfel, cei șaptezeci-optzeci de militari aveau peste cincizeci de ani, iar ocupațiile lor țineau mai mult de grijile unui internat decât de pregătirile unei unități de luptă.

Purtând uniforme fără epoleți, românii s-au putut simți o vreme satisfăcuți. Dar încadrarea birocratică în armată era ca și nulă câtă vreme rămâneau la mii de kilometri în spatele teatrului de luptă. În schimb, noua lor condiție de militari le îngrădea libertatea de mișcare. Localul neconfortabil al garnizoanei provinciale era o plasă cu ochiuri strânse, dar nu într-atât încât să nu te poți strecura prin ele. Ținuți de corvoadă în curtea supradimensionată a unității, croită pentru vremuri de pace, când era menită să înghită câteva mii de recruți, odată, românii se pierdeau în dedalul de construcții legate în fel și chip și sprijinite unele de altele prin soluții din cele mai pitorești. Cine ar fi stat să-i numere s-ar fi trezit în fața unei enigme: dimineața, la prinz ori seara, grupa românilor avea de fiecare dată un alt efectiv. Practicată ia început din motive de divertisment, evadarea periodică a dus la găsirea soluției. După ce i-au obișnuit pe cei din jur cu imprevizibilul în comportament, cu imposibilitatea de a ști numărul exact al românilor și a cunoaște ocupațiile lor în. Cadrul regimentului, protagoniștii povestirii noastre s-au evaporat pur și simplu, fără ca lipsa lor să fie cu adevărat remarcată. Lepădând o uniformă care nu era a lor și nu-i angaja cu nimic, fără să calce

vreun angajament sau jurământ militar, ei au pornit, într-o bejenie de-a-ndoaselea, către apus.

Nu era lesne să circuli astfel, fără rost, printr-o țară aflată în război și care se ferea prin toate mijloacele de inamici dinafară și dinăuntru. Principalii dușmani erau însă frigul și foamea. Aceasta din urmă i-a și pierdut. După ce au risipit minuni de ingeniozitate ca să treacă neobservați, au dat nas în nas într-un lan de porumb cu niște țărani ieșiți și ei la furat. Hoții legitimi nu au putut înghiți afrontul. Cu o ardoare de patrioți autentici, i-au luat pe sus pe venetici, ducându-i cu alai la starostele satului. De aici, în mai puțin de o săptămână au ajuns la o capitală de provincie, unde au fost închiși. Chestionați îndelung, uneori luați zilnic la întrebări, altă dată părăsiți săptămâni în șir, pribegii au răgușit explicându-și mobilurile.

Nimic nu anunța sfârșitul învârtirii în cerc. Obosiseră. Erau în pragul abandonului. Un singur gest, și ar fi renunțat, ar fi primit orice, numai să pună capăt coșmarului. Gestul nu veni însă. Fură uitați o lungă perioadă, în care, istoviți, se refugiară toți ca unul într-un somn fără vise.

Când, într-un târziu, cineva își aminti de ei și le bătu la ușă, cei șase tresăriră nedumeriți. Un val de energie făcea instituția să trepideze: venise un ins de la centru. Acesta se bucura de toate împuternicirile ca să trateze. Românii profitară ca să-și expună — a cita oară? — doleanța. Noul venit îi ascultă mângâindu-și mustața pe oală printr-un gest menit să evoce o eminentă personalitate. Scopul nu a fost atins, detaliul fiind necunoscut românilor.

După o matură gândire, persoana oferă o soluție. Undeva prizonierii români urmează să formeze unități militare care vor lupta pe teritoriul României. De ce nu s-ar încadra în ele? Câteva întrebări spulberară speranța care mijise: proiectul nu avea un termen, modalitățile de încadrare a unor simpli civili printre militarii cu experiență nu

i-ar fi scutit de fricțiuni. În fine, istoviți de așteptare, solicitanții doreau o soluție *acum* și *aici*.

Tratativele au durat, cu întreruperi pentru consultări cu foruri misterioase, și numai peste o lună și ceva înaltul personaj a fost în măsură să comunice vestea cea mare: cererea românilor primise aprobările necesare. Detaliile concrete urmau a fi stabilite la nivelul mării unități la care vor fi vărsați.

A fost o adevărată sărbătoare între zidurile neprimitoare ale penitenciarului în care mai erau găzduiți. În aceeași zi, o scrisoare plină de curaj era expediată bătrânului Pavelcu, părăsit în sudul îndepărtat, de unde nu mai avea să revină vreodată.

4

Marea unitate era instalată într-un sat pe jumătate părăsit. Absența cvasitotală a țăranilor era în parte acoperită de prezența în exces a bonetelor cazone, care circulau neconținut și aparent fără treabă între casele bătrânești. Forfota continuă nu izbutea să alunge impresia de pustietate, de stagnare, pe care nu o tulburau nici ordinele răcnite uneori, nici rafalele de mitralieră ale motocicletelor fără tobă de eșapament ori ale mașinilor, extrem de rare. Satul trecea printr-o metamorfoză lentă, insesizabilă. Este ceea ce l-a neliniștit din primele zile pe Dinu. Deprins cu pribegia, tânărul, deși fără aptitudini militare speciale, învățase să se orienteze destul de repede, prindea din zbor cele câteva repere care-i permiteau să știe oricând unde se află dacă grupul său rămânea locului mai mult de două zile.

Satul acesta însă avea ceva, nu se lăsa învățat, imaginile lui se prelingeau printre degete. Nil o dată a rămas Dinu în contemplare stupefiată în fața câte un colț de uliță, întrebându-se de unde ciudata impresie de vreme ce prin aceleași locuri trecuse și ieri, și alaltăieri. A trebuit să-i surprindă mai mult decât o dată pe localnici sau pe militari tăind lemne pentru foc până să se dumirească: oamenii

distrugeau și puneau pe foc gardurile. Astfel parametrii exteriori ai străzii piereau, casele se descopereau în spatele grădinilor sălbăticate ori călcate în picioare, după caz, oferind mereu alte geometrii ochiului neavizat și făcând locurile de nerecunoscut.

Satul rămânea ciudat — fără tineri, fără femei, fără câini. Cele câteva javre rămase dădeau târcoale bucătăriei, riscând în orice clipă să primească o cizmă în coaste ori o oală de apă fiartă în cap. Scheletici, ologi, răpciugoși, continuau să se vâre în sufletul oamenilor, gudurându-se fățarnic în fața torționarilor cu scufă de bucătar.

Marea unitate nu era o garnizoană oarecare. Frontul se afla numai la câteva zeci de kilometri și în zilele în care direcția vântului era favorabilă putea fi auzită canonada. Românii hotărâra să aibă răbdare, să nu se vâre în sufletul comandantului care-i acceptase. Li se pusese la dispoziție o casă încăpătoare, dar goală. Improvizaseră lavițe pe care așternuseră efecte vechi dobândite de la magazia unității și, în lipsă de geam, își astupaseră ferestrele, după tehnologia locală, cu scânduri smulse din garduri. Mai greu era cu iluminatul. Seara se culcau devreme, stând însă de povești, pe întuneric, până târziu. În zori, Vancea deștepta grupa încercând să-i insufle un oarecare spirit cazon. Cu o voioșie debordantă, bănățeanul scotea trupa la exerciții fizice, obligându-l apoi pe fiecare să se spele până la brâu cu apă rece. Alergau chicotind ca niște băiețandri prin grădina devastată. După gustare, Vancea îi alinia și trecea la instrucție. Explicase tuturora că pentru a se bucura de credibilitate este necesar să dovedească dorință și pregătire de luptă. „La dreapta, la stângă, la stânga-mprejur!” — comanda Vancea așa cum învățase el însuși când făcuse armata. Îi puneă să mărșăluiească în jurul casei, pe ulițele desfundate. Uneori cântau cu toții vreo arie puerilă, bine ritmată, atrăgând atenția militarilor, care-și lăsau

treburile ca să-i urmărească, surâzând cu înțelegere. Era prea devreme ca să ceară arme. Făceau instrucție cu puști de lemn improvizate de ei înșiși. Domnea o atmosferă de veselie și speranță. Viața comună esențializase relațiile lor. Acceptaseră de mult autoritatea lui Vancea și aveau încredere în steaua lui.

Trecuseră vreo zece zile de; la sosire, și nimeni nu-i deranjase. Optimismul general stagnea. Vancea își dădu seama și încercă să ajungă la un ofițer superior. Nu reuși să treacă de un sergent major reangajat, care îl liniști cu vorbe bune și bătai pe umăr. „Acolo e război — explicase omul arătând cu degetul spre apus —, acolo se merge cu tancurile.”

5

Într-o noapte au fost deșteptați din somn de strigăte și uruit de mașini, de căruțe. Nedumeriți, au ieșit pe pragul casei așa cum se aflau, în izmene și cămăși, desculți, Vancea cu pieptul gol. Pe uliță era o agitație neobișnuită. Un șir de camioane desperecheate și de căruțe încărcate cu oameni traversa localitatea. Uneori câte un geamăt se distingea din zgomotul general. Erau răniții. În pragul caselor ieșiseră cei cazați și îi urmăreau tăcuți cum trec, hurducați de făgașurile uscate ale drumului.

Istovit sau poate mort, dintr-o căruță se prăbuși un băiat. Dinu se repezi în uliță. Ceilalți îl urmară. Strigătele lor au atras atenția celorlalți răniți, care moțăiau, istoviți de drum și de suferință. Cel ce mina caii a oprit. Rănitul nu mișca. Era greu și rigid. Îl ridicară cu efort la loc în căruță și o urmăriră înaintând agale și pierzându-se în beznă. S-au întors în casă făcuți, s-au lungit în așternuturi și au vegheat până în zori. Dinu se gândi la tatăl său, la fel de neajutorat, cu infirmitatea lui, pierdut în inima unui continent străin, și pentru prima oară îi fu milă de el.

În ziua următoare, Vancea nu s-a mai desfășurat cu atâta exuberanță. Ceva mai târziu, cineva sosi cu vestea că răniții au fost instalați în clădirea școlii, golită la ordin. Dinu se întrerupse din curățatul ghetelor, stătu pe gânduri un moment, apoi o luă agale pe ulița mare. Căută spitalul improvizat și îl găsi. La poartă nu se vedea nimeni. Intră. Curtea era plină de bănci stivuite la întâmplare. La fel coridoarele. În sălile de clasă pe saltele întinse direct pe podele zăceau răniții, partere mari de suferință, uniforme pătate de noroi și sânge, bălțate de albul dubios al pansamentelor. Câte unul gemea, altul bolborosea cuvinte neînțelese, al treilea repeta la nesfârșit numele mamei. Dinu trecu mai departe. Rănitul de azi noapte nu se vedea.

Încheiase turul celor patru încăperi fără ca nimeni să-l întrebe ce caută. În cele din urmă zări într-un colț un morman de zdrențe din care nu se distingea niciun chip. Se apropie. Să fie acela? Palid, cu ochii și acum închiși, cu fața la perete, părea că tot nu respiră. Dinu se apropie. Îl privi o vreme, încercând să surprindă o mișcare. Nimic. Un alt rănit culcat alături îi adresă băiatului câteva cuvinte. Dinu se întoarse. Nu înțelegea. „Vrei ceva? — întreabă în românește. Ți-e sete?” Privi în jur, căutând un vas. Găsi o gamelă goală. Arătă spre ea. Rănitul aprobă cu un suspin. Dinu ieși, caută fântâna, scoase apă, spălă gamela și o umplu. Intră cu ea în încăpere, dar nu izbuti să ajungă la cel ce i se adresase. Un altul, de lângă ușă, întinsese mina după gamelă. Avea buzele crăpate de febră. Îl ajută să bea. Apoi bău altul. Gamela se goli. Se duse după altă apă. Refăcu astfel drumul de câteva ori până reuși să dea de băut celui care-i ceruse primul. Abia încheiase, și cel de lângă ușă îi făcu semn. Iar i se uscasc gura. Dinu îi spuse să aștepte. „Ce-i cu el?” — întreabă arătând spre rănitul de astă noapte. „Doarme” — îi răspunseră ceilalți, iar Dinu, fără să știe cum, înțelese. „De

mult?” „De mult, de zile în șir.” Nu era sigur că a înțeles bine. Dialogul s-a repetat cu mijloacele copilărești ale mimei. Își reluă apoi gamela și dădu de băut celor care voiau. În cele din urmă se apropie de contuzionat. Căută o zdreanță, o udă, o stoarse, și îi spală necunoscutului fața murdară de sânge, praf și sudoare. Un medic obosit vârî un moment nasul în încăpere, îl zări pe Dinu și întreabă cu severitate: „Ce faci aici? Cine ești dumneata? Dinu ghici sensul general și întinse mâinile arătând gamela și cârpa umedă. Omul îl privi cu ochi goi, prea ostenit ca să înțeleagă, apoi se retrase. Dinu continuă.

Veni și a doua zi, și a treia fără să spună o vorbă alor săi. Răniții îl cunoșteau, îi cereau mici servicii, să le răsucescă o țigară, să le caute un foc. Medicii, felcerii, infirmierii îl acceptară pe nesimțite. În acele condiții, orice mină de ajutor era mană cerească.

În curând s-au ales apele. Muribunzii se duseră pe drumul fără întoarcere. Ceilalți începură să se întremeze, de parcă atât așteptaseră. Singur în colțul său, mereu mai palid, rănitul vegeta. Și într-o zi se întâmplă minunea. Chipul necunoscutului învie sub mina lui Dinu. Băiatul se cutremură și scăpă gamela pe jos. Omul deschise ochii încercănați peste măsură. Dinu își reveni. Umezi o bucată de pânză curată, adusă de el și îi tamponă buzele. Ochii, a căror culoare nu o putea distinge, prăbușiți cum erau în golul orbitelor, îl priveau fără să clipească. Dinu încercă să-i zâmbească încurajator, dar nu izbuti decât o grimasă. Ochii dl fixau cu o expresie indescifrabilă. Tinărul rămase o vreme locului, încurcat, lăsându-se privit. Situația devenea stânjenitoare. Din fericire însă, nimeni nu observă duelul acesta mut. Câteva momente încă, și Dinu se smulse din raza fascinantelor priviri ale rănitului, făcându-și de lucru în altă parte.

Medicii și personalul îl adoptaseră de mult. Nimeni nu se înghesuia să ofere o mână de ajutor

la spital, unde răniții începuseră să vină mai în fiecare zi. Dinu aducea apă, spăla podele și geamuri, făcea mici servicii pacienților. Din când în când se apropia de „al său”, veghind să nu-i lipsească ceva. E drept că omul nu cerea niciodată nimic. Puțina mâncare pe care o accepta i-o dădea cu linguriță. Tot el îi dădea să bea. Odată îi pasase o jumătate de țigară aprinsă fără îndemânare. Ochii rănitului sclipiră. Trase adânc, dar se înecă. Tuși dureros, privirile i se tulburară. Dinu intră în panică. Recupără țigara căzută aprinsă în așternut și încercă să calmeze tușea bolnavului. Vreme de două zile acesta refuză hrana. Nu primea decât apa, pe care o sorbea încet, îndelung, temător.

Dinu ar fi vrut să știe câte ceva despre el: cine este, de unde vine, cum a fost rănit. Dar. Omul nu putea vorbi. Se mulțumea să privească țință în ochii lui Dinu, căutând acolo răspuns la întrebări nerostite.

Românii îl luau peste picior, convinși că-și pierde vremea cu vreo frumusețe locală descoperită cine știe unde și ținută în taină. Protestele lui Dinu sunau neconvingător. Cum în satul părăsit nu se arăta nicio femeie — personalul medical venise de aiurea —, îl urmăriră, într-o zi, să-l prindă asupra faptului. Când îl văzură intrând la spital, se dumiriră iute: lui Dinu i se aprinseseră călcâiele după vreuna dintre infirmierele bondoace care se agitau pe acolo. Băiatul nu se grăbi să infirme o ipoteză care îl scutea de corvoada de a explica o realitate greu de justificat.

I-ar fi fost imposibil să spună ce îl aducea zilnic, la căpătâiul necunoscutului. Nu era o atracție morbidă, iar mila nu tălmăcea întreg sentimentul. Nu era nici remușcare, nici curiozitate. Simpatie? De unde? Mediul era mai degrabă respingător, iar un rănit incapabil să se îngrijească nu putea fi o companie plăcută. Pentru ca Dinu cel crescut departe de urâtul vieții, Dinu cel ce abia de curând făcuse cunoștință cu efortul, iar corvezile cazone le

acceptase ca pe o treaptă spre un ideal, Dinu să-și asume de bunăvoie obligații penibile, care ar fi întors oricui stomacul pe dos, motivul trebuia să fie puternic.

Poate nu era decât fascinația morții. Omul fusese *acolo*, trecuse frontiera dintre ființă și neființă, șovăise îndelung pe muchea de cuțit care le desparte, mai purta pe retină peisaje de dincolo, de aceea ochii lui, grei de viziuni, se înfundau parcă mereu mai adânc în țeasta chircită. Dacă ar fi fost obligat s-o facă, ar fi distins printre altele senzația obscură că reprezintă pentru rănit un fel de funie salvatoare, o punte spre viață, că necunoscutul primește prin el un fluid binefăcător, care altfel i-ar fi fost refuzat. Dinu însă nu se simțea capabil să-și definească sentimentul. De altfel nici nu-și punea problema. Se purta așa cum simțea nevoia, revenind zilnic și fără motiv la căpătâiul omului de dincolo.

6

Veniră zile memorabile. Manevrele lui Vancea urniseră lucrurile din punctul mort. Comandantul marii unități, persoană ocultă, rar vizibilă, de care se vorbea cu un respect amestecat cu teamă, ținuse să-i vadă, ca și comisarul său. A fost o întrevedere memorabilă, un mic duel în care curiozitatea lupta cu neîncrederea. Elocința lui Vancea trebuia să depășească handicapul cunoașterii defectuoase a limbii. Generalul, care depășise șaiszeci de ani, o rupea pe franțuzește, o franceză solemnă, cu întorsături baroce. Franceza școlară a lui Dinu a fost pusă și ea la bătaie. Cu eforturi comune, dialogul s-a legat. Românii trebuiră să-și istorisească iarăși pățaniile care-i aduseseră. Departe de țara lor și mobilurile care-i determinau să se întoarcă. Vancea, elocvent pe românește, era stângaci într-o limbă străină, pe care o amesteca din plin cu expresii neaoșe și gesturi largi. Vocabularul sărac al fostului licean ucidea nuanțele, făcând ca pledoaria să sune destul de

puțin convingător. De aceea poate, printre întrebările deschise, firești, ale bătrânului militar, celălalt strecura chestiuni mai întortocheate. Traducerea trădătoare anula însă abilitățile de formulare și micile perfidii ale căpitanului cu buze subțiri, în ținută foarte îngrijită și mereu cu pistolul pe șold. Care îl seconda pe general. Din intervențiile acestuia răzbătea o neîncredere abia disimulată, menită să-i pună în încurcătură pe interlocutori. Dar Vancea și Dinu făceau asemenea eforturi pentru transpunerea fiecărei fraze dintr-o limbă într-alta încât o bună parte din idee se pierdea pe drum. Ofițerul superior aștepta calm derularea răspunsului. Profita însă de orice ocazie ca să reia inițiativa, iar atunci o făcea la modul său, fără ascunzișuri. Nimeni nu ridica tonul, afară de Vancea, care o făcea uneori din dorința de a fi mai convingător. Amândoi ofițerii rosteau cuvintele rar, distinct, păstrând unul față de celălalt o atitudine respectuoasă. Din tot răzbătea însă un conflict surd.

La început succedarea celor două moduri ale interogatoriului l-a deconcertat pe Vancea. Curând însă omul și-a dat seama de diferența de ton și semnificația ei. Vocea lui a început să trădeze îngrijorare. Trebuie să înțelegeți, spunea în esență ofițerul cărunt, suntem în vreme de război, nemții nu au niciun fel de scrupule, este necesar să ne apărăm chiar și în interior. Ceea ce spuneți sună atât de neobișnuit încât nu puteți avea pretenția să fiți crezuți pe loc. Aveți răbdare și nu vă pierdeți credința. În cele din urmă, adevărul va ieși la lumină, iar dacă va fi cazul vă vom ajuta. Tânărul îi privea fără să clipească, rămânând în picioare chiar și când ceilalți ședeau.

Una peste alta, discuțiile au fost duse cu bine la capăt. Generalul nu le-a promis decât atâta sprijin cât o vor permite ordinele superioare, el urmând să ceară dezlegările trebuincioase unui demers atât de neobișnuit. Totuși, a mai întrebat bărbatul cărunt,

ușor adus de spate: își dau ei seama ce vor? Știu ei oare cât de păcătos este războiul și cum arată el în afara parăzilor militare? S-au gândit vreodată ce gust are înfrângerea? Doresc să ducă luptă de partizani. Știu ei ce înseamnă un război fără front, în care nimic nu te apără între două bătălii, în care nu te poți bizui decât pe tine și pe ai tăi, totdeauna puțini? Nici natura înconjurătoare nu este un aliat fără greș. Niciodată pădurile nu vor fi destul de adânci, râpele destul de ferite. Iarna este prea frig, vara prea cald, merindele sunt pe sponci. S-au gândit la toate acestea? Dar la luptele propriu-zise? Se consideră apți să stea la pândă, să urmărească îndelung un soldat inamic, până ajung să-i cunoască obiceiurile, slăbiciunile, și apoi să-l ucidă cu sânge rece pe acest om, care nu va mai fi un necunoscut? Iar dacă ar cădea în mâinile nemților, ar ști ei să se poarte cum se cuvine? S-au gândit vreodată la tortură? La moarte? S-au gândit la ele cu adevărat? Și erau gata să le înfrunte?

În loc de răspuns, o clipă lungă de tăcere. Înțelegeau că întrebările generalului urmăreau să-i provoace nu la declarații sonore, ci la meditație. Vancea își făcu datoria de a rosti fraza care se cerea, după care au fost lăsați să se retragă.

A urmat un interludiu de alte câteva săptămâni. Vancea profită pentru a relua cu toată seriozitatea instrucția grupului. Dinu își găsea vreme zilnic să se repeadă până la spital.

Au trecut astfel două luni din iarnă. Satul ciudat își schimba fizionomia într-un ritm viu. Mai multe case au fost demolate pentru a li se arde lemnăria. Românii au dat și ei o mină de ajutor. Era o senzație neobișnuită să intri astfel într-un univers familial străin, să scoți la lumină cotloane rămase în umbră de la facerea lumii. Cocoțat pe căpriori, Dinu privea roată satul. Începuse să se orienteze în spațiu și ghicea ulițele după șirurile de acoperișuri. Sub el, casa se căsca despicală ca de o ghilotină imensă, șarpanta podului înfățișând coastele scoase

la lumină de marele atentat. Avea senzația că își face drum cu sabia în viscerele unui animal fabulos, își aminti de căminul lor de acasă, rămânând pe gânduri, cu toporul în mână, călare pe o bârnă afumată. Crivățul, veche cunoștință, îi tăia obrazii. Dinu însă îl ignora, surâzând amintirii și propriei sale copilării.

7

Cele două luni au trecut repede. Și într-o bună zi cei șase au fost convocați la comandant. Acesta era însoțit, ca și data trecută, de comisarul cel tânăr. Generalul îi felicită: tentativa lor fusese aprobată. Aveau să-și revadă țara, să lupte pentru eliberarea ei. Spunând aceasta, nu era deloc voios. Rostea cuvintele mai degrabă încruntat, concentrat asupra unui gând al său. Românii însă mai că nu chiuiră de bucurie. În sfârșit, fuseseră ascultați, înțeleși! Chipurile li se îmbujorară sau păliră, după temperamentul fiecăruia, ochii li se umeziră, iar în palme îi furnica nerăbdarea de a acționa. Căpitanul cel tânăr interveni și el, precizând: aveau să fie parașutați, după pregătirea de rigoare, într-o zonă pe care nemții o credeau invulnerabilă. Astfel vor putea să aplice inamicului lovituri grele. Să vedem, reluă generalul. Frontul poate fi trecut și pe sol. Poate că e mai practic. Nu cred, reveni căpitanul. Ordinele sunt categorice. Vor fi parașutați. Foarte bine, strigă Vancea. Așa o să facem. Noi nu ne temem, nu dăm înapoi! Ceilalți îl susținură, cu sau fără cuvinte.

Principalul, reluă comandantul, este să vă pregătiți pentru luptă. Dușmanul va fi necruțător. La partizani domnește o disciplină militară. Să se prepare pentru o viață aspră, să facă trageri, să învețe să se târască, să se piardă în teren, să pândească nevăzuți ore în șir, să rabde în tăcere de foame și sete, fără să obosească, fără să strănute, fără să-și facă nevoile.

Să nu uitate, adăugă mai tânărul ofițer, că războiul se duce fără duioșie. La război trebuie să ucizi, iar

dacă îți tremură mâna s-ar putea ca tu să fii cel ucis. Trebuie să se obișnuiască cel puțin cu gândul: vor ucide cu sânge rece, cu precizie, la ordin. Vor ucide atacând, și nu doar în apărare. Partizanii sunt răzbunătorii poporului. Pentru a executa sentințele acestuia, partizanii nu pot instala un scaun electric, nici convoca un tribunal. Uneori pentru a lovi dușmanul poate fi necesar să dobori și un inș> nevinovat sau să împuști un trădător. Să tragi în cineva pe care până ieri îl socoteai de-al tău. În prietenul cel mai bun! Dacă așa cere ordinul, așa faci. Comandantul știe mai bine. Comandantul răspunde. Ori vei fi în stare să te porți astfel, ori vei cădea în câteva zile.

Ascultaseră încruntați acest program sumbru. Auziseră multe despre război, dar niciodată nu se gândiseră la el ca la un mecanism inexorabil și nici la ei ca la niște călăi lipsiți de personalitate. Vancea salvase ca de obicei situația cu o frază generală, mulțumitoare pentru toată lumea.

Plecaseră gânditori. Vancea îi liniști. Războiul nu-i o joacă de copii, o știuseră de la început, nu-i așa? Cine nu se simte pregătit mai poate da înapoi. Fără supărare. Cât privește ultima parte a discursului, fără îndoială că ofițerul exagerase tocmai pentru a-i trezi la realitate, în ce îl privește, o să practice o instrucție la cataramă „și cine n-o să-l urmeze n-o să capete girul său.

Începură chiar de a doua zi. De unde știa Vancea toate secretele milităriei? Marșuri lungi cu mâncare pe sponci, săpări de tranșee, căutări de urme, cățărări în copaci, amenajări de adăposturi, concursuri de camuflaj „exerciții de observare atentă a terenului, de sesizare din zbor și fără greș a reperelor, de apreciere corectă a distanțelor. Din când în când îi asista câte un subofițer „care le corija cum putea erorile, încurajându-i însă, cu destulă admirație pentru voința și perseverența lor.

În câteva rânduri fuseseră duși la trageri, pe un mic teren improvizat pentru trupă. Acolo, în

sfârșit, pusese ră mina pe armă — una singură, cât aduseseră pentru antrenament cei patru gradați care-i însoțiseră.

Dinu ținea pentru prima oară în mână o pușcă. Descoperea cu mirare că e un obiect mai degrabă plăcut. Se înțelese din prima clipă cu ea. Patul i se înfipse în umăr așa cum scrie la carte. Se înverșunase împotriva țintei, care se refuza glonțului. Un subofițer îl potolise: mai liniștit, mai rece, mai calculat. Sufletul furtunos nu avantajează siguranța mâinii. Trăirea nu poate ține locul tehnicii. Îi descompuse operația în elemente și îl obligase să le învețe. Separate erau niște gesturi anoste, fără sens. Le reluase mecanic, și — surpriză — glonțul se înfipse în cercul al doilea. Tehnica învinsese pasiunea.

Dinu repetase operația cu același succes. Era sincer deconcertat. Sensul războiului se pierdea undeva între chichițele unui mecanism și aberațiile optice. Trecând să-și vadă rănitul, care se afla în aceeași stare de vegetare, Dinu se întreba dacă nu căzuse și el astfel, dacă pentru neamțul care îl doborâse nu fusese și el o țintă neînsuflețită, ochită cu sânge rece și fără mișcări de prisos, un exercițiu de balistică. Pesemne că da. Se cutremură. Ținta se afla, vie, lângă el, deși mută și aproape nemișcată, strigând numai cu privirea și aceasta doar când îl simțea pe Dinu aproape.

8

„Și dacă ne lansează din avion?” — întreabă într-o seară unul dintre tineri. Era limpede că bătrânul combatant este de altă părere, dar dacă totuși?... Saltul cu parașuta se învață și el. Apoi nu oricine este gata să se arunce în gol de la bordul unui avion. „Tu ce-ai face, te-ai arunca?” — sună inevitabil întrebarea finală. „Cred că dau — se auzi răspunsul destul de puțin angajat al lui Dinu. Ideile lui despre saltul cu parașuta erau total imprecise. Nu văzuse niciodată un asemenea exercițiu. Câteodată îl asocia cu beatitudinea

zborului, alteori cu prăbușirea. Nu sărise nici măcar la trambulină în vreunul din ștrandurile care împânziseră Bucureștii înainte de război.

Când îi veni iarăși rândul la procurarea lemnelor de foc, se sui pe bârnele casei în demolare și privi în jos.

Podeaua se afla numai la doi-trei metri. Sări elastic „lăsându-se să cadă pe o parte. Repetă figura până ce stârni revolta celorlalți — îi ardea de joacă pe gerul acela? De atunci veni zilnic, la ore mai liniștite, făcându-și micul antrenament în secret, un secret oare îl ferea de ridicol, căci doi metri și jumătate — ce însemnau ei oare în comparație cu sutele, poate cu miile de metri de la care aveau să fie lansați? Socotise însă că nu căderea prin aer poate fi primejdioasă, ci contactul cu solul. Dacă știi să cazi, ești salvat, gândea. După câteva zile, se cocoțase pe ultimii căpriori ai acoperișului și sărise de acolo. Se alesese cu o scrântitură care îi umflase glezna. I-a fost cam greu s-o disimuleze, întrucât se trezea strâmbându-se de durere. Dinu era însă încăpățânat, așa că tăcu până la vindecare.

Într-o zi, la trageră veni să asiste căpitanul cel tânăr. Urmări în tăcere modestele lor performanțe, corijă câteva erori și plecă înainte ca băieții să aibă curajul de a-i pune vreo întrebare. Apoi viscolul îi ținu câteva zile în casă. Nu și pe Vancea, care își asuma treburile de făcut pe afară. Dinu îl urma. Nu putea renunța să treacă pe la spital. La întoarcere o tăia prin câte o curte pustie, pe care o străbătea târându-se, încercând să se facă mic și să păstreze intact un paravan alb între inamic și el. Iar trecând pe lângă vreo clădire pe jumătate demolată se cățara pe zidul înghețat și sărea de acolo, rostogolindu-se în zăpada moale. „Dacă am avea norocul să pornim cât nu se topește zăpada” — își spunea. Zăpada se bătuca, se înnegrea, dispărea sub altă zăpadă, apoi sub alta, și ei tot în satul părăsit se aflau. Iarna dezlănțuită retezase mult din

avântul celor șase, al căror spirit combativ scădea văzând cu ochii. Vancea însuși începea s-o lase mai moale. La urma urmei, cât poate dura un elan fără susținere? Primul pe care îl revolta însă o asemenea mentalitate era chiar el. Cum, după ce depășiseră etapele cele mai grele, ale neîncrederii, ale îndoielii, tocmai acum să dea înapoi, acum când, poate, dintr-o clipă în alta...

9

Câteva zile mai apoi se treziră într-o hărmălaie de nedescris. Încă nu se crăpase de ziuă. Își traseră pe ei scurtele vătuite și ieșiră să afle ce înseamnă vânzoleala din jur. Marea unitate își muta sediul cu câteva zeci de kilometri spre vest. Ofensiva de iarnă îi împinsese pe nemți înapoi. Ostașii alergau de colo-colo. Se încărcau camioane cu lăzi de hârtii și mobilier de birou. Transmisioniștii își demontau instalațiile, bucătarii își adunau cazanele și polonicele.

Românii nu aveau ce strânge. Rămaseră în așteptarea unui ordin pentru a se alătura trupei. Vancea își stăpânea cu greu neastâmpărul. Era tentat să fugă la comandament și să ceară lămuriri, dar socotea mai înțelept să aștepte. Dinu sta și el ca pe ghimpi. Spitalul rămânea oare pe loc? Tare ar fi dat o fugă până acolo, dar Vancea i-o interzisese formal. Trebuiau să fie în formație completă oricând ar fi venit ordinul de deplasare. Au așteptat astfel până spre seară. Începea să se întunece când, fără un cuvânt, Dinu se ridică și ieși. Forfota se mai potolise. Ulițele păreau și mai pustii ca de obicei. Dinu goni până la spital. Era încă la locul său. Personalul se agita fără rost. Mutarea urma să aibă loc a doua zi.

Rănitul său avea ochii închiși. Dinu îi puse mâna pe obraz. Nasul era înghețat, la fel pomeții ascuțiți de slăbiciune. Respirația nu se mai simțea. Dădu să-și tragă mina când rănitul, cu o mișcare stângace, o întinse pe a lui și i-o prinse. Cinci gheare descărnate și reci se agătară de ea. Tânărul

nu cuteză să se retragă. Răspunse străneri de mină prin alta și-și lăsa o vreme degetele să se amestece cu ale rănitului. Între timp vorbea cu ceilalți, încercând să afle încotro va fi transferat spitalul și dacă va rămâne în apropierea marii unități. Nu cumva bolnavii vor fi dispersați? Ce se va alege de rănitul său? Răspunsurile contradictorii nu-l puteau liniști. Vru să agațe un medic ce trecea prin fața ușii însă rănitul îl reținu și Dinu renunță să plece.

Se întunecase de-a binelea. Încăperea era luminată numai de mucerile câtorva țigări. Dinu înțepenise într-o poziție puțin comodă. Încercă să-și retragă mâna dintr-a rănitului. Nu izbuti. Degetele celuilalt erau încleștate pe ale sale, care amorfiseră. Încercă iarăși. Întunericul era de partea lui. Luptă îndelung, fără zgomot, fără a-i lăsa pe cei din jur să ghicească ce se întâmplă, pentru a desface, deget după deget, mâna mortului de pe a sa.. Când reuși, se ridică în picioare, se sprijini de zid, țeapăn, incapabil să umble, cu mâna înstrăinată. Omul murise fără un cuvânt. Nimeni nu-i va ști vreodată numele. Îl așteptase oare ca să moară? Ce reprezentase pentru el tânărul străin care îi umezea câteodată buzele? Acolo în întuneric, printre aștrii cu mișcări lente ai țigărilor. Dinu plânse nedreptatea care i se făcuse.

10

Drumul spre casă i se păru nesfârșit de lung. Atunci când ajunse, găsi locul pustiu. Porni să-i caute pe băieți. Nu i-a fost ușor să dea de urma lor. Într-un târziu află plecaseră în mare grabă cu un camion după ce primiseră uniforme și arme. Venise după ei un avion! Unde? Cine putea ști unde aterizase avionul!? Oceanul de zăpadă înconjurător i se păru dintr-odată nemărginit. Dinu se simțea singur, părăsit pe o insulă pustie. Casa care găzduise comandamentul redevenise o primărie oarecare de sat. În soba caldă încă, un vraf de hârtii arse mai amintea de «cei care

părăsiseră locurile. Exploră îndelung satul. Și astfel descoperi, la marginea lui dinspre apus, o ultimă hodorogă motorizată, supraîncărcată și rămasă în pană. Cu ea porni, în ziua următoare, către noul sediu al marii unități.

Era sfâșiat de regrete. Cum, după atâtea sacrificii, chinuri și umilințe, să rateze totul dintr-o întâmplare stupidă?! Ajuns aici, se întreba cum ar fi putut să-l abandoneze pe muribund, care-i solicitase atât de imperios prezența. Se mai întreba unde or fi acum Vancea și ceilalți, cum trecuseră marea probă a parașutării, cum fuseseră primiți în detașamentul de partizani spre care porniseră? Avea să afle vreodată?

La comandament l-au privit cu îndoială: cum de dispăruse tocmai când se apropia momentul plecării? Desigur, nu avea de unde să știe, dar era de datoria lui să răspundă oricând la apel. Vancea fusese negru de supărare. Generalul comandant nu voia să-i vadă în ochi. Voluntar și dezertor — cine a mai auzit una ca asta?

Dinu era roșu la față și transpira abundant sub ochii căpitanului, care îl privea cu ironie. Își povesti pățania, dar pe măsură ce istorisea își dădea seama cât era ea de neverosimilă și ce jalnic putea să sune — o minciună improvizată — în urechile ofițerului. Acesta nici nu se osteni să tragă concluziile care se impuneau. Îi ordonă să se prezinte la batalionul de corvoadă. Nu era pentru multă vreme. Curând a fost vărsat la o unitate de prizonieri, unde a rămas până după sfârșitul războiului. N-a mai încercat niciodată să explice cuiva cele întâmplate. Numai bătrânul Pavelcu — se stinsese de mult, părăsit, fără știri — crezuse poate că fiul său a devenit eroul care nu a putut fi el însuși.

După 1945, Dinu Pavelcu se zbătuse din greu pentru a obține repatrierea. Rămăsese aproape singur spre finele deceniului al șaselea în preeriile asiatice unde își petrecuse ultimii ani. Era un caz

neobișnuit. Și trebuiră să intervină lichidarea unității și bunăvoința unui om de suflet ca să fie asimilat celorlalți prizonieri și să se încheie astfel o aventură care și așa durase prea mult.

11

Întors în țară, se văzu pe drumuri. În ultimii ani devenise însă un electrician de întreținere onorabil. Se angajă la o fabrică, își improvizează un cămin, o familie. Se însură cu o fată simplă, fără pretenții. Avură un copil. Lucrurile meraseră bine un an, doi, trei, cât dură anestezia. Se ducea la fabrică. Își îndeplinea câteva minime obligații casnice. După care se retrăgea în cotlonul său și citea. Era în urmă cu o sută de ani. Refuza însă orice ieșire. Nu lua parte decât la ședințele obligatorii. Nu avea prieteni. Lavinia, copilul nu erau decât altfel de străini.

Abia mai târziu se topiră sloiurile. Prăpastia culturală dintre el și cel care ar fi putut fi se reducea încet. Năzbâtiile copilului începură să-l înduioșeze, și uneori încerca o milă nesfârșită pentru femeia de lângă el. Apoi se trezi extinzând aria milei asupra unor inși abia cunoscuți. Era irezistibil și reconfortant. Într-o zi simți un junghi în inimă văzând o boabă de sânge pe degetul împuns al dracului de copil. Dinu Pavelcu revenise la viață.

Operația era plină de riscuri. Câtă vreme somnolase putuse crede în fragilitatea memoriei. Acum nu mai avea nicio scuză. Un gând îl domina zi și noapte: să-i afle pe Vancea și pe ceilalți, să le spună că nu i-a părăsit, nu a dezertat.

Își luă inima în dinți și le scrisese. Adresele șchioape le reținuse din poveștile lor despre sine. Răspunsurile, câte au venit, erau simple ridicări din umeri. Nu mai trăia nimeni? Atunci măcar amintirea!

Consultă un specialist în mișcarea de partizani. Acesta nu auzise de oamenii lui Vancea. Își rezervă un concediu ca să colinde ținuturile aflate în

memorabila iarnă sub cizmă nemțească și în apropierea frontului. Trecu dintr-o localitate în alta, interogând autoritățile locale și chestionându-i pe bătrânii proptiți în baston la porțile caselor. Nimic până în E. Aici găsi un fir foarte subțire, care îl aduse în satul F. Era o comună temeinic întocmită, cu multe sute de case. Deodată firul păru că se rupse. Și s-ar fi rupt dacă în disperare de cauză n-ar fi trecut în revistă mormintele din cimitir și astfel n-ar fi dat peste groapa «comună a cinci necunoscuți având o dată a morții care se potrivea cu evenimentele.

Ca să verifice valoarea descoperirii sale, Dinu Pavelcu văscoli satul. Bătu la toate ușile, învinse toate reținerile, căutându-i pe vârstnici, și printre ei pe martori. Nimeni nu știa cine poate să fie insul cel apucat și ce urmărește. Astfel, prima dintre atitudini fu o muțenie care ar fi scos din minți pe oricine. Îndârjirea lui Dinu, care nu se dădea bătut și părea că se instalase pe veci în satul uitat de istorie, sfârși prin a zdruncina inerțiile. Mai întâi timid, apoi mai cu inimă, limbile se dezlegară și atunci mărturiile curseră într-un șuvoi torențial. Întreg satul fusese de față ori cel puțin auzise de nemaipomenita întâmplare. Și cum ar fi putut s-o uite? Oare în fiecare zi te trezești cu un aeroplan inamic deasupra capului? Nu mai auziseră aeroplan. Intrigați, ieșiseră în uliță, cu mic, cu mare. Aparatul strălucea în lumina zorilor, parcă era de argint viu. Și deodată de avion se desprinsese o formă umană, și încă una, și iarăși. Cinci parașute se deschiseră cu pocnet și începură să se legene peste sat. Stăteau cu toții gură-cască și priveau cum coboară mingile de pânză.

Apoi răsună o armă. Și încă una. Din pridvorul primăriei ocupate de nemți, trei soldați în uniforme măslinii trăgeau în țintele abia mișcătoare. Tresăriră pe rând, iar atunci când atinseră albul zăpezii — pe ulițe și prin curți, pe unde căzură — îl pătară cu sânge.

Răcnind furios și trăgând în aer, nemții siliseră lumea să se închidă în case. Adunaseră pe urmă leșurile în fața primăriei. De la ferestre, prin ochiurile perdelelor, oamenii îi văzuseră buzunărindu-le. De ce-or fi fost lansați atunci și acolo, cu ce gând? Imposibil de ghicit. A doua: zi, nemții scosese răomeni la săpat și-i îngropaseră pe toți cinci la un loc, fără cruce, la marginea cimitirului. După război, popa Marcu se îndurase să le pună la cap o cruce de stejar.

O confirmare mai limpede nu se putea spera. Dinu aștepta totuși, înfrigurat, un detaliu, o notă falsă, ceva care să nu concorde cu cele știute sau imaginate de el, ceva care i-ar mai permite să nădăjduiască. Dar informațiile se legau simplu, direct. Și nu lăsau loc pentru speranță.

12

Reveni în Capitală cu sentimente confuze. Pățania lui n-o cunoștea nimeni în afara Laviniei, care ascultase câteva relatări fragmentare cu sentimentul că Pavelcu istorisește un basm. Valeriu era prea mic. Neputința de a vorbi îl măcina pe Dinu. Oricine are dreptul să se disculpe. De ce nu și el? Cineva i-l răpise. Avea să poarte veșnic în suflet vina de a nu fi fost atunci alături de ai săi.

par ce poate fi mai împovărător decât un secret? Nu rezistă. Apucat de o furie a ponegririi de sine, povesti în dreapta și în stânga. Făcând-o, era departe de a se simți eliberat. Rudele îmbătrânite, pe care le regăsise cu eforturi de memorie afectivă, ascultau perplexe cuvintele lui Pavelcu. Unchii și mătușile parkinsoniene, verii principali își aveau îndoielile lor cu privire la fiul eroului de la Oituz, a cărui dispariție bruscă, în urmă cu ani, îi nedumerise la fel de mult ca reapariția inexplicabilă a lui Dinu, ca mariajul său precipitat și, pare-se, neinspirat.

Doi-trei oameni de inimă îl sfătuiră să renunțe. De altfel nu putea fi sigur de nimic. Probabil că Vancea și ceilalți trăiau cine știe unde, iar cei cinci

din F. Erau străini de insomniile lui Dinu. Puținii colegi și amici, achiziții de dată recentă, îl ascultau cu jenă, refuzând orice comentariu. Cu ei avea senzația că vorbește într-o cameră goală. Singurul ecou cert al cuvintelor sale fu ancheta la care trebui să răspundă. Pavelcu socoti sub demnitatea lui să retragă o acuzație pe care nu o formulase.

„Și-a căutat-o cu luminarea” — comentase șeful anchetei. Dinu trebuia lăsat să cântărească evenimentele din nou, în liniște și fără grabă. Pentru aceasta nu era greu de găsit un claustru adecvat. L-a și aflat, și pentru destulă vreme. Părăsindu-l, mulți ani mai târziu, Pavelcu avea răspuns la toate întrebările.

NICIODATĂ TOAMNA

Soneria se auzi scurt și înăbușit. Maria coborî scara îngustă, privi prin fereștrăuica practică în ușa de stejar afumat și spuse destul de tare ca Rebedea să audă: „Au venit.”

Deschise. Era tot locotenentul cu gât subțire și lung, ocolit la distanță de gulerul mantalei aspre. Lângă el, înghesuiți pe ultima treaptă, meschină, a peronului, doi soldați îmbătrâniți și absenți. „Poftim” — zise Maria, făcându-le loc să intre. Ceea ce o mira era faptul că venea de fiecare dată același ofițer; soldații erau mereu alții.

Închise și porni să urce în urma celor trei. Rupse în trecere foaia calendarului. Înregistrează mecanic data: 5 noiembrie. „Răspoimăine va fi ziua lui Ghiță” — își spuse. La fel de mecanic revăzu o clipă imaginea lui din seara în care, ascuns în casa lor, își amintise că e ziua lui. Îl sărbătoriseră pe șoptite. De atunci nu-l mai avuseseră niciodată atât de aproape.

Rebedea îi primi în capul scării, fără mirare. Ascultară în tăcere scurta explicație stereotipă: „Ordin... percheziție... părăsirea casei pentru două zile...” Nu aveau de ce să fie surprinși. Era pentru a treia oară în anul acela. Ca și anul

trecut... „Foarte bine — spuse Rebedea. Așa trebuie, așa e bine.”

Pe Maria o trecu parcă un fior. Dacă acest noiembrie ar fi fost mai puțin umed, mai puțin înghețat...

Maria examinează biroul. Rebedea făcuse să dispară stiloul, cele două creioane mecanice și fotografia în ramă de argint care o reprezenta pe sora lui mai mică, ucisă la bombardament. Nu așteptase ca locotenentul să le atragă atenția, ca de obicei, să fie cu ochii în patru, nu răspunde pentru lucrurile mici. Acum tânărul examina încăperea, rotindu-și capul ca o turelă în blindajul circular al gulerului. Ceilalți trăgeau cu zgomot sertarele. Scoteau rufe albe, împăturite atent, apoi le puneau la loc, totul cu o anumită duioșie, parcă ar fi atins niște ființe lipsite de apărare. Ridicată fără efort, canapeaua din mijlocul încăperii s-a bucurat de un tratament ceva mai brutal. Rebedea își reprimă un reflex: era cât pe ce să se încrunte. Covorul fusese împins la o parte, în căutarea unei posibile ascunzătorii în podea. Hainele au fost și ele scoase din dulap și stivuite pe canapea. Dulapul însuși, examinat în fugă, a fost îndepărtat de perete, apoi împins la loc.

Mai greu a fost cu biblioteca. Cele câteva sute de cărți umpleau rafturile unei mobile ușoare, ocupând un colț al încăperii. Deși clădite fără mare grijă pentru aspectul estetic, erau așezate în ordine, ordinea inventată de Rebedea și necesară lui. Maria încercă să-l îndepărteze: „Nu vrei să dai jos geamantanul?” Locotenentul o făcu el însuși. Îl trase cu grijă de pe dulap, îl scutură ușor, îl deschise — era gol —, apoi i-l întinse Măriei.

Rebedea începuse să scoată cărțile din rafturi cu mâna lui. Un soldat îl admonestă: „Nu e voie”. Locotenentul îl înlocui pe stăpânul casei, dar, cum apuca prea multe cărți deodată, sfârși prin a le scăpa pe jos. În curând în fața bibliotecii era un

morman inform de cărți în suferință, deschise la întâmplare, cu paginile îndoite.

Maria scoase din scrin două cămăși pentru Rebedea și le puse în valiză. Trebuia să se grăbească. Împături o rochie, un pled, un prosop și se opri. Ca să ia periuțele de dinți din baie, trebuia să aștepte cercetarea ei.

Se gândea la cine să ceară găzduire de data asta. Nu putea să uite ce figură lungă făcuseră Nora și Miti ultima oară când se treziseră cu ei la ușă, cât de prost primiseră explicațiile lor. „Nu se poate — protestase Miti — ca oameni cinstiți să fie scoși din casă în ajunul demonstrației, Maria explicase acolo, în prag, configurația terenului. Privind sub un anumit unghi, de la fereastra băii se vedea, peste două străzi, fanfara. Miti cunoștea bine cartierul. În iulie 1944 se ascunsese și el în locuința lor. „Nici măcar nu e la bulevard. Și apoi, la cinci ani după eliberare...” Rebedea intervenise: „Dacă nu înțelegeți imperativele majore ale timpului...” „Au sigilat toată casa, trei etaje — insistase Maria. Nu e vorba de noi, ci de poziția clădirii.” Înnoptaseră tot la Silvia, ca și prima dată. Jucaseră cărți și băuseră cafea toată noaptea. În pătucul de fetiță al Silviei nu puteau dormi decât pe rând. Rebedea refuzase să se culce și adormise pe scaun, cu o carte în poală.

„Arme — auzi Maria ca prin vis —, am găsit arme.” ’ Era unul dintre soldați. Locotenentul îi privi plin de reproș pe stăpânii casei. Din doi pași era dincolo. Rebedea și Maria înmărmuriseră. Locotenentul reveni înjurând, în mâini cu binoclul de câmp. Tremura de enervare că nu reușește să-l determine pe subaltern să privească prin instrumentul optic. Renunțând, i-l întinse Măriei cu aceeași privire întunecată.

„Sunteți gata?” — întrebă. Maria culese iute din baie obiectele de toaletă și le azvârli în geamantan. Rebedea trecu în revistă ferestrele, să vadă dacă sunt bine închise, și încercă robinetele.

Locotenentul scoase din largile buzunare ale mantalei cele necesare și aplică sigiliul. În fața porții se salutară cu Avrameștii de la parter. Bătrânii stăteau pe o valiză întărită cu șipci de lemn și colțuri metalice. La vederea grupului se ridicară. Locotenentul ordonă unui soldat să ia valiza. Acesta o ridică fără să-i privească. Porniră cu toții spre stație. Locotenentul și celălalt soldat intrară în curtea vecină. „Urci valiza în tramvai și vii aici, la numărul șapte” — spuse locotenentul. Soldatul răspunse cazon.

Ieșiră în bulevard. Coccoțați pe scări de lemn, mai mulți tineri întindeau cablurile instalației de amplificare. Fluierau pe întrecute. Rebedea înainta în pas de marș. Mergând în urma lui, Maria privi un timp o frunză mare, galbenă, de tei care se lipise de tocul pantofului bărbătesc și nu se lăsa dusă. Revenindu-și, respiră aerul umed și își spuse că de astă dată mersese mai ușor.

ALTE MODURI DE A LUNECA PE O COAJA DE BANANA

IDILA

1

— N-am găsit spanac. Am luat unișor.

— Nu mănânc.

— E la fel de bun ca spanacul. Bunica ținea o prăjină de loc numai ca să aibă unișor. Curăță sângele.

— Spanacul curăță sângele. Trebuia să iei alaltăieri.

— Alaltăieri a fost luni. Piața goală.

— Atunci ieri.

— Ieri am dus rufele la spălat. Numai de spanac n-am avut vreme.

— Pentru că se găsea.

— Nu pot să le fac pe toate.

— Nu te roagă nimeni.

— E-n regulă...

În vremuri imemoriale, Măricuț a fost ordonanța comandorului de aviație Mihai B. Anii au trecut,

aripile parcă nici n-au fost. Ordonanța s-a integrat în familie. Până la un punct.

— Încetează să te porți cu mine ca și cu un debil mintal.

— Spune cineva ceva de felul ăsta?

— Nici să n-o gândească!

Măricuț descarcă sacoșele: untul și brânza de vaci — pe masă; detergenții — direct în cămară.

— De ce nu spui nimic?

— La ce bun?

— Adică nu-s debil mintal, ci senil.

— Aveți chef de harță? Eu n-am.

— Tu n-ai niciodată chef! Cu tine moare omul de urât!

2

— Ce pui pe foc?

— Laptele, nu se vede?

— Nu-mi place.

— Dar nu beți lapte în fiecare dimineață?!

— Beau, dar nu-mi place.

— Atunci o să beți și azi.

— Nu. Vreau cafea.

— Cafea? Nu aveți voie. Interzis de doctor.

— Nu beau lapte!

— Perfect.

— Beau cafea!

— Nu am cafea.

— Du-te și cumpără.

— Nu se poate. Nu se mai cultivă.

— Măricuț!

— Fiți om de înțeleș. Organismul are nevoie de lapte. Vă face bine. Și dacă l-am cărat până aici...

— Bea-l tu, că tot ești anemic...

Măricuț cântărește nouăzeci și opt de kilograme.

— Vedeți cum sunteți?

— N-am chef să beau lapte și n-am să beau.

— Bine, bine. Știu eu că o să beți, dar numai după ce o să-mi scoateți sufletul.

Mihai B. Iese din bucătărie trântind ușa. Măricuț nu-și pierde cumpătul. Despachetează untul și

brânza, scoate cești, pune tacâmuri pentru micul dejun, taie pâine. În mijlocul unei felii se oprește, atent la un semnal numai de el știut. Lasă plinea. Aruncă o privire spre vasul de lupte, micșorează flacăra și părăsește bucătăria. Se îndreaptă spre baie. Ușa e închisă.

— Aha, trebuia să prevăd.

Își trece necăjit palma peste chelia impunătoare. Un minut mai apoi revine.

— Tot acolo sunteți?

Mihai nu răspunde. Măricuț încearcă ușa. Închisă.

— Gata?

Dinăuntru se aude o voce străină:

— Cine-i acolo?

— Terminați cu prostiile!

— Dorești ceva?

— Da!

— Am luat notă.

— Iar, domnule?!

— Ce anume iar?

Măricuț se întoarce bombănind să păzească laptele. După alte două minute bate la ușa băii. Ascultă. Nimic. Ba da, un foșnet de ziar.

— Nu vreți să citiți morții în balcon?

— Mă simt foarte bine aici.

— Încetați odată!

— Poftim?!

— Bine. Am plecat. Vedeți că e laptele pe foc. Măricuț trânteste ușa, coboară scara în viteză, sună alături la Popești.

Mihai ascultă o clipă, apoi deschide, iese. În bucătărie, laptele începe să se umfle. Îl privește cu gura încleștată. Apoi urmărește fascinat revărsarea lentă a diluviului alb. Un miros de lapte ars umple bucătăria. Primul val trece, laptele se potolește și continuă să fiarbă liniștit. Caimacul de pe vas își pierde albeața, se închide la culoare, trece în bej, în cafeniu, până la negru.

Măricuț revine, constată dezastrul și se ia cu mâinile de cap.

— Sunteți mulțumit? strigă exasperat și trage de pe foc vasul condamnat.

În tava plitei de aragaz, o baltă de lapte se rumenește lent. Mihai părăsește solemn bucătăria cu ziarul în mină.

— Douăzeci de minute am stat la lapte. Acum o să beți ceai. Dacă o să vi-l faceți singur.

Mihai nu-l mai aude. A luat de la capăt „Mica publicitate”.

3

Salatele au frunza crețată și plină de unghere secrete. Măricuț deșartă sacoșa în chiuvetă și lasă apa să curgă. Văzând cu ochii, verdele devine și mai verde.

În ușa bucătăriei apare Mihai.

— N-am nimic de valoare. Numai verigheta. E bătrânească. Aur bun. Ia-o.

— Ce să fac eu cu ea?

— Altceva n-am. Ia-o și du-te.

— Unde să mă duc?

— Unde vezi cu ochii. Acasă la tine, la Slatina.

— Nu mai am pe nimeni la Slatina.

— Atunci în altă parte. Oriunde.

— Vreți să plec?

— Ai înțeles până la urmă! Da, lasă-mă cu Dumnezeu, cu nenorocirile mele, cu bolile mele, cu senilitatea mea, dar lasă-mă, dă-mi pace și du-te!

Măricuț privește cu gura ușor deschisă. Are mânecele suflecate, mâinile ude. Urmărește spectacolul, căci textul nu-i e decât prea familiar. Prințul întoarce spatele și iese. Cu un calm fără îndoială anormal, Măricuț se întoarce la salata din chiuvetă. O spală frunză cu frunză pe ambele fețe și depune recolta în salatiară cu sare, ulei și o lacrimă de oțet...

Din apartament se aude zgomot de sertare trase cu violență. Măricuț nu ia seama decât mai târziu.

Atunci își zvântă mâinile, intră în casă. Mihai este în camera ordonanței. Ce face acolo? Titularul încăperii deschide ușa. Rămâne în prag. Ușile dulapului sunt deschise larg, îmbrăcăminte e vraște pe mobile. Sertarele își revarsă conținutul. Albiturile, batistele, articolele de toaletă — pe scaune, pe mescioara de-o palmă, pe jos. În mijloc, o valiză enormă, antică, foarte grea.

— Ce faceți?! exclamă inutil Măricuț.

— Nu eu: tu! Îți faci bagajele! Pleci!

Măricuț își schimbă greutatea corpului de pe un picior pe altul.

— Acuma mă dați afară?

— De ce nu? Ori vrei să-ți faci buletin de Capitală pe spinarea mea!

— Am buletin de București.

— Ți l-au și făcut?

— Îl am de douăzeci de ani.

— Bravo! Ei, acum, că l-ai obținut, poți să te cari.

— Lăsați, de ce vă montați? Iar o să faceți tensiune...

— Ce tensiune? Isprăvește cu tensiunea! Numai un fătălău ca tine se sperie de tensiune!

Măricuț tace. Niciun mușchi nu tresare pe fața lui. Stă ce stă, apoi se întoarce și pleacă. Mihai este cu spatele la ușă. Nu îl vede părăsind încăperea. Dar o simte. Regretă vorba proastă și nedreaptă. Furios pe sine, strigă la Măricuț:

— Vei fi având pretenția să-ți fac eu bagajele! Pune mâna și spetește-te singur cu valiza lui tata Noe! Puțin îmi pasă!

Și iese trântind cu sete ușa. Măricuț ascultă, și o milă imensă îi încălzește sufletul, atins cu o clipă în urmă de o aripă înghețată.

4

— Ce film joacă la „Dâmbovița”?

— Aveți ziarul în mână.

— Nu-i un motiv să mă repezi.

— Nu știu ce film joacă.

— Deși ai trecut prin fata cinematografului.
 — Când?
 — Când ai fost la pâine.
 — Azi am luat-o de dincolo.
 — Bineînțeles!
 — N-ați vrut mere? Am fost la piață. Cu drumul am luat și pâine.
 — Joacă un film cu Louis de Funes.
 — Uah.
 — Eu am gusturi proaste. Vreau să văd filmul.
 — Vă oprește cineva?
 — Mutrele dumitale, domnule.
 — Vreți să-mi tai degetele? Și așa nu-s expert în tocatul verzei.
 — O tai și prea mare.
 — O tai cum pot. Anița nu mai vrea să ne gătească. Știți de când.
 — Insinuezi că... am ciupit-o eu?
 — Nu insinuez nimic. Duceți-vă la cinema.
 — Mă clatin pe picioare. Nu merg singur.
 — Atunci stați acasă.
 — La închisoare ar fi fost mai vesel! Și la mănăstire!
 — Vreți să chem un taxi ca să vă ducă până la colț? Sau să arunc varza tăiată? Trebuie să termin de tocat și s-o pun să dea măcar un fiert.
 — Ca de obicei.
 — Cum adică?!
 — Lasă, dragă, știu că îți dai toată silința. Cine poate cere mai mult?
 Măricuț privește ca un taur înfuriat.
 — Las varza și mergem.
 — De ce? Nu te deranja.
 Șortul e zvârlit într-un colț.
 — Am chef să văd un clovn.
 — Și varza.
 — S-o ia naiba.
 — Spune drept, ești fericit să scapi de ea.
 — Nu varza e pasiunea mea.

— Te-ai spălat suficient? Ești destul de fercheș?
Putem porni?

— Poate ar fi bine să mă și încălț.

— Ce muncile lui Hercule? Alea erau niște fleacuri... De ce scoți pardesiul meu?

— Ca să-l îmbrăcați.

— E cald.

— E și vânt.

— Nu vreau!

— Ascultați-mă pe mine, am fost jos, nu e de mers în talie.

— Mă sufoc! Mă sensibilizezi. Vrei să mă omori.

— Da, dar fără urme. Va fi o crimă perfectă.

— Acum de ce nu cobori?

— Încui ușa. Luați-o înainte.

— Ca să cad, să fac o fractură, să mă bagi în spital.

— Ați ghicit!

— Ar fi trebuit să iau și fularul.

— Poate.

— De ce nu mi-ai spus?

— Ajungem îndată.

— În față nu sunt locuri?

— Printre copii? Mai bine lateral.

— Crezi că nu sunt și așa destul de orb?

— Nu știam de ce citiți fără ochelari.

— E curent.

— În sala închisă?

— Și scaunul e tare.

— Data viitoare venim cu așternutul.

— Gura, acolo, în față! Vrem s-auzim!

— Hi-hi! De când știu ăștia franțuzește, Măricuț?

ARIA CALOMNIEI

1

— Bună seara. Îmi dați voie?

Pavelcu se trage deoparte, cu toate că necunoscutul are loc destul pe bancă.

— Nu cred că mă cunoașteți, dar eu vă cunosc.
Am fost multă vreme administratorul casei.

— Știți, spune Pavelcu destul de rezervat, eu comunic prea puțin cu vecinii.

— Totuși vă cunosc. Sunteți domnul Pavelcu.

— Și?

— Ați ghicit: mai e ceva.

— Spuneți, se aude Pavelcu rostind.

— Nu v-am văzut niciodată la alegerile noastre.

— E un reproș? Pavelcu ridică sprâncenele.

— De astă dată însă v-aș ruga să veniți.

Pavelcu mimează defensivă:

— Așa? Se poate ști pentru ce?

— Ca să vă exercitați dreptul de vot.

Surâs distant:

— De unde știți că aș vota pentru dumneavoastră? Surâs bonom:

— Pentru mine oricum nu veți vota. După opt ani de muncă neîntreruptă m-am retras. E rândul altora.

— Atunci? De ce insistați?

— Sunt mai mulți candidați. Stoian de la trei, Vițu și Poloacă.

— Există atâția însetați de onoare?

Poziție de drepți interioară:

— Înainte de toate e o responsabilitate: douăsprezece apartamente!

— Vreți să spuneți că din patru locatari unul candidează? Sau poate și dumneavoastră — dar nu dumneavoastră depuneți mandatul.

— Chiar așa. Și nu e tot una cui predai frâiele.

Nedumerire.

— De ce? Nu sunt oameni cumsecade?

— Vai de mine, dar nici nu intră în discuție”.

— Atunci? Mi se pare că se pune la vot, nu? Indiferent care dintre ei...

Arătătorul înfipt în aer:

— Tocmai asta e: nu-i deloc indiferent.

— Înțeleg; unul este mai gospodar, mai apt pentru această funcție.

— Sigur, dar nu despre asta e vorba.

— Nu?!

Pavelcu este sincer uimit. Celălalt începe cu un calm făcut:

— Văd că nu prea sunteți în temă. Eu am o experiență. E foarte important ca noul administrator să aibă însușiri potrivite cu funcția, dar mai sunt și alte criterii. Când urci pe cineva într-un post, cată să te gândești și la perspectivă.

— Adică?

— E mai prudent să pui în față ce e mai rău.

— Și ce e mai rău?

— Cum să spun? Rău e când cel ales își uită îndatoririle.

Pavelcu nu-și mai formulează întrebările. Pășește pe un teren străin.

— Unii se fălesc atât de tare cu meritele lor încât n-o mai scoți la capăt cu ei. Uită de unde vin, uită cui trebuie să-i mulțumească. Se bat cu pumnul în piept: ei sunt incoruptibili, intransigenți, intangibili. Pricepeți? La un moment dat, apucăturile astea devin supărătoare, atârnă mai greu chiar și decât meritele lor.

— Serios? Există ceva mai de seamă decât meritul?

— Orgoliul macină totul. Martoră e istoria. Dacă Alexandru cel Mare s-ar fi oprit la vreme, dacă Napoleon...

Surâs perplex:

— Mergeți foarte departe.

— Încerc să fiu limpede. Un erou nu va fi niciodată un funcționar model. Or, eu de un funcționar am nevoie, nu de un prim-consul care să se poată încorona oricând.

— Și atunci?

— Depinde. Dacă l-ai ales cu cap, îl inviți să lase altuia locul.

— Și el?

— Nu are încotro.

— Altfel?

— Dacă e un cavaler fără pată, un intransigent, n-ai cum să-l influențezi. Te freacă după voie. Periculos, foarte periculos!

— Aceasta înseamnă că omul potrivit ar trebui să fie puțin hoț, nițel escroc, șperțar cu măsură. Am înțeles bine?

— Într-un fel. Un răufăcător dovedit, chiar și un simplu găinar nu poate fi nici ales, nici numit.

— Atunci?

— Se ia un om obișnuit. În prezent — numai merite și calități. Dar undeva, în trecut, uitat de toată lumea, e bine să existe un detaliu neînsemnat, o rătăcire trecătoare, un păcat minuscul, iertat de mult, dar care în caz de necesitate să poată fi scos la iveală.

— Nu-i același lucru? Odată adus la lumină, păcatul ascuns devine, public, ceea ce îl scoate din competiție automat.

— Dar nimic nu devine public! Nimeni nu trebuie să știe. Când e cazul, câteva cuvinte între patru ochi îi dau de înțeles celui nedorit că nu e infailibil și trebuie să se dovedească mai suplu, să coopereze sau chiar să părăsească postul fără scandal.

— Este o idee, pot spune, genială. Ați aplicat-o des?

— Dar nu-mi aparține! Asta e tehnica.

— Ia te uită! Și candidații noștri ce fel de oameni sunt?

— Poloacă e priceput, as la socoteli, un adevărat contabil.

— Perfect!

— Dar și Stoian e foarte bun. Are și cunoștințe de instalații. Se descurcă și singur cu apa și căldura.

— Grozav! Pe cine să votăm deci?

— Mai bun ar fi însă Iliescu. S-ar descurca și cu treburile.

— Nu ca Stoian sau Poloacă?

— Nu. În schimb foarte de înțeles. Știți, când era elev a fost prins șterpelind albumul de amintiri al unei colege.

— Așa?

— S-a făcut mare tapaj, era să-l dea afară din școală. A trebuit să schimbe liceul, să învețe în alt cartier.

— Și credeți că un asemenea fleac...

Politicianul sare în picioare:

— Am impresia că m-ați înțeles greșit! Nu am de gând să promovez asasini!

— Vai de mine, dar nici nu am gândit...

— Iliescu ăsta însă e un șmecher.

— Da?

— El nu candidează. Pot spune chiar că ocolește adunările locatarilor. Înțelegeți?

— N-aș putea să jur...

— Se ferește! Rana e încă vie!

— După atâta vreme?

— Întocmai. Ce ziceți? Nu-i așa că e omul potrivit?

— Cam sensibil...

— Dar noi apreciem sensibilitatea, insul de suflet, omul subțire. Și dumneavoastră, dacă v-ați fi gândit să candidați, ați fi avut sprijinul meu sincer.

— Serios? Vasăzică mă bucur de încredere?! Și eu care credeam că locuiesc aici. „incognito”!

— Nu vă formalizați, fiecare avem păcate mai mult sau mai puțin grave. Credeți că eu...

— Cum, și dumneavoastră?

— Să nu mă înțelegeți greșit. De altfel contez pe discreția dumneavoastră.

— Voi fi mormânt!

— O slăbiciune, una singură. Mai exact: o nostalgie. Toată viața — o viață de om i — am fost al doilea, obscurul, cel uitat la împărțirea bucatelor. Nici când mi-am luat inima în dinți și am arătat că am și eu merite, nici atunci nu m-am

ales cu nimic. Dar, odată ieșit la pensie, m-am gândit să realizez ce n-am putut face toată viața.

— Și ai devenit administrator! Noroc că nu v-a întrebat nimeni de păcate.

— Așa credeți? De ce atunci nu am fost niciodată propus? De ce?

Ridicare din umeri:

— Într-adevăr, de ce?

— Până la urmă mi-am dat seama: eram prea curat, le scăpăm printre degete.

— Și ce ai făcut? Ai șterpelit luminări de la biserica din colț?

— Nu. Am... simulat!

— Cum?

— Am scăpat, ca din întâmplare, ici-colo câte un cuvânt nesupravegheat despre o aventură cu o secretară, un moment ne semnificativ, păcatele tinereții.

— Și...

— N-am avut niciodată o secretară! Nici aventuri la locul de muncă, slavă Domnului!

— Așadar, v-ați inventat păcatul!

— Întocmai.

— Și a mers?

— Perfect! în același an am devenit administrator.

— Superb. Și atunci cum se face că... vă retrageți?

— Nu se mai putea. Se aflase.

— Că sunteți inocent!

— Exact..

— Asta v-a fost fatal.

— Mi-a fost cum ziceți.

— Așadar, sistemul funcționează.

— Și încă cum!... Ei, cum rămâne, veniți la ședința de bloc?

2

Țrrr.

— Bună dimineața, domnule Pavelcu...

— Dumneavoastră, doamnă Tolina?

— Știu că te deranjez, dar nu e la dumneata domnul Catană?

— Nu. Lipsește două zile. S-a dus la țară, la niște veri.

— Ce mă fac... Am luat o broască nouă la intrare și contam să mi-o pună el...

— Se pricepe?

— Se pricepe la toate, știți bine. Și e atât de amabil...

— Dar nu stați în ușă, intrați.

— Nu, altă dată, poate. Când o mai fi cineva.

— Cum ați spus?!...

— Mulțumesc, domnule Pavelcu.

— Sărut mâinile...

*

Țț, țț, țrrr.

— Madam Tolina! Ce bine că te văd! Am atâtea să-ți apun. Dar de ce ești așa palidă? S-a-ntâmplat ceva? Intră repede. Cicoarea e pe foc. Să nu mă refuzi! Știi că fac o cicoare ca nimeni alta!

— Sunt disperată. Nu-l găsesc pe domnul Catană să-mi monteze o broască.

— Ți s-a stricat broasca! Ți-au spart-o! Te-au călcat hoții!

— Nu, madam Preoteșcu, dar vreau s-o schimb.

— S-o schimbi? Te temi de ceva. Ai vreun semn? Te cheamă străini la telefon? Sună la ușă?

— Nu pot. Să-ți spun, mi s-a zis cu jurământ.

— Madam Tolina, te rog eu, nicio vorbă!

— N-am mai avut pace, n-am mai pus geană pe geană.

— Vai de mine! Uite cafeaua... Vezi că arde!

— Iliescu...

— Ce?

— Nu ți-a părut ciudată purtarea lui? De opt ani de când s-a mutat, niciun cuvânt afară de bună ziua. O săptămână încheiată n-am știut cum îl cheamă.

— Și? Și?

— Cumințenia pământului. Cel mai serios. Cel mai reținut. La locul lui.

— Și ce-i, ce-i?

— Știi cum a luat-o pe nevastă-sa?

— Cum?!

— Prin viol.

— Ce spui?!?

— Așa cum auzi: viol!

— Nu înțeleg.

— Ce-i greu de înțeles, femeie? Întâi a violat-o, apoi a ieșit scandal și, când să-l dea familia în judecată, a luat-o.

— Nu se poate!

— Ba se poate!

— Când, unde, cum?

— Păi când s-au luat ei, că au făcut nunta de argint. La ei, la Titu, de unde sunt. Acolo s-a întâmplat.

— Ce vorbești, madam Tolina! Un om atât de așezat de cuminte... Cine ar fi crezut...

— Cuminte? Un monstru! Un satir!

— Dar ea? Aș, ea e de vină! Dacă nu vrea femeia nu se face...

— Ce să vrea? E vorba de viol.

— Viol pe dracu! mai întâi s-a grăbit și pe urmă n-a știut cum s-o dreagă. Las' că le știu eu pe mironosițele astea...

— E o victimă.

— Victimă, dar violată! Pardon! Eu am alte idei.

— Voia dumitale. Eu atâta știu, că mor de frică. Dacă nu pun broasca, eu nu mai dorm acasă.

— Dar de ce, madam Tolin?

— Cum de ce? Dacă vine peste mine? Față în față stăm, singură sunt... Până nu pun broasca, n-am liniște! Poate domnul Victor când vine acasă...

— Soțul meu n-are nimic de-a face cu violurile dumitale!

— Cum, ale mele?

— Cine-i de. Vină că te amesteci în toate scandalurile, în tot ce-i murdar și deochet?! Nu e

adulter, nu e deflorare fără dumneata! Nu pui
dumneata mâna pe Victor al meu! Marș afară!

*

— Bună dimineața, doamnă Tolina.

— Bună dimineața.

— S-a întâmplat ceva? Vă văd abătută.

— Eh, madam Iliescu. Necazuri.

— Așa.

— A trebuit să dorm la soră-mea, în Baltă.

— E cineva bolnav?

— Eu, doamnă, eu, că n-am pace la mine-n
casă.

— Cum așa? Doar locuiți singură.

— Aia e, că sunt singură și toți abuzează de
mine.

— Ce spui, doamnă Tolina? Atâta lume te
respectă.

— Dar nimeni nu-mi întinde o mână de ajutor.

— N-aș fi zis...

— Ieri am umblat prin tot blocul să înduplec pe
cineva să-mi pună o broască la ușă.

— Ti?

— Eșec pe toată linia.

— Cum se poate? Parcă altădată nu așa te
lăudai.

— Altădată! La nevoie se cunoaște omul.

— Ai dreptate. Și? Ai găsit o broască bună?

— „Bună”! La o adică, nicio broască nu e destul
de bună.

— Atunci de ce ai schimbat-o pe a dumitale? S-
a stricat?

— Nu, dar prea o știe toată lumea.

— Cum adică „o știe”?!

— Păi câtă lume nu mi s-a perindat mie pe la
ușă...

— Dar, ce, dumneata primești pe oricine?

— Nu, doamnă, dar parcă mai știi cu cine
vorbești? Azi stai de vorbă cu un bătrân cocoșat și
cărunt și mâine afli că e autor de violuri.

— Am impresia că exagerezi. Înțeleg că nu-i plăcut să locuiești singură de atâta vreme, dar să-ți faci asemenea gânduri... La noi în bloc stau oameni de treabă, cel puțin așa socotim noi...

— Eh, cum ne mai înșelăm... Degeaba trec anii. Credulă am fost, credulă am rămas. Din când în când mi se deschid ochii, vine câte un moment de iluminare, de mă trec fiorii...

— Și atunci înlocuiești broasca de la intrare!

— Chiar așa! Ha-ha! Vorbind cu dumneata, parcă mi-a mai venit inima la loc.

— Uite ce vreme frumoasă! Lasă gândurile negre, doamnă Tolina, și bucură-te de viață!

— Dacă zici dumneata...

*

Țâr-țââr! Țâr-țâr-țââr!

— Vai de mine, ce-i, coană Tolino!

— Închide repede, că mă sufoc!

— Stai jos, să te stropesc cu apă! Să nu-mi leșini că mor de frică!

— Dumneata să mori? Eu, dacă n-am murit, dacă n-am făcut infarct...

— Ce-a fost, pentru Dumnezeu?!

— Mersi pentru apă. Uite cum îmi tremură mâna...

— Ei, ei!

— Nu ți-am spus că mi-am luat broască?

— Ba da.

— N-am umblat ca nebuna să mi-o pună careva? Nimeni.

— Și?

— Mi-a pus-o.

— Da?

— Mi-a pus-o, auzi?!

— Bine, bine, dar ce-i cu asta?

— Cine crezi că mi-a pus-o?

— Habar n-am. Spune odată ce s-a-ntâmplat.

— Dar știi de ce am luat broască?

— Parcă mi-ai zis.

— Iliescu, violul...

— Așa! Ei, nu cumva...

— Chiar el! Sună la ușă. Eu, proastă, deschid. Păi ziua, la cinci... Când îl văd, să cad jos. El — cu un ciocan în mină. Ca Rimam...

— Nu...

— Îmi spune ceva, dar eu nu auzeam decât clopote în urechi. De ce ți-e frică, de aia nu scapi, îmi zic. El vede că nu-i a bine, mă pune în fotoliul meu oranj de catifea, îmi aduce un pahar de apă și începe.

— Ai?!

— Scoate o șurubelniță, sucește și învârtește nu știu ce acolo, și broasca veche e în mina lui. Cât ai zice pește.

— Așa!

— Pe urmă întreabă: „Unde-i broasca?” Eu: „Care broască?” Parcă mă prostisem. El: „Broasca de vrei să ți-o pun”. Eu: „Broasca... Unde-o fi?...” Ia și caută broasca, Tolino, când eu nu mă țineam pe picioare... Până la urmă am găsit-o. Mi-a pus-o în zece minute. „M-a trimis nevastă-mea — zice —, mi-a spus că sunteți necăjită.” „Da — zic eu —, mulțumesc, domnule Iliescu, sunteți foarte drăguț.” Și s-a dus... Ce zici, doamnă Pantea?!

— Ce să zic...

— Păi cum așa, fără rușine, când știe ce știe, și știe o lume...

— De, știu eu...

— Adică?

— Iartă-mă, ar trebui să mă duc să-l schimb pe Pantea. S-a dus până la magazin.

— Ei, dacă ești grăbită.

— Nu-s grăbită, dar i-o fi și lui destul. Las' că mai vorbim noi.

— Înțeleg. Adică nu-nțeleg o iotă. Te gândești cumva că eu cu Iliescu, Iliescu și cu mine...

*

— Așadar, tot domnul Iliescu v-a scos din încurcătură, doamnă Tolina. Elegant!

— Era de datoria lui, domnule Pavelcu. Fără el aş fi dormit liniştită şi cu broasca veche.

— Dar acum, cu broasca nouă la uşă, cum este somnul dumneavoastră?

— Tot iepureşte dorm. Doar nu s-a schimbat nimic!

— Serios?

— Nu vă înţeleg: în ce fel ar fi putut întâmplarea să-mi spulbere neliniştea?

— Un gest amabil, ca între vecini, desigur, nu e nimic neobişnuit, recunosc. Totuşi el poate fi considerat o declaraţie de bune intenţii, un angajament de bună purtare.

— Dimpotrivă! Eu văd aici o confirmare a celor mai negre temeri ale mele. Dacă până să se prezinte la uşa mea mai nutream o speranţă, acum — aleluia. Sunt sigură de adevărul celor auzite de mine.

— Ferice de dumneavoastră, oameni ai certitudinilor!

— De altfel am noi motive pentru a nu putea să-l văd în ochi. De când a fost la mine, o bună parte dintre vecine mi-au întors *mie* spatele... Asta întrece puterea mea de înţelegere. Victima condamnată! E prea mult...

— Dacă nu v-aş cunoaşte, aş putea să jur că vă aflaţi în situaţia lui Iliescu.

— Până aici, domnule Pavelcu! Totul are o limită! În ce mă priveşte, nu am violat pe nimeni!

3

— Bună seara, bună seara, domnule Pavelcu, nu v-am văzut de mult.

— Într-adevăr, domnule...

— Îl cunoaşteţi pe domnul Iliescu?

— Poate din vedere. Încântat.

— E noul nostru administrator.

— Aşa?!

— Bună seara, domnule Pavelcu.

— Bună seara. Luaţi loc.

— Şi aşa, iar nu aţi venit la alegerile noastre.

— Parcă se amânaseră, îmi spunea cineva.

— A trebuit să temporizăm până să se clarifice câteva detalii. Dar s-a făcut lumină, și acum nimic nu mai poate opri mersul nostru înainte!

— Simt nevoia să mă ridic în picioare...

— Inutil, domnule Pavelcu. Dumnealui glumește.

— Până la un punct! Am avut onoarea să discut altă dată cu dumneavoastră despre spinoasele probleme ale răspunderii. În materie de răspundere nu se glumește!

— Am reținut spusele dumneavoastră și datorită unei prietene comune am putut urmări eforturile pe care le-ați depus... Dar domnul Iliescu ce spune? Ce program are?

— Un program generos, credeți-mă, generos și, totodată, ambițios. E un administrator de bloc despre care se va mai vorbi! Îl așteaptă o mare carieră.

— Entuziasmul este o condiție a succesului. Nu mă las influențat de faptul că domnul Iliescu refuză să-l exteriorizeze. Îl asigur de înțelegerea mea.

— Are nevoie, credeți-mă — ha-ha! —, ca și de sprijin. Dar nu trebuie să se teamă. Voi fi alături de el. Nu-i așa, domnule Iliescu? Împreună la bine și la rău! Până la capăt!...

ÎNAMURG

— Ce-o mai fi făcând Titi? se întrebă într-o seară, cu glas pițigăiat, prințul.

Măricuț îl învălui într-o privire tandră. Uscățiv și extrem de ridat, octogenarul avea o grație fragilă de frunză moartă. Intui starea de spirit a lui Măricuț și îl repezi înghețat:

— Fii pe pace, nu am de gând să-l racolez. Are și el vreo sută de ani. Prea bătrân pentru comploturi.

Celălalt se ridică, puse scaunul la loc, părăsi încăperea. Până să închidă ușa, mai înghiți o replică:

— Puteai să dai mâine alarma! La opt seara miliția se ocupă de spargeri!

Măricuț își termină manevra sub semnul aceluiași calm plat. Ridică mina de pe mânerul clanței de alamă lustruită de vreme și trecu în bucătărie. Ieși în balconul cel mic, se lungi voluptuos în șezlong și desfăcu ziarul oare-l așteptase, lăsându-l să-i cadă pe față.

Telefonul era instalat în sufragerie, pe o măsuță orientală bătută în aramă. Peste marginile tăbliei atârnavu ciucurii croșetați în spirală ai unui lucru de mână din secolul trecut.

— Aha, comentă Mihai ridicând numai o idee glasul, cât să se audă, prin fereastra deschisă, în balconul bucătăriei. Mă lasă cu telefonul, pe care de-o săptămână nu l-a mai șters de praf. Mă crede naiv!

în șezlongul său, Măricuț nici nu clipi. Se putea dezvinovăți: nu mai departe decât luni, surprinzându-l că șterge praful de pe telefon, îi spusese: „Mai cu nădejde, băiete, dă-i lustru, altfel ies năclăite amprente”.

Patru decenii de suspiciune... Se jurase să nu mai șteargă praful de pe telefon.

— Dacă nu-l sun pe Titi e nu ca să-ți cruț dumitale nervii, ci ca să economisesc o convorbire interurbană.

De când ieșise la pensie, Titi Filipescu trăia la un frate stabilit la Ploiești.

Măricuț ațipise. Mihai își luă bastonul și făcu înconjurul mesei din sufragerie, apoi al apartamentului întreg, așa cum îi prescrisese doctorul să procedeze în zilele urâte.

— În casa asta poți să crăpi, n-ai cu cine schimba o vorbă.

Pocni bastonul de parchet, se împiedică de ușă cu zgomot. Fără folos. Măricuț dormea dus.

A doua zi uitase. Dar după încă una formă ca din întâmplare numărul unei surori a lui Titi măritată în Capitală.

— Mihai B. La telefon. Cu cine vorbesc?

— Sărut mâna, se fâstâci femeia. Eu sunt, Firița.

— I-auzi comedie, se miră prefăcut prințul. Dau să sun la Pantazi, iau numărul de alături și nimeresc la matală. Ce-i nou pe la calea ferată?

Socrii Firiței lăsaseră fiului lor o casă la doi pași de Gara de Nord.

— Vreți să vă dau ora exactă? De unde stau se vede ceasul de pe un peron...

— Mulțumesc, mi-ajunge săptămâna, și aceea în linii generale. Pentru ocupațiile mele...

Firița râse. Era cea mai bună soluție.

— Dar fratele cum o mai duce cu sănătatea?

Firița se încruntă. Titi nu mai părăsise casa de câteva luni. O fi știind prințul? Iar dacă nu, să-i spună?

Până să opteze ea între o minciună sau alta, Mihai se scuza pentru deranj și închise.

Firiței nu-i era greu să deslușească tâlcul apelului telefonic. În aceeași seară își sună fratele. Acesta se revoltă:

— Ce vrei, să comand o salvare ca să mă duc la București? I-am telefonat, mai demult, însă ultimele dăți n-a catadixit să răspundă personal. Era obosit, indispus, o făcea pe prințul.

Vorbitorul era el însuși inabordabil din cauza unei copioase liste de neplăceri fiziologice. Câteva zile mai târziu își chemă totuși nepoțica în vârstă de douăzeci și unu de ani și o rugă să-i facă hatârul de a-l vizita în locul său pe Mihai.

— Tare singur trebuie să se mai simtă dacă a sunat-o pe Firița. Chipurile a greșit numărul. Du-te la el, spune-i în ce hal sunt, că nu mai cobor scările, ba uneori nici din pat nu m-aș da jos. Mai spune-i însă că nu l-am uitat. Fii drăguță cu el.

O sută de lei. Pentru drum și flori însoțire rugămintea. Bătrânul se rătăcise de mult în dialectica prețurilor. Dar tânăra nu se formaliză. În duminica următoare își puse cea mai candidă beretă, cumpără cincisprezece trandafiri superbi și

luă personalul de București. Junele Ciprian urma să o aștepte la întoarcere.

Când tânăra vizitatoare sună la ușă cerând să-l vadă pe prinț, Măricuț se scărpină în creștet. După care îi explică: prințul este suferind, nu primește pe nimeni.

Fetei nu-i fu greu să descifreze în cuvintele lui o lecție învățată pe dinafară. Se încruntă, își scoase bărbia înainte, cu încăpățănare, și declară că nu a venit de la Ploiești ca să plece fără să-l vadă pe bolnav.

După câteva replici, Măricuț părăsi încăperea. De alături se auziră conciliabule desfășurate cu jumătate de voce. Din când în când răzbătea deasupra valurilor surde ale glasurilor câte o exclamație rostită muribund: „Nu pot, abia respir, nu am putere”.

Un sfert de ceas mai târziu, Măricuț reapăru. Sprijinea de un braț o epavă care cu celălalt braț manevra un baston. Mihai B. Gemea. Glasul pierit, de pisei, era modulat suplimentar de un tremolo menit să frângă inimile.

Fata îl salută, îi oferi florile, pe care le puse ea însăși într-un vas. Apoi începu să explice de ce se prezenta în locul lui Titi. Vorbi despre boala și suferințele unchiului, cu senzația penibilă că totuși acela era mai zdravăn decât omul din fața ei. Această dulce stânjeneală o făcu să încurce de mai multe ori nuanțele. Roși compătimindu-l pe unul în fața celuilalt. În cele din urmă tăcu.

Atunci prințul, prăbușit într-un jeț care fusese nou pe la începutul veacului, începu să se văicărească. Bătrân, bolnav, ostracizat, a fost uitat de toată lumea, șters din memoria ultimilor supraviețuitori ai epocii sale. În schimb lui numele lor i-au rămas gravate în suflet. Pe patul de suferință, în izolarea pe care i-o impune viața, el nu obosește să rememoreze ceasurile de neuitat când... împreună cu... și alături de...

În vreo două rânduri, frumoasei ploieștence i se păru că surprinde în ochii lui Măricuț o privire stranie, perplexă, dar nu-i dădu atenție. De altfel, după o vreme bărbatul între două vârste, solid, chiar puțin rotofei, care le ținuse o companie tăcută, se retrase într-un colț neștiut al apartamentului.

Mihai B. Continuă spectacolul, ridicând, la răstimpuri glasul ca să sublinieze, poate, autenticitatea trăirilor sale dar tânăra nu-și putea reprima impresia că o face ca să fie auzit de Măricuț. „Duc o viață de pustnic, mi-am câștigat cu greu pâinea și apa, nu mă tem de moarte.” Acestea și alte asemenea expresii trecură zidul spre misteriosul însoțitor al bătrânului. Efect aveau însă asupra vizitatoarei, care primea fiecare cuvânt ca pe un reproș. Curând era roșie la față și încercănată. Ochii ei priveau pe furiș în jur, dezorientați.

Încheindu-și monologul, Mihai începu să gâfâie. Tânăra se sperie, îl strigă pe Măricuț. Acesta veni calm, îl observă pe bolnav o clipă, îi aduse un pahar cu apă și-l sili să-l golească. Fata se scuză și se grăbi să plece, nu înainte de a-i dori bătrânului însănătoșire grabnică și de a-și repeta mesajul. Prințul o privi cu ochi înlăcrimați și îi spuse:

— N-o să-l mai văd niciodată pe Titi. Îmbrățișează-l din partea mea, domnișoară, și dăruiește-i ceva din suflul dumitale tânăr. Eu sunt bine, nu am nevoie de nimic. Du-te, domnișoară, te așteaptă zile frumoase, ani frumoși, du-te și uită-mă, și iartă doi bătrâni care ți-au irosit o duminică pierdută pentru totdeauna.

Când ieși din apartament, fata simțea pe umeri un sfert de veac în plus. Nu știe cum a ajuns la gară. Trenul se târî ca melcul până la Ploiești. Logodnicul își îneca plictiseala în bere la restaurantul gării. Revoltată, nu se osteni să-l anunțe că sosise, ci luă un taxi și alergă la pieptul

unchiului, care trebuia prevenit că acolo, la București, se produce iremediabilul.

Spre indignarea ei, Titi izbucni într-un râs homeric, repede convertit într-o chinuită tuse.

Tânăra își ieși din fire: dacă nu o crede, pentru ce a mai trimis-o în Capitală? Iar dacă nu mai simte nimic pentru prinț, poate să i-o spună direct. Oricum pe viitor să-și transmită personal mesajele, nu irosind irecuperabilele sale duminici!

Vehemența fetei și întorsătura de frază luată de la Mihai sfârșiră prin a convinge. Omul acela număra niște ani în plus. De sănătate nu mai putea fi vorba. Dacă lucrurile au evoluat într-adevăr așa cum pretinde nepoata? Titi își ceru scuze și rămase pe gânduri. Tânăra ieși pe vârfuri, să nu tulbure procesul de conștiință al unchiului, apoi fugi să-și recupereze alesul, care acum alerga nedumerit de pe un peron pe altul.

Psiholog încercat, fata lăsă timp câteva zile unchiului să se reculeagă și logodnicului să se căiască, apoi oferii tanăului rătăcit o șansă de reabilitare: dacă pentru duminica următoare făcea rost de o mașină cu număr adecvat, conceda să se lase dusă la București împreună cu venerabilul unchi. Logodnicul își mobiliză resursele, sfârșind prin a găsi un cunoscut care să accepte aranjamentul. Cu argumentul motorizat la îndemână și după pregătirea psihologică la care procedase din timp, fetei nu-i fu greu să-și convingă unchiul să accepte o expediție la București.

În dimineața respectivă, tânăra se plasă în față, lângă șofer, ca un șef de trib ce se afla. Bărbații se instalară în spate, supuși. Drumul decurse în tăcere, tânăra singură făcând conversație din când în când stăpânului mașinii, care privea cu ochii destul de speriați.

Nu peste mult, automobilul frână ușor și opri. Ajunseseră. Fata urcă treptele și sună. După câteva reveniri, constată că locuința e pustie. Prin mintea

ei fragedă trecură cu iuțeala fulgerului cele mai triste adrese: spitalul, morga, cimitirul. Undeva, la frontierele conștiinței, pâlpâia un gând: n-ar fi trebuit să telefoneze înainte de a porni? Aceeași idee se născu sub frunțile celor trei bărbați, dar niciunul nu cuteză să-i dea glas. Între timp, fata improviza un plan. Aveau să viziteze în serie instituțiile de sănătate, până la descoperirea celui dispărut. Se instalează în mașină și comandă: înainte și la dreapta.

Dăduseră colțul când îi văzu. Cei doi veneau agale spre casă, Măricuț doborât sub greutatea celor două plase cu sticle de bere, Mihai perorând, cu bastonul în mină, drept ca luminarea și țațoș. Omul de la volan frână instinctiv, atât de pregnantă fusese uimirea vecinei sale de drum. Execută un viraj, după care opri la câțiva metri în fața perechii. Cei trei coborâră din mașină în stilul serialelor de odinioară, mai precis al scenei în care polițiștii surprind vinovatul și îl înhață.

Prințul nu păru nicio clipă mirat.

— Îmi pare bine că te revăd, copilă dulce, declamă el, după care se întoarse către vechiul martor al tinereții sale, continuând însă a-i vorbi tinerei:

— Vezi, domnișoară, că nu e dracul atât de negru? Degeaba m-ai speriat că unchiul dumitale ar fi pe ducă. Uite că e și el dornic să evadeze, ba e-n stare și de o escapadă auto.

Și spre acesta, care, deși ajutat, cobora cu dificultate din automobil:

— Bravo, frumos ne șade! Călcăm în picioare prescripțiile medicului, lăsăm patul, ne părăsim domiciliul tentați ca niște copii de un tur cu mașina. Nu e bine „Titi, băiatule, trebuie să te păzești!

După care, alături de Filipescu, porni, marțial, în fruntea cortegiului.

Nu insistăm asupra schimbului de priviri dintre cei trei tineri, în care se întâlneau nedumerirea,

indignarea și chiar frustrarea. Fiecare se socotea în felul său victimă a credulității. Curând însă dinspre perechea căruntă se auzi primul hohot de râs pe două glasuri. Brusc, atmosfera se destinse. Măricuț distribui plasele și alergă înainte, să deschidă, iar tinerii zâmbiră de parcă li se făcuse un dar.

AMITIE AMOUREUSE

1

Poate că întâmplarea pe care vă voi povesti-o nu s-ar fi produs dacă protagonistul ei ar fi avut în limbaj cuvântul *hobby*. Era însă la începutul pătrunderii în limbă a noțiunii și, cum vârsta seniorilor este refractară la nou, personajul nostru aproape că o ignora.

Expert în cifre și funcționar model, Mănu putea fi găsit numai la datorie și în exercițiul funcțiunii. Niciunul dintre colegii săi nu putea să se laude că l-a întâlnit vreodată altundeva, într-unul din acele locuri în care se văd oamenii atunci când nimeni nu-i obligă s-o facă.

Nu avea prieteni și nu era căsătorit. În afara timpului pontat și înscris în cartea de muncă părea că existența lui se suspendă.

Nu lăsa niciodată frâiele. O indispoziție? Un ceas de reverie? Un dor de ducă? De neconceput pentru Mănu. Cravata în august și pantofii în februarie aminteau oricui că Mănu încarnează corectitudinea în forma ei cea mai scrobită. Această înfățișare sugerând că Mănu și noaptea, și duminica întocmește statistici nu era, după cum, firește, ați ghicit, decât o poză. Întreg eșafodajul său de calități era înălțat și menținut cu trudă pentru a disimula o mare slăbiciune: lui Mănu, hârțogarul ideal aflat în pragul pensionării, îi plăcea să se joace! După orele de lucru „în singurătatea bârlogului său, omul întorcea de două ori cheia în broască și, întinerit fără veste, alerga la jucăriile cărora le consacra orele libere.

Veți conveni că divulgarea unei asemenea slăbiciuni ar fi fost mană cerească pentru bârfa

cotidiană, iar Mânu avea bune temeuri să se ferească de mai tinerii săi colegi. O făcea bine, cum făcea totul. Își obișnuise de ani lungi camarazii cu o anume rezervă care dădea un aer normal faptului că, efectiv, nu știau nimic despre viața lui particulară. Se mutase în mai multe rânduri, cu scopul de a se îndepărta de slujbă. La instituție, adresa lui era veșnic în urmă cu o etapă. Optase pentru o casă veche, unde nu risca să se trezească vreodată cu vecini cunoscuți, ca în aglomerările de blocuri. Preferase ultimul etaj, pentru ca nimeni să nu i se uite pe fereastră. Se cățara cu stoicism pe scara mașinii aglomerate, iar în lunile de iarnă simțea, sub tăișul de brici al viscolului, cum îi sângerează obraji. Dar nu se descuraja. Urca sufocat cele două etaje ale clădirii de modă veche și îndura fără să se plângă umezeala care nici vara nu părăsea încăperile prea înalte și lipsite de soare.

Cel care ar fi fost la curent cu aceste detalii ar fi căzut la bănuială: omul ăsta ascunde ceva! Ce anume? Desigur, ceva de preț, ceva de care ține să nu se afle! Să fie o femeie? Sobrietatea, chiar modestia vestimentației lui ar fi pledat mai curând pentru avarie. Dar cine ar fi putut ști?

Adesea revenea spre casă în etape, mai ales vara. Părăsea cel din urmă biroul și, dacă era posibil, clădirea instituției, după care o lua pe jos către o stație anterioară a liniei de autobuz. Urcând, rămânea în preajma ușii, gata să coboare dacă ar fi apărut vreun chip familiar. În cazul în care totul mergea bine, rămânea în vehicul.

Cobora în centru. Aici începea o manevră derutantă: rătăcea o vreme pe bulevarde, cercetând vitrinele și făcând unele cumpărături, după care lua un al doilea vehicul într-o direcție oarecare. Și numai după mai multe stații parcurse inutil căuta o legătură pentru cartierul său.

Își irosea timpul și forțele fără să regrete. Aceste complicații alcătuiau ele însele un joc. Iar Mânu

era mulțumit că putea fi relativ în siguranță dincolo de poarta zăvorită a inexpugnabilei sale cetăți.

Aminteam că între cele două tronsoane de drum insul nostru colinda bulevardele. N-o făcea numai pentru a scăpa de cine știe ce „coadă” imaginară. Ceea ce îl atrăgea erau magazinele universale. Lua liftul și urca la ultimul etaj al unuia dintre acestea, vizitând apoi, sistematic, fiecare cat și raion. Dar nu ocolea nici insignifiantele tarabe de solduri. Aici răscolea mărfurile cu dexteritatea unei gospodine. Totuși numai rareori cele cumpărate se înscriau printre obiectele de utilitate directă. Cine ar fi trecut în revistă roadele unui asemenea colind ar fi avut de ce să se mire. În pachetele lui ar fi găsit eșantioane de materiale divers colorate, nasturi minuscule, bucăți de dantelă și panglici. Rătăcit printre ele, vreun vagon minuscule de tren electric ori un tanc de un lat de palmă..

Omul nu era lipsit de fantezie, nici de umor. Uneori se amuza întrebându-se ce ar face un agent al ordinii publice deosebit de zelos care ar descoperi capricioasele sale itinerare, ocolurile pe care le făcea în drum spre casă. I-ar fi părut nespun de suspect. Urmărindu-l, n-ar fi putut decât să se întărească în bănuielile sale. Atunci l-ar fi înhățat și, ducându-l la secție, i-ar fi dat ordin să-și golească buzunarele. Mânu își imagina cu deliciu mutra uimită a polițistului lungindu-se fără încetare pe măsură ce ar fi înșirat pe biroul comisarului ciudatele achiziții din acea zi. „Ce-i asta? Îți bați joc de mine?!” — ar fi răcnit omul cu bastonul ca în serialele de pe vremea când mai avea un televizor. Și ar fi trecut la o percheziție în regulă. Inutil însă, căci în buzunarele goale nu ar fi găsit nici arme, nici documente compromițătoare, nici măcar un plic de scobitori subtilizat la magazinul alimentar.

Desigur, milițianul ar fi cerut explicații. Nu le-ar fi dat. Și atunci uniformă l-ar fi somat să-l ducă

acasă. „Cu plăcere” — ar fi răspuns. Și l-ar fi condus direct în apartamentul său. Aici i-ar fi înfățișat fiecare obiect și s-ar fi amuzat copios observând reacția polițistului» confuzia și nedumerirea lui. „Ce-i asta!” — ar fi repetat junele în uniformă, foarte încurcat. Iar el i-ar fi prezentat pe îndelete pe micii săi colocatari.

Mai întâi păpușile: brune și blonde, cu ochi negri sau albaștri, în picioare, șezând ori culcate. Aristocrate cu malacof și perucă alături de țărăncuțe cu fustă creață, doamne cu *toumure* și spălătorese cu maiul în mână, tiroleze în roșu și verde, frizone cu bonete de dantelă și spanioloaice cu evantai și coc; o Cleopatră, o Dalilă, o Cio-cio-san, o Mata-Hari și chiar o Suzi Quatro cu pantaloni de piele neagră și o chitară spânzurându-i de gât. Alături, un amiral Nelson, un toreador, un husar cu fireturi, un olandez cu pipă, un turc în șalvari și cu fes, un samurai, un pompier. Mai departe, casa păpușilor, cu două caturi și opt încăperi, mobilată la scară în stiluri diferite. Și mai departe atelierul cu traforajul demodat și cutiile de vopsea, apoi foarfecele, acele, panoplia de materiale și ațe colorate ale croitoriei păpușărești. Într-un colț, patul pliant ar fi trecut neobservat.

Înainte să-și revină, vizitatorul ar fi fost invitat în cealaltă încăpere, cea mare. Aici era imperiul trenului electric. Aproape cincizeci de metri de cale ferată miniaturală constituiau o țesătură amețitoare. Șinele argintii dădeau ocol perimetrului rezervat, ca să se lanseze apoi în meandre greu descifrabile, să urce munți de câteva degete și să coboare pante amețitoare. Vagoanele de-o palmă se aruncau în tuneluri din oare țâșneau victorios, traversau temerar viaducte transparente și piereau în păduri fără capăt. Relieful accidentat combina Sahara cu Amazonia și jungla cu Cercul Polar. Garniturile opreau în fața reproducerilor unor gări celebre ca Victoria din Londra, Atocha din Madrid și Termini din Roma. Peste fluvii și

cascade erau aruncate poduri pe piloți, dar și suspendate, poduri de vase, dar și poduri mobile, care se ridicau și se lăsau după cum trenurile se îndepărtau ori se apropiau de ele. Nu lipseau serpentinele calme, rezolvate savant printr-o buclă la nivel sau o galerie în pantă și era imposibil să nu ai o strângere de inimă văzând cu câtă uitare de sine se repede la vale șarpele de tinichea. Erau și zone de nocturnă, la traversarea cărora, în gări, la triaje, în tuneluri și chiar în vagoane, se aprindeau zeci de lumini. Semafoare și schimbătoare de macaz cu felinarul roșu executau docil comenzile teleghidate. Toate acestea sub ochii încântați ai proprietarului și cei uimiți ai vizitatorului. Sfârșitul n-ar fi putut fi decât destuparea unei sticle de bere și încingerea în doi a unui joc pe cînste.

Cam așa își imagina Mănu o descindere la el acasă atunci când încâlcitele sale drumuri îl rețineau în oraș mai mult decât prevăzuse. De sperat spera însă ca niciodată să nu fie pus în situația de a trebui să primească vreun musafir nedorit.

2

Logica povestirii noastre cere ca în acest moment să descriem aventura târzie a lui Mănu. Condeii însă are trac. El simte primejdia. Se poate face o pagină de literatură serioasă din descrierea unei relații puerile? De ce nu? — veți spune. Și totuși...

Un celebru autor a „fugit de acasă” la o vârstă respectabilă cu poștărița. Cum să nu te pufnească râsul când asociezi grotele de cleștar ale poeziei lui cerebrale cu. Șotia de adolescent? Vinovate sunt numai cuvintele. Marele autor putea fi un bărbat adânc frustrat, iar poștărița o tânără sensibilă și cultă, eșuată întâmplător în lumea plicurilor și a mandatelor poștale. În sfârșit, una e să înfrunți societatea și să-ți periclitezi cariera pentru o ultimă dragoste și alta „să fugi de acasă”, cum sună formula trădătoare.

Personajul nostru nu și-a pus în joc numele și averea „nu și-a părăsit domiciliul, nici măcar nu s-a îndrăgostit. Iar dacă femeia s-a dovedit o găscă, apoi eroul nostru nu e primul bărbat dezamăgit din istorie.

Dar iată faptele. Un eveniment banal — reorganizarea unei direcții — a făcut să apară în serviciul lui Mănu o dactilografă. Postul era ocupat de o tânără femeie foarte drăguță. (Sper că lectorul surprinde rezerva de care se încarcă acest *foarte* absolut lângă incertul *drăguță*.) Persoana număra treizeci de ani bătuți pe multe și avea o experiență de viață cel puțin medie. Faptul n-o împiedica să asocieze calităților sale profesionale acel dram de infantilism și auto alintare la care automat recurge, intrând într-un colectiv de bărbați, orice femeie. Prin forța lucrurilor o astfel de ființă devine oaza de lumină a serviciului, pata de culoare, semnul de umanitate ce spulberă monotonia de automate pe care o capătă funcționarii (îi numesc pe bărbați) când îmbătrânesc la un loc de muncă — poate în afara momentelor în care se ia în dezbatere actualitatea sportivă. Indiferent de viața personală a numitei, rolul ei va fi de muză inspiratoare. Din când în când, ceilalți își ridică ochii de pe coloanele de cifre și-și odihnesc privirea contemplându-i, prin geamul boxei care i-a fost confecționată, profilul, nu totdeauna ideal. Când cineva îi adresează cuvântul, ia naștere un mic dialog șugubăț, care descrețește frunțile. Atunci masa amorfă învie. Păreau striviți definitiv de aceeași talpă aridă a vieții, dar din mulțimea nediferențiată se ridică fără veste fostul curtezan al tuturor fetelor care își reia rolul glumeț cu aceeași dăruire ca odinioară. Iese apoi la iveală părintele ocrotitor, persoana la care frumoasa găsește sprijin fără primejdia de a i se cere vreo răsplată. Și mai apare uneori tipul care face conversație, cel mai agreabil, întrucât nu angajează cu nimic, dar e într-

adevăr amuzant și interesant. Numărul rolurilor nu e limitat.

Spectacolul e vivifiant. Asistența însăși devine activă. Cei de față se amuză, gustă, invidiază sau disprețuiesc, sunt pentru sau contra, există cu adevărat. E o întoarcere la viață, care se datorează feei și pentru care toți îi sunt recunoscători.

În asemenea ocazii nu prea contează că femeia are bărbat și copii ori că nasul ei a luat-o iremediabil spre dreapta, nimicind opera naturii. Sau, ca în cazul nostru, ușoara împleticire a limbii care îl definește pe insul peltic devine un atu generator de duioșie.

Unei asemenea femei i se iartă și mâinile cam din topor, și rochița de confecție, și colonia ieftină, și țiğările proaste, iar ignoranța, lipsa de orizont, de intuiție și profunzime nu-i vor fi niciodată obiectate. Altele sunt păcatele capitale care o pândesc, și anume lipsa de tact, favorizarea fără compensații a unui singur bărbat din birou (serviciu etc.) trădarea grupului în favoarea cuiva din afara lui și — păcat capital — dragostea veritabilă. Îndeobște însă chiar și femeia cea mai simpla știe să-și gospodărească zona de influență și fără îndoială că de aici a pornit cel care a spus că și ultima dintre femei ar putea fi ministru. Desigur, se poate întâmpla ca, într-o împrejurare sau alta, „anecdota să primeze”, succesul de moment să facă să fie uitată măsura, iar trădarea să-și scoată colții. O întâmplare tristă, care trece fără urme într-un mediu omogen, dar nu când, așa cum sună premisele puse de noi, femeia e singură între bărbați, iar aceștia sunt mai în vârstă decât ea.

Sosirea Melaniei a îngropat în uitare de la o zi la alta întreg evul anterior. (Rămâne stabilit că același efect l-ar fi obținut orice altă femeie relativ tânără și nu din cale-afară de pocită!) Ca de obicei, tot ce o privea era obiectul curiozității generale, iar în curând figura pe lista de merite. Faptul că vorbea politicos, că accepta lucrările fără obiecție, că avea

o purtare cuviincioasă, dar lipsită de ostentație a fost înscris treptat pe lista cu semnul plus. În completare au fost notate păcatele pe care nu le făcea: nu trântea ușa la venire, nu se băga în vorbă, nu avea opinii deplasate, nu se farda, nu bârfea (cu cine?).

Trecerea timpului a spart gheața și a corijat portretul Melaniei în bine, ca și în rău. Treptat atmosfera s-a relaxat, bărbații și-au mai părăsit expectativa, femeia a renunțat și ea la rezerva totală. După care derularea filmului a decurs ca la carte. Arapu și-a dat la curățat celebrul veston care mirosea a pivniță. Apoi Hangu a început să se bărbierească zilnic și a eliminat usturoiul din pachetelul diurn, Mangău a concedat să-și vâcsuiască pantofii, iar Sotir a suspendat pentru o vreme lamentabilul său obicei de a înjura printre dinți fără nicio adresă.

A urmat regăsirea personalității. Primul s-a desprins de contingent Dondi Văcaru, care și-a scos de la naftalină celebrele cravate ce răscoliseră instituția prin anii 70. Când Marina și-a schimbat pieptănătura, Melania își putea de pe acum permite să-l felicite și să-l încurajeze.

A urmat mișcarea generală. Filip a scos din arhivele modei un sacou pepit cu motivul de un deget și chiar o lavalieră. Singurul eșec l-a constituit barba pe care și-a lăsat-o Fanetti — cine putea să prevadă că va fi căruntă când omul nu avea fir de păr alb?

Rolurile erau bine precizate. Dondi îl juca pe micul amarez comic, primul care se amuza fiind el însuși. Postura de părinte ocrotitor și de apărător într-un moment dificil — întârziere la serviciu, acoperirea unei raite prin piață, eroare într-un material pentru direcție — îi reveni lui Filip cel sfătos.

Neașteptată a fost numai postura lui Mănu. El era omul sobru, persoana de încredere, cel căruia i te destăinui. Cu el Melania sta de vorbă. Ceilalți au

fost destul de mirați. Mănu era cel mai corect dintre oameni, dar nimic la el nu promitea o conversație interesantă, nici în stilul serios, nici în cel amuzant. Faptul că Mănu era singurul celibatar nu putea să explice lungile lor colocvii desfășurate în fața tuturor la început, apoi prelungindu-se după program, când o conducea la mașină. Vara se întâmpla să meargă împreună pe jos o stație, două, ba chiar mai multe pentru a continua nevinovata desfătare a dialogului.

Explicația consta în faptul că Mănu era „un drăguț”, un delicat, că o amuza fără să ceară nimic, nici măcar să-i corijeze nodul cravatei. Colegii mârâiau. Secul, uscatul de Mănu, mutul, spuneau ei acum, ia te uită cum s-a dezghețat!

Erau nedrepti. Mutul nu obișnuia să bată la ochi nici măcar prin rezervă. O recunoștea însă: niciodată nu perorase atât, nu avusese atâtea amintiri nostime din adolescență și tinerețe, niciodată nu-și expusese atât de cursiv și cu atâta încântare opiniile ca în fața Melaniei.

Uneori se întreba ce îl stimulează în prezența ei. La cei aproape șaiszeci de ani ai săi vedea cu limpezime și ridurile de pe gâtul femeii, și locurile în care rochiile fuseseră lărgite atunci când posesoarea lor se rotunjise dincolo de prevederi. Auzea limpede rarele dezacorduri gramaticale din vorbirea ei și era departe de a crede că este o zână. Eternul feminin își făcea totuși datoria. Bărbatul nu putea decât să constate că relația perfect inocentă cu Melania îi face plăcere.

Confidențelor lui aproape complete le-au răspuns ale ei. Melania simțea pentru prima oară bucuria eliberatoare a confesării către un bărbat. Nu era deloc sigură că surprinde corect diferența dintre o destăinuire făcută prietenei celei mai bune și cea produsă în fața lui Manu. Interlocutorul îi dădea o inexplicabilă senzație de securitate. Rostite în fața lui, detaliile nu mai erau vulgare, mobilurile nu mai sunau minor, motivele se iveau

fără efort; lumea devenea logică, ea însăși apărea mai coerentă, mai consecventă, chiar mai înțeleaptă.

Uimitor era faptul că în fața necunoscutului care nu putea controla niciuna din afirmațiile ei fusese mai sinceră, mai neiertătoare cu sine decât în fața oricărei femei. Îi mărturisise cu simplitate iluziile de fetișcană, experiențele copilărești și gravele chemări la ordine ale unei adolescențe bruscate. Făcuse un portret onest soțului său și relatase fără falsă pudoare cât sentiment și cât calcul o minaseră să încheie această căsătorie la fel de imperfectă ca toate. Și mai recunoscuse cât ar fi putut face în favoarea acestei relații și nu făcuse, numindu-și cu un rar simț al diagnosticului just micile răutăți, lașitățile, conformismul, resemnarea care îi îmbătrâniseră pe amândoi.

Ceilalți habar nu aveau până unde ajunseseră în relația lor, dar se accepta îndeobște că Manu rămăsese credincios rolului de om de încredere pe care și-l alesese. Iar dacă în lumea lor ar fi fost cunoscută expresia *amitié amoureuse*, le-ar fi aplicat-o fără reținere. Și fără să greșească, am adăuga noi. Evoluau lent și păreau că evoluează în cerc. Era vădit că nu se îndreptau spre un final erotic, simptomele lipsind cu desăvârșire. În primul rând, relația rămânea publică. Cei doi nu se ascundeau, nu părăseau bulevardele pentru a se afunda în parcuri, el nu încurca rubricile, ea nu arbora o nouă cochetărie, iar tenul ei era departe de a străluci cu acea sănătate a celulei pe care o dă numai dragostea împărtășită.

3

Inspirația joacă în viață un rol mult mai important decât am fi dispuși să acceptăm. În viața celor mai calculați, mai prudenți dintre oameni există clipe de uitare de sine, de scuturare a jugului buneii creșteri, de refuz al rezonabilului și de tentație irezistibilă de a face anume ceea ce știi că e interzis, neuzitat ori cel puțin șocant.

Dar cât capriciu e oare în gestul unui Mânu? Mai degrabă pare a fi efectul seriei de mărturisiri; destăinuirile polimerizează, se leagă între ele, o amintire o trage pe alta, o scoate din uitare, din neființă, și astfel ajungi să pui la bătaie și ultimele rezerve, cele intangibile. Te trezești apoi că ai ridicat cortina mai mult decât ai avut intenția s-o faci. Este o adevărată voluptate a sincerității. Greșelile sunt scoase în evidență brutal, slăbiciunile etalate cu un soi de mândrie: ia privește cât sunt de slab, de vulnerabil, de normal! Și deschis! Nu am ambiția să par mai bun decât sunt și-ți indic punctele mele slabe tocmai pentru că nu mi-o ceri și nu ai avea cum să mă silești s-o fac.

Acestea sunt, în linii mari, trăirile pe fundalul cărora s-a consumat vizita Melaniei la locuința lui Mânu. O, nu vă gândiți la rău! Nu era în intenția lor nimic în stare să deturneze sensul relației spre un banal adulter. Nu. Mânu a deschis în fața Melaniei universul său numai pentru a duce la capăt opera de autodefinire. Niciodată omul n-ar fi putut spune despre sine: „Știi, eu ascund și zone de negrăită delicatețe, de nostalgie a copilăriei. Mi-am jurat încă de timpuriu să recuperez bucuriile pierdute și am făcut-o. Iar dacă niciodată nu m-a bătuit o mare iubire a fost poate pentru că nu eram copt, nu eram eliberat de spiritele benefice ale inocenței refulate!...” N-ar fi putut să spună toate acestea și nici nu-i convenea să ascundă la nesfârșit esența personalității sale în fața celei care i se destăinuia cu atâta uitare de sine. Și, cum era vorba de ceva „mai degrabă de văzut decât de povestit”, într-o zi Mânu a luat un taxi și, dirijând șoferul pe un itinerar anume încurcat — ultimele zbateri ale prudenței sale de până ieri —, a descins cu Melania la domiciliu.

Nici dacă și-ar fi condus mireasa în viitorul cămin al amândurora n-ar fi trebuit să fie mai emoționat. Era bucuros și era mândru și, totodată,

se temea de reacția vizitatoarei, care avea destule motive să fie surprinsă.

Nu se poate spune că Melania a pășit pragul casei fără o strângere de inimă. Invitația era fie încercarea unui bărbat de a trece relația în alt registru, fie ceva cu adevărat neobișnuit. Dar ce putea fi neașteptat la omul acesta, care vorbise atâta despre sine? Și ce se putea cere „mai degrabă văzut decât povestit”? Urcând scara casei bătrânești cu etaj, Melaniei îi tremurau genunchii ca unei fecioare pășind sub acoperișul alesului. Pentru o femeie cu experiență era de neiertat. Știa prea bine ce atitudine să ia în caz că primirea i-ar plăcea. Dar nu a fost cazul.

Mănu a intrat primul, a făcut lumină mare și a condus-o spre colțul păpușilor. Melania rămase în extaz. Colecția însă, fermecătoare în sine, nu spunea totul. Abia vizitând colțul de lucru a înțeles Melania proporțiile șotiei: adorabilele costume erau opera lui! Aici femeia nu s-a mai putut stăpâni și a început să bată din palme de bucurie. Și de ce nu s-ar fi bucurat? Costumele erau superbe, iar descoperirea nu făcea decât să confirme achiziția — Mănu era, iată, un romantic iubitor de secrete și un amor de vreme ce i se destăinuise totuși. Într-adevăr, nimeni nu dorea să abuzeze de ea, Melania putea fi liniștită.

Amestecul de magie și proză al jocului a cucerit-o de îndată. Destinsă, a luat păpușile în brațe, rând pe rând, le-a schimbat poziția, le-a corectat coafura, în vreme ce Mănu prepara o cafea. Cu ceștile în mână, au trecut dincolo. „Cum, nu s-a terminat?” — a exclamat Melania. Uitase păpușile, care îi evocau o maternitate ratată. Jocul mecanic era mai adevărat.

Supertrenul electric a intrat în funcțiune. Mănu a prezentat vizitatoarei detaliile marii jucării, a povestit episoade din vânătoarea de piese. A enumerat greutățile întâmpinate la montare din cauza secretului în care se zidise. Ce fericire să

poți în sfârșit vorbi, să te lauzi cuiva, să te plângi, să te bucuri cu cineva! Bărbatul a sărutat mâna femeii, care l-a mângâiat pe obraji.

A fost pentru amândoi o seară de basm. Niciodată Melania nu s-a simțit mai puternică, Mânu mai inspirat. Manevrând cu stângăcie comenzile, ea făcea mii de gafe, declanșând lanțuri de accidente, pe care Mânu le primea cu hohote de râs.

A studiat cineva relația dintre joc și sex? În niciun caz Mânu. Asupra Melaniei, această activitate deconectantă, în același timp acaparatoare, avea un efect straniu. Descinderea în micul univers al bărbatului doborâse bariere pe care le credea de netrecut.

Ceasuri în șir, cei doi au înconjurat în genunchi labirintul feroviar, urmărind mersul garniturilor fragile. Părea că, odată cu statura, cei doi și-au pierdut și vârsta. Erau liberi, scăpați de orice apăsare, de orice răspundere.

Concentrați asupra jocului, nu-și dădeau seama de nimic. Fiecare uita de celălalt până când se întâlneau pe culoarul ce dădea ocol Alpilor de carton. Atunci, se redescopereau. Își aruncau, în treacăt, o privire șăgalnică, un surâs aferat, alergând acolo unde îi chemau vagonul răsturnat, macazul trădător, viaductul prăbușit. În frenezia jocului își amestecau respirația și părul. Aerul căpătase un gust de șampanie.

Apoi s-a petrecut inevitabilul, o fatală eroare de manevră provocând un dezastru: două lungi garnituri s-au ciocnit pe buza îngustă a unei râpe și s-au prăbușit peste a treia. Locomotivele s-au răsturnat, vagoanele s-au risipit, peisajul însuși a fost deteriorat. Melania, integrată fără rezerve în realitatea secundă a jocului, a trăit catastrofa cu toată convingerea. Îngrozită, s-a lipit de pieptul lui Mânu, cerând protecție și iertare. Bărbatul i-a mângâiat umerii care tresăreau de plâns, i-a șoptit

cuvinte de consolare, i-a sărutat fruntea și ochii. Suspinând încă, Melania l-a îmbrățișat. El a strâns-o la piept. Și atunci ea i-a oferit buzele tremurătoare. În spontaneitatea lui, gestul nu avea nimic forțat, nimic vulgar sau grăbit. Melania trăia una din rarele clipe în care destinul arată bun gust. Aștepta un răspuns pe măsură, natural, sincer, liber de orice calcul. Mănu a înțeles-o în felul său. El i-a mângâiat părul, i-a sărutat ochii și mâinile. „Vino, hai” — a spus femeia. Dar sexagenarul vibra pe altă lungime de undă. Singurătatea și taina îi tociseră instinctul. Avea mâini înghețate și picioare de lut.

Clipa s-a dus, aburul s-a risipit. Melania și-a revenit, a deschis ochii. Vraja pierise. A înțeles în ce postură se găsește. S-a ridicat în picioare, privind rătăcită în jur. Mănu o urmărea mut. Cu un geamăt, Melania s-a năpustit spre ușă.

Urmând-o, Mănu se scuza în termeni vagi pentru o vină neprecizată. Încerca să umple cu vorbe vidul ucigător.

Nu-l asculta nimeni. Melania cobora scările în goană. Ieșind în stradă, a pornit cu pas hotărât într-o direcție oarecare. Când a găsit un taxi, i-a făcut semn, descleștându-și cu greu dinții ca să spună adresa.

Mănu a revenit în casă plin de umilință. Și-a petrecut seara dându-și cu pumnii în cap și tratându-se de imbecil.

4

A doua zi, Melania a întârziat la lucru. Fusesse la coafor și arbora o rochie nouă, foarte serioasă. Pe măsura de lucru o aștepta un imens buchet de trandafiri albi. Mănu inventase un pretext oarecare spre a justifica prezența lor în ochii colegilor. Melania însă a luat florile și, fără un cuvânt, le-a zvârlit pe fereastră. După care s-a instalat la lucru ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Cei de față au rămas o clipă cu gura căscată, după care toți ochii s-au îndreptat în direcția lui Mănu. Acesta s-a

mulțumit să mormăie ceva, după care și-a luat servieta și dus a fost.

Situația se complica. Prin forța lucrurilor, cei doi trebuiau să se vadă zilnic. Mânu făcea imposibilul pentru a reduce la minimum orele de lucru la birou, sărind asupra fiecărei ocazii de a părăsi sediul instituției. Câtă vreme era obligat să rămână pe loc, se făcea literalmente mic, lucrând cu nasul în ȧhârtii și refuzând orice relație.

Această retragere însă nu a servit la nimic. Melania era departe de a se fi liniștit. Purtarea ei devenea pe zi ce trecea mai provocatoare. Lucrările lui Mânu erau veșnic ultimele când nu erau de-a dreptul uitate. Cota greșelilor de mașină a crescut brusc la materialele lui, și puțin a lipsit ca unele dintre ele să ajungă neobservate până sus de tot. Funcționarul nu protesta. Plătea din buzunar ca să-și refacă lucrările la o dactilografă externă. În cele din urmă a renunțat să-i mai ceară Melaniei ceva. Defensiva bărbatului nu era însă de natură s-o calmeze. Numele lui Mânu rostit de cineva o făcea să izbucnească într-un râs teatral.

Micile șicane erau destul de bătătoare la ochi, și doar intensitatea violenței pe care o exprimau i-a făcut pe colegi să nu treacă de îndată la întrebări. Chestionat aparte, Mânu a rămas mut.

În a patra zi de la întâmplarea relatată, urgența unei lucrări l-a obligat să recurgă iar la serviciile Melaniei. Două ore mai târziu și-a găsit, nebătută, lucrarea în coșul de gunoi al dactilografei. Mânu a rămas înlemnit. Situația era fără ieșire. Să nu reacționeze ar fi fost cel puțin suspect.

Făcând observațiile de rigoare, declanșa scandalul pe care îl dorea Melania. În ambele cazuri, taina sa, păzită cu devotament, devenea obiectul deriziunii.

Înainte ca Mânu să se decidă asupra tacticii de urmat, femeia însă a trecut la atac. Orizontul secret pe care Mânu și-l clădise în ani lungi s-a văzut măturat dintr-o singură rafală. Întâi au fost

demascate jocurile morbide, „cu păpuși, pricepeți dumneavoastră! Asistența, convinsă că înțelege, sorbea de pe buzele furiei detaliile scabroase.

Mai târziu aceleași jocuri s-au dovedit o momeală, o capcană pentru femeile slabe. Odată aduse în apartament sub pretextul originalei colecții, urma agresiunea. Dar dacă Dumnezeu vrea să-și bată joc de cineva, îi ia mințile. Agresorul își supraapreciase forțele. El a înregistrat cel mai rușinos eșec, și nu pentru că Melania, femeie slabă, ar fi putut să opună rezistența necesară, ci din chiar neputința subiectului, care înainte de atac nu se întrebase dacă este în stare să-și onoreze pretențiile. Iată adevărata față a colegului lor atât de respectabil! Și să nu mai apară în fața ei dacă vrea să evite o traducere în justiție!

Publicul era stupefiat. Mânu, paralizat de la prima frază a filipicei, a trebuit s-o asculte în întregime. Când femeia a tăcut, s-a instaurat o tăcere de gheață. Direct sau în ascuns, toți ochii priveau spre vampir. Acesta era traversat de frisoane. Paralel cu incriminarea, lui Mânu îi veneau pe limbă cuvintele apărării, ale dezvinovățirii. Dacă nu le dădea frâu liber era nu din mândrie sau demnitate — amândouă terfelite fără speranță —, ci din cauza rezonanței caragialești care trecea involuntar din cuvintele acuzatorului în punerile la punct ale apărării. Să mai adauge la baia de ridicol în care se găsea era prea mult. Drept singur comentariu, Mânu și-a făcut o cruce mare și apăsată, după care a părăsit încăperea.

În chiar ziua următoare, funcționarul-model și-a cerut detașarea în alt serviciu, iar forurile competente i-au aprobat-o fără să acorde atenție vorbelor care circulau prin instituție. La noul său loc de muncă, Mânu avea să fie și mai rezervat, și mai corect, de-a dreptul respingător.

Soluția aleasă de el i-a surprins pe foștii săi camarazi, convinși că omul, dacă nu va părăsi orașul, cel puțin va schimba slujba. Ei nu aveau de unde ști că incidentul, oricât de penibil, era latura minoră a problemei. Mai gravă pentru Mănu a fost înstrăinarea de propriul său univers. Întreaga lui existență privată își pierduse farmecul. Dintr-o dată, păpușile s-au dovedit niște pocitanii de celuloid îmbrăcate grotesc, iar trenul electric un obiect la fel de străin ca o coropișniță. Vederea lor nu făcea decât să-i rememoreze la nesfârșit acuzele Melaniei și să le dovedească temeinicia. În prima duminică a demontat eșafodajul de tuneluri, munți și păduri, rezistând cu greu pornirii de a-l face bucăți cu toporul. Resturile de placaj laolaltă cu zecile de vagoane și locomotive prețioase au umplut la refuz două lăzi de gunoi. Descoperind comoara, copiii cartierului și-au disputat cu larmă fiecare piesă. Păpușile au luat calea focului.

Fără ele însă casa rămăsese inadmisibil de goală. Mănu s-a văzut silit să renunțe la vechea locuință, mutându-se într-o garsonieră oarecare. Ieșind la pensie câteva luni mai târziu, a cumpărat întreg fondul de romane polițiste al unei biblioteci particulare de împrumut și, întorcând pentru totdeauna spatele vieții, s-a îngropat în ele ca într-un cavou.

FRIG

Era zece seara și Isabela mai citea din cartea de povești. Citea silabă cu silabă, mișcând buzele, așa cum învățase cu cincizeci de ani în urmă. Zadarnic i s-a explicat că atunci când citește în gând mișcarea buzelor nu are niciun rest. Dacă citea fără să miște buzele, nu pricepea nimic.

Se rupse cu greu din lumea poveștii cunoscute pe dinafară. Era târziu, iar mâine avea să se simtă obosită. Puse cu grijă pe noptieră volumul frumos ilustrat, ale cărui file abia se mai țineau și stinse lumina. Mai urmări, cu ochii deschiși în beznă, câteva mișcări ale personajelor somptuos

costumate de imaginația desenatorului, apoi adormi. Se visă tânără și frumoasă, evoluând fără piedici într-o lume curată, fără complicații, fără mistere.

Se trezi proaspătă, cu poftă de muncă. Se spală iute cu apă rece-rece, apoi părăsi podul spitalului unde își avea cămăruța, cotețul pe care îl refuzaseră toți. Aici se afla micul ei univers.

Dimineața trecu sub semnul grabei. Fuga focurile la bucătărie. Iute spălarea coridoarelor de la parter, înainte să apară primul medic. La urmă saloanele. După-amiază e rândul birourilor, al cabinetelor de consultație.

— Isabela! Cum ai dormit?

— Pe cine ai visat, Isabela?

Dimineața bolnavii erau puși pe glume, iar ea îi surprindea în așternut, ceea ce îi făcea să se gândească numai la prostii. Isabela spăla dalele cenușii, strecurându-se pe sub paturi de parcă n-ar fi avut cocoașa. Glumețul de la patru n-o lăsa niciodată să treacă fără să se lege de ea.

— Isabelo, ești salvată! Cocoașa e la modă!

Femeia chicotește bucuroasă, dar nu îi acordă nici măcar o privire. Nu are timp! Știe însă că în colțul opus chelul acela cumsecade îl amenință pe glumeț cu pumnul, iar sfiosul cu plete de lângă ușă a roșit auzind gluma groasă. Pe ea nu o supără, mai degrabă o amuză, în fond e un semn de atenție. Iar ea simte sub cuvântul dureros căldura unui suflet adevărat.

La trei nu e treaz decât sportivul. Iar nu a închis ochii toată noaptea. Îl doare piciorul tăiat. Când o vede, îi surâde amar și o cheamă. Îi bagă în buzunarul halatului ciocolata și merele primite în ajun. Are vizite în fiecare zi, dar nu mănâncă nimic. Cei doi se înțeleg fără cuvinte, prin gesturi, ferindu-se să fie surprinși de ceilalți. Isabela îl ceartă prin semne că nu se hrănește. Sportivul surâde și o liniștește. În jur, toți continuă să doarmă. Acest minut de comunicare mută, în care

Isabela îl consolează pe tânăr, îi umple inima de mulțumire și viața de sens.

Odată încheiat scurtul dialog, Isabela deschide cu zgomot geamul, dând astfel semnalul deșteptării, și trece la îndatoririle ei diurne.

La doi o așteaptă, ca de obicei, un munte de ziare și reviste. În loc să le arunce, bolnavii le stivuiesc lângă ușă. Sunt ale ei. Toți știu că Isabela citește și o aprovizionează. Ea le duce în cotețul din pod, unde, în orele libere, le răsfoiește, silabisind câte un titlu. Așa l-a descoperit pe sportiv într-o poză cât palma. Nu i-a venit să creadă. A rupt o bucată de ziar și a doua zi i-a pus-o în față întrebându-l: e chiar el? Băiatul a izbucnit în plâns. Imaginea îl reprezenta pe podiumul de câștigător. De atunci multă vreme Isabela n-a mai citit ziare și reviste.

Pină la opt trebuie să fie gata. N-a întârziat niciodată! Atunci coboară la bucătărie, își face un ceai și mănâncă. Se odihnește o jumătate de oră ascultând pălăvrăgeala bucătăreselor și trece la cartofi. E bine la cartofi că stă jos și nu trebuie să vorbească. Vara îi cojește chiar în pivniță, singură-singurică. Doar ea și poveștile.

Bucătăresele știu totul despre fiecare, sănătos ori bolnav. De la ele s-a lămurit că zilele glumețului sunt numărate, că pletosul e desfigurat de un cancer al pielii, iar chelul are anus contra naturii. Bieții oameni! Ascultând ce vorbesc fiecare de la bucătărie, Isabela simte cum i se frânge inima, de milă pentru fiecare și lăcrimează neobservată în colțul ei.

Neobservată până azi.

— Ce-i, soro, ți-a căzut vreunul cu tronc?

Isabela își zvântă ochii.

— Cu tine vorbesc, Isabelo!

Cocoșată tresare, privește în jur hărțuită.

— Pe care îl plângi, toanto?

— Ei, pe care, pe frumosul ăla blond, pe ăla care fugea suta de metri.

- Are gust Isabela...
- Dar și el, ce să-ți spun!
- Râsetele ascuțite o ard.
- Isabelo, te-ai pricopsit!
- Când jucăm la nuntă?

Isabela înghite duminica pe care nu l-a putut birui în prima parte a scenei și surâde umil. Fetele mai trag un ropot de râs, apoi o gonesc la treabă. Iar ea e fericită că poate pleca.

Și că nu i-au dibuit secretul. Bietul sportiv! Pentru el i se frânge sufletul ca unei mame. Dar inima ei tresare în fața glumețului. Ce o atrage la urâtul de la patru? Forța pe care o respiră, vitalitatea, poate și lipsa lui de menajamente. Când este cu ceilalți, cocoșa o apasă. Duritatea glumețului pune lucrurile în ordine. În ochii lui trista podoabă nu e un stigmat, ci o realitate, una normală, deși poate cam particulară — normală pentru Isabela. În prezența glumețului, femeia își îndreaptă instinctiv spinarea, nu se mai strecoară, ci merge, nu trage cu ochiul, ci privește.

Singură în pivnița slab luminată, Isabela trece în revistă evenimentele dimineții. Memoria ei fără cusur îi reproduce fiecare cuvânt auzit, fiecare gest observat.

Rămâne cu lama cuțitului în aer. Ce spuneau fetele de la bucătărie? A înțeles bine? Glumețul are zilele numărate! Glumețul să moară? Nu! Ipoteza o paralizează. Orele zboară, iar ea întoarce pe toate fețele știrea care a lovit-o în adâncul ființei sale. Orele trec, cei câțiva cartofi pe care i-a curățat se înnegresc în lighean, ca mâinile Isabelei, mâinile ei lipsite de spor. Astăzi cartofii nu vor fi gata la vreme. Isabela prevede scandalul, batjocura care o așteaptă, dar perspectiva nu o impresionează. Dacă se întoarce la îndatoririle sale o face nu din sentimentul răspunderii, ci pentru că ele nu-i împiedică gândul să călătorească liber înainte de culcare, Isabela citește fila din ziua respectivă a calendarului de la secretariat. O rupe în fiecare

după-amiază, când face birourile, și o pune în buzunar.

Astăzi merge mai greu cu cititul. Textul de pe spatele filei e plin de cuvinte neînțelese. Mai ales unul... Isabela îl repetă cu încăpățănare, urmărind silabele cu arătătorul și rostindu-le cu glas tare:

— Cri-o-ge-ni-e...

Nu biruie și atunci renunță. În pat, reia poveștile de unde le lăsase. Numai în lumea lor fără griji e Isabela fericită.

A doua zi coboară cu fila de calendar în buzunarul halatului. Glumețul o întâmpină gălăgios, dar astăzi Isabela nu se intimidează. Ia să vedem cum se descurcă el cu vorbele alea. Și îl roagă să-i lămurească cele scrise în calendar.

— Ura, Isabelo! Suntem salvați! Nu mai murim! Strigă nebunul dând fără noimă din mâini și din picioare.

Isabela își vede înainte de treabă, dar e numai urechi.

— Știi ce scrie aici? Că s-a găsit o metodă de conservare a vieții prin frig. La fel ca pentru alimente. Le pui la rece și nu se strică. Așa și omul: îl pui la gheață și îl ții proaspăt până în anul 2000!

— Ce tot spui? bombăne vesel Isabela ca să-l determine să mai zică o dată.

Glumețul pricepe și o ia de la capăt. Coccoșată râde ca proasta.

Glumețul explică:

— Dacă omul e bolnav, pui bolnavul la gheață până se inventează medicamentul care să-l facă bine. Atunci îl trezești, îl vindecă, și totul e în cea mai perfectă ordine!

Așadar, aseară Isabela nu era departe de a înțelege. Și atunci cum de nu-și dă seama glumețul că descoperirea ei îl salvează de la moarte? Să i-o spună de-a dreptul se sfiește. Întreabă totuși:

— Cum adică: trezești bolnavul?

— Păi, acolo, în patul lui de gheață, omul amorțește, doarme fără vise, ca urșii iarna în vizuinele lor. Nu mănâncă, nu bea. Și nu îmbătrânește! La soroc, se scoală tânăr și frumos cum s-a culcat!

— Isabelo, tună în final glumețul, când vine camionul cu gheață la cârciuma din colț, ia-l pe șofer și adu-l aici la mine! Am o afacere cu el!

Isabela iese năucită de potopul de impresii și gânduri, prin care însă răzbate ca un memento refrenul din fiecare dimineață: „Mai iute! Mai iute!”

Seara, Isabela se retrage în pod să ia de la capăt lectura foii de calendar. Parcă i s-a luat o ceață de pe ochi. Deși unele cuvinte se ridică și acum ca un baraj în fața ei, sensul general nu-i scapă, iar el confirmă spusele glumețului. Târziu, când spitalul s-a potolit și nu mai riscă să întâlnească țipenie de om pe coridoarele întunecoase, Isabela coboară la dușuri. Zăvorându-se cu grijă, se dezbracă și, aprinzând luminile, se privește goală în oglindă. Pentru vârsta ei arată destul de bine. Are o față senină, destinsă, aproape fără riduri. În păr, niciun fir alb. Picioarele voinice și mâinile de bărbat sunt blonde, niciodată văzute de soare. Să nu fi fost cocoșa... Sare cât mai repede peste gândurile care se înlănțuie de obicei după aceste cuvinte. Ce să mai vorbim despre ce ar fi putut să fie dacă tatăl ei nu se îmbăta de fericire că are e fetiță, dacă nu ținea morțiș s-o joace în palmă și n-o scăpa pe jos...

Acum altceva o preocupă. Se măsoară dintr-o parte, din alta. Încercând să se imagineze fără nedorita podoabă. Rezultatul e destul de încurajator.

Câți ani să aibă glumețul? Fața lui e numai riduri, o bună parte din părul mereu vâlvoi pare de cenușă. Are dinții galbeni de tutun, iar mâinile late, fierbinți. Știe de când odată a înghesuit-o de față cu întreg salonul.

Amintindu-și, Isabela e scuturată de un fior. O ultimă privire în oglindă și gata. Hotărât, e mult mai frumoasă ca el. E și mai tânără. Cât despre cocoasă, i-a spus ei de mult un doctor că peste un timp, douăzeci, treizeci de ani, orice chirurg va putea s-o dea jos.

Isabela se spală rapid și fuge în cotețul ei să citească, să doarmă și să viseze.

A doua zi se scoală cu noaptea în cap. Coboară tiptil scările până în pivniță. Cunoaște bine terenul. În dreapta se înșiră boxele cu alimente, în stânga vin cazanele instalației de încălzire, apoi magazia de materiale. Ultimele încăperi conțin lucruri date la reformă: paturi deșelate, scaune rupte, ligheane ruginite, bucăți de linoleum roase până la urzeală, cuiere șchioape, oale găurite. În fund, căzile scoase pentru înmulțirea dușurilor, când a sporit capacitatea spitalului. Aici e veșnic răcoare.

Isabela nu stă pe gânduri. Are atât de puțină vreme! Își face loc până la căzi. Se apleacă peste cea mai ferită și începe s-o golească de troacele zvârlite în ea de-a lungul timpului. După o vreme tresare. Un simț al ei particular i-a spus că e timpul să urce. Obligațiile zilnice o așteaptă. Isabela trage bine ușa boxei și fuge la treburile sale.

A doua zi continuă. Două din căzile plasate cel mai departe de ușă sunt goale. În ziua următoare coboară cu o găleată plină cu detergent. Freacă îndelung cele două căzi, îmbâcsite parcă de un mîl unsuros. Insistă până reușește. Smălțul nu e intact, ba pe alocuri s-a pătat cu galben și ruginiu, dar strălucește de curățenie. Dintr-o cârpă de praf nefolosită face două ghemotoace cu care astupă găurile de scurgere. E gata.

A mai trecut o zi. A trecut cu folos. Isabela s-a înțeles cu șoferul camionului care trece în zori să lase în dreptul cârciumii peste porția zilnică a localului o jumătate de bloc de gheață pentru dânsa. I-a plătit dinainte pe patru zile. A și dus în pivniță prima bucată. A învelit-o într-un ștergar și a

trecut cu fruntea sus prin fața portarului, deși murea de frică. Dar se temea degeaba. Moșul e atent numai la ce se scoate din spital, nu și la ce intră pe poartă. Isabela s-a strecurat în pivniță și a pus bucata de gheață într-una din căzi, împachetând-o în cârpe. Are îndoieli: n-o să se topească până mâine? Seara îi face o vizită. Gheața parcă a mai scăzut, dar nu atât cât se temea.

În zori adaugă încă o jumătate de bloc. Acum cele două bucăți or să-și țină de frig una celeilalte.

Astfel, zile în șir, douăzeci de zile de-a rândul, Isabela cară în pivniță destulă gheață ca să umple căzile pe jumătate. Râde rememorând scandalul făcut de bucătăreasa șefă când a dispărut satirul ei favorit. Cu el a mărunțit gheața care acum formează un pat omogen. Răcoarea pivniței împiedică topirea gheții.

Între timp a schimbat dispoziția lucrurilor înconjurătoare. A îngrămădit în fața celor două căzi munți de obiecte, astfel că nici acela care ar intra în boxă nu ar observa căzile.

În sfârșit, e gata. În ultima seară, Isabela recitește a suta oară fila de calendar, care a devenit o zdreanță, Știe textul pe de rost, dar vrea să fie sigură.

Acum totul e în regulă. Isabela își face o bocceluță. Pune în ea furoul cel mai bun, o pereche de ciorapi noi, pantofii de duminică și toate mărgелеle. Numără cu grijă banii puși deoparte, îi leagă într-o batistă pe care și-o strecoară în sân, după care adaugă bagajului cartea de povești.

Apoi stă și așteaptă. Când va fi miezul nopții, când spitalul va dormi, atunci. Așteaptă îndelung. Apoi moțăie. Adoarme. Tresare. Ascultă. Moțăie iar. E perfect liniștită. Acum nu mai are de ce se terne. Nu ca în zilele în care strecura pe sub nasul portarului bucățile de gheață și leșina de spaimă să n-o prindă, s-o ia la întrebări...

Gata! Isabela nu are ceas, dar știe că e timpul. Își ia boccea și pornește cu pași de pisică.

Părăsindu-și odaia, stinge lumina și întoarce cheia, lăsând-o în broască. Apoi coboară. Lunecă pe coridoare ca o umbră. Deschide cei îți metru cu centimetru năbădăioasa ușă a salonului care scârțâie din te miri ce. Zile în șir a studiat-o Isabela, iar acum, în mâna ei, ușa nu scoate niciun sunet.

În salon e întuneric, dar femeia se orientează perfect. Ocolește nu numai paturile, ci și scaunele pe care jucătorii de cărți le-au lăsat în dezordine, și papucii zvârliți la întâmplare. Nu ea pune la locul său fiecare lucru?

Ajunge astfel cu bine la patul bolnavului. Acum e acum. Să-l trezească fără să-l sperie. Să-l facă să tacă fără să i-o spună. Și-a imaginat de sute de ori scena. Trage aer în piept și trece la fapte. Mângâie ușor cu degetele fruntea bărbatului, apoi se retrage. Ascultă. Nimic. Încă o dată. Și iar. Acum! Ritmul respirației s-a modificat. Începe trezirea. Încă o dată. Inima îi bate cu zgomot. Bolnavul tresare, mâna lui mare prinde mâna mititică a Isabelei. Ea îi apucă un deget, îl strânge ușor: Atenție! Omul a înțeles. Tace și o ține de mână. Ea îl trage ușor. El înțelege iar. Coboară din pat, o urmează, în dreptul ușii, ea îi lasă mâna, oprindu-l din mers. El așteaptă. Ea deschide ușa cu același succes ca la intrare.

Pe coridor e lumină.

— Ce-i? întreabă glumețul, buimac de somn.

— Sst!

Isabela îl trage după ea. Străbat amândoi coridoarele, coboară scările.

— Unde mergem? întreabă omul intrigat de mister.

— Taci, să nu ne audă! șoptește Isabela.

Tace, dar e neliniștit. De temut nu se teme. E un munte de bărbat. Ce i-ar putea face Isabela?

În pivniță trebuie să-l conducă pe pipăite.

— De ce nu aprindem lumina? întreabă iar.

— Nu trebuie, nu trebuie, repetă ea liniștitor.

Au ajuns.

— Ce-i asta? întreabă iar omul. S-a împiedicat de un scaun. L-a ridicat și s-a așezat pe el. Scaunul scârțâie sub greutatea lui.

— Ia zi, fată, ce s-a întâmplat?

Isabela își caută vorbele.

— Nimic, nimic. Dar știi cum spune în calendar. Dacă mă îngrop în gheață și aștept câțiva ani, o să se poată opera orice. Cocoașa mea...

— Așa?

Bărbatul își drege glasul.

— Și ce ai hotărât?

— Am pregătit gheața.

Apucă mina glumețului și o conduce încet spre stratul umed și zgrunțuros. Mâna tresare atingându-i, se retrage.

— I-auzi idee! Și ce vrei? Să te bag eu în gheața? Să te am pe conștiință? Ce, am înnebunit?

Și râde. Un râs urât, fără haz, un râs înghețat.

Pe Isabela reacția bărbatului nu o surprinde. I se pare firească. Ea explică atât de prost! De obicei glumețul înțelege din zbor, dar e noapte, întuneric, în pivniță e frig. Iar el pare gata să plece!

— Nu! strigă Isabela.

Într-o clipă e lângă el, îl apucă de mână, îl trage înapoi. Între cei doi se dă o luptă. Uriașul slăbit rezistă cu greu femeii micuțe, călită de o viață de muncă. Lupta se dă mutește. Cu un efort, bărbatul se smulge din mâinile femeii. Aceasta se repede să-i taie calea, se împiedică și cade lovindu-se dureros în fluierul piciorului. Durerea e insuportabilă. Lacrimile nu mai pot fi stăpânite. Le dă drumul să curgă în voie.

Deodată se face lumină. Glumețul a dibuit comutatorul.

— Ia să vedem, zice reluându-și locul pe scaunul șubred. Ce-i în capul tău, fetițo?

Isabela plânge cu hohote. Piciorul nu o mai doare. L-a uitat. O doare incapacitatea ei de a se face înțeleasă. Cuvintele sunt zănatice, nu o

ascultă, mai degrabă o trădează, îi divulgă mobilurile și sentimentele. Încet, încet, reușește să spună ce are de spus. Doar nu la cocoașa ei se gândise întâi și-ntâi, ci la măduva lui putredă. Povestește cele spuse la bucătărie și plânge cu hohote când repetă sentința care îl condamnă. Pentru el pregătise patul de gheață, pentru salvarea lui! Ea nu vrea decât să-l însoțească, să nu-i fie urât, să nu se teamă pe drumul acela nesigur dintre viață și moarte. Dacă totuși acolo, în viitor, va putea și ea să-și lepede nedorita povară, el nu avea să se supere, nu avea să se împotrivească, nu-i așa?

Isabela îl soarbe din ochi. Glumețul e palid. Privește în gol. Nu cumva totuși s-a supărat? S-a supărat pe ea!

Omul își revine, o vede, înțelege. Surâde — o umbra a surâsului de până ieri. Un surâs totuși. Se apleacă, șterge lacrimile ființei pierdute de lângă el, o ridică, o așază pe un alt scaun, alături. E atent, răbdător și serios — vai, cât de serios! De nerecunoscut. Articulează cuvintele clar și rotund. Dar parcă vorbesc numai buzele lui. În sufletul bărbatului ceva s-a stins, ceva s-a prăbușit. Ce anume? Isabela e numai urechi, vrea să prindă înțelesul ascuns al vorbelor, dar acesta îi scapă. Ascultate astfel cuvintele înseși nu mai înseamnă nimic.

Și totuși... De obicei, când îi adresează cuvântul, în salonul plin de viață, glumețul paie că vorbește nu pentru ea, ci pentru ceilalți. Acum nu e nimeni de față, doar Isabela. Pentru *ea* întârzie bărbatul în umezeala rece a pivniței, *ei* i se adresează. Iar în cuvintele lui despre *ea* e vorba. Isabela este prea epuizată ca să și înțeleagă, nu-i nimic, o să priceapă mai târziu, esențialul rămâne clipa, faptul că omul vorbește cu *ea*, pentru *ea*.

A terminat. E în picioare. Îi întinde mina. Isabela se ridică, îl urmează. Cei doi străbat fără zgomot spitalul. Urcă scările ca două umbre. El o conduce până la cotețul din pod. Îi urează noapte

bună și așteaptă până ce cocoșată se strecoară în ascunzișul ei și închide ușa. Chipul pe care îl vede femeia privind pe gaura cheii este absent, rătăcit. Omul rămâne astfel o clipă, apoi cel care a fost glumețul se întoarce cu spatele și începe să coboare scara cu pași de bătrân.

ISE SPUNEA JAPONEZUL

1

Porecla i-a dat-o, cândva, o femeie, răzbunându-se astfel pentru indiferența de care se izbiseră avansurile ei. În mintea celei ultragiutate mai acționau poncifele privind japonezul impasibil vehiculate de o anume literatură de serie. Greșea unde credea că nimerise. Nimerise totuși, dar mult mai profund, esențial.

Rebedea își amintea uneori de ea. Nu prea fusese asaltat de femei, încât l-a epatat gestul Simonei, care profitase de acalmia orelor de după-amiază spre a ocoli secretara, dezertoare pentru douăzeci de minute, și a i se oferi. Îi răspunsese cu blândețe de după biroul masiv. Îi spusese că datoria îi mobiliza toate forțele sufletului. Îi mulțumise pentru generozitate și delicatețe, îi promisese discreție absolută și o trimisese înapoi la lucru.

Privise îndelung ușa pe care femeia umilită o închisese în urma ei și se întrebă: Ce urmărea? Să-l pună la încercare? Să-l compromită? Imposibil de aflat. La urma urmei putea fi sinceră. Nimic nu avea să-l cointească de pe poziție.

A rezistat pornirii de a o sancționa pe secretară, singura vinovată. Menținuse relația cu Simona exact la diapazonul de până atunci și refuzase primul transfer solicitat de ea, acceptându-l totuși pe al doilea, câteva luni mai târziu.

Această împrejurare minoră îl caracterizează pe Rebedea, omul datoriei într-o epocă fără drepturi. Zăbovea la lucru șaisprezece ore în șir, pretinzând, firește, celor din jur să procedeze identic. Ar fi fost sincer indignat să afle că unele subalterne mai

fugeau de la lucru pentru a „prinde” la piață câteva kilograme de cartofi ori de ceapă, fără să se întrebe cum se face că la masa lui alimentele nu lipseau. Să fi aflat că Maria complotază cu șoferul, cu secretara, că uzează de numele lui pentru a umple cămara sa cu bunătăți, ar fi fost neiertător cu ei și nu s-ar fi cruțat nici pe sine. Din fericire nu i s-a dat ocazia.

Când pentru prima oară un subaltern întors din străinătate îi oferise o atenție, o amintire, îl admonestase foarte sever și refuzase. Omul s-a întrebat dacă fusese prea zgârcit ori dovedise lipsă de tact. În realitate, Rebedea nu putea concepe un asemenea gest de slugărnicie, mai ales că nu îi făcuse funcționarului său niciun hatâr. Japonezul era sincer, dar principialitatea lui, dusă la ultimele consecințe, îl făcea să pară prefăcut.

Memorabilă rămâne împrejurarea în care un șef i-a cerut să nimicească un potențial adversar al său. A făcut-o fără nicio remușcare, semnând, firește, personal sentința și preluând asupra-și oprobriul public atunci când, situația modificându-se, adversarul a devenit aliat, iar mașinația împotriva lui a fost condamnată de același personaj care o inițiasse. Rebedea tăcu și înghiți fără ca un mușchi să tresară pe fața lui. Când consecințele administrative l-au eliminat din post și din locuința somptuoasă, iar Maria, simțindu-se nedreptățită, a protestat, Rebedea i-a explicat că prioritate au considerentele superioare.

Plasat într-o funcție obscură la o instituție situată aproape de vechiul său loc de muncă, japonezul a fost nu o singură dată zeflemisit de către foștii subalterni. Rebedea nici nu s-a gândit să ceară un transfer, ci, înghițindu-și amarul cu stoicism, a mers înainte, așteptând ca umoriștii de duzină să tacă, iar noii colegi să-i aprecieze hărnicia. Avusese dreptate, căci ironiștii s-au plictisit în cele din urmă, iar tovarășii de muncă s-

au obișnuit cu felul său de a trage, încărcându-l cu mii de corvezi.

Pe aceeași schemă s-a derulat și viața lui privată. Nicio intervenție pentru un loc la cămin. Niciun protest pentru vreo notă nedreaptă la geografie sau la purtare. Nicio încercare de a obține altfel decât pe baza legii o locuință corespunzătoare situației familiale. Și niciun cuvânt de nostalgie pentru ziua de ieri. Ideea imperativului categoric îl ocrotea de orice dubiu.

2

A venit însă bătrânețea și a venit boala. Una teribilă și fără speranță. S-a felicitat: venise târziu. Copiii erau la casele lor. Maria — încă în putere. Făcuse ce avea de făcut, își împlinise menirea. Putea să plece.

Ușor de zis, chiar și de gândit o clipă, două. *À la longue* însă, ideea morții ajunge să-i cutremure și pe cei mai tari.

Nu a mărturisit alor săi sentința doctorilor. O purta în el ca pe o tumoare. Spera să reziste până la capăt în același spirit bărbătesc.

Și totuși apropierea morții îl măcina. Într-o zi avu o revelație: trăise degeaba. Sfârșitul era iminent și oribil. Iar ființa lui slabă refuza să uite, se lăsa obsedată și înfricoșată. Mereu mai des trebuia să-și reprime reflexul — necunoscut pentru el până atunci — de a se plânge, de a căuta consolare. Se simțea nedemn.

Într-o zi și-a reamintit de un unchi al Măriei. Jucător pătimas, veșnic presat de scadențele datoriilor, era socotit un ratat exemplar. Omul acesta s-a trezit peste noapte moștenitor al câtorva fabrici. A fost un șoc benefic. Noul proprietar a încercat și în parte a reușit să se ridice la înălțimea răspunderilor sale. Câtă vreme s-a simțit nesigur, lucrurile au mers de minune. Rătăcit într-un domeniu străin și alunecos, nu făcea față decât muncind fără preget. Știa că, invidios, clanul nu

aștepta decât un semn de slăbiciune ca să-l sfâșie. A fost greu, dar omul știa să joace tare. A reușit.

După o asemenea victorie, avea dreptul să se relaxeze. Și astfel s-a produs nenorocirea. Industriașul improvizat își aminti fascinantele nopți de ispitire a norocului la ruletă, la *chemin de fer*. Câteva invitații la o partidă de poker și o escapadă la Sinaia l-au costat jumătate din avere. Pe cealaltă a pierdut-o la Nisa.

Consternată, familia se străduia să ghicească mișcarea următoare. Au fost lansate presupunerile cele mai hazardate, din care nu lipsea un mariaj de conveniență. Păgubașul a refuzat să dea satisfacție babelor, preferind să-și tragă un glonte în tâmplă.

Istorioara făcuse carieră, fiind evocată periodic în cele mai diverse ocazii. Rebedea fusese totdeauna de părere că personajul era un iresponsabil, un scelerat. Acum îl privea cu alți ochi. Nefericitul nu avea de ales. Ratase pentru a doua oară. Iar a doua rată nu poate fi scuzată.

Era zguduit. Condamnase ori de câte ori se ivise în discuție fuga din fața vieții a celor slabi. Îi condamnase pe sinucigașii din toate timpurile, individual și în bloc, anonimi sau celebri. Acum începea să-i înțeleagă.

Îl cuprinse o adevărată furie a lecturii. Căuta în romanele lui Ștefan Zweig și Jack London, în poemele lui Esenin simptomul primordial, disprețul față de viață și nu îl găsea. Căuta premisele gestului fatal, eșafodajul de idei care i-a condus către autodistrugere. Spre nedumerirea sa, opera lor întreagă respira o nesecată sete de a trăi, un gust al, plăcerilor materiale și spirituale nealterat. Iar dacă în Hemingway tresărea o vină morbidă, până și ea purta forma nostalgiei după o viață plină.

Rebedea medită îndelung la destinul marilor sinucigași, sfârșind prin a le acorda un dram de simpatie. Aceste mutații se petreceau însă în forul său intim. Nimic nu răzbătea în afară. Cui i-ar fi

servit să afle că are asemenea preocupări? Maria s-ar fi înspăimântat, copiii ar fi intrat la bănuială, prietenii l-ar fi blamat, iar dușmanii și-ar fi frecat mâinile, bucuroși. Mai presus de orice însă nu dorea ca prin gestul său să aducă vreun prejudiciu principiului acceptat după care, în orice condiții, viața merită să fie trăită.

În lunga lui activitate fusese și în situația de a convinge un sinucigaș potențial să renunțe la gestul său. Ținea minte împrejurarea. Din cauza suprasolicitării nervoase, un bărbat încă tânăr devenise un fel de lunatic al zilei. Suferința lui era numită de medici astenie nervoasă. Reacția mediului a fost bizară: un lung hohot de râs! În epocă, bufonii fără brevet își permiteau în mod curent să batjocorească o nevroză, ceea ce nu și-ar fi permis dacă ar fi fost vorba de o crampă la stomac. Disperat, bolnavul își pusese ștreangul de gât când l-a surprins nevasta, care îl supraveghea de la distanță. Cât de ușor găsisese Rebedea cuvintele necesare pentru a-l remonta pe insul dezarmat! Nu se sfiise de sofisme, toate mijloacele fiind bune în vederea unui scop atât de nobil. Sinceritatea sa fundamentală nu se altera cu nimic: esențial era să smulgă morții un om în putere, apt să mai dăruiască societății bunuri demne de ea.

Își repetă lui însuși în fața oglinzii argumentele de odinioară și găsi că nu se mai potriveau. De produs încetase să producă, iar la suferința nu participa niciun element subiectiv. Să fii o povară celor din jur, să le oferi vreme de un an-doi întristătorul spectacol al degradării fizice, să-i obligi să te servească, să te asiste, să te compătimească ascunzându-și dezgustul, iritarea, plictisul — ce oroare!

Nu! Ar fi fost inutil și nedemn. Trăia o împrejurare tipică în care moartea devine un aliat al omului. Și deodată s-a simțit solidar cu sinucigașii dintotdeauna. Hotărârea lui era luată.

Avea să părăsească viața câtă vreme mai era pe picioare.

Rămânea un impediment. Unul singur. N-ar fi vrut ca gestul să fie luat drept o înrolare în rândul dezertorilor din fața vieții, ca o renegare a ceea ce trăise și făcuse. Apoi ar fi vrut să evite spectacolul și rumoarea pe care o tragedie de acest ordin ar fi stârnit-o. În plus, ar fi fost nedrept ca Maria și copiii să poarte în veci povara vinii de a nu fi ghicit, de a nu-l fi înțeles și mângâiat, care îi marchează pentru totdeauna pe apropiatii unui sinucigaș. Era destul ca să renunțe și o bună bucată de vreme. Și-a găsit alte preocupări.

3

Informațiile au o viață a lor. Ele utilizează căile cele mai puțin probabile și nu o dată lasă impresia că circulă autonom.

La fel s-au petrecut lucrurile când Rebedea și-a cumpărat o mașină. Vestea s-a difuzat de la sine. Zeci de oameni care îl uitaseră s-au crucit când au aflat că, pieton convins până atunci, pensionarul a trecut de partea cealaltă a baricadei.

Mulți au aflat, puțini au crezut. Nu o dată, pentru a convinge, noul proprietar a trebuit să prezinte factura și talonul de înmatriculare.

Omul nu-și schimbase comportarea cu nimic. Nici vorbă la el de ifosele, voluntare sau nu, ale proprietarului de cai-putere. Nici chei jucate distrat pe degetul arătător, nici mărunte scăpări de limbaj care fac ce fac și revin la șoferi și șofaj. Rebedea se comporta ca unul care ar fi avut mașină de la cincisprezece ani și neîntrebat nu vorbea despre „Dacia” lui mai abitir decât despre șezlongul din balcon.

Întrucâtva mai volubil a devenit pe durata școlii de șoferi. Încercările prin care trece un candidat la carnetul de conducere ar scoate din impasibilitate și o stană de piatră. Japonezul nu era decât un om.

Rebedea împlinise șaiszeci și patru de ani, ceea ce vrea să spună că reținea greu și uita lesne, că își

pierduse facultatea de a învăța, iar mâinile lui erau departe de a fi îndemânaticе. În aceste condiții, cursurile au durat mult și s-au împletit mereu cu temeri, cu. Nervi consumați fără folos. Pe frig, pe ploaie și polei, Rebedea putea fi văzut, la ora stabilită, în punctul fixat de instructorul său. Acesta se prezenta sau nu, fără nicio remușcare, după capriciul aranjamentelor proprii, se ocupa sau nu de Rebedea, după dispoziție și — oroare! — în concordanță cu atențiile pe care aspirantul, atât de integru până ieri, era obligat să i le ofere. Ba uneori nici acest contract nescris nu era respectat, parcă anume pentru a demonstra elevului cărunt că lumea e departe de a fi perfectă..

Pentru Rebedea, om al punctualității, colaborarea cu tehnicianul boem a fost o tortură, și acum se înregistrează primele conflicte și altercații cunoscute din biografia lui. Câteodată indignarea îl făcea să se plângă, ceea ce pentru pudoarea lui socială era senzațional. „Se schimbă Rebedea!” — exclamau prietenii, cunoscuții. Și nimeni nu se întreba de ce.

Rezistăm tentației de a prezenta un inventar complet al chinurilor la care s-a supus Rebedea pentru a căpăta în cele din urmă carnetul roz. În mai multe rânduri, Maria și copiii l-au rugat să renunțe, îngrijorați — *hélas!* — de nervii lui. Dar japonezul nu a dat înapoi. A schimbat patru instructori, a căzut la cinci examene, dar nu s-a descurajat.

Antrenați de muza satirică, totuși nu am uitat că între timp boala făcea progrese. Forța fizică a lui Rebedea încă nu scăzuse prea mult, dar subminarea continuă a organismului nu putea duce decât la istovirea bolnavului. Pentru el, așadar, nu era indiferent cât vor dura tribulațiile. Avea nevoie de carnet câtă vreme mai putea să se urce la volan. A fost cât se poate de greu, dar l-a avut. Al șaselea examen s-a încheiat cu succes.

Două luni mai târziu, Rebedea se prăbușea cu automobilul într-o prăpastie. A doua zi un comentator auto avea să-i rostească pentru prima oară numele la un post de radio.

Numai medicul, complicele lui Rebedea în tăinuirea bolii sale, a înțeles. Istorisindu-mi cazul, mult mai târziu, a încheiat spunând ca epitaf: „Ani în șir i s-a zis japonezul. Dar numai atunci și-a onorat porecla”.

ȘOTRON

1

E ora plimbării de seară. Din umbra camerelor înghețate de o iarnă perpetuă apar bătrânii. Își părăsesc insulele de tăcere și aer stătut pentru o scurtă împăcare cu lumea. E ceasul de armistițiu dinaintea evadării în somn.

Ieșirea în public rămâne o ceremonie. Pe străzi, în parc — procesiuni fără Dumnezeu. Trec bărbați care au strălucit odinioară. Trec albiți, cocârjați, cu mâinile inutile. Trec femei care au apus de mult. Singuri, perechi, trec mereu fără să-și vorbească. Întrebările s-au sleit pe buzele decolorate. Răspunsuri nu se mai nasc de-o veșnicie. Obrajii le sunt pârjoliți de un plâns fără lacrimi.

Ce tratate secrete împart locurile de plimbare? Itinerarele celor cărunți sunt ocolite de tineri. Dacă uneori totuși drumurile lor converg, atunci se întretaie și se despart fără să se atingă.

Parcul este un mic univers. Aleea principală își exhibă florile proaspete, iarba tunsă la vreme, pietrișul greblat. La doi pași în dreapta și în stânga începe jungla. O junglă modestă, pașnică, temperată. Un spațiu al plantelor care nu cer îngrijire. Din aprilie până în octombrie, de-a lungul aleii principale se agită grădinarii montând arabescuri dansante. În rest, un imperiu al naturii lăsate în părăsire.

2

Pe o bancă uitată într-un colț de parc s-au retras doi bărbați. Aparent nimic nu îi apropie. Trecătorii

nu par să-i zărească, iar pentru copii sunt lipsiți de relief ca un tapet. Când vreo minge poznașă eșuează la picioarele lor, tresărirea copiilor, mereu alții, e de surpriză: nu se așteptau ca decorul să reacționeze.

Colțul obscur se bucură de un avantaj. Aici bitumul este înlocuit cu nisip. O crenguță uscată și poți desena tot ce îți trece prin minte.

În tihna vesperală, Catană trasează, visător, pe nisipul prăfos o linie, alta. Pavelcu, absent, privește în gol. Nu pare să-i vadă schițele, dar le corectează:

— Baia la stânga.

Catană rămâne o clipă cu bețișorul în aer, apoi se reculege:

— Baia personalului. A internaților e aici.

— Și fereastra de aerisire?

— Uite-o.

Tăcere. Stylul desenează mai departe. Păsările tac. E prea devreme pentru serenade.

Catană a mai adăugat un corp de clădiri. Precizează inutil:

— Aripa stângă.

— Și capela?

— Era dezafectată, nu?

Un mic dreptunghi, o absidă întregesc desenul.

— Ai fost vreodată înăuntru?

— Era interzis.

— Și pentru voi?

— Acolo se depozitau bunurile scoase din uz. Era vorba că le casează, dar se adunau mereu. Am dus acolo un radio în timpul războiului. Fusese la corpul de gardă. Pe urmă niște cartușiere scorjite, niște tacâmuri. Odată ne-au repartizat din greșeală vreo trei sute de cuțite. Cuțite la pușcărie! Rugineau în capelă.

— Era decorată?

— A pictat-o, de mult, un deținut. Ani în șir a lucrat acolo. Era cam nebun. Cât a pictat, n-a lăsat pe nimeni să intre. Când a fost gata, o căruță de

popi a venit să facă recepția. Când au văzut ce pictase omul, s-au crucit, au scuipat și au fugit blestemând. A râs tot natul.

— Și pictorul?

— Și el.

— N-a pățit nimic?

— Ce să pățească? Era viețăș.

3

O plăcută seară de amintiri în răcoarea parcului.

Pavelcu l-a cunoscut pe Catană la Năradca. I l-au recomandat veteranii. Naiv, dar de treabă. Gardian fără vocație. Gardian totuși. Nu trebuia să-l contrariezi, nici să-i râzi în față. Cei mai mulți preferau să-l aibă aliat. Mai aflau o veste, un semn din afară. Îl întrebau despre familia lui și se îmbătau ascultând cuvinte banale despre griji banale. Reparase gardul. Spoise cocina porcului. Îl pocnise pe ăla micu: două zile chiulise de la școală! Ce credea el, că merge așa, fără obligații?

Generațiile și-l pasau pe Catană ca pe un bun de preț: unul căruia uniforma nu i se lipise de piele.

Pe urmă Pavelcu a părăsit Năradca. A încercat să ia viața de la capăt. Nu se mai putea. Lavinia l-a părăsit, Valeriu la fel. Cunoscuții, amicii pieriseră. Parcă dăduse o molimă. Nimeni, de nicăieri? Nimeni. Trecea printre oameni și parcă străbătea un peisaj selenar. Se agitau, strigau, dar nu pentru el. „Bună ziua.” „Bună ziua, domnule Pavelcu.” „Aș vrea să plătesc întreținerea.” „Poftim chitanța.” „Bună ziua.”

Apoi l-a întâlnit pe Catană. Înainte de a-l recunoaște, și-a simțit inima tresărind. Pe urmă a înțeles: și gardienii ajung la pensie...

Catană rămăsese văduv. Copiii fuseseră luați de cele două cumnate. Și el se simțea singur. I-a spus-o pe loc. Pavelcu nu i-a răspuns. Nici n-a fost nevoie. Catană i-a dibuit lesne vizuina. Într-o zi a sunat la ușă democratic și surâzător.

Lui Pavelcu i-a fost lene să-l alunge. Totul îi despărțea în afară de singurătate și de Năradca, de

anii lăsați acolo ca o investiție în deșert.

Gardianul nu era pretențios. Dacă Pavelcu nu avea chef de compania lui, îl gonia fără menajamente. Catană nu se supăra. A doua zi suna iar la ușă.

Prietenii ți-i alegi când nu ai un trecut. De aceea se și leagă amicitiiile în tinerețe. Timpul cerne fără milă. Rămâne numai aurul curat. Când rămâne ceva. Când sita nu e spartă, iar timpul nu se împotrivește, el care are — singur! — dreptul de veto.

4

Aici, în fundul micii jungle uitate, pe aleea unde nu ajung tulumbele grădinarilor, unde copacii rămân adesea ne tunși, iar în câte o vară omizile îmbracă arborii într-o altă coajă, unde ploile macină băncile condamnate, aici, la ceasul înserării, uneori Catană ia un bețișor și trasează pe nisip schița locului în care și-au îngropat amândoi viața. Desenând, vorbește monoton. Și e seară, ora plimbării. Aici ca și acolo.

Pavelcu sare în picioare. E tot un semn de exclamație și un refuz. Pavelcu se scutură ca de omizile verilor lungi. Nu tot ce-i trecut are drept la nostalgie!

Cu tremurându-se, pleacă fără o vorbă. Catană privește în urma lui. E nedumerit. Nedumerit cu măsură, căci nu-i prima oară. Înainte de a porni după el, șterge cu talpa șotronul infam.

CINCI FANTEZII

ÎNALTA DRESURA

Nu o ascultase pe Matilda și bine făcuse. În prima clipă, aerul rece al străzii îi dăduse un ușor vertij, dar trecuse, iar acum se simțea perfect. Era normal să fi slăbit în această săptămână de ședere la pat. Matilda încercase imposibilul ca să-l pună pe picioare, și reușise. Curând se va înzdrăveni de-a binelea; și totul va reveni la normal. Îngrijindu-l, Matilda pierduse și ea câteva kilograme și era palidă ea hârtia. Puțin lapte, o bucățică de unt și

odihnă, multă odihnă, iată ce-i trebuia: Acum, că el putea să-și reia modestele atribuții, Matilda va căpăta cele necesare, se va menaja, și astfel se va reface în câteva zile.

Bătrânul respira greu. Se grăbise. Puse jos. Plasa cu sticlele de lapte, să se odihnească. Fruntea i se umezise ușor. Și-o tamponă cu batista.

— Huș, pleacă de-aici! alungă un câine care se apropiase și adulmeca în jurul plasei.

Apucă cele două toarte și porni mai departe spre casă. Deși nerăbdător să ajungă, își potrivea mai atent ritmul mersului. Prudență, dragul meu, prudență...

Doi copii alergând îi tăiară drumul, cât pe ce să-l răstoarne. Fiecare avea câte un pahar de înghețată verde ca iarba. Bătrânul se opri să privească în urma lor.

— Niște descreierați...

Cei doi fugeau mai departe. Unul din ei scăpase, pe jos paharul de înghețată. Revărsată, pasta verde însemna cu un stigmat obrazul neted al străzii.

— Descreierați...

De undeva își. Făcură apariția doi câini. Se apropiară de mica baltă verde. Linseră frățește înghețata, după care cel mai mare apucă paharul și o luă la picior. Celălalt — după el, mimând în joacă intenția de a-i smulge trofeul. Partenerul se feri și o luă la trap spre tunelul de gunoi, urmat de prietenul său. Ajunse primul. Zvârli paharul sfărâmat pe gura largă a tunelului și se întoarse către al doilea sosit, gata de hârjoană.

Bătrânul își reluă mersul. Cei doi litri de lapte atârnavă greu. Trebuia să cumpere unul singur. Dar se gândise că astfel scutea drumul de a doua zi.

Câinii trecură în goană pe trotuarul pustiu, mistuindu-se după colț. Bătrânul urmărise atent modul în care debarasaseră strada de singura pată care îi știrbea curățenia. Primăria era de admirat. În urmă cu numai doi ani orașul părea că se înecă în murdărie. De mult sistemul clasic de înlăturare a

gunoiului nu mai făcea față, iar produsul unei zile de repaus ori al unui *week-end* nu apuca să dispară înaintea noii recolte. Din cutiile neîncăpătoare, gunoiul se revărsa ca o caricatură a cornului abundenței. Pietonii, mașinile călcau pe o saltea de gunoi mereu mai groasă, bătătorită, oribil mirositoare, care nu mai ajungea să fie ridicat.

Asemenea zone mai sunt puține în oraș. Cu timpul vor dispărea și ele, pe măsură ce se va generaliza rețeaua tunelurilor în care apa sub presiune transportă reziduurile spre întreprinderile de valorificare a lor. Atunci întreg orașul va fi curat ca un pahar. Cartierul fusese de curând raliat la noul sistem, iar bătrânul se minuna de câte ori ieșea de noua înfățișare, atât de civilizată, a străzilor.

Cât despre câini, aceștia îl fascinau de-a dreptul. Era uimit de inteligența și adresa cu care frumozii patrupezi dresați anume își făceau datoria de a veghea la curățenia publică. Mai conștiincioși decât gunoierii de altădată, nu lăsau nimic să zacă pe trotuar sau pe caldarâm. Apucându-l în gură, trăgând la nevoie de el, unindu-și în cazuri speciale forțele, nu dezarmau până nu izbuteau să aducă gunoiul la gura tunelului de evacuare și să-l trimită pe ultimul drum.

Bătrânul nu era singurul admirator al gunoierilor patrupezi. Toți concetățenii laudau soluția găsită și îi răsplăteau pe neobosiții paznici ai igienei stradale, asigurându-le voluntar hrana.

Bătrânul tresări auzind un strigăt. O tânără admonesta un câine răsărit nu se știe de unde și care se îndepărta la trap, în bot cu o minusculă borsetă de damă.

— Afurisitul! țipă gata să plângă. Mi-a luat banii! Doar ce am scăpat borseta pe jos, că a și înhățat-o. Ce să mă fac?

Două-trei ferestre se deschiseseră la primul strigăt al fetei. Câteva capete curioase se arătară o clipă, apoi dispărură în penumbra din care se

iviseră. Nu se întâmplase nimic neobișnuit. Fata pomi amărâtă în direcția din care venise.

Bătrânul nu mai avea mult de mers. Cotise și acum zărea în capul străzii casa. Matilda îl aștepta. Involuntar, grăbi pasul. Micile incidente îl iritaseră, avea tensiunea în creștere. „Cum ajung, mă întind un minut, să mă liniștesc. Poate iau și un hap...” O nerăbdare total contraindicată îl mâna să accelereze mersul. Îi era cald, fruntea i se umezise iar, dar nu mai conta, ținta se apropia văzând cu ochii. Mina îl durea. Cei doi litri de lapte atârnavu greu. Durerea era tot mai puternică. Schimbă plasa în mâna cealaltă, durerea însă nu ceda, dimpotrivă, acum îl durea și umărul. „Ce înseamnă asta? — se întrebă speriat. Și strada care-i atât de goală...” O perdea neagră i se lăsă pe ochi și bătrânul se prăbuși fără cunoștință într-o mare de lapte.

Cât zăcuse fără simțire? Zece minute? Un sfert de ceas? Bătrânul își reveni cu greu. Străbătea parcă nenumărate perdele de ceață. Simțurile amorțite se întorceau treptat la datorie. Ce se întâmplase? Îi venise rău, căzuse. Îl găsisese cineva, un om de treabă, îl ducea spre casă, îl ducea târâș, era prea greu pentru el, trebuia să mai cheme pe cineva. Ar fi vrut să-l ajute pe bietul om sau cel puțin să-i mulțumească, dar nu putea să articuleze un cuvânt. Întinse cu greu o mină s-o atingă pe a celuilalt, în semn de încurajare și recunoștință. Întâlni o suprafață fierbinte acoperită de păr.

„Doar nu...” Atât apucă să exprime din gândul absurd înainte de a se prăvăli în tunel.

Răstignită la fereastra nu prea curată, cu ochi dilatați, Matilda urmărea lucrul câinilor-gunoieri.

MORBUL

Când și-a dat seama că pentru a parcurge bibliografia temei alese — a treia vârstă — ar trebui, să dedice zece ani de viață numai studierii lucrărilor care se ocupă de acest fenomen, tânărul sociolog Ilie Fornea s-a hotărât să taie nodul gardian. În loc să elaboreze o lucrare doctă, va

serie una vie: un fel de reportaj riguros științific, inaugurând un gen publicistic nou. Va petrece printre bătrâni câteva luni de zile și-și va transcrie observațiile într-o carte fierbinte, convingătoare. În paginile acesteia, cifrele și graficele vor străluci, dacă nu prin absență, cel puțin prin raritate, având în schimb acoperire în fapte constatate chiar de autor. Instantaneele fotografice, biografiile autentice, documentele private, actele de familie, fișele de sănătate, statisticile instituțiilor de profil în care va fi trăit și lucrat vor oferi un material bogat, original și expresiv. În cel mult un an, ideile se vor fi ordonat ca de la sine și va putea scrie cartea „dintr-un foc”!

La numai o lună după luarea deciziei, Fornea era infirmier la un cămin de bătrâni. Într-un timp record, cel mai tânăr, mai simpatic, mai săritor ins din personalul instituției se situa la multe lungimi distanță de ceilalți în clasamentul nescris al preferințelor, stârnind neașteptate conflicte și adversități. Prezența lui aducea surâsul pe figurile palide ale septuagenarilor, care și-l disputau ca pe un premiu. Fascinat de acest univers puțin cercetat, Fornea găsea resurse pentru a-i satisface pe toți. Veșnic proaspăt, niciodată obosit, era confidentul, omul de nădejde și de încredere al fiecăruia. Cu memoria lui perfectă ca un indigo nou-nouț, reținea fără efort odiseile nu o dată funambulești ale acestor eroi cărunți.

În câteva luni epuizase materialul și se transfera la un spital specializat în boli ale vârstei înaintate. Aici solicitudinea lui nesfârșită a operat un fel de selecție naturală. Noul infirmier i-a preluat în mod tacit pe cei fără sprijin, pe cei uitați, pe bolnavii fără speranță, ocoliți de toată lumea. Renunțase la surâsul său jovial. Bătrânii l-ar fi privit cu suspiciune, ca pe o insultă. Ei doreau să comunice cu o persoană serioasă care să-i ia în serios. Fornea s-a învățat să-și ascundă nerăbdarea, să-și controleze mimica și gesturile, să vorbească mai

limpede, mai rar, chiar mai sfătos. Acum nu mai apărea în fugă la primul clinchet al soneriei. Lăsându-se așteptat o clipă, era sigur că prețul prezenței sale va crește. Aceste adaptări i-au adus un spor de popularitate, cu imense foloase pentru dosarele sale, care se umpleau într-un ritm accelerat.

Două luni mai târziu, Fornea se angaja la un magazin universal pentru seniori. Aici a dus arta de a nu se grăbi la cel mai subtil rafinament. Curând fiecare client era convins că vânzătorul cel nou i se consacră, că nu are alt ideal decât să-i facă plăcut și profitabil răstimpul petrecut în unitate. Fornea nu obosea niciodată, nu era niciodată iritat de nehotărârea unora, de mofturile altora. Lipsiți de ocupație, pensionarii zăboveau două ceasuri pentru a cumpăra doi nasturi și a schimba câteva cuvinte cu mereu amabilul și răbdătorul Fornea. Acesta obținuse adevărate performanțe, izbutind să-și încetinească reacțiile, să-și rotunjească fraza și rostirea, spre a fi astfel mai aproape de cei a căror companie o căuta. Purtând o îmbrăcăminte de croială clasică și adoptând o pieptănătură „așezată”, îi cuceri în timpul cel mai scurt pe ultimii recalitrânți.

Trecuse la ordonarea materialului. Dacă în primele luni de investigații se mulțumise să adune claie peste grămadă benzi, însemnări, fișe, date, acum nu mai nota decât impresii verificate, idei bine cântărite. Cam în această perioadă a observat Fornea că uneori conversația logodnicii sale, altminteri adorabilă, era nespus de puerilă.

În perioada următoare, sociologul migra la o asociație culturală a pensionarilor. Aici se ocupa cu aceeași atenție și bunăvoință de colecționari, de artiști și literați. De la ei a deprins Fornea să prețuiască valențele conversației, subtilitățile acestui neprețuit mijloc de comunicare, atât de primejduit în veacul robotizării. Și tot mulțumită

lor s-a desăvârșit sociologul în arta celui care ascultă.

Etapă următoare a format-o activitatea lui Fornea la un club sportiv rezervat vârstei cărunte. La piscină, pe terenurile și în sălile de sport ale complexului, bătrânețea renunța la paliative, la cochetărie și se înfățișa fără menajamente. În pofida spectacolului adesea întristător, amatorii și amatoarele de mișcare, sport și turism participau cu interes la orice acțiune, trăiau intens fiecare concurs. Grijă instructorului sportiv Ilie Fornea era să nu contrasteze printr-o ținută prea juvenilă. Cu această ocazie a renunțat să mai umble cu pași de-un stângen, a învățat să dea umerilor o linie descendentă și chiar să se cocoșeze puțin, ca să se piardă în masă.

Chelner la un local pentru persoane în vârstă, Fornea s-a obișnuit cu observațiile cusurghiilor, cu tabieturile abonaților. Nici nu și-a dat seama când, servit de viitoarea sa jumătate într-o zi de repaus ori cu altă ocazie, a început și el să întoarcă felia de șuncă pe toate fețele, să guste prudent prima lingură de supă și să adulmece cu suspiciune celelalte feluri. În această perioadă a devenit antialcoolic și a descoperit savoarea ceaiurilor de plante, a căror publicitate o făcea insistent și voluntar, spre dezgustul prietenilor săi de odinioară.

Au mai urmat o casă de modă pentru bătrâni, o editură specializată în cărți și discuri pe gustul acestora și postul — temporar — de redactor al unei emisiuni TV pentru persoane trecute de prima și a doua tinerețe. După fiecare Fornea s-a văzut mai bogat în experiență, în mijloace de identificare cu mediul pe care îl explora.

La un an de la luarea deciziei sale, Fornea se regăsea în camera lui de lucru, în fața câtorva teancuri ordonate de foi scrise. Își încheiase cu brio documentarea. În fișele lui se adunase un material imens, în bună parte sistematizat și clasat.

Lucrarea înfățișa de pe acum o concepție clară, un schelet solid, echilibrat. Principalele teze și concluzii erau formulate, fie în scris, fie în mintea lui Fornea.

Urma travaliul ingrat al redactării. Acesta nu progresa însă deloc. La început, autorul a socotit că vina o poartă trecerea de la multiplele sale activități anterioare „atât de variate, la — orice s-ar spune — plicticoasa fază a elaborării. Să scrii cântărind propoziție cu propoziție, idee cu idee, argument cu argument, să urmezi atent planul construcției, astfel încât în final eșafodajul să reziste — ce muncă de ocnaș! În mai multe rânduri, Fornea s-a surprins trăgând chiulul, inventându-și alte treburi, nu o dată minore. Nu era lenea, senzație necunoscută lui. Era totuși ceva!

Începuse să uite ce avea de făcut. Multe pagini de însemnări îi apăreau ca noi, și dacă nu ar fi fost întorsăturile sale de frază s-ar fi îndoit că le-a scris el. În vreo două ocazii a încurcat cazurile amintite, citându-le anapoda, și aceasta tot fiindcă le uitase. Mintea lui refuza să se mai concentreze asupra lucrului. Se trezea privind zborul păsărilor sau jinduind să iasă într-un parc, unde să zacă la soare, tăcut și cu pălăria pe ochi.

A consacrat mereu mai puțin timp lucrării, până a părăsit-o. Și nu s-a dumirit ce se întâmplase până ce o bronșită rebelă nu l-a obligat să vadă un doctor. După ce l-a examinat, medicul, destul de celebru, l-a întrebat frontal: în ce scop își ascunde vârsta? Dincolo de înfățișarea exterioară, nu prea măgulitoare nici ea, examenul clinic pusese în evidență o gravă uzură a organismului ruinat de suferințe tipice pentru cei șaizeci de ani pe care îi avea în realitate. Pentru ce declarase douăzeci și opt?

Mâinile lui Fornea tremurau când îi înfățișă medicului actele care atestau vârsta susținută de pacient. Specialistul constată că bolnavul era sincer. Ce se întâmplase totuși? Prietenul nostru a

socotit util să relateze în ce fel și-a petrecut ultimul an. O idee părea că se impune: mișcându-se într-o lume de bătrâni, Fornea se contaminase...

Doctorul protestă: imposibil! Totuși, după lungi și dificile investigații, trebui să se încline în fața evidenței: în cazul Fornea, bătrânețea se dovedise molipsitoare.

Ce se putea deduce de aici? Poate că undeva mai existau asemenea cazuri necunoscute medicilor. Poate că unii confrăți nu publicaseră aceste cazuri de teama ridicolului și pentru că nu le puteau explica. Să fie vorba de o mutație genetică de ultimă oră? Ea să fie vinovată de însușirea nedorită a organismului studiat, care pactizase cu morbul neștiut al bătrâneții? Ce s-ar întâmpla dacă un asemenea rău s-ar multiplica, dacă s-ar generaliza?

Observațiile și concluziile de specialitate i-au asigurat medicului un mare premiu internațional și un loc în istoria gerontologiei. Cât despre Fornea, evoluția lui s-a dovedit ireversibilă. În ciuda celor mai bune îngrijiri, organismul său a continuat să se degradeze. A mai trăit peste zece ani ca un bătrân „încă verde”, fără a fi scutit de niciuna din fazele involuției biologice. Mai multe zeci de kilograme de însemnări și date reprezentând materialul documentar pregătit de Fornea pentru lucrarea lui niciodată scrisă au fost cedate de moștenitori unui centru de colectare a deșeurilor de hârtie.

AUDIENȚA PUBLICA

Scena reprezintă o insulă dominată de o gură neagră de vulcan stins.

PESCARUL BĂTRÂN (*apare masându-și brațele*): Așa, urât-o! Așa, cârno! Te-am mai dus o dată... Un ceas întreg de tras la rame... Nu credeam să mai rezist... Scorpie! N-ai putut să-mi faci felul! (*Cercetează locurile.*) De o săptămână, de când a ieșit din mare insula, mă bătea gândul să poposesc aici. Un pământ nou, nemai călcat de om, un pământ curat, care a dormit sub ape de la

facerea lumii... Ai mei m-au închis în casă: „Ce, te-ai făcut explorator la bătrânețe?”. Asta n-ar fi fost nimic, dar de unde barcă? Ar fi trebuit s-o iau pe a lui fiu-meu. Dar el cum ar mai fi ieșit la pescuit? Aseară însă, când am auzit la radio... (*Se apropie de hornul vulcanului.*) Să fie într-adevăr atât de adânc? Mii și mii de metri... Cum pot să observe una ca asta de sus „din satelit?

AVENTURIERUL (*intră în costum de baie, cu labe de cauciuc, ud learcă*): În sfârșit!... O asemenea distanță înot!... La vârsta mea, cu... (*Își pocnește pânțele.*)...balastul ăsta... Și, colac peste pupăză, monstrul acela marin care m-a lovit... Au! Capul!... În fine, am ajuns... (*Îl observă pe întâiul sosit.*)...după el! Ce ghinion! Iarăși! Mereu al doilea, mereu după, mereu inutil! (*Zvârle cât colo masca de înot și alte ustensile moderne.*)

PESCARUL BĂTRÂN (*care între timp a dat ocol insulei*): Aha, și dumneata ai venit?!

AVENTURIERUL (*rău*): Ne cunoaștem de undeva?

PESCARUL BĂTRÂN: Păi, nu dumneata dădeai târcoale aseară bărcilor trase pe uscat? Nu dumneata întrebai cât poate să coste închiriatul uneia pe-o jumătate de zi?

AVENTURIERUL: Parcă și dumneata dădeai târcoale pe-acolo!

PESCARUL BĂTRÂN: Dar cu folos! Ce-or mai fi blestemând acum! „Bătrânul parazit, numai el a făcut-o!” (*Râde.*) Fiu-meu n-o să mai poată ieși azi la pescuit...

AVENTURIERUL: în locul dumitale aş duce barca înapoi.

PESCARUL BĂTRÂN: Ce zici?!

AVENTURIERUL (*schimbare de ton*): Ah! Nu striga. (*Se ține cu mâinile de cap.*) Mă doare... Fiul dumitale o fi căsătorit, are copii...

PESCARUL BĂTRÂN: Are. Și?

AVENTURIERUL: Trebuie să-i hrănească.

PESCARUL BĂTRÂN: Dar pe el cine l-a hrănit? Dar pe frații lui, plecați aiurea? Eu. Barca e a mea, eu am cumpărat fiecare șipcă din chila ei. Dacă vreau, o scufund.

AVENTURIERUL: Voia dumitale. Dar nu e frumos.

PESCARUL BĂTRÂN: Așa? Să rămân fără un dinte în gură e frumos? Chelia asta șuie îți place? Hârâitul ăsta în gât e vesel? O fi nostim s-o aud pe noră mea: „După ce că nu muncește, strică pâinea de pomană.”

AVENTURIERUL (*după o clipă de jenă; complice*): Și?

PESCARUL BĂTRÂN: Și ce?

AVENTURIERUL: Ai ajuns înaintea mea pe insulă, nu?

PESCARUL BĂTRÂN: Ce-i cu asta?

AVENTURIERUL (*excedat*): Ai făcut ceva?

PESCARUL BĂTRÂN: M-am plimbat, am respirat aer curat...

AVENTURIERUL: Dar, bine, omule, de mine te ferești? De mine, care am venit aici în același scop?! Riscând o lovitură de coadă de balenă, de rechin... Spune odată: l-ai văzut?

PESCARUL BĂTRÂN: Am sosit cu două minute înaintea dumitale. Trăgând la rame, ți-am ars o vâslă după ceafă. A fost fără voie. Te-am văzut prea târziu... Așa că n-am întâlnit pe nimeni și nu s-a-ntâmpnat nimic.

AVENTURIERUL: Să spun drept, aș fi preferat să fiu singur într-o împrejurare ca asta.

PESCARUL BĂTRÂN: Și eu la fel.

AVENTURIERUL: Serios? Nu-i nicio nenorocire. Se poate îndrepta: iei barca și pornești spre casă.

PESCARUL BĂTRÂN: Și dumneata?

AVENTURIERUL: Eu mai rămân.

PESCARUL BĂTRÂN: Te aștept. E loc destul. O dată am dus cu barca asta o pereche de boi... Legați, firește.

AVENTURIERUL: Nu-i nevoie. Îmi place să înot. Se și recomandă.

PESCARUL BĂTRÂN: Cum dorești.

(Se aude glasul Coniței. Cei doi încremenesc.)

CONIȚA: Se poate, domnule? Să mă lași singură în pustietatea asta?

(Apare însoțită de Pescarul tânăr. Ceilalți doi s-au retras.)

CONIȚA: Sinistru peisaj... Spune drept, nu te miră că mă interesează o biată stâncă goală, fără vegetație?

PESCARUL TÂNĂR: Pe unde nu m-au cărat pasagerii mei... Acum însă ar fi trebuit să fiu departe, la pescuit... Dacă văduva Maria, de la care am închiriat barca, nu pune condiția să vă aduc aici... Ghinionul meu!

CONIȚA: Ce pietre alunecoase!

PESCARUL TÂNĂR: Ghinionul dumneavoastră... V-am spus că nu-i un loc pentru o doamnă.

CONIȚA: Sunt o turistă înăscută, vreau să văd totul. *(Cercetează în jur.)*

PESCARUL TÂNĂR: Atunci vă las. Mă găsiți la barcă.

CONIȚA: Ah! Bărbații aceia...

PESCARUL TÂNĂR: Nu vă speriați. Or fi și ei turiști. Deși nu știu de ce ar ține să vadă o insulă pustie. Și asta cu noaptea-n cap.

CONIȚA: Eu nu m-am sculat la trei, ca să ajungem la vreme? Degeaba, nu suntem singuri.

PESCARUL TÂNĂR: De ce să fim singuri? *(Iese.)*

CONIȚA: Ca să contemplăm răsăritul soarelui...

AVENTURIERUL *(reapare împreună cu Pescarul bătrân)*: Cine să fie?

CONIȚA: N-aș vrea să fiu inoportună, dar aș putea să iau și eu loc?

AVENTURIERUL: Vai de mine, conică, se poate...

PESCARUL BĂTRÂN (*privește pe urma celui tânăr*): A găsit barca! Drace!

CONIȚA: Ce grosolănie... Dumneavoastră — tot turist?

AVENTURIERUL: Turist, se-nțelege.

CONIȚA: Minunat loc!

AVENTURIERUL: Veniți de departe?

CONIȚA: Tocmai din cealaltă extremitate a statului.

PESCARUL BĂTRÂN: De la mama dracului...

CONIȚA: Ah, nu mai suport! Cum vorbiți?!

PESCARUL BĂTRÂN: Am zis vreo necuviință? Iertare, n-am vrut să vă supăr.

CONIȚA: Nu e vorba despre mine. Dar nu e locul, nu e cazul.

PESCARUL BĂTRÂN: Ce naiba caut eu aici?

CONIȚA (*indică spre gura vulcanului*): Acolo e... intrarea?

AVENTURIERUL (*câștigă timp*): Ați spus ceva? (*Conița se apropie grijuliu de locul amintit.*)

AVENTURIERUL (*către Pescarul bătrân*): Trebuie să-l conving pe barcagiu s-o ia de aici. (*Iese.*)

CONIȚA: Ce adâncime! Și ce miros!

PESCARUL BĂTRÂN: Pucioasă. Toți vulcanii trăsesc a pucioasă. Ca iadul. (*Conița are un recul.*) Nu vă temeți, nu e vătămătoare. Faci bine la jocuri.

CONIȚA (*confidențial*): Și el... e acasă?

PESCARUL BĂTRÂN: Cine?

CONIȚA: Sunteți sigur că e acolo?

PESCARUL BĂTRÂN: Să mă ia dracul...

CONIȚA: Nu vorbiți așa. E atât de iritabil!... Nu văd nicio sonerie. Cum poate fi chemat?

PESCARUL BĂTRÂN: Pe nume!

CONIȚA: Nu-nu! Mai bine să nu-i pronunțăm numele.

PESCARUL BĂTRÂN: Cum vreți.

(*Se depărtează. Conița profită.*)

CONIȚA (*la gura vulcanului; cu drăgălășenie*):
Drace! Drăcușorule!

AVENTURIERUL (*intră urmat de mai multe persoane, printre care Pescarul tânăr*):
Nenorocire! A venit o groază de lume. Alții sunt pe drum. Cât vezi cu ochii, numai bărci. De toate felurile. Unul s-a și înecat.

PESCARUL BĂTRÂN: Ce dracu' facem?
(*Iese.*)

AVENTURIERUL (*noilor veniți*): Mai atent, vă rog. Nu mă călcați pe degete. Sunt desculț.

UN NOU VENIT: Cine e ultimul? După cine sunt eu?

PESCARUL TÂNĂR: Nu e nicăieri. Dar nu-i nimic. Dau eu de urma ticălosului bătrân.

ALT NOU VENIT: Dumneavoastră de ce nu stați la coadă?

CONIȚA (*Pescarului tânăr, care iese*): Pe mine mă cauți? Mai stăm. E atât de antrenant...

AVENTURIERUL (*Pescarului bătrân, care intră*): Ce facem, domnule? Cum scăpăm de toți ăștia?

PESCARUL BĂTRÂN: De ce să scăpăm?

AVENTURIERUL: Ca să rămânem singuri! Ca să putem trata... cu el.

PESCARUL BĂTRÂN: De ce singuri?

AVENTURIERUL: Dar cum vrei să ne prezentăm, pe două rânduri? Cu număr de ordine?

UN JUNE: Chiar așa, cine face lista?

O FEMEIE (*cam din topor*): Aici se dă nemurire?

AVENTURIERUL: Depinde.

FEMEIA: Cum adică depinde? Se dă sau nu?

AVENTURIERUL: Nu toată lumea vrea nemurire.

FEMEIA: Adică de ce să nu vrea?

AVENTURIERUL (*fin*): Unii preferă tinerețea, frumusețea...

FEMEIA (*Coniței*): Dumnealui e șmecher?

CONIȚA: Vai de mine! (*Se depărtează.*)

FEMEIA: Ce aveți, oameni buni? De ce vă sare tandăra de cum deschid gura? E cineva căruia nu-i place stilul meu? Să iasă în față, să mi-o spună de la obraz!

AVENTURIERUL: Doamne ferește! Cum vă gândiți la una ca asta?! Pur și simplu, suntem aici de prea puțin timp ca să fi avut vreme să ne cunoaștem. Fiecare își are gândurile sale de taină, mobilurile sale secrete. Vă mirați că nu ni le strigăm în gura mare?

FEMEIA: Bați câmpii, omule! (*Pescarului bătrân.*) Zi și dumneata, că te văd mai îmbrăcat!

PESCARUL BĂTRÂN (*sotto voce*): Tot ce dorești, dar mai întâi spune dumneata: cum vine aia „nemurire”?

FEMEIA: Asta-i bună! Ce caută aici un hodorog bătrân ca dumneata dacă nu să facă pe dracu-n patru și să-și lungească zilele?!

PESCARUL BĂTRÂN: Ai dreptate, dar cum?

FEMEIA (*sonor*): Ei asta-i! Prin legământ cu diavolul, firește! Ce alta căutăm cu toții la gura iadului?! (*Exclamații și țipete.*)

PESCARUL BĂTRÂN: Nu așa tare. Nu e bine. Nu șade frumos.

FEMEIA: Voi înțelegeți ceva? Eu nu pricep ce vor.

AVENTURIERUL: Lumea e scandalizată că vorbiți în gura mare despre tenebroasa înțelegere.

CONIȚA: Mai pe șleau, domnule, nu vedeți cu cine stați de vorbă?

FEMEIA: Ai zis ceva, prințeso?

CONIȚA: Vai de mine, n-o lăsați să mă molesteze!

PROFESORUL (*se desprinde din mulțime, care a sporit mereu; poartă costum negru, pălărie și umbrelă la fel; foarte țeapăn*): Stimată doamnă, liniștiți-vă. O să încerc eu să explic neînțelegerea. Prin tradiție, tot ce ține de forțele obscure se asociază cu taina cea mai adâncă.

FEMEIA: Adică?

PROFESORUL: Alianța cu forțele întunericului se încheie pentru a se obține ceea ce destinul refuză să ofere, ca perfecțiunea sau absolutul cunoașterii, ca nemurirea. Sunt aspirații strict individuale și pentru aceasta secrete. După cum, nu mă îndoiesc, vă amintiți, Faust își derulează monologul în singurătatea odăii sale de lucru și fără martori.

FEMEIA: Ce Faust, domnule? Care Faust? Mofturi de burtă-verzi! Oricine e liber să viseze la o situație, și să facă pe dracu-n patru ca să ajungă la ea. Ce atâtea secrete? Totul e să știi ce vrei și să fii hotărât. Dacă nu ai sânge în vine, fă ți o transfuzie. Dar nu ai mai mult drept la nemurire ca mine, care sunt femeie.

PROFESORUL: Nimeni nu vă contestă niciun drept la imortalitate și la orice ar fi. De altfel, idealurile nu au nimic rușinos. Dar, indiferent de substanța lor, ceea ce ascunde prin tradiție omul nu este aspirația sa către un orizont greu de atins, ci calea tenebroasă urmată pentru a-l atinge. Pactizarea cu diavolul este prin definiție rușinoasă. Ne-am născut cu această idee, înfiptă de veacuri în mintea strămoșilor.

FEMEIA: Sunteți niște fățarnici! Niște farisei!

CONIȚA: Femeia asta e insuportabilă!

PROFESORUL: Un moment, un moment...

VOCI: Are dreptate! Prefăcuților!

PESCARUL BĂTRÂN: Sfântă nerușinare...

FEMEIA: Ce, femeile n-au dreptul să facă legământ cu dracul? Numai voi, încornoraților?!

PROFESORUL: Ascultați-mă încă o clipă, vă rog. Eu am explicat un fapt, nu am susținut o teză. Pactul cu diavolul a fost întotdeauna semnat la adăpostul întunericului. În ce mă privește, am debarcat pe insulă în același scop ca și dumneavoastră. Fiecare are libertatea de a face orice dorește cu viața sa, la urma urmei și cu nemurirea sa — dacă vreți, cu sufletul său. Asta nu privește pe nimeni. Milenii în șir, femeia și-a

vândut corpul și numai câteva inimi caritabile s-au indignat. Mii și mii de oameni și-au comercializat ideile, și-au scos la mezat gândul, fructul cel mai gingaș al conștiinței. S-a supărat cineva? Sub ochii noștri se produce un fenomen. Echivocul, ambiguitatea ies la lumina zilei, se apără și se justifică, obțin drept de cetate. În diplomatie se utilizează curent și fără fard compromisul. Să aibă acordul cu *el* o situație specială? Diavolul ori nu există, și atunci legătura cu el nu poate să aibă vreun sens moral; ori există ca o realitate obiectivă, una misterioasă, poate, neînțeleasă, dar nu mai mult decât electricitatea și gravitația, cărora nimeni încă nu le-a pătruns esența și nu le-a explicat geneza. Dar lacunele noastre în cunoaștere nu au împiedicat omenirea să trăiască într-o lume dominată de gravitație și nici să facă utilă electricitatea...

AVENTURIERUL: Dar bine, domnule, pentru ce pledezi dumneata? Pentru afișarea liberă a cinismului celui mai deșănțat?

PESCARUL BĂTRÂN: Nu e lumea destul de stricată și așa...

PROFESORUL: Dați-mi voie. Vorbeam despre fenomene fără explicație. Să fie ceva imoral în utilizarea căderilor de apă ori a curentului electric? Există vreun temei să roșim pentru folosirea lor sau, dacă apelăm la ele, trebuie s-o facem departe de privirea vecinilor? Nu. De ce ar fi atunci degradant să apelăm la forța neînțeleasă a unei persoane cu înzestrări neobișnuite care ne-ar propune în termeni civilizați o înțelegere pe care o putem accepta sau respinge? Tradiția numește rușinoase unele profesii — nu-l inviți la masă pe vidanșor și nici pe călău. Sunt însă triburi în care rușinos este să-ți acoperi trupul, să-ți ascunzi goliciunea. La începutul secolului au fost arse cărți care astăzi apar în tiraje de milioane. Prejudecățile sunt nori pe firmamentul clar al discernământului,

dar norii sfârșesc prin a trece, iar cei care au propovăduit veșnicia lor se acoperă de ridicol.

FEMEIA: Și ce nu vă convine? Așa-s timpurile moderne. Altădată un frigider, un telefon erau un lux. Azi le are toată lumea. Sunt bunuri democratice. Iadul a devenit și el mai democratic, asta-i tot. Iar lumea e mai sinceră, se sinchisește mereu mai puțin de părerea unuia sau a altuia. Spuneți și voi, am sau n-am dreptate?

CONIȚA: Ei bine, da. Oricât mi-ai fi de antipatică. Cel puțin dumneata ai avut bunul-simț să întrebi de *el* într-un mod original: „Aici se dă nemurire? U Simplul fapt că aminteai un ideal superior anula jumătate din păcat. Și aceasta indiferent ce-ai dori să ceri în realitate negurosului personaj. Dar tineretul acesta nu știe să disimuleze și nu se ostenește să învețe. El își afișează curajos viciul și poartă la lumina zilei pecetea neagră. (*Proteste.*) Mă înșel cumva? Ia spune, fetițo, ce cauți pe insula iadului? Curaj, curaj! Ce nevoie te aduce pe insulă? Nu cumva ai călcat greșit și ai vrea să-ți recâștigi nevinovăția? Dar dumneata, tinere? Ai abuzat de încrederea fratelui dumitale și acum vrei să scapi de răspundere? Aceste surori își smulg una alteia iubitul, acești divorțați își dispută copilul, automobilul și balansoarul! De ce nu se duc la un judecător? Pentru că nu dreptate vor, ci victorie! Vor să învingă și sunt gata să plătească printr-o picătură de sânge mânjită pe un pergament.

AVENTURIERUL: Ce situație stupidă. De ani de zile stau la pândă, caut ocazia, o aștept, o provoc. Trebuie să ies odată din tunelul mediocrității, să părăsesc locul de veșnic al doilea. Ce n-am făcut ca să ajung primul pe insulă, primul la marea întâlnire. Ori de câte ori se produc evenimente sinistre, se întâmplă catastrofe, se prăbușesc poduri și avioane, iau foc hoteluri și săli de dans, oriunde am impresia că și-a vârât dracul coada, las totul și fug să-l prind, să-l implor să

trateze cu mine, să mă ajute. Numai că ajunge un zvon cât de palid că diavolul și-a făcut apariția, și la locul cu pricina răsar grupuri imense de solicitanți, dispuși să-și vândă nu numai sufletul propriu, ci și pe cel al întregii lor descendențe, în vecii vecilor. Oriunde a putut fi văzut, asupra lui s-au năpustit zeci și sute de oameni, gata să se facă frați cu dracul pentru a trece puntea și chiar pentru mai puțin. S-au dus frumoasele vremuri când miza unui pact cu prințul negru erau tinerețea, nemurirea sau absolutul cunoașterii. Astăzi ne vindem sufletul pentru un „Trabantu, pentru un post plasat cu o unghie mai sus decât al vecinului, pentru un blid de linte. Să fiu diavolul, m-aș simți demonetizat și aș refuza orice tranzacție. De aceea, poate, refuză și acum să se înfățișeze.

PESCARUL TÂNĂR: Și atunci?

ALTE VOCI: Ce-ar fi de făcut? Încotro s-o luăm? Cum să procedăm?

AVENTURIERUL: Mă tem că, pur și simplu, trebuie să ne întoarcem acasă. Mântuirea prin diavol rămâne pentru altă dată.

VOCI: Cum așa? Și noi? Atâta drum, atâta cheltuială! Atâtea speranțe!

CONIȚA: Atâția bani cheltuiți!

FEMEIA: Și, gata, mergem acasă? O luăm de la capăt?

CONIȚA: Inevitabil.

AVENTURIERUL: Doar n-o să rămânem aici.

PESCARUL TÂNĂR: Veniți, doamnă?

(Nehotărâți, încep să iasă treptat din scenă. Conița, care dă să-l urmeze pe Tânărul pescar, aruncă o ultimă privire înapoi și scoate un țipăt pătrunzător. Spaimă. Toți privesc înspre gura vulcanului, în care apare o siluetă neagră. Isterie generală, cu greu stăpânită de câțiva bărbați.)

AVENTURIERUL: Păstrați-vă calmul! Calmul!

PROFESORUL: Tăcere! Încetați busculada!

PESCARUL TÂNĂR: Nu vă pierdeți cumpătul! Să vedem ce este.

(*Avansează câțiva pași, fiecare însoțit de noi țipete.*)

ARĂTAREA: Stai! Oricine ai fi, oprește! (*Tumult.*) Liniște! Cine îndrăznește să calce pe solul acesta virgin și să tulbure aerul cu sunete atât de barbare?!

FEMEIA (*șoptit*): Doamne păzește și apără! Doamne păzește și apără!

ARĂTAREA: înapoi! Niciunul din voi nu e demn să ridice ochii la mine!

(*Derută. Strigăte răzlețe, iute înăbușite.*)

PROFESORUL (*face un pas înainte*): Permiteți...

ARĂTAREA: Nu permit! Stânga împrejur și scutiți-mă de prezența voastră! Repede, cât mai simțiți pământul sub tălpi! Și nu mă iritați că nu știu ce fac!!

AVENTURIERUL (*indignat*): Amenințări?! Ce-nseamnă asta?

CONIȚA: Dragă domnule, o singură clipă...

ARĂTAREA: Nimic! Afară! Cărați-vă câtă vreme insula se mai ridică deasupra oceanului, până nu v-ați prefăcut în pești, în muște, în plancton!

FEMEIA: Mi se taie picioarele...

CONIȚA: Și mie...

AVENTURIERUL (*iese în față, trânteste jos masca de înot și labele de gâscă*): Ei bine, nu! N-am înotat douăzeci de mile și n-am trecut pe lângă moarte ca să mă întorc acasă cu coada între picioare. (*Mic reviriment la ceilalți.*) N-am venit să mă plimb! Am venit cu afaceri! Și, dacă ești cine cred eu, o știi prea bine!

PROFESORUL: Așa, așa! Nu putem fi alungați ca niște... ca niște...

PESCARUL TÂNĂR: El să fie... cu adevărat?!

FEMEIA: Și noi am avea o vorbă cu domnia voastră.

CONIȚA: Numai câteva cuvinte — firește, nu de față cu toată lumea, ci într-o audiență

particulară.

FEMEIA: Te rugăm!

CONIȚA: Fiți dulce...

ARĂTAREA: Ei, unde vă treziți? Știți cu cine stați de vorbă și nimeni nu tremură, nu fuge, nu-și ascunde fața?! Ce insolență!

PROFESORUL: Domnule — admiteți să mă adresez dumneavoastră cu acest apelativ, care onorează pe oricine —, nu mă îndoiesc de faptul că însușirile absolut legendare ce vă caracterizează v-au făcut să intuiți, să deduceți, să știți ce. Ne aduce într-un loc atât de puțin primitiv. În consecință, v-aș ruga să ne acordați pentru câteva secunde statutul de conlocutori egali, fără de care orice tratative devin imposibile.

ARĂTAREA: Tratative!? Poftim? Egali cu mine? Haida-de! Știu foarte bine ce urmăriți. Aflați însă că nu sunteți întru nimic originali.

PROFESORUL: Cunoaștem antecedentele: Faust...

ARĂTAREA: Cine mai știe de Faust? O, frumoasele vremuri în care trebuia să prind în mreje un suflet instabil, să ofer avantaje nevisate pentru a determina pe cineva să parafeze o înțelegere cu mine! Cine se mai gândește acum să vă ducă în ispită? Situația s-a inversat, și o știți prea bine! Acum dracul e asaltat de nebuni ca voi, gata să semneze orice pentru a obține un avantaj de două parale asupra semenilor săi! (*Asistența protestează.*) Da-da, știu, în cazul vostru majoritatea visează nu numai avere, ci și tinerețe, frumusețe, grație! Frica de bătrânețe, de moarte v-ar face să admiteți orice compromis! Ei bine, dracul s-a săturat! Ajunge! Arhivele drăcești sunt înțesate cu înscrisuri compromițătoare. Inflația sufletelor osândite a făcut să le scadă prețul aproape la zero. Era inevitabil. Nici dumnezeirea nu se mai luptă atât de crâncen pentru fiecare oaie răătăcită. Ideea era poate valabilă cu multe mii de ani în urmă, când omul se mai simțea singur pe

Terra și-și gusta unicitatea ca pe un fruct exotic. Explozia demografică a corectat această viziune. În secolul nostru până și binecuvântarea e colectivă și se acordă din mersul automobilului. Cine să mai țină evidența fiecărui suflet? Dracu' mai știe care-i curat și oare nu!? Nici nu mă interesează! Iadul e suprapopulat. Unde te întorci, numai târâie-brâu ca voi! Nu noile achiziții mă preocupă, ci eliminarea excesului de personal! De răul vostru și al lor mă ascund în cele mai puturoase colțuri ale planetei. Dar nici aici nu scap de voi, și aici mă asediați cu cererile voastre absurde! Ei, bine, gata! S-a terminat! Am tras obloanele! Nu se mai fac angajări! Toate locurile sunt ocupate! Încercați la iadul vecin!

PROFESORUL: Dar cum e posibil?! Ce tratament! Cine vă dă dreptul să ne vorbiți așa!?

AVENTURIERUL: Dacă negați funcția de pierzanie a infernului, atunci care mai e rațiunea existenței lui?

PROFESORUL: Nu-nu, domnule, nu scăpați atât de ușor!

AVENTURIERUL: Nu-nu!

CONIȚA: Domnilor, nu șade frumos! Vă înțeleg sentimentele, dar ca ton, ca manieră...

PROFESORUL: Mersi! Noi să păstrăm civilitatea, în vreme ce dumnealui...

FEMEIA: Ba bine că nu! Ia uite la el! Da' cine te crezi de nu vrei să stai de vorbă cu persoane onorabile oa dumneaei și ca mine? Cine, mă rog?!

(Arătarea face un pas înapoi.)

PESCARUL TÂNĂR: Nu se poate...

AVENTURIERUL: Ce-i asta? Se clatină...

PROFESORUL: Tertipuri... Subterfugii ordinare, de luat ochii prostimii...

(Arătarea nu se mai poate ține pe picioare. Îngenunchează, cade. Țipete. Femeile fug, deși nimic nu le amenință. Pescarul cel tânăr avansează prudent.)

CONIȚA: Nu! Unde te duci?!

PESCARUL TÂNĂR: O clipă... (*înautează.*
Toți fac un pas, doi înaute.)

CONIȚA: Nu, eroul meu! Renunță!

PESCARUL TÂNĂR: Nu cumva...

VOCI: Ce-i? Îl cunoaște! Îl știe pe diavol! E frate cu dracul!

PESCARUL TÂNĂR (*se repede la cel căzut*): Ticălosule! Tu erai?

PESCARUL BĂTRÂN: Eu sunt, dar nu eu am fost...

PESCARUL TÂNĂR (*în vreme ce toți se apropie*): Ce tot spui? Te ții de farse?!

PESCARUL BĂTRÂN: Vai de sufletul meu, nu țipa la mine, mi-ajunge...

VOCI: Ce spune? Cine e?

AVENTURIERUL: îl cunosc! Îl cunosc!

PESCARUL TÂNĂR (*spre ceilalți*): Un moment, e tata.

VOCI: Tatăl lui?! Cum se poate? Atunci el e și... și...

PESCARUL TÂNĂR: Vorbește odată, pungaș bătrân!

PESCARUL BĂTRÂN: Nicio pungășie! Venisem și eu tot pe chestia bătrâneții. Am intrat acolo... E un miros, te înăbuși, nu alta.

PESCARUL TÂNĂR (*trecându-i un deget peste față*): Și o funingine...

TOȚI: Și? Și? Și?

PESCARUL BĂTRÂN: Pe urmă ceva, cineva, nu știi, a început să vorbească în mine, prin mine. Nu eu, nu știi cine, altcineva. Era să mor de spaimă. (*Nedumerire. Priviri temătoare în jur.*)

VOCI: Bietul om! Ce curaj! Auzi, să între chiar în bârlogul...

PESCARUL BĂTRÂN: Mor...

(*Cei prezenți încep să părăsească scena.*)

PESCARUL TÂNĂR: Nu mai face pe nebunul.

PESCARUL BĂTRÂN: Crezi că... scap?

PESCARUL TÂNĂR: Ai păcălit moartea și de data asta.

O baie în mare și o să arăți ca nou.

FEMEIA: Așa vorbești cu tatăl dumitale?

CONIȚA: Trebuie să fie traumatizat.

PESCARUL TÂNĂR: N-are nici pe dracu'...

CORTINA

PE O PLANETA ONORABILA

— Domnule chestor, am primit un mesaj de convocare.

— Cartela perforată cu datele personale, vă rog.

— Poftim.

Chestorul introduce cartela perforată într-o fantă din biroul-pupitru miniatural prevăzut cu aparatajul standard al instituției.

— Luați loc.

— Mulțumesc.

— Lucrați la stația de regenerare 412 vest?

— Întocmai. La regenerarea periodică obligatorie.

— Ceva deosebit pe linie profesională?

— Nimic. E o activitate interesantă. Chiar plăcută. Îți dă senzația că ești util. Oamenii vin la noi epuizați, uneori prăpădiți de-a binelea. Te și întrebi dacă pot fi regenerați. Pe urmă îi vezi plecând cu fruntea sus, cu spinarea dreaptă, călcând apăsător și simți că n-ai pierdut vremea.

— La fel și dumneavoastră...

— Desigur. Dar nu la 412. Sunt abonat în zona mea.

— Și familia?

— Soția mea s-a retras din trei activități încă de la optzeci și cinci de ani. Acum nu se mai ocupă decât cu dansul de caracter.

— Și băiatul?

— Felix? Bine, foarte bine.

— Un puști adorabil dacă judecăm după fotografie. Frumos dezvoltat pentru cei cincisprezece ani ai lui.

— Nu-i așa?

— Vreo înclinare specială? Un talent deosebit?

Anxiometrul indică plus 2.

— Nu-nu! E un băiat perfect normal.

— Grozav.

Pauză.

— Și? Ceva nou?

— Nimic special, după câte știu.

— Nimic... Bine. Prietenii băiatului? Un băiat normal are o mulțime de prieteni.

— Félix e la fel. Mereu cu prietenii...

— Serios? Mereu-mereu?

— Sigur. La vârsta lui...

— Puteam să jur că în ultima vreme băiatul apare mai întotdeauna singur.

— Singur?...

— Prietenii l-au părăsit ori el s-a despărțit de prieteni?

— Nu pot să știu. Ei se ceartă, ei se împacă...

— Ba știi, amice. Știi foarte bine.

Anxiometrul indică neliniște.

— Ce anume?

— Că prietenii lui Félix au dispărut. Și cum anume.

— Credeți că... și-au făcut operația?

Acul verde al anxiometrului se liniștește, gândul? Ascuns a fost rostit.

— De ce ar fi exclus?

— Dacă mă gândesc mai bine, e plauzibil.

— Nu-i așa?

— Mulți tineri își fac operații estetice. O copilărie: să scape de atributele juvenile! Să pară mai mari cu treizeci-patruzeci de ani și chiar mai mult!

— Așadar, știi.

— O modă, o trăснаie puștească. Ce prostie! Să se îmbătrânească artificial! Să-și ascundă anii cei mai frumoși!

Falsă bonomie. Anxiometrul înregistrează.

— O modă, firește. Ceva efemer. Dar un efemer care persistă.

— Credeți?

— Multe fenomene aparent întâmplătoare au, la o analiză mai atentă, un germene rațional.

— Foarte posibil...

— Ia să vedem: suntem sau nu o planetă de bătrâni?

— Mă întreb...

Chestorul se ridică de la biroul-pupitru, face un tur prin încăpere.

— Afurisit de prudent mai ești! Ei bine, la o speranță de viață de două sute de ani nu mai e nimic de întrebat. Bătrânii noștri cetățeni sunt verzi ca bradul, sunt sănătoși, întreprinzători, vitali și se simt foarte mândri de asta. Dar niciunul dintre ei nu ascunde o nostalgie a tinereții. N-ar avea niciun motiv. Pe planeta noastră, experiența e totul! Tinerii se instruiesc, se formează, așteptând să le vină vremea. Și cum prin firea lor sunt nerăbdători...

— Ei bine?

— Ei bine, trișează! O iau pe scurtătură! Conving un chirurg să le confecționeze o mutră scofâlcită și se duc să înceapă aiurea o nouă existență.

— Ia te uită!

— Cum vezi, moda nu e chiar un capriciu!

— Dacă așa stau lucrurile...

— Așa stau, și o știi prea bine, dragul meu fățarnic.

— Dar dumneavoastră? Instituțiile? Statul? Pe câte știi, nu vă opuneți, nu interveniți, nu luați măsuri.

— Te miri? Alcătuim o lume omogenă, cantonată într-o vârstă respectabilă. Ce-i rău în asta? Nimic! Trăim pe o planetă onorabilă, suntem cetățenii ei onorabili, chiar venerabili. De ce ar hoinări prin orașele noastre niște tineri nedezvoltați, lipsiți de orizont și stil? Numai ca să caște lumea ochii la ei, să-i fulgere cu privirea? Să se adune ca la circ, să-i vadă mai de-aproape, să-i

măsoare, să-i atingă, în treacăt să-i și ciupească, răutăcios?

— Invidia, desigur!

— Nu! Bătrânii noștri n-au niciun motiv să invidieze pe cineva! Ei formează majoritatea, ei dau tonul. Progresele geriatriei îi ajută să-și păstreze aproape intacte atributele tinereții. Ei sunt de invidiat! Cine gândește altfel nu-i un bun cetățean!

Chestorul s-a înfierbântat. Se trânteste în scaunul său ergonomie și apasă un buton. Un jet invizibil de radiații îi împropătează forțele.

Pauza se prelungește. Invitatul se foiește. Chestorul îl privește chiorâș, apoi își reia gândul:

— Acum cincizeci de ani, pe străzile orașelor se mai vedeau tineri. Cei mai mulți își ascundeau obrazul sub o mască trăsniță. Era un semn de politețe. Încă din vechime, chinezii își acopereau fața dacă ea prezenta o malformație, o plagă vizibilă, care îi putea indispuce pe cei din jur. Cu timpul măștile tinerilor au dispărut. S-a descoperit îmbătrânirea artificială. Astăzi ca să identifici un tânăr trebuie să-l vezi la piscină ori să recurgi la teste.

— Tracul acesta, falsa îmbătrânire nu vă deranjează?

— Deloc. Numai o societate unitară evoluează lin și armonios.

— Iar moda operațiilor estetice nu vă contrariază?

— Nici vorbă! Dacă vrei să știi, noi am lansat-o!

— Serios?!

— Te miri? Nu te-ai întrebat niciodată de ce sunt gratuite aceste intervenții chirurgicale?

— Nu. Mi s-a părut firesc. Schimbarea fizionomiei face parte din libertățile fundamentale.

— Corect! Principalul e însă evitarea oricărui șoc. Confruntarea vârstelor, ca și etalarea nerușinată a forței native, constituie o sursă de

adâncă deprimare. La proporțiile unei planete, e asemenea noxă poate fi extrem de periculoasă.

— Dar cu vârsta se cade să devenim din ce în ce mai rezonabili!

— Copilării. Două secole sunt două secole și e necesar un efort imens ca lumea să nu devină un panopticum al decadenței fizice. Pe acest fundal, fiecare chip tânăr bate la ochi, face privitorii să tresară, pompează adrenalina în sânge. Când întâlnesc un asemenea exemplar, zece mii de oameni simt cum le crește tensiunea. Sunt posibile accidente vasculare. Iată de ce pedalăm pe îmbătrânirea precoce.

— Foarte bine gândit...

— E o judecată care nu-mi aparține. Ea reprezintă un bun social.

— Normal, se-nțelege.

— Normal... Atunci cum s-ar explica faptul că Felix nu se grăbește să procedeze ca întreaga lui generație?

Suspin.

— Felix... Cu Felix e altceva. Am încercat să-i dăm o educație îngrijită și nu ne putem plânge: băiatul e reușit. Dar, vedeți, l-am obișnuit să judece numai cu mintea lui. Ne înțelegem în toate privințele. Nu-l putem însă convinge că e necesar să renunțe la înfățișarea tinerească și să adopte ținuta de rigoare. I-am explicat că schimbarea fizionomiei reprezintă o necesitate obiectivă. I-am demonstrat cât de agasant poate să fie să întâlnești în oglindă vreme de două secole aceeași figură. I-am spus că în două sute de ani ți se urăște să porți același nas, aceleași urechi și poți să-ți ieși din minți asistând pasiv cum ți se întinde pe față rețeaua de riduri. În cele din urmă tot apelezi la chirurgia plastică. De ce n-ai face-o cu un ceas mai devreme? I-am arătat, în sfârșit, că nu e decent, nici etic să etalezi prin lume un chip rotofei, rozaliu, cu obraji care crapă de sănătate, ochi strălucitori și buze ca fraga... Zadarnic. N-am

putut să-l conving. Mi-a replicat că modificarea trăsăturilor este o libertate fundamentală, iar libertățile nu obligă pe nimeni... Vă asigur, a fost un adevărat război. A trebuit să ne dăm bătuți. Felix are o personalitate puternică.

— Iar dumneata ești mândru de el! Așa e? Frumos.

Chestorul își freacă mâinile, satisfăcut.

— Ei bine, s-a terminat! Este inadmisibil să tolerăm libera circulație a unei persoane care sfidează principiul nostru de bază: respectul față de senectute și valorile sale.

— Vă spun că am încercat să-l conving pe Felix să-și îndeplinească această elementară obligație!

— Cu mijloace puerile! Încercarea era sortită eșecului.

— Dar nu-l puteți condamna pentru asta! E o ființă umană, fie ea și lipsită de orice pudoare sau simț social.

Schimbare de ton.

— Să zicem că primește cale liberă. Ce va deveni? Cine credeți că va încredința o mașină de proiectat sau orice alt mijloc de creație inteligentă unui recalitrant, pe deasupra imberb?

— Felix nu disprețuiește muncile umile. Va lucra oriunde, va face orice până va veni vremea.

— Exclus. Dumneata și soția dumitale știți ce risc vă asumați intrând în această aventură. Băiatul circulă, se manifestă în afara oricărui control. Nu va fi ușor să-l asimilăm tinerilor noștri. Dar o s-o facem. În cele din urmă, pentru el va fi bine. Voi însă veți suferi consecințele. Conform legii, vi se anulează autorizația de regenerare.

Acul anxiometrului face un salt.

— Cum așa?

— Așa.

— Definitiv?

— Și fără drept de apel.

Anxiometrul s-a blocat. Nu va reintra în funcțiune decât atunci când chestorul va izbi cu

pumnul în pupitru.

— Dar asta ne condamnă la...

— Degradare fizică, bineînțeles.

În picioare:

— Degradare și moarte!

Gazda bate cu pumnul în biroul-pupitru.

— Echilibrul social trebuie asigurat cu orice preț!

Cetățeanul se prăbușește pe scaunul său.

— Sunt uluit...

Scurtă pauză. Chestorul schimbă tonul.

— Hm... Deznodământul poate fi evitat într-un caz... Dar unul singur!

— Care!

— Dacă se întâmplă ceva neprevăzut, dacă, să zicem, Felix dispăre; dacă are un accident, atunci situația se schimbă.

Chestorul se reazemă calm de spătarul scaunului. Vizitatorul e împietrit.

— Serios? Într-adevăr? Am înțeles bine? Ceea ce ne îndemnați să facem este să-l... înlăturăm pe fiul nostru?

— Eu nu vă îndemn. Vă informez.

— După ce l-am crescut cu atâta dragoste, cu atâtea greutăți, după ce am legat de Felix atâtea speranțe și visuri?... Cum credeți, domnule, că eu, că soția mea, că oricine ar fi în stare?...

Uniforma e impasibilă.

— Nimeni nu se gândește la o asemenea desfășurare a lucrurilor. Există mijloace. La nevoie, puteți primi asistență calificată.

Răcnet:

— Nu! E ultimul meu cuvânt!

— Îți dai seama că vorbești și în numele soției dumitale? Salvând copilul, o condamni pe ea!

— Dar nu e drept! Pentru Felix plătesc eu! Nu e destul?

— Legea nu se confundă cu matematica. Scopurile justiției sunt superioare oricărui calcul, oricărei parități primitive. Ea urmărește nu

înfăptuirea dreptății tribale, ci descurajarea practicilor care dăunează planetei.

— Și nu există nicio altă cale?

— Niciuna. Îmi pare rău. Nu-i nimic de făcut. Nu mai avem ce discuta. Și timpul rezervat cazului vostru s-a epuizat. De altfel am prevăzut cum se vor desfășura lucrurile și am luat măsurile de rigoare. La ora de față, Felix se află la bordul unui avion zburând spre o destinație necunoscută.

— Poftim!?

— Acolo va suferi operația estetică, după care va deveni un exemplar cetățean integrat. Soția dumitale face bagajele. Ar fi bine să-i dai o mină de ajutor.

— Plecăm și noi?!

— Da. În altă direcție, desigur. Buldozerele așteaptă să demoleze casa.

— De ce? Casa noastră...

— Ștergem orice urmă. Ați avut o influență negativă asupra lui Felix. N-o să vă mai găsiți niciodată. Nu se recomandă ca părinții să-și vadă copiii după îmbătrânirea artificială. E foarte neplăcut.

— Dar cum e posibil să interveniți atât de brutal în viața noastră?! Așa ceva nu s-a mai văzut!

— Te asigur că avem baza legală necesară. Iar noutatea decurge din faptul că nu ai avut în preajmă un asemenea caz de comportament asocial. Nici nu mă miră. Astfel de întâmplări sunt extrem de rare. Asta nu-ți dă de gândit? Datoria noastră e să tăiem răul din rădăcină. Și o vom face.

— Copilul nostru — pierdut pentru totdeauna... Căminul nostru — spulberat... Ce-o să se aleagă de noi?

— Totul va fi bine, te asigur. Societatea va evita un șoc. Iar dumneata și soția dumitale veți figura în arhive ca doi cetățeni onorabili care au trăit pe o planetă onorabilă.

PROBABILITATE: UNU

De când s-a închis în camera de lucru? De o săptămână? De zece zile? De mult mai mult. De când s-a pensionat a început să prefere izolarea. Rămânea în camera lui cincisprezece și chiar douăzeci de ore din douăzeci și patru. Zicea că acum poate să se consacre unei lucrări absolut originale. Îl urmărea mai de mult, de când îi venise ideea, de când găsise calea spre formula căutată, de când avusese revelația că nebunia la care luăm parte poate intra într-o formulă. Mai întâi fusese vremea discursurilor: înarmarea mondială și urmările ei. Nimic nou. Ziarele nu spuneau altceva, numai că, după ce vânturau spectrul distrugerii planetei, treceau la meciul de a doua zi. El renunțase și să urmărească la televizor meciurile, iar eu crezusem că îmi face în sfârșit pe plac odihnindu-se câteva ceasuri în plus. După sport renunțase la spectacole — o altă plăcere a lui, căreia îi fusese credincios trei decenii. Apoi la prieteni. La toți. Nu mai ieșea din casă decât pentru a face câțiva pași prin grădină, unde rămânea un sfert de oră contemplând o frunză sau o gâză. Uneori da o fugă până la cutia poștală din colț. Revenea la fel de grăbit și se închidea iar. Nici nu voia să audă de strâns și dereticat în odaia lui. Am renunțat. Cu timpul n-a mai părăsit camera decât pentru a lua masa cu mine, într-o tăcere care zumzăia de gânduri. Nu răspundea la niciun telefon și nu apărea nici când veneau copiii. Nu și-a văzut nepotelul decât o dată și în locul cuvintelor pe care fiul nostru le aștepta n-a făcut decât să exclame: încă un argument, dacă mai era necesar. Și răspicat: „Nu mai era necesar!”. Într-o zi a zvârlit pe ușă afară, în hol, colivia canarilor. Uitase de ei. Nehrăniți, nebăuți, pieriseră de cine știe când fără ca el să bage de seamă. Atunci i-am cerut și plantele de la fereastră. N-a înțeles de îndată. Abia peste câteva zile le-am găsit în fața ușii lui, arse de uscăciune. În ultima vreme nu mai ieșea deloc. Primea tava cu mâncare fără un cuvânt și o trântea

unde, seara sau a doua zi accepta o alta — isprăvisem nu numai tăvile, ci și vesela, pentru că nu scotea nimic din cameră. Nici nu-i mai serveam o masă adevărată, ci numai o gustare, ceva, pe o farfurie, în ultimele zile — un sandviș pe un șervețel. Nu mă lăsa nici să arunc o privire în camera lui. Mă întrebam ce-o fi acolo! Veselă și tacâmuri murdare, înverzite, mucegăite, urât mirositoare, tăvile claie peste grămadă pe mese, pe scaune, pe jos. Nu o dată l-am auzit făcând un pas greșit și dărâmând un munte sonor de farfurii și pahare. O vreme m-am întrebat când își face nevoile. Apoi l-am auzit. Noaptea se plimba prin casă, uneori deschidea ușa dormitorului și mă privea un moment, apoi își continua drumul. Câteodată urca și în pod. În curte nu mai apărea. Aprindea toate luminile, cerceta fiecare colț, se uita sub masă, după câte un tablou, l-am văzut eu, am privit pe gaura cheii, atât mă intriga purtarea lui. Într-o noapte a intrat cu zgomot în dormitor, m-a trezit brusc și a început să-mi povestească, de la mijloc, fără legătură: „Doi adversari care se înarmează alcătuiesc împreună un sistem, înțelegi? A se înarmează, B la fel. Fiecare pas făcut de unul îl provoacă în mod necesar pe cel făcut de adversar ca să-l ajungă și să-l întreacă. E limpede? Limpede. Până unde poate merge asta? Până foarte departe. Dar nu la infinit, nu! Înțelegi?” Mă speriasem, abia mi-am potolit bătaile inimii, sângele îmi bubuia în urechi, înțelegeam, nu era greu, cu o condiție, să aud, el vorbea tare, prea tare, și prea aproape, mă temeam de el, urechea se temea și ea, refuza să accepte cuvintele împușcate cu furie. „Înainte de infinit, cu mult înainte intervine procentul de eroare. Totul e automatizat — sistemul de avertizare, sistemul de alarmare —, la un semn toate rachetele vor fi în aer înainte ca vreun deget să fi apăsător pe buton. Până acum au fost cinci alarme false: confuzii ale automatelor, defecțiuni în recunoașterea inamicului, erori

strecurate în programele calculatoarelor. Calculatoarele, aici e buba. Programele sunt mereu mai complexe, aşadar posibilitatea erorii creşte. Dincolo de un anumit prag al sofisticării sistemelor de apărare posibilitatea devine probabilitate, iar aceasta se transformă în certitudine. O alarmă falsă poate declanşa instantaneu o replică adevărată şi gata războiul atomic! E o chestie de cifre. Iar eu, eu am calculat momentul, ziua Z, ora H! Încă două-trei zile şi vom şti — pentru prima oară! —, vom şti data exactă a sfârşitului lumii!” Azi-dimineaţă a ieşit din cameră, a trecut pe lângă mine fără un cuvânt, a ieşit în curte, apoi în stradă. Nu a răspuns la întrebările mele. Atunci l-am lăsat în pace şi am dat fuga în camera lui — lăsase uşa de perete —, să profit de ocazie, să fac puţină ordine, să aerisc. Până să ajung la fereastră, am dărmat câteva mormane de vase, în toate mâncăruri sleite, muced, putrezite, vărsate pe covor, pe parchet, un miros pestilenţial. Mi s-a făcut rău. M-am lăsat pe un scaun. Scaunul lui, la biroul lui. M-am uitat pe hârtiile lui. Mă pricep. Sunt. Şi eu matematiciană. Eram curioasă. Mii de file înnegrite de scrisul lui zăceau pretutindeni. Pe birou rămăseseră numai opt. Esenţa. Le-am citit o dată şi încă o dată şi iar. Datele sunt corecte, logica perfectă, calculul exact, A găsit, într-adevăr, formula căutată, a descoperit-o, a construit modelul matematic al oricărui sistem de doi factori care se înarmează mizând pe calculatoare şi acceptând implicit marja lor de eroare, care creşte odată cu sofisticarea sistemului. Demonstraţia e fără cusur, concluzia clară. M-am liniştit. Aveam destule motive să cred că şi-a pierdut minţile. Dar nu, bietul de el, are mintea la fel de limpede ca odinioară, judecata perfectă.

— Aşadar totul e în ordine?

— În ordine.

— Şi... sfârşitul lumii?

— Ce e cu sfârşitul lumii?

— A calculat... când o să fie?
— Da, sigur. Astăzi.
— Poftim?!... Hei, șefule! Șefule, vino iute să auz? Una strașnică.
— Ce-i, oameni buni? Care-i necazul?
— Cucoana asta zice că azi e sfârșitul lumii.
— Da? E-n regulă. Dar e oare prudent pentru o doamnă în vârstă să umble brambura prin oraș într-o zi ca asta?
— Chiar așa: de ce ați venit la noi? Sau credeți că poliția poate împiedica să se producă sfârșitul lumii? Ha-ha!
— Ha, ha, ha, ha!
— Am venit ca să mă ajutați să-l găesc. Nu s-a mai întors acasă de acum zece ore, când a plecat. Și era într-o stare...
— Bine, doamnă, să-l căutăm. Ia să vedem: numele, vârsta. Semne particulare... Ei, dar ce se aude? Alarmă aeriană?

Table of Contents

<u>ZECE MODURI DE A LUNECA PE O COAJA</u>
<u>DE BANANĂ</u>
<u>REVOLTA BĂRBILOR ALBE</u>
<u>DUPĂ CONSILIU</u>
<u>NOROCUL ȚINE CU CEI TARI</u>
<u>VENDETA</u>
<u>O IDEE DE MILIOANE</u>
<u>FASCINAȚIE</u>
<u>SÂMBURI DE CIREȘE</u>
<u>PORTRET CU MINA PE INIMA</u>
<u>DIMINEAȚA LUI PAVELCU</u>
<u>OMUL DIN LUNA</u>
<u>TREI PROZE RETRO</u>
<u>VÂNĂTOAREA DE DROPII</u>
<u>DINCOLO DE ZARE</u>
<u>NICIODATĂ TOAMNA</u>
<u>ALTE MODURI DE A LUNECA PE O COAJA</u>
<u>DE BANANA</u>
<u>IDILA</u>
<u>ARIA CALOMNIEI</u>
<u>ÎN AMURG</u>
<u>AMITIE AMOUREUSE</u>
<u>FRIG</u>
<u>I SE SPUNEA JAPONEZUL</u>
<u>ȘOTRON</u>
<u>CINCI FANTEZII</u>
<u>ÎNALTA DRESURA</u>
<u>MORBUL</u>
<u>AUDIENȚA PUBLICA</u>
<u>PE O PLANETA ONORABILA</u>
<u>PROBABILITATE: UNU</u>

Table of Contents

ZECE MODURI DE A LUNECA PE O COAJA DE BANANĂ	2
REVOLTA BĂRBILOR ALBE	2
DUPĂ CONSILIU	33
NOROCUL ȚINE CU CEI TARI	35
VENDETA	42
O IDEE DE MILIOANE	50
FASCINAȚIE	55
SÂMBURI DE CIREȘE	64
PORTRET CU MINA PE INIMA	70
DIMINEAȚA LUI PAVELCU	79
OMUL DIN LUNA	86
TREI PROZE RETRO	89
VÂNĂTOAREA DE DROPII	89
DINCOLO DE ZARE	110
NICIODATĂ TOAMNA	148
ALTE MODURI DE A LUNECA PE O COAJA DE BANANA	151
IDILA	151
ARIA CALOMNIEI	157
ÎN AMURG	169
AMITIE AMOUREUSE	176
FRIG	192
I SE SPUNEA JAPONEZUL	203
ȘOTRON	210
CINCI FANTEZII	213
ÎNALTA DRESURA	213

MORBUL	216
AUDIENȚA PUBLICA	221
PE O PLANETA ONORABILA	236
PROBABILITATE: UNU	243